

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

BAĞLANMA STİLLERİ, CİNSİYETÇİLİK VE BENLİĞİN AYRIMLAŞMASININ
İLİŞKİ ETİĞİ ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ETKİSİNDE MİZACIN DÜZENLEYİCİ
ROLÜ

Ahmet ALTINOK

Doktora Tezi

Ankara, 2022

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

BAĞLANMA STİLLERİ, CİNSİYETÇİLİK VE BENLİĞİN AYRIMLAŞMASININ
İLİŞKİ ETİĞİ ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ETKİSİNDE MİZACIN DÜZENLEYİCİ
ROLÜ

THE MODERATOR ROLE OF TEMPERAMENT IN THE PREDICTIVE EFFECT
OF ATTACHMENT STYLES, SEXISM, AND SELF-DIFFERENTIATION ON
RELATIONAL ETHICS

Ahmet ALTINOK

Doktora Tezi

Ankara, 2022

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ahmet ALTINOK'un hazırladığı "Bağlanma Stilleri, Cinsiyetçilik ve Benliğin Ayrışması'nın İlişki Etiği Üzerindeki Yordayıcı Etkisinde Mizacın Düzenleyici Rolü" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Meliha TUZGÖL-DOST	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. İbrahim KEKLİK	İmza
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Gökçe SANCAK-AYDIN	İmza
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN-AVCI	İmza
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Fatma ARICI-ŞAHİN	İmza

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../... Tarihli ve
sayılı kararı.

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 21 / 02 / 2022 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

İlişki etiği, bağlamsal aile terapisi yaklaşımına göre, ilişkide her iki partnerin de saygı, ilgi, sevgi, özen ve sadakat görmeye ve göstermeye değer olmasını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, ilişki sorunlarını, ilişkide bir tarafın tüm bunları almaya kendinde hak görmesine rağmen partnerine verme noktasında sorun yaşaması ve/veya, tersi yönde, partnerine ilgiyi sevgiyi hak görüp kendine görememe ile açıklamaktadır. İlişki etiği, bu değerleri ilişkide gösterebilmeyi ve alabilmeyi yansıtır. Bu çalışmanın amacı, bağlanma boyutlarının, cinsiyetçiliğin ve benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki yordayıcılık etkisini ve bu yordama etkisinde mizacın düzenleyici rolünü genç yetişkinler örnekleminde değerlendirmektir. Analiz sonuçlarında, bağlanma kaygısının, benliğin ayrımlaşmasının ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerinde anlamlı yordama etkilerinin olduğu, ancak bağlanma kaçınmasının anlamlı bir yordama etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Toplam puanlarla yapılan analizlerde, bağlanma kaçınmasının düşük düzeyde bir yordama etkisinin olduğu bulunmuştur. Mizaç özelliklerinin düzenleyici etkileri değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde, Tip1 mizaç özelliklerinin arttırıcı; Tip6 mizaç özelliklerinin ise azaltıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu gözlenmiştir. Bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde ise, Tip1, Tip3, Tip6 ve Tip8 mizaç özelliklerinin azaltıcı yönde düzenleyici etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Son olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki yordama etkisinde, Tip2 ve Tip6 mizaç özelliklerinin azaltıcı; Tip7 ve Tip9 mizaç özelliklerinin ise arttırıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu, ancak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki yordama etkisinde mizaç alanlarının düzenleyici etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, literatürde yer alan diğer çalışma bulguları ile tartışılmıştır. Çalışmanın sınırlılıkları vurgulanmış, araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: ilişki etiği, bağlanma, benliğin ayrımlaşması, mizaç, cinsiyetçilik

Abstract

Relational ethics, in contextual therapy, refers to the value each partner attributes to the give and take of love, attention, support, care and loyalty in an intimate relationship. This approach ascribes relationship problems with the fact that despite one party's being entitled to receive all these, having a problem with deeming their partner worthy to receive them, or otherwise. Relationship ethics reflects being able to show and receive these values in the relationship. The purpose of this study was to evaluate the predictive role of attachment dimensions, sexism and differentiation of self on relational ethics and the moderator role of temperament in these predictive effects in young adults. Results showed that attachment anxiety, differentiation of self and sexism were significant predictors for relationship ethics. Attachment avoidance, however, was not. In the moderation analysis, Type1 temperament was an enhancer while Type6 was a buffer in the relationship between attachment anxiety and relational ethics. Regarding attachment avoidance, in its relationship with relational ethics, Types 1, 3, 6 and 8 temperaments were enhancers. Last but not least, in the predictive effects of differentiation of self on relational ethics, Type2 and Type6 temperaments were buffers while Types 7 and 9 were enhancers. However, no types of temperaments were moderators in the sexism. Results from the current study were discussed based on related research findings. Limitations of the study were mentioned, and suggestions for researchers, mental health workers, and policymakers.

Keywords: relational ethics, attachment styles, differentiation of self, temperament, sexism

Teşekkür

Doktoraya ilk başladığım dönemden itibaren, süreç içinde her daim desteğini hissettiğim, uzun ve yorucu doktora sürecinin bitebileceğine inanmamı sağlayan, bir akademik danışman olmanın çok ötesinde, hem akademik ve hem de insani duruşu ile bir akademik kültür de edinmeme yardım eden, konulara yaklaşımındaki çok yönlülük ve zenginlikle, kavramları olağan tanımlarının dışında bütüncül bir şekilde ele alan tavrı ile her daim desteğini hissettiğim tez danışmanım Doç Dr. İbrahim KEKLİK'e; çalıştığımız süreç içinde, bütün geribildirimlerinde, onunla temas ettiğim en basit konuda bile, bana sadece öğrenci değil, bir insan olduğumu da gözeterek, o naiflikte ve derinlikte yaklaşan, akademik derinliğinden faydalanmama imkan sağladığı ve bana değerli zamanlarını ayırdığı için değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI'ya; ciddiyetin ve samimiyetin birlikte var olabileceğini gösteren, süreç içinde destekleyici ve anlayışlı tutumu ile yanımda hissettiğim, akademik merakını sürece yansıtan ve bu yönü ile de bana yol göstererek, tez sürecime destek olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Gökçe SANCAK AYDIN'a; tez çalışmasının ilk zamanlarından itibaren geribildirimlerini ve birikimlerini cömertçe paylaşan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatma ARICI-ŞAHİN'e ve ders döneminden itibaren üniversiteye aidiyet hissimi destekleyen, derslerine keyifle katıldığım, yaklaşımı ile desteğini hissettiğim, kapsayıcı ve geliştirici geribildirimleri ile tezime katkılarını sunan, değerli hocam Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST'a teşekkür ederim.

Tüm doktora sürecinde desteğini hissettiğim, kendime inanmama yardım eden ve doktoranın bitebilen bir süreç olduğunu bana her daim hatırlatan, özellikle tezin veri toplama sürecinde de desteği olan, dönem arkadaşım Dr. Habibe BİLGİLİ'ye; doktora öğrenimim sürecinin her aşamasında ona ihtiyacım olduğu her anda yardımını esirgemedi sunan değerli doktora arkadaşım Gökhan KABACAOĞLU'na; bana lisans öğrenimim de dahil olmak üzere her daim maddi manevi desteğini esirgemeyen, hatta kendisinden bile fedakarlık yaparak bana destek olmayı ihmal etmeyen çok değerli ablam Zehra UĞUR'a; bana inanarak, öğrenim sürecime destek olan, özellikle yurt dışındaki akademik çalışmalarım da maddi manevi arkamda duran değerli arkadaşlarım Kerim BARIŞ ve Yasin COŞKUN'a; bu günleri görebilmemde payı olan bir çok kişiye ek olarak, hayatıma girmesinden dolayı şanslı hissettiğim ilkökul öğretmenin Sadi DÖNMEZ'e teşekkür etmek isterim.

Uzun süreçte, bana sayamayacağım kadar çok desteğini, zamanını ve gücünü esirgemedi veren eşim Zeynep ALTINOK'a ve bana sadece varlığı ile motivasyon kaynağı olan, sevgili, biricik kızım Nil Vera ALTINOK'a varlıkları için teşekkür ederim.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	i
Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler.....	vi
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	14
Araştırma Problemi.....	15
Sayıtlar.....	16
Sınırlılıklar.....	17
Tanımlar.....	17
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	19
Bağlamsal Terapi.....	19
Bağlanma ile İlişki Etiği İlişkisi.....	25
Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisi.....	27
Cinsiyetçilik ile İlişki Etiği İlişkisi.....	28
Mizaç.....	32
Bölüm 3 Yöntem.....	34
Araştırma Modeli.....	34
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	35
Veri Toplama Süreci.....	41
Veri Toplama Araçları.....	42

Verilerin Analizi	52
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar	54
Fark İstatistikleri	54
Yordama Etkilerinin Değerlendirilmesi	60
Mizacın Düzenleyici Etkisinin Değerlendirilmesi	66
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	92
Sonuç	92
Tartışma	93
Sınırlılıklar	118
Öneriler	119
Kaynaklar	122
EK-A: Bilgilendirilmiş Onam Formu	150
EK-B: Kişisel Bilgi Formu	151
EK-C: İlişki Etiği Ölçeği (Örnek Maddeler)	152
EK-Ç: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Örnek Maddeler)	153
EK-D: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (Örnek Maddeler)	154
EK-E: Benliğin Ayrışması Ölçeği (Örnek Maddeler)	155
EK-F: Dokuz Tip Mizaç Ölçeği (Örnek Maddeler)	156
EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	157
EK-Ğ: Etik Beyanı	158
EK-H: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	159
EK-I: Dissertation Originality Report	160
EK-İ: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	161

Tablolar Dizini

Tablo 1. AFA Örneklem Bilgileri	37
Tablo 2. DFA Örneklem Bilgileri	38
Tablo 3. Üçüncü Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler	40
Tablo 4. Açıklanan Varyanslar ve Öz Değerler.....	45
Tablo 5. Dört Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri.....	46
Tablo 6. DFA Analizi İçin Çok Değişkenli Normallik Testleri Sonuçları.....	47
Tablo 7. İlişki Etiği Ölçeğinin Faktörler Arası Korelasyonlar Değerleri.....	49
Tablo 8. Araştırmada Yer Alan Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	54
Tablo 9. İlişki Etiğinin Cinsiyete Göre Farklılaşması t Testi Sonuçları	55
Tablo 10. İlişki Etiğinin Psikiyatrik Tanı Alma Duruma Göre Farklılaşması t Testi Sonuçları	56
Tablo 11. İlişki Etiğinin İlişki Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	58
Tablo 12. İlişki Etiğinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları	59
Tablo 13. Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlere Ait Korelasyonlar.....	62
Tablo 14. Örtük Değişkenler Arası Korelasyonlar.....	63
Tablo 15. Doğrudan Yollara İlişkin Bootstrap Test Sonuçları	66
Tablo 16. Araştırmada Ele Alınan Değişkenler Arası İlişkiler.....	68
Tablo 17. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi	70
Tablo 18. Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi	77
Tablo 19. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi	82
Tablo 20. Cinsiyetçilik ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi.....	89

Şekiller Dizini

Şekil 1. Araştırma Modeli	34
Şekil 2. Scree-plot ve paralel analiz sonuçları	44
Şekil 3. İlişki Etiği Ölçeği Birinci Düzey DFA Sonuçları	48
Şekil 4. İlişki Etiği Ölçeği Birinci Düzey DFA Sonuçları	50
Şekil 5. Ölçme Modeline Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları	61
Şekil 6. Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları	64
Şekil 7. Revize Edilmiş Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları ..	65
Şekil 8. Düzenleyici Değişken Etkisi Şematik Gösterim	66
Şekil 9. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip1'in Düzenleyici Etkisi .	69
Şekil 10. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip3'ün Düzenleyici Etkisi	72
Şekil 11. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi	74
Şekil 12. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip8'in Düzenleyici Etkisi	75
Şekil 13. Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip1'in Düzenleyici Etkisi	78
Şekil 14. Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi ..	80
Şekil 15. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip2'nin Düzenleyici Etkisi	83
Şekil 16. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi	85
Şekil 17. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip7'nin Düzenleyici Etkisi	86
Şekil 18. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip9'un Düzenleyici Etkisi	87
Şekil 19. Bulgular Özet Şeması	91

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

TDK: Türk Dil Kurumu

SED: Sosyoekonomik Düzey

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Bölüm 1

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve araştırmada adı geçen terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

İnsanın sosyal yönü, felsefeden biyolojiye, psikolojiden nörolojiye, birçok disiplin tarafından ele alınmaktadır. Bireyin diğer insanlarla olan ilişkisi, doğmadan önce başlamakta ve hayatı boyunca sürmektedir. Bir ilişki içinde olmanın ve sosyal ilişki sürdürebilmenin bireyin yaşamında önemli bir yeri olduğu vurgulanmaktadır. Bireyin sosyal ilişkilerinden dışlanmasının beyinde, fiziksel acı ile aynı alanı uyardığı belirtilmiştir (Eisenberger, 2012; Eisenberger vd., 2003; Wang vd., 2017). Başka bir ifade ile, bu çalışmalarda, sosyal ilişkiden dışlanmanın fiziksel bir acıya benzer bir acıya neden olduğu bulunmuştur. Evrimsel psikoloji açısından ele alınırsa, grup halinde olmanın ve kabul edilmenin, birey için hayatta kalma şansını arttırdığı ve dolayısıyla önemli bir hayatta kalma becerisi olduğu görülmektedir (Davies, 1962; Gilboa-Schechtman vd., 2014). Doğal olarak bunun olmama riski birey için doğrudan olarak nitelendirilebilir. Bir anlamda, anlamlı sosyal ilişkiler içinde olmak biyolojik olarak istenen ve doğal olarak motive olunan bir durum olarak nitelendirilebilir. Evrimsel açıdan değerlendirildiğinde de insanın, sosyal becerileri ile diğer hayvanlardan ayrıldığı belirtilmektedir. İnsanın, sıradan bir canlı iken, doğayı kontrol etmeye çalışan bir varlık olması yolundaki sürecinde sosyalleşmenin en etmenlerden biri olduğu ifade edilmektedir (Harari, 2016). İnsanın sosyalleşme sürecinin, diğer canlıların sosyalleşme süreçlerinden iki noktada ayrıldığı vurgulanmaktadır. Birincisi esnek bir şekilde iş birliği yapabilmesi, ikincisi de bunu da çok sayıda insanla yapabilmesidir. Hayvanlardaki sosyalleşme, ya çok sayıda hayvanın bir araya gelerek oluşturduğu oldukça katı sosyal hiyerarşiye dayanan yapılar ya da az sayıdaki tür üyelerinin oluşturduğu esnek yapılardır. İnsanı diğer canlılardan ayıran bu esnek iş birliği yapabilme yetisi, başta karmaşık iletişim becerilerine ve bilişsel sistemine bağlıdır. Özetle, hem antropolojik-evrimsel açıdan hem de biyolojik açıdan birey diğer insanlarla ilişki halinde olma ihtiyacı taşır ve ilişkiden dışlanmak da birey açısından acı vericidir.

Bireysel psikolojinin kurucusu olarak belirtilen Adler'in öne sürdüğü ve oldukça çeşitli yönleri olduğunu vurguladığı, sosyal ilginin doğuştan getirilen ve bireyin yaşamını genel anlamda şekillendiren bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Sosyal ilginin özünün diğer insanlara, kendinden daha fazla değer vermek olduğu belirtilmektedir (Crandall, 1980; Ferguson, 2003). Bu değer vermenin, insanın kendi sınırlarını aşma ve başkalarının ihtiyaç ve endişeleriyle özdeşleşme kapasitesine dayandığı vurgulanmaktadır. Sosyal ilginin bireyin, dikkatini ve algısını, diğer insanları düşünmesini, empati ve sempati duymasını sağladığı; bütün bunların sonucu olarak da bireyi iş birliği yapmaya, yardım etmeye, paylaşmaya ve katkıda bulunmaya motive ettiği görülmektedir. Adler'e göre birey diğer insanlarla ilişki kurmaya motivedir ve bunu da kendini aşarak yapabilir. Burada vurgulanan diğer bir önemli nokta da bireyin kendisinden daha çok diğer insanlara değer vermesidir. Sosyal ilgi ile ilişkili olarak, Adlerian yaklaşımda, 'iş ve meslek ilişkileri', 'arkadaşlık ve toplumsal yaşam ilişkileri' ve 'yakın ilişkiler, aşk ilişkileri' olmak üzere üç temel yaşam görevi açıklanmaktadır (Dreikurs-Ferguson, 1999). Üç yaşam görevinin de temelinde diğer insanlarla kurulan ilişkiler olmakla birlikte, yakın ilişkiler kurmanın ve sürdürmenin Adlerian bakış açısından bir yaşam görevi olarak ele alındığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda da sosyal ilginin hem yakın ilişkilerde hem de sosyal ilişkilerde rol oynayan önemli bir faktör olduğu rapor edilmiştir. Kalkan (2010), sosyal ilginin, yakın ilişkilerde fiziksel istismar ve duygusal istismar yapmayı negatif yönde etkileyen olumlu bir faktör olduğunu belirtmiştir. Ayrıca aynı çalışmada, sosyal ilginin yakın ilişkilerde olumlu problem çözme yöntemlerini kullanmayı arttırdığı da rapor edilmiştir. Stoykova'nın (2013) araştırmasında da benzer şekilde, sosyal ilgi düzeyi yüksek olan bireylerin, daha çok yardım mesleklerini ya da sosyal yönü olan meslekli seçtikleri belirlenmiştir.

İlişki kurmaya yönelik bir eğilimle doğmak, bireyi ilişkilere yönlendirmektedir. Bireyin yaşamındaki ilişkiler, kişinin kendisi ile kurduğu ilişki de dahil, anne-baba ile kurulan ilişkiden kardeş ilişkilerine, akran ilişkilerinden yakın ilişkilere ve evlilik içerisindeki eş ile olan ilişkilere birçok çeşitlilik göstermektedir. Her bir ilişki örüntüsünün bireyin yaşamında, gelişimi ve iyi oluşu açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Bedford, 1998; Feinberg ve Kan, 2008; Gross ve John, 2003; Kramer ve Bank, 2005; Videon, 2005; Williams ve Anthony, 2015). Bu çalışma konusu itibari ile daha çok yakın ilişkilere ve bu ilişkilerdeki dinamiklere

odaklanmaktadır. Yakın ilişkiler, literatürde romantik ilişki, aşk ilişkisi ve duygusal ilişki gibi çeşitli şekillerde de ifade edilmektedir. Romantik ilişki ve duygusal ilişki kavramları, genellikle evlilik ilişkisine bağlı yakın ilişkiler ile evlilik bağı olmadan kurulan yakın ilişkileri ayırt etmek için tercih edilmektedir. Ancak, yakın ilişkiler (intimate relationships), hem romantik ilişkileri ve evlilik ilişkilerini kapsayan bir kavram olarak görülmektedir (Scarf, 1987; Scott ve Blair, 2017). Bu çalışma kapsamında, yakın ilişkiler ile, Sternberg (1986) tarafından vurgulanan, yakınlık, tutku ve bağlılık öğelerini içeren ilişkiler kastedilmektedir. Yakınlık alanı, ilişkide olmayı istemeyi ve bağlanmayı ifade ederken, tutku öğesi, romantizmi, fiziksel çekimi ve cinsel tamamlanmayı içermektedir. Bağlılık (commitment) ise, ilişkiyi sürdürmeye yönelik bilişsel kararlılığı ve uzun dönemli bir ilişkiye yönelik motivasyonu kapsamaktadır. Bu çalışmada ele alınan yakın ilişkiler, bu üç bileşeni birlikte barındıran ilişkileri (romantik, sözlü, nişanlı, evli vs.) ifade etmekte ve bu yönü ile de akran ilişkilerinden ayrılmaktadır.

Çok mutlu ve neşeli insanlar, mutsuz insanlarla karşılaştırıldığında, anlamlı oranda daha sosyal oldukları ve daha güçlü ilişkilere sahip oldukları belirtilmiştir (Diener ve Seligman, 2002). Tek yönlü olarak, sadece yakın bir ilişki içinde olmanın bireyi mutlu ettiğini düşünmek yanıltıcı olabilir. Mutluluk ile yakın ve güçlü ilişkilere sahip olma arasındaki ilişki, karşılıklı bir şekilde var oluyor olabilir. Başka bir ifade ile, mutlu insanlar daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurup yakın ilişkilerini sürdürebiliyor olabilir. Bilişsel Davranışçı Terapiye göre (Türkçapar, 2021), mutluluk ile ilişkiyi sürdürme arasındaki karşılıklı ilişki döngüsü, bireyin sağlıklı bir ruh halinde olduğuna işaret etmektedir. Bu kurama göre, depresyonun bu döngünün bozulması ile ortaya çıkabildiği ve aynı zamanda, depresyonun bu döngünün bozulmasına neden olduğu belirtilmektedir. Günlük yaşamda mutluluk döngüsü, aktivasyon yapma (örn., partner ile buluşma), aktivasyonun getirdiği olumlu duygulanım (partnerle görüştüğü için mutlu olma) ve olumlu duygulanım ile sonuçlanan davranışın tekrarına ilişkin motivasyonun (tekrar görüşmek isteme) artışı şeklinde işlemektedir. Depresyon durumunda ise, bireyin davranışa ilişkin motivasyonu düşüktür ve dolayısıyla doyum alabileceği aktiviteleri de yapmaya isteksizdir. Davranış aktivasyonu tekniği (Cuijpers vd., 2007), bireyin, motive olmasa bile, ev ödevleri ile aktivasyona teşvik edilmesini kapsamaktadır. Bireyin aktivasyon ile yeniden olumlu duygulanım kazanması hedeflenmektedir. Özetle, sağlıklı ve anlamlı ilişkiler içinde olmak ile

mutluluk arasındaki ilişkinin, bireyin ruh sağığı açısından önemli bir gösterge olduğı ifade edilebilir.

Yakın ilişki kurma ile iyi oluş arasında da, pozitif ilişkiler olduğı gözlenmiştir. Kişilerarası ilişkilerin bireyin iyi oluşuna etkisinin araştırıldığı ve 100 çalışmanın derlendiğı bir meta analiz çalışmasında, diğer kişinin iyiliğini gözetmenin ve önemsemenin, hem bireyin kendi iyi oluşunu ile hem de partnerinin iyi oluşunu arttırdığı belirlenmiştir (Le vd., 2018). Evli bireylerin iyi oluş düzeylerinin hiç evlenmemiş olanlardan, hiç evlenmemiş olanların da daha önce evlenmiş olanlardan daha yüksek olduğı rapor edilmiştir (Mastekaasa, 1993). Araştırma sonuçlarına göre, ilişkide olmanın bireyin iyi oluşunu arttıran bir faktör olduğı söylenebilir. Aynı zamanda, boşanmanın da negatif etkisi var gibi görünmektedir. Büyük bir örnekleme, 42 ülkeden 59.169 kişi üzerinde yapılan bir çalışmada, evli olmanın birey üzerindeki pozitif etkisinin toplulukçu olarak tanımlanan kültürlerde daha az olduğı belirtilmiştir (Diener vd., 2000). Aynı çalışmada, ayrıca, yine toplulukçu kültürlerde boşanmanın olumsuz etkilerinin daha fazla olduğı ifade edilmiştir. Ayrıca bu durumun boşanmayı tabu olarak algılama ile ilgili olabileceğı de vurgulanmıştır. Bu durum, sosyal destek ile ilişkili görünmektedir. Tabu olarak algılanmayan toplumlarda, boşanma sonrası, birey daha fazla sosyal destek alıyor olabilir. Kolektif toplumlarda ise boşanma, başarısızlık ve kusur olarak algılanıyor olabilir. Hem kadınlar hem de erkekler için, boşanma sonrası sosyal desteğin boşanmanın olumsuz sonuçlarını azaltarak bireyin iyi oluşunu arttırdığı belirtilmiştir (Kołodziej-Zaleska ve Przybyła-Basista, 2016). Sonuç olarak, düzenli bir ilişkide olmanın bireyin iyi oluşunu olumlu yönde etkilediğı, ancak içinde bulunulan toplumun da, ilişkiden alınan faydanın artmasında veya azalmasında etkili olabileceğı söylenebilir. Ayrıca, boşanma gibi olumsuz ilişki deneyimlerinin birey üzerindeki negatif etkilerinin, sosyal destek aralığı ile, yine olumlu ilişkiler sayesinde azaltılabilmektedir. İlişkiler bireyin yaşamında hem olumlu hem de olumsuz bir faktör olarak yer alabilmekte ve iyi oluşunu etkileyebilmektedir.

İlişkilerin bireyin yaşamına, sadece olumlu etkileri değil, maalesef aynı zamanda olumsuz etkileri de olabilmektedir. Yakın ilişkilerde maruz kalınan şiddetin bireyin ruh sağığını tehdit eden önemli bir unsur olduğı vurgulanmaktadır. Toplam 52 farklı araştırmanın sonuçlarının derlendiğı bir meta-analiz çalışmasında (Golding, 1999), kadınların maruz kaldığı yakın ilişki şiddetinin, depresyon, intihar riski, travma

sonrası stres bozukluğu, alkol ve madde bağımlılığına neden olduğu belirlenmiştir. Devries ve arkadaşları (2014), yaptıkları meta-analiz çalışmasında, yakın ilişkilerde partner şiddetine maruz kalmanın alkol kötüye kullanımını arttırdığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, geniş bir örnekleme yapılan (7.793) başka bir meta analiz çalışmasında da, yakın ilişkilerde maruz kalınan şiddetin hem erkeklerde hem de kadınlarda travma sonrası stres belirtilerini arttırdığı rapor edilmiştir (Taft vd., 2011). İlişkide olmanın bireyin ruh sağlığına olumlu katkıları kadar, ilişkide deneyimlenen olumsuz yaşantıların da birey açısından bir o kadar yıkıcı olabileceği söylenebilir.

OECD raporuna göre, yakın ilişkilerde kadına yönelik şiddetin 27 ülkedeki dağılımı değerlendirilmiş ve ortalama olarak kadınların %23'ünün yakın ilişkilerinde şiddete maruz kaldıkları belirtilmiştir (OECD, 2021). Çarpıcı bir şekilde, üye ülkeler kapsamında neredeyse dört kadından birisi yakın ilişkilerinde şiddete maruz kalmıştır. Ayrıca Türkiye'nin sıralamada %38'lik bir oran ile %42'lik bir orana sahip olan Arjantin'i takiben ikinci sırada olduğu görülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin cinsiyet eşitsizliğinde 40 ülke arasında altıncı sırada olduğu da belirtilmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2021 raporuna göre, 2021 yılında Türkiye'de 280 kadının öldürüldüğü ve 217 kadının ise şüpheli bir şekilde ölü bulunduğu rapor edilmiştir. Bu önlenabilir cinayetlerin, siyasi, hukuki, bireysel ve sosyal yönlerinin olduğu belirtilmektedir. İlişkide yaşanan problemlerin genel olarak dünyada insanları etkileyen bir ciddi bir problem olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle, ilişkilerin ve sorunların dinamiklerinin anlaşılması önemli görünmektedir.

Yakın ilişkiler ile ilgili problemlere, aile ve çift terapisi kuramlarında, farklı bakış açıları ve öneriler sunulmaktadır (Gladding, 2014). Öne çıkan kuramlardan, insancıl-varoluşsal yaklaşımlardan birisi olarak belirtilen Gottman çift terapisi (Gottman ve Gottman, 2008), çift ilişkilerinde çatışmanın kaçınılmaz olduğunu ve hatta çift ilişkilerindeki problemlerin %69'unun kalıcı olduğunu vurgulamaktadır (Gurman, 2008; Navarra ve Gottman, 2013). Bu yönü ile ilişkilerde çatışmanın varlığı ve çokluğunun yanında kaçınılmazlığına da vurgu yapılmaktadır. Bu yaklaşımda mutsuz ve mutlu ilişkileri ayıran yedi yapıdan bahsedilmektedir. Karşılıklı olumsuz duygular, pozitif duyguların negatif duygulara oranının azlığı, partnere yapılan olumsuz ve kalıcı yüklemeler ve 'Mahşerin Dört Atlısı' olarak da ifade edilen, işlevsel olmayan çatışma çözme yaklaşımları: eleştiri, savunmacı tutum, aşağılama ve duygusal olarak etkileşimden kopma olarak tanımlanan duvar

örme (stonewalling). Terapist, terapide çiftler arasında, bu sağlıklı çatışma çözme becerilerinin iyileştirilmesi ve karşılıklı olarak duygusal yüklemelerin sağlıklı hale getirilmesini hedeflemektedir. Bu yaklaşımda vurgulanan bir diğer nokta da, yakın ilişkide olumlu duyguların olumsuz duygulara oranının arttırılmasıdır. Gottman her bir negatif duygulanım için, beş pozitif duygulanım yaşanmasını sağlıklı ilişki için gerekli oran olarak belirtmektedir. Çift ilişkilerinde doyumun ve sürekliliğin sağlanması için hem bireysel faktörler hem de ilişkiye ilişkin faktörler birlikte ele alınmaktadır. Kuşaklararası Aile Terapisi, Çok Kuşaklı Aile Terapisi olarak bilinen (Gladding, 2014; Roberto-Forman, 2008), 1950'lerde öne çıkmış, birçok kuramı içerisinde barındıran bir şemsiye yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, Bowen aile sistemleri terapisini, Whitaker sembolik-yaşantısal terapiyi, Ivan Boszormenyi-Nagy'in öncülük ettiği bağlam terapiyi ve psikodinamik yaklaşıma dayanan nesnel ilişkileri kuramını içermektedir. Belirtilen kuramların birçok açıdan benzerlikleri olduğu vurgulanmakla birlikte, bağlamsal terapinin diğer kuramlar tarafından ele alınmayan, bir aile yaşantısı katmanını aile terapisine kattığı belirtilmektedir (Guerin vd., 1987). Bu katman 'İlişki Etiği' olarak nitelendirilmekte ve hem bağlamsal terapi açısından hem de kuşaklar arası aile terapisinde önemi vurgulanmaktadır. Mevcut çalışmanın bağımlı değişkeni olan ilişki etiği, genel olarak, bir ilişkinin üyeleri arasındaki, sevgiyi, ilgiyi ve güveni alma verme dengesi ve bu dengenin devam edeceğine ilişkin güven şeklinde tanımlanmıştır (Hargrave vd., 1991). İlişki etiği yatay ve dikey olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Dikey ilişki etiği bireyin kendi ailesi ile kurduğu ilişkinin etik yönünü, yatay ilişki etiği ise ilişkide bireyin partneri ile kurduğu ilişkinin etik yönünü değerlendirmektedir. Bu dikey ve yatay terimlerinin, Bowen aile sistemleri terapisinin, aile terapisine kazandırmış olduğu (Guerin vd., 1987), Genogram görselleştirmelerine dayandığı ifade edilmektedir. Genogramdan dikey yapılar bireyin kendi anne babası ve çocukları ile kurduğu ilişkileri yansıtırken, yatay ilişkiler ise genellikle bireyin kardeşleri ve partnerleri ile olan ilişkilerini yansıtmaktadır.

Bağlamsal aile terapisinde, çift ilişkilerinde yaşanan problemler, ilişki etiği kavramı çerçevesinde ele alınmakta ve bu sorunların kaynağının ilişkideki alma verme dengesinin bozulması olduğu belirtilmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1980). Etik bir ilişkinin yaşanmasının temel şartının etik iki kişinin karşılaşması olduğu belirtilir (Kuçuradi, 1996). Etik, kelime anlamı olarak 'töre bilimi',

'çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü', 'etik bilimi' ve 'ahlaki, ahlakla ilgili' şeklinde tanımlanmıştır (*Türk Dil Kurumu*, 2021). Etik (ethic) ve etikler (ethics) şeklinde de kullanılmaktadır. Etik, genel anlamda ahlak felsefesini yansıtırken, etik prensipler, bir meslek veya kurum için belirlenmiş kuralla ve ilkelere işaret eder, bu nedenle çoğul olarak ifade edilmektedir. Ancak bu iki kavramın, Türkçeye genel olarak etik şeklinde çevrildiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında etik olarak ifade edilen kavram, daha çok ikinci tanımı yansıtmaktadır. İlişki etiği (relational ethics), bağlamsal aile terapisi çerçevesinde, ilişkilere yönelik kuramsal olarak belirlenmiş prensipleri ve yapıları temsil etmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Bağlamsal kuram bireyin doğuştan adalet duygusu ile dünyaya geldiğini, ilişkilerinde yaptığı ve hissettiği adaletsizliğin uyumunu bozduğunu öne sürmektedir. Ancak bu kuramın, adalet duygusunun bireydeki işleyişine ve nedenine ilişkin detaylı bir açıklama getirmediği belirtilmektedir. Adalet sisteminin bedendeki işlevi bir açıdan, bilişsel uyumsuzluk teorisi ile açıklanabilir.

Bilişsel uyumsuzluk (Brehm ve Cohen, 1962; Chapanis ve Chapanis, 1964) olarak tanımlanan sistemde, bireyin bilişsel uyumsuzluğunun bireye aldığı kararlar ile ilgili bir geribildirim mekanizması gibi işlediği vurgulanmaktadır. Bireyin eylemlerinin ve düşüncelerinin tutarlı olması gerekliliği, otomatik olarak gerçekleşiyor gibi görünmektedir. Bilişsel uyumsuzluk bireyin düşünceleri ile eylemlerinin tutarlı olması yönünde bireyi motive eden bir bilişsel sistem olarak işlev görmektedir. Bu noktada, bir bireye tutarlı ve doğru gelen bir durum bir başkası için doğru olmayabilir. Bilişsel uyumsuzluk mekanizması elbette bireyin etik davranması için bir garanti oluşturmaz, çünkü genellikle bu uyumsuzluğu dengelemek için uygun gerekçelendirmeler yapılabilir.

Amerikan Danışmanlık Birliği (ACA-American Counseling Association), uzmanlık alanlarına göre 18 ayrı psikolojik danışma bölümünden oluşmaktadır (örn. Üniversite Danışmanlığı, Yetişkin Gelişimi ve Yaşlanma, Sosyal Adalet gibi). Bu alanlardan her birisi ayrı bir uzmanlık olarak ele alınmakla birlikte, ACA'ya bağlı birer uluslararası birlikleri de bulunmaktadır (American Counseling Association, 2021). Evlilik ve aile danışmanlığı bu alanlardan birisidir. Türkiye'de henüz psikolojik danışmanlık alanları resmi olarak yapılandırılmamış olsa da, bu konuda son zamanlarda çalışmalar yapılmaktadır (Algan, 2016; Korkut-owen vd., 2013;

Özyürek, 2019). Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dallarının, eğitim fakültesinde bölüm olarak yer almaları ve ruh sağlığı yasasına ilişkin yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere önemli gelişmeler beklenmektedir (Özyürek, 2019). Evlilik ve aile danışmanlığı alanı, ayrı bir anabilim dalı olması öngörülen ve yapılandırılan alanlardan birisidir. Türkiye örneğinde yapılan ve aile danışmanlığı literatürüne katkı sağlaması öngörülen çalışmaların bu sürece de katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Hem teorik hem de uygulamaya dair araştırma bulgularının artması, kültüre özgü aile ve çift terapisi müdahalelerin oluşturulmasında öncülük edebilir.

Carnevale, (2002), psikolojik danışma sürecinde gündeme getirilen tüm danışan sorunların aslında bir ilişki sorunu olduğunu, danışanın psikolojik danışma sürecine hangi sorun ile başlarsa başlasın sonunda konunun diğer insanlar ilişkiler konusuna geleceğini vurgulamıştır. Burada, diğer insanlarla ilişki oldukça geniş bir tanım olmakla birlikte, kişinin ailesi, arkadaşları, iş arkadaşları, kardeşleri, partneri ve partnerinin ailesi gibi sayısız seçeneği barındırdığı ifade edilebilir. Dolayısıyla, ilişki sorunlarının bireyin yaşamının merkezinde yer aldığı belirtilmiştir. Üniversite öğrencilerinin üniversite psikolojik danışma merkezinden yardım alma nedenleri değerlendirildiğinde, kaygı ve depresyondan sonra en çok yardım alma nedenlerinin yakın ilişkileri ile ilgili yaşadıkları problemler olduğu belirtilmiştir (Anadolu Üniversitesi, 2012; Dogan, 2012; Güneri vd., 2003). Mevcut çalışma gibi, bağlamsal terapi çerçevesinde ele alınan çalışmaların artması, bağlamsal kurama dayalı müdahale programlarının geliştirilmesi için teorik bilgiler sağlayabilir. Literatür tarandığında, bağlamsal aile terapisi çerçevesinde ele alınan ve bağlamsal terapinin en önemli kavramı olarak belirtilen ilişki etiği ile ilgili Türkiye örneğinde, sadece bir çalışma olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, Türkiye örneğinde uygulanabilecek yatay ilişki etiğini ölçmek üzere kullanılabilecek bir ölçme aracı olmadığı da belirlenmiştir. Mevcut çalışma kapsamında, Türkiye örneğinde ilişki etiğinin yordayıcılarının değerlendirilmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda da ilişki etiğini ölçmek üzere bir ölme aracı geliştirilmesi planlanmıştır.

Sevmek, sevilme ve ait olmak bireyin en temel ihtiyaçlarından birisidir. Bireyin sadece sevilmesi ile değil sevmesinin de dopamin salgısını arttırdığı belirlenmiştir (Acevedo ve Aron, 2014; Fisher, 2004). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow, 1943), insanların temel motivasyonunun araştırıldığı bir araştırma

çerçevesinde belirlenmiştir. Maslow'un araştırması bireyin hangi ihtiyaçlarını karşılamak için ne düzeyde motivasyon gösterdiğini belirlemeye yöneliktir. Sıralanan ihtiyaçlardan, kendini gerçekleştirme hariç hepsinin karşılanması ile motivasyonun düştüğü, ancak kendini gerçekleştirme ihtiyacının karşılanması ile motivasyonun arttığı belirtilmiştir. Bu yönü ile, sevmeye ve ait olma ihtiyacının karşılanmasının saygınlık ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarından önce karşılanması gereken bir ihtiyaç olduğu görülmektedir. Maslow sevmeye ihtiyacının hem sevgi vermeyi hem de sevgi almayı içerdiğini ve bunun göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır (Maslow, 1943: s. 381). Sevgi alma verme dengesi bağlamsal terapi çerçevesinde değerlendirilen bir kavram olmasının yanında, sevmeye ve ait olma ihtiyacının karşılanması için de bir koşul olarak ifade edilebilir.

Erikson'un (1977) psikososyal gelişim dönemlerinde yakın ilişkiler kurma ihtiyacı ile öne çıkan 'yakınlığa karşı yalıtılmışlık' gelişim dönemini, bireyin işinde kariyerinde ilerlemesi ve kendine ve dünyaya katkıda bulunması ile gerçekleşen 'üretkenliğe karşı durgunluk' dönemi takip etmektedir. Her iki kuram çerçevesinde de, bireyin yaşamında 'sağlıklı' ilişkiler kurabilmesi önemli görünmektedir.

Genç yetişkinlik dönemi 'yakınlığa karşı yalıtılmışlık' aşamasının yaşandığı bir dönem olarak bireyin yaşamında, yakın ilişkilerin geliştirilebilmesi ve sonraki yakın ilişkilerin de sağlıklı devam edebilmesi açısından kritik bir dönem olarak değerlendirilebilir (Erikson, 1977; Gold ve Rogers, 1995). Bu dönemin sağlıklı atlatılamadığı durumlarda bireyin yalıtılmışlık yaşayabileceği, sonraki psikososyal gelişim döneminin gerekliliklerini karşılayamıyorsa bile, diğer aşamalarda daha yüzeysel ilişkiler kurma eğiliminde olacağı vurgulanmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde yakın ilişkiler kurabilen bireylerin, yaşamın ileriki yıllarında daha uzun süreli sağlıklı ilişkiler kurabildikleri belirtilmiştir. Dolayısıyla genç yetişkinlik dönemindeki ilişkilerin kalitesi sonraki ilişki kalitelerini öngörmektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2010, 2011). Özellikle bu dönemdeki yakın ilişkilerin dinamiklerinin anlaşılmasının, bireylerin psikososyal gelişimlerine katkı sağlayan faktörlerin artırılmasına katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

Hala devam etmekte olan korona virüs salgınının, fiziksel sağlığa olan birçok olumsuz etkisine ek olarak, kişilerarası ilişkileri doğrudan etkilediği ifade edilebilir. Bu çalışma da pandemi koşullarında yürütülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında değerlendirilen, değişkenler arası ilişkilerin bu salgından etkilenmesi

muhtemel görünmektedir. Korona virüs salgının yakın ilişkilere etkisini değerlendiren çalışma bulguları incelendiğinde, olumlu işlevselliğin olduğu çiftlerde ilişki doyumunu arttırdığı ve uyumsuz yüklemeleri azalttığı, ancak düşük işlevselliğe sahip çiftlerde ilişki doyumunu düşürüp uyumsuz yüklemeleri arttırdığı görülmektedir (Williamson, 2020). Özetle, bu çalışma bulgularına göre Covid-19 salgınının, sağlıklı işleve sahip ilişkilerde olumlu yönde etkisinin olduğu ama sağlıklı işlevselliği olmayan ilişkilerde de bu işlevsizliği derinleştirdiği ifade edilebilir. Pietromonaco ve Overall (2021) ise korona virüse bağlı stresin ilişki üzerinde yıkıcı diyadik süreçleri arttırabileceğini, ancak bu olumsuz etkinin, çiftin içinde bulunduğu sosyal sınıfa, azınlık olma durumuna ve yaşa göre değişebileceğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda, bu yıkıcı etkilerin bireysel kırılganlık (güvensiz bağlanma ve depresyon gibi) durumuna göre de değiştiği ifade edilmiştir. Benzer şekilde, erkek çiftler örnekleminde yapılan bir çalışmada, salgının ilişki bağlılığı yüksek olan çiftlerde, genel olarak ilişki doyumunu ve ilişkiye yatırımı olumlu etkilendiği rapor edilmiştir (Walsh ve Stephenson, 2021). Salgında, kapanma döneminin cinsel yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin değerlendirildiği bir çalışmada, çiftlerin büyük bir çoğunluğunun cinsel ilişki kalitelerinde değişim olmadığı belirlenmiştir. Ancak, aynı çalışmada, bazı kadın katılımcıların, yüksek endişeye, mahremiyetin tam sağlanamamasına ve strese bağlı olarak daha düşük düzeyde haz, uyarılma ve doyum rapor ettikleri belirtilmektedir. Ek olarak, partnerlerin psikolojik sağlamlığının, salgının çift ilişkisi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltan bir faktör olduğu da rapor edilmiştir (Karataş ve Tagay, 2021; Prime vd., 2020). Salgının yakın ilişkiler üzerindeki etkisini gösteren çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, daha çok işlevsellik ile ilgili problemleri olan çift ilişkileri için risk oluşturduğu, sağlıklı işleyişi olan ilişkiler için de önemli bir stres faktörü olması bakımından zorlayıcı olsa da, olumlu etkilerinin de olduğu ifade edilebilir.

Mevcut çalışmada, temel olarak genç yetişkinler örnekleminde, bağlanma boyutlarının, benliğin ayrılaşmasının ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinin değerlendirilmesi ve bu yordama etkilerinde mizacın düzenleyici rolünün test edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni, başka bir ifade ile, üzerinde diğer değişkenlerin etkisinin test edildiği değişken, ilişki etiği; bağımsız değişkenleri ise bağlanma boyutları, benliğin ayrılaşması ve cinsiyetçilik, son olarak bu çalışmanın düzenleyici değişkeni ise mizaç özellikleridir.

Benzer bir olaya maruz kalan iki kişinin farklı şekilde etkilenmeleri birçok şekilde açıklanmaktadır. Ancak, çoğunlukla doğuştan getirilen ve zor değişen yapılar olarak ele alınan mizaç özelliklerinin en önemli faktörlerden birisi olduğu belirtilmektedir (Young, 1999; Young vd., 2003). Değiştirici, biçimlendirici gibi birçok farklı şekilde ifade edilen ama daha çok düzenleyici değişken olarak tanımlanan bu değişkenler, iki değişken arasındaki ilişkiyi bozan (pozitif veya negatif yönde) faktörlerdir (Baron ve Kenny, 1986). Bireyin doğası olarak da ifade edilen mizaç özelliklerinin, temel düzeyde bir düzenleyici değişken olabileceği ifade edilebilir. Mizaç özellikleri çoğunluğu doğuştan getirilen ve kalıcı yapılardır (Fisher vd., 2015; Kesebir vd., 2013; Köse vd., 2004; Yılmaz vd., 2014). Mizaç özelliklerinin bireyin başta bakım verenler olmak üzere, tüm kişilerarası ilişkilerini etkileyebilecek görece katı bir yapı olduğu vurgulanmaktadır (Putnam vd., 2002). Öyle ki, mizaç özellikleri, bireyin ailesinde deneyimlediği olumlu ya da olumsuz yaşantıların bireyin yaşamındaki etkisinde biçimlendirici rol oynamaktadır. Elbette kardeş sırası gibi diğer faktörler de göz önüne alınarak, aynı aile içinde büyüyen veya benzer durumlara maruz kalan bireylerin, olaylardan farklı şekillerde etkilenmeleri çoğunlukla mizaç ile açıklanmaktadır. Hatta, Putnam ve arkadaşları (2002), mizaç özelliklerine vurgu yapmak için, anne-babaların çoğunlukla ikinci çocukları olana kadar mizacın varlığına inanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bireylerin yaşantılarının mizaç özelliklerine farklı sonuçlar doğurmasından da öte, mizaç özellikleri anne-babaların çocuklarına davranışlarını da etkileyen bir faktör olarak belirtilmektedir (Hanington vd., 2010). Bu açıdan, bir anlamda çocuğun mizacının ebeveynlik davranışlarını şekillendirebileceği ifade edilebilir. Mizaç özelliklerinin yakın ilişkilerde de etken olan bir yapı olduğu bilinmektedir. Bu araştırma kapsamında, ilişki etiği üzerindeki yordama etkileri değerlendirilen bağımsız değişkenlerin, bu yordama etkilerinin değişik mizaç özelliklerine sahip bireylerde nasıl gerçekleştiği değerlendirilmiştir. Bu yönü ile, mizaç özellikleri, bu çalışmanın düzenleyici değişkeni olarak yer almaktadır.

Bireyin dünyaya gelmesi ile birlikte ilk ilişkisi bakım veren ile olmakta, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına ve bunun sürdürülmesine göre bireyin ilk bağlanma örüntüleri şekillenmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bartholomew, 1990; Bowlby, 1980; Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu örüntülerin, bireyin yaşamında kişilerarası ilişkilere dair temel bir öğrenme meydana getirdiği

vurgulanmaktadır. Bireyin ilişkilere yönelik beklentilerini ve inançlarını etkilemektedir (Stackert ve Bursik, 2003). Bağlanma örüntüsünün bireyin okul yaşamından iş yaşamına (Hepper ve Carnelley, 2009), akran ilişkilerinden (Armsden ve Greenberg, 1987), yakın ilişkilerine (Butzer ve Campbell, 2008; Pistole, 1989; Simpson, 1990; Towler ve Stuhlmacher, 2013) kadar geniş bir yelpazede kişilerarası ilişkilerini etkilediği belirtilmektedir. Kişilerarası ilişkilerde etkili olduğu belirlenen bu dinamik yapının ilişki etiği üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi de önemli görünmektedir. Bağlanma kaygısının ve bağlanma kaçınmasının ilişki etiğinin hem dikey hem de yatay boyutu üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilmiştir (Coppola vd., 2021). Bağlanma boyutları ile ilişki etiği arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu da görülmüştür. Ek olarak, bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki olumsuz etkilerinde kişilerin mizaç özelliklerinin nasıl bir rol oynadığı, daha önceki yapılan çalışmalarda ele alınmamıştır. Dolayısıyla, bağlanma boyutları ile ilişki etiği arasındaki ilişkide, mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisine ilişkin bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Bu çalışma bulgularının, mizaç özelliklerinin, bağlanma boyutlarının etkisinde nasıl bir etki gösterdiğini ortaya koyması amaçlanmaktadır. Bu yönü ile bağlanma boyutları mevcut çalışmanın üç bağımsız değişkeninden ilkinin oluşturmaktadır.

Bireyin sağlıklı ilişkiler kurması, ilişkide olmasının yanında ilişkilerden ayrışabilmesi ile de ilişkilendirilmektedir. Kuşaklararası aile terapisinin bir bileşeni de Bowen aile sistemleri terapisi (Gladding, 2014; Gurman, 2008; Roberto-Forman, 2008). Aile sistemleri terapisinde öne çıkan kavramlardan birisi benliğin ayrımlaşmasıdır. Benliğin ayrımlaşmasının temel olarak, duygu ve düşünceleri sorumlu bir şekilde ifade etmeyi ve diğerlerini de düşüncelerini ve duygularını ifade etmeleri için cesaretlendirmeyi kapsayan, diğerlerinden uzak kalmayı tehdit edici bir unsur olarak görmemeyi ve duyguların ve düşüncelerin bastırılmamasını öngören bir yapı olduğu belirtilmektedir (Sarıkaya vd., 2018). Benliğin ayrımlaşması, başka bir ifade ile, bireyin hayatında önem verdiği kişilerle duygusal bağ kurmasının yanında, aynı zamanda özerk seçimler yapıp bağımsız olabildiğini ifade etmektedir (Kerr ve Bowen, 1988). Benliğin ayrımlaşmasının yakın ilişkilerde ilişki doyumunu ve ilişki kalitesini arttırdığı birçok çalışmada rapor edilmiştir (Lal ve Bartle-Haring, 2011; Sommantico vd., 2021; Telli ve Yavuz-Güler, 2021; Timm ve Keiley, 2011). Ancak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği ilişkisini araştıran çalışmaların sayısının,

birçok kuramsal ortaklığa karşın, oldukça sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bireyin iç içe geçmeden, yakın bir ilişkide benliği ile birlikte, kendi olarak var olabilmesinin ilişki etiği üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirtilmiştir (Rived-Ocaña vd., 2020b). Mevcut araştırmada, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki etkisine ek olarak, bu ilişkiye mizaç özelliklerinin nasıl etki ettiği de araştırılmaktadır. Bu yönü ile de literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Sonuç olarak benliğin ayrımlaşması değişkeni bu çalışmanın üç bağımsız değişkeninden ikincisini oluşturmaktadır.

Özellikle yakın ilişkilerde bireyler, kişisel özelliklerinin yanında, içinde bulundukları toplumdan da etkilenebilmektedir (Mallory vd., 2016; You ve Malley-Morrison, 2000). İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançların ülkeler arası (Rusya, Macaristan ve Gürcistan) karşılaştırılmasının yapıldığı bir çalışmada (Goodwin ve Gaines, 2004), Macaristan örneğinde ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlardan cinsiyetler birbirinden farklıdır inancının diğer ülkelerden daha yüksek bir şekilde ilişki doyumunu negatif etkilediği, diğer inançlarda ise farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Literatürde ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar olarak tanımlanan değişkenin, ilişki doyumu ve ilişki kalitesi ile negatif ilişkisi birçok çalışmada gösterilmiş olmasına rağmen (Epstein ve Eidelson, 1981; Frazier ve Esterly, 1990; Metts ve Cupach, 1990), Türkiye örneğinde evli çiftlerle yapılan çalışmada (Hamamci, 2005), zihin okuma beklentisinin ilişki doyumu ile pozitif ilişki gösterdiği belirlenmiştir. 'Partnerimin zihnimden geçenleri, ben söylemeden anlaması gerekir.' inancının, beklenenin aksine, ilişkide partnerden beklenen ve istendik bir durum olarak algılandığı gösterilmiştir. Belirtilen araştırma bulgularından, yakın ilişkilere yönelik beklentilerin içinde bulunan kültüre göre değişebileceği görülmektedir. İçinde bulunan toplum, kişilerarası ilişkileri etkileyebileceği gibi, cinsiyetlere ilişkin kimlikler ve rol beklentileri de tanımlayabilmekte (Eisend, 2019), dolayısıyla biyolojik cinsiyetin ötesinde bir kadın ve erkek kimliği ortaya çıkarabilmektedir (Blackstone, 2013; Eagly, 1987; Press, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun cinsiyetlere ilişkin öngördüğü davranış kalıplarını içermekte iken, cinsiyetçilik ise daha çok kadının erkeğe göre toplumda, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel konularda eşitsizliğe maruz kalmasını ifade etmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu çalışma kapsamında cinsiyet rollerinden çok cinsiyetçilik ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Literatürde

cinsiyetçiliğin yakın ilişkilerde, ilişki kalitesi ve ilişki doyumu üzerindeki negatif etkilerini gösteren çalışmalar olmasına rağmen (Casad vd., 2015; Curun, 2012; Hammond ve Overall, 2013; Leaper vd., 2020), ilişki etiği üzerindeki yordama etkisini gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın bu anlamda, literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmada, cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisine ek olarak, bu yordama ilişkisinde mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi de test edilmektedir. Özetle, bu çalışmanın üçüncü ve son bağımsız değişkeni cinsiyetçilik değişkenidir.

Sonuç olarak, yakın ilişkilerin, ilişkileri sağlıklı bir şekilde sürdürmenin ve bitirebilmenin insan yaşamında önemli bir yerinin olması; yakın ilişkilerin, bireyin ruh sağlığını doğrudan etkileyen bir faktör olması; ilişkide yaşanan problemlerin ve çatışmaların, cinayetlere varana kadar, oldukça yıkıcı sonuçlar doğrulanabilmesi; yakın ilişkiler kurup sürdürebilmenin, psikososyal gelişim dönemi açısından genç yetişkinler açısından kritik önemi; çift ve aile danışmanlığının Türkiye’de gelişen bir alan olması ve psikolojik danışmanlık alanı dahilinde gelişmesi yönündeki çalışmaların hızla devam etmesine de paralel şekilde, yapılan çalışmaların bilgi birikimine katkı sağlaması açısından önemi; bağlamsal terapinin öne çıkan kavramlarından birisi olan İlişki Etiği ile ilgili, Türkçe literatürde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının olmaması, buna bağlı olarak da Türkiye örneğinde bağlamsal terapi kavramlarını konu eden çalışmaların kısıtlı kalması ve son olarak, mizaç özellikleri ve cinsiyetçilik değişkenleri ile ilişki etiği ilişkisinin ele alındığı ilk çalışma olması bakımından bu çalışmanın literatüre anlamlı katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, bireyin yakın ilişkilerindeki dinamiklerini araştırmakta ve bu dinamikleri ilişki etiği çerçevesinde ele almaktadır. Bu çalışmada ele alınan diğer değişkenler, ilişki etiğini etkileyebileceği düşünülen faktörler olarak seçilmiştir. Bu çalışmada ilişki etiğinin bağımlı değişken olarak seçilmesinin nedeni, ilişkide alma verme dengesine ilişkin daha geniş ve gerekçi bir bakış açısı sunmasıdır. Bağlamsal yapısı itibari ile, bireyin ilişkide neler yaptığı ile ilgilendiği gibi neler deneyimlediği ile de ilgilenmektedir. Bireyin yaşamında kurduğu ilk ilişkilere bağlı olarak gelişen bir örüntü olan bağlanma boyutları; bireyin toplumsal yanını yansıttığı düşünülen

cinsiyetçilik ve etik bir ilişkinin oluşabilmesi için gerekli 'etik birey' koşulu ile doğrudan ilişkili olan ve bireyin ego düzeyi gelişmiş bir birey olabilmesi şeklinde sınırları çizilebilecek diğer değişken olan benliğin ayrımlaşması değişkenleri ele alınmıştır. Özetle, bireyin çocukluk yıllarında hayatındaki önemli figür ile kurduğu ilişki örüntüsünü yansıtan daha çok geçmiş ile ilişkili bir faktör olan bağlanma boyutları, bireyin şimdiki bireyselleşme konumunu yansıtan ve ego durumunu ortaya koyan bir faktör olan benliğin ayrımlaşması ve ilişkilere yönelik toplumsal yanını yansıtan cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordayıcı etkisi değerlendirilmiştir. Bu ilişkileri düzenleyebileceği öngörülen, daha katı ve biyolojik bir faktör olarak da mizaç değişkeni, düzenleyici değişken olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın sonuçlarının yakın ilişkilerde yaşanan problemlerin anlaşılmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çalışma kapsamında test edilen değişkenlerin etkisi değerlendirilerek, yakın ilişkilerde yaşanan problemlere uygun müdahale yöntemleri geliştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu çalışma yapısı itibari ile korelasyonel bir çalışmadır ve dolayısıyla değişkenler arası ilişkilere ilişkin mevcut durumu ortaya koymayı amaçlamakta, ancak durum ile ilgili herhangi bir manipülasyonun yapılmamaktadır.

Bu çalışmanın, birbiri ile ilişkili iki amacı vardır. Birincisi, bağlanma boyutlarının, benliğin ayrımlaşmasının ve cinsiyet rollerinin ilişki etiği üzerindeki yordama etkilerini değerlendirmek; ikincisi ise, test edilen bu yordama ilişkilerinde mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisini genç yetişkinler örnekleminde ortaya koymaktadır.

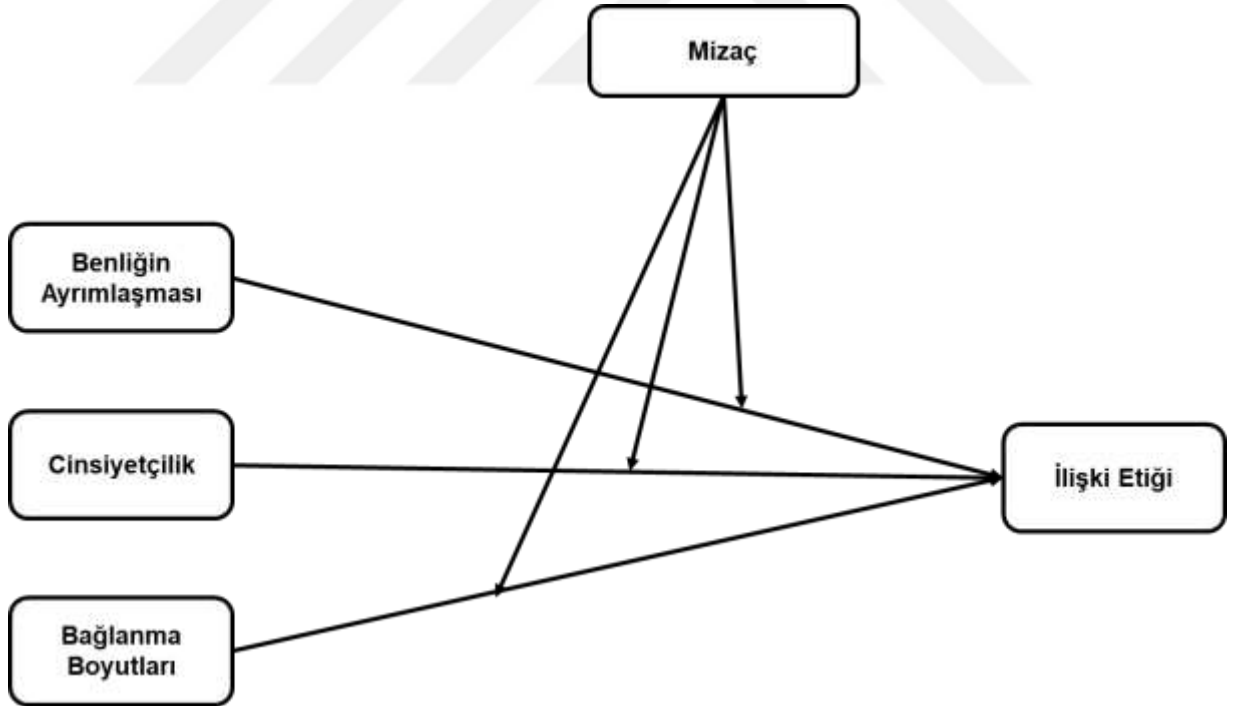
Araştırma Problemi

Bu araştırmanın iki problemi bulunmaktadır. Birincisi bağlanma boyutlarının, benliğin ayrımlaşmasının ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını değerlendirmek ve ikincisi ise bu yordama etkilerinde mizaç özelliklerinin düzenleyici rolünü test etmektir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1. Bağlanma kaçınması ilişki etiği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. Bağlanma kaygısı ilişki etiği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
3. Benliğin ayrımlaşması ilişki etiği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
4. Cinsiyetçilik, ilişki etiği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi var mıdır?
6. Bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi var mıdır?
7. Benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi var mıdır?
8. Cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi var mıdır?

Bu doğrultuda belirlenen hipotez model aşağıda sunulmuştur (şekil 1).

şekil 1. Araştırma Modeli

Sayıtlar

1. Katılımcılar  l me araçlarına içten yanıtlar vermişlerdir.

Sınırlılıklar

1. Bu çalışmaya internet erişimi olan, akıllı telefon, bilgisayar veya tablet kullanabilen bireyler katılmış olup, internet erişimi olmayan ve bu teknolojik imkanları olmayan kişiler katılamamıştır.
2. İlişki Etiği Ölçeği bu çalışma kapsamında geliştirilmiş ve henüz üç örnekleme sınanmıştır.
3. Bu çalışmada toplanan veriler, ölçme araçlarının sağladığı imkânda ve kalitededir.

Tanımlar

İlişki Etiği: Bağlamsal aile terapisinin öne sürdüğü kavramlardan biri olan ilişki etiği, ilişkide her iki partnerin de saygı, ilgi, sevgi, yakınlık, özen ve sadakat görmeye ve göstermeye değer olmasını ifade etmektedir (Hargrave vd., 1991; Hargrave ve Bomba, 1993). İlişkide karşılıklı ve dengeli bir şekilde bu değerleri alıp vermeyi de içeren bu kavram, aynı zamanda bu alma vermesine ilişkin güveni de kapsamaktadır. Bu çalışmada ilişki etiği, dengeli-itimatlı, hak görme-verici, hak görme-alıcı ve hak görme-yıkıcı olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır. Dengeli-itimatlı alanı, ilişkideki alma-verme dengesini, ayrıca bu alma verme dengesinin süreceğine yönelik güveni yansıtmaktadır. Hak görme-verici boyutu, ilişkideki saygı, sevgi ve ilgi gibi değerleri alma hakkını partnerinde görüp, kendisinde görememeyi; hak görme-alıcı boyutu da bu değerleri almayı kendinde hak görüp, partnerine vermekte zorlanmayı içermektedir. Yıkıcı hak görme ise, bireyin hak ettiğini düşündüğü ilişki değerlerini, alamadığında bunu yıkıcı bir şekilde almaya çalışmasını ifade etmektedir.

Bağlanma Stilleri: Yaşamın ilk yıllarında, erken yaşlarda bakım verenle kurulan ilişkilere göre şekillenen ve dinamik bir şekilde yaşamında kurduğu diğer ilişkileri etkileyen ve onlarda da etkilendiği belirlenmiş dinamik yapılar olarak özetlenebilir (Bowlby, 1973, 1980, 1982). Bu çalışma kapsamında, bağlanma stilleri kategorik bir yapıda değil, bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması şeklinde iki boyutta, boyutsal yapıda değerlendirilmiştir (Fraley vd., 2000; Selçuk vd., 2005). Bireyin bağlanmaya ilişkin kaçınmasını ve bağlanmaya ilişkin kaygını yansıtan ölçümler elde edilmiştir. Bağlanma kaçınması alt boyutundan yüksek puan alınması

bağlanma kaçınmasının, bağlanma kaygısı alt boyutundan yüksek puan alınması ise bağlanma kaygısının yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmektedir.

Benliğin Ayrışması: Aile sistemleri kuramı çerçevesinde ele alınan ve bireyin hayatında önem verdiği kişilerle duygusal bağ kurmasının yanında, aynı zamanda özerk seçimler yapıp bağımsız olabilmesi şeklinde tanımlanan bir kavramdır (Bowen, 1976). Bu çalışma kapsamında benliğin ayrışması, ben pozisyonu, duygusal tepkisellik, duygusal kopma ve iç içe geçme olmak üzere dört alt boyutta değerlendirilmektedir (Işık ve Bulduk, 2015; Skowron ve Schmitt, 2003). Ben pozisyonu, bireyin kendi düşüncelerini ve duygularını, sorumluluk alarak ifade etmesini ve diğer insanları da duyguları ve düşüncelerini ifade etmeleri için cesaretlendirmesini ifade etmektedir. Duygusal tepkisellik, ters puanlanan bir alt boyut olarak, bireyin duygularını ve düşüncelerini bastırmasını yansıtmaktadır. Duygusal kopma, yakınlığın önemini inkâr etmeyi ve diğer bireylerden uzak durmayı kapsamakta iken, iç içe geçme diğerlerinden uzak kalmayı tehdit edici bir unsur olarak algılama durumunu ifade etmektedir.

Cinsiyetçilik: Kadınların erkeklere göre, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda eşitsizliğe maruz kalmalarını içeren tutum ve davranışları yansıtan bir kavram olarak tanımlanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu çalışma kapsamında değerlendirilen cinsiyetçiliğin, düşmanca cinsiyetçilik, heteroseksüel yakınlık, koruyucu ataerkillik ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaşma olmak üzere dört boyutu değerlendirilmiştir.

Mizaç: Tabiat ve huy olarak da ifade edilen, çoğunluğu doğuştan getirilen ve kalıcı olarak bireyin yaşamında etkili olduğu ifade edilen, çeşitli kuramlara göre farklı sınıflamaları olan, bireyin genel davranış örüntülerini simgeleyen yapılardır (Fisher vd., 2015; Kesebir vd., 2013; Köse vd., 2004; Yılmaz vd., 2014). Bu çalışmada, Dokuz Tip Mizaç Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçekte, Tip1-Kusursuzluğu arayan mizaç tipi, Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi, Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi, Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi, Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi, Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi, Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi ve Tip9-Duyumsal hareketsetel konfor arayan mizaç tipi olmak üzere dokuz ayrı mizaç özelliği tanımlanmıştır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde bağlanma teorisi, cinsiyetçilik, benliğin ayrımlaşması, mizaç ve mizaç modelleri ve ilişki etiği kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

Bağlamsal Terapi

Aile terapilerinden birisi olan bağlamsal terapi Ivan Boszormenyi-Nagy'nin öncülüğünü yaptığı bir yaklaşımdır. Bağlamsal terapi bütünleştirici, kuşaklar arası ve biyoloji, felsefe, psikanaliz ve sistem teorilerinin ilkelerini birleştiren çok yönlü bir aile terapisi yaklaşımıdır (örn., Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986; Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1984; Van Heusden ve Van den Eerenbeemt, 1987). Bağlamsal yaklaşım, terapi süreçlerinde ilişkileri gerçekler, bireysel psikoloji, sistemik etkileşimler ve ilişki etiği olmak üzere birbiriyle bağlantılı dört ilişkisel olgu üzerinden değerlendirmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986, 1980). Bu dört boyut içerisinde yer alan ilişki etiği boyutu bağlamsal terapinin temel yapı taşı olarak belirtilmekte ve kişilerarasındaki karşılıklı saygı, adalet, karşılıklılık ve hakkaniyet için bireyin doğuştan getirdiği etik bağlılığı ifade etmektedir (Adams ve Maynard, 2004). İlişki etiği adalet, güven, hak görme ve bağlılık gibi kavramları, bu kavramların ilişkilerde denge ve eşitliği nasıl etkilediğini ve nesiller boyunca nasıl aktarıldığını konu edinmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Bu bakımdan ilişki etiği hem kuşak içi hem de kuşaklar arası bir kapsama sahiptir (Kawar vd., 2019). Genel olarak, ilişki etiğini boyutunun bağlamsal terapi içerisinde özel bir yer edindiği ifade edilebilir. Bağlamsal terapinin ilk üç boyutu aşağıda özetle tanıtılmış, ilişki etiği boyutuna ise detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Gerçekler (Facts). Bağlamsal aile terapisinin ilk boyutunu 'gerçekler' oluşturmaktadır. Bu boyut temel olarak hayata ve ilişkiye dair doğru olan ancak değiştirilmesi zor olan gerçeklerle ilgilidir. Gerçekler boyutu genetik faktörler, fiziksel sağlık, geçmiş hikayesi ve yaşam döngülerindeki olaylar gibi öğeleri içermektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Bu boyutun ilişkilerdeki rolüne bakıldığında; örneğin, diyabet hastası bir kişinin yeme tutumları, kullandığı ilaçlar ve yaşam tarzı gibi konular nasıl bu hastalıktan etkileniyorsa aynı şekilde bu hastalık kişinin ilişkilerini de etkileyebilir. Daha açık bir ifadeyle, diyabet hastası olan, durumu

gittikçe kötüleşen ve kendine iyi bakmayan bir eşin durumunu iyileştirmek için eş ilişkiye aşırı derecede dahil olmak durumunda kalabilir veya bu durumdan rahatsızlığını sürekli dile getirebilir. Bu durum ilişkide korku, depresyon, kızgınlık ve öfke gibi duygular üretilmesine ve bu hastalık gerçeğinin ilişkilerinin odak noktasına dönüşmesine neden olabilir. Öte yandan, ilişkileri etkileyen tüm gerçekleri bilmek mümkün olmayabilir çünkü bazı gerçekler örtüktür. Örneğin, patolojik düzeyde kişilik bozukluğu olan bir baba ile büyümüş olan bir kişinin, böyle bir ailede büyümüş olmak ilişkilerini etkileyebilir. Bu durum bireyin değiştiremeyeceği bir gerçektir ve farkında olmasa da bu durum başkalarıyla etkileşime girme biçimlerini de etkileyebilir. Bireyin geçmişinde artık böyle bir yaşam öyküsü vardır ve bu yaşam olayları onun bugünkü ilişkilerinde dinamik bir rol oynayabilir (Hargrave ve Pfitzer, 2003).

Bireysel Psikoloji (Individual Psychology). Bireysel psikoloji, bir kişinin deneyimlerini ve motivasyonlarını açıklayan ilişkisel boyut olarak ele alınmaktadır (Hargrave ve Houlberg, 2020). Bu boyut, bireyin dış çevrede ve ilişkilerde verilen bilgileri nasıl aldığı ve daha sonra bu bilgileri inançlar, deneyimler, duygular, istemler, motivasyonlar ve anılar olarak nasıl içselleştirdiğiyle ilgilidir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Bireysel psikoloji boyutu, bireylerin kendileri hakkında fikir geliştirdikleri ve sonunda kişilik olarak adlandırılan bu fikirleri eyleme dönüştürdükleri süreçleri kapsamaktadır. Gerçekler boyutunun aksine, bireysel psikoloji boyutu öznelidir çünkü bireyin belli düşünceleri, inançları ve motivasyonları hangi dinamiklerle oluşturduğunu öngörmek görece daha zordur. Örneğin, aynı genetik geçmişten gelen ve çok benzer deneyimleri olan iki kişi çok farklı bireysel psikolojiler inşa edebilir (Hargrave ve Pfitzer, 2003).

İlişki Etiği (Relational Ethics). İlişki etiği boyutu, ilişkileri şekillendirmede en güçlü ve etkili boyut olarak kabul edilir, ilişki etiği boyutundaki alma ve verme ile ilgili sorunlar, aile ve partner ilişkilerindeki işlev bozukluğunun birincil nedeni olarak görülmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Buradaki etik kavramı, ahlaki değerleri ifade etmekten ziyade adaleti veya ilişkileri sürdüren bir alma- verme dengesini ifade eder (Van Heusden ve Van den Eerenbeemt, 1987). Boszormenyi-Nagy'ye göre ilişki etiği ihlali olduğunda, başka bir ifade ile verme ve alma dengesine saygı gösterilmediğinde ilişkide semptomlar ortaya çıkar. Başka bir ifade ile, ilişki problemlerinin temelinde alma verme dengesinde ortaya çıkan sorunlar olduğu düşünülür. Kişilerarası ilişkilerin temel öğeleri adalet, karşılıklılık ve bağlılık olduğu

ve sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesinin bu temel bileşenlerin bağlılık ve güven yoluyla inşa edilmesine bağlı olduğu vurgulanır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1984). Bu nedenle, bağlamsal yaklaşımı benimseyen terapistlerin amacı ilgi, alaka ve özen kaynaklarını düzenleyerek ailenin 'bağışıklık sistemini' güçlendirmektir (Gurman ve Kniskern, 2014: s. 210). Daha genel bir ifadeyle, bağlamsal terapi aile içinde veya yakın ilişkilerde görülen adalet/hakkaniyet, karşılıklılık ve bağlılık eksikliklerinin yarattığı problemlere alma-verme ilişkilerini dengeli hale getirerek ve bu sayede ilişkilerde güven oluşturulmasını sağlayarak çözüm üretmeyi amaçlamaktadır.

İlişki etiği dikey ve yatay ilişkiler olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986; Hargrave vd, 1991). İlişki etiğindeki bu boyutların Bowen aile terapisi tekniklerinden biri olan Genograma dayandığı ifade edilebilir. Genogramda dikey yapılar bireyin ailesi veya çocukları ile kurduğu ilişkileri, yatay ilişkiler ise partner ve kardeşlerle olan ilişkileri yansıtmaktadır genel olarak. Dikey bağlamda ilişki etiği, ebeveynler ve çocuklar gibi sonraki nesiller arasındaki dikey ilişkileri ifade eder (Van Heusden ve Van den Eerenbeemt, 1987). Bu ilişkiler doğaları gereği asimetriktir ve adalet etiği yerine bakım etiği tarafından düzenlendiği vurgulanmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Asimetrik ilişkiden kasıt ebeveynin sevgi, bakım, yetiştirme, koruma ve disiplin sağlama gibi pek çok konuda çocuğun sahip olduğundan çok daha fazla yükümlülüğünün olmasıdır. Ayrıca, çocuk ebeveynin beklentilerini karşılamasa veya sorumluluğu yerine getirmese bile, ebeveyn yine de çocuğun bakımını sağlama yükümlülüğüne sahip olacaktır (Hargrave ve Pfitzer, 2003). Yatay boyutta yer alan ilişkiler ise alma ve verme açısından simetriktir ve eşit olması beklenen ilişki yapılarıdır (Van Heusden ve Van den Eerenbeemt, 1987). Bu boyuttaki ilişkiler eşler, kardeşler ve arkadaşlar gibi karşılıklı yükümlülükleri ve beklentileri olan eşit konumdaki kişiler arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu tez kapsamında bireylerin yatay ilişkileri yakın ilişki içerisinde (eş, sevgili, nişanlı vb.) bulundukları kişiler açısından incelenmiştir.

İlişki etiği, tüm bireylerin doğuştan getirdikleri bir adalet ve dürüstlük duygusuna sahip oldukları düşüncesine dayanmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Buradaki adalet kavramı bireyin ilişkisinde neyi almaya hakkının olduğu ve ilişkinin sürmesi için neyi vermek zorunda olduğu arasındaki 'dengeye' işaret eder (Hargrave ve Bomba, 1993). Diğer bir deyişle ilişki etiği, aile ilişkilerinde her bir üyenin yükümlülükleri ve hakları arasında adalete dayalı bir dengenin olması

gerektiğine vurgu yapar (Hargrave ve Houlberg, 2020). Kişinin ilişkideki ‘gerektiği’ kadar vermesi ve ‘hak ettiği’ kadarını alması, yani dengenin olması, kişinin doğuştan getirdiği bu adalet duygusunu tatmin eder ve dolayısıyla ilişkide uyumu da beraberinde getirir. Adalet duygusunun aile üyeleri için sezgisel bir yanı olduğu vurgulanmaktadır. Ailenin bireyin ihtiyaçlarını karşılamaya kararlı olduğuna ve bireyin ailenin refahının devamlılığı için ne gerekiyorsa yapacağına dair güvene işaret eder (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986; Boszormenyi-Nagy ve Ulrich, 1981). Aile üyeleri hem ailesinde yer alan her bir bireyin hem de tüm ailenin iyiliği için bu karşılıklı verme ve alma döngüsünde yer aldıklarında ilişkilerinde bir güven duygusu gelişmektedir (Hargrave ve Pfitzer, 2003). Bu alma verme dengesinin belirli bir süre devam etmesi durumunda, ilişkideki güven duygusu istikrarlı hale gelmeye başlar (Hargrave vd., 1991) ve bireyin verme istekliğinin devam etmesini sağlar çünkü kişi hak ettiği isteklerinin ve ihtiyaçlarının ilişkideki diğer kişiler tarafından karşılanacağını bilir. Zaman içinde de kalıcı hale gelen bu alma verme dengesindeki adaletli yapı, bireylerin sağlıklı bir ilişkide adalet ve güven duygusunu korumalarına ve bu duyguları tatmin etmelerine katkı sağlar (Van Heusden ve Van den Eerenbeemt, 1987). Bu bakımdan, ilişkilerde inşa edilen bu güvenirlilik, aile sağlığının korunması ve kuşaklar arası istikrarın oluşturulmasında temel bir unsurdur.

İlişki etiğinin merkezinde yer alan kavramlardan biri de ‘hak görme’ (entitlement) kavramıdır. Ancak, narsisizm ile birlikte ifade edilen hak görme kavramından kısmen farklılaşmaktadır. Hak görme bir anlamda ilginin etik açıdan garanti altına alınmasını ifade etmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Örneğin, kişinin partneri için şefkatli ve doyurucu bir ortam sağlaması yalnızca ilişkide güveni artırmakla kalmaz, aynı zamanda bunları partnerine sağlayan kişiye de, karşı taraftan bakım alma hakkı kazandırabilir. Bu bağlamda aslında, her verme bir almayı da barındırmaktadır. Almayı garanti etmese de, alma beklentisini, bireyin almak için kendinde hak görmesini sağlamaktadır. Birey ilgi ve sevgi vererek, bu sayede partnerinden göreceği ilgiyi garanti altına almış olur (Gangamma vd., 2015). Elbette ilişkide her zaman işler bu şekilde yolunda gitmeyebilir. İlişkilerde karşılıklı verme ve alma dengesi bozulduğunda ise adalet ilkesi ihlal edilmiş olur ve bu durum bir süre devam ederse ilişkilerde güvensizlik duygusu ortaya çıkar (Hargrave ve Pfitzer, 2003). Zaman içerisinde bireyler ihmal edilmiş ya da görmezden gelinmiş

haklarını elde etmek için yıkıcı yollar aramaya başlarlar. Aile içerisinde kimse birbirine bir şey vermediği için bireyler ihtiyaçlarının karşılanması için karşısındakini tehdit etmeye, ilişkilerini kendi ihtiyaçlarını karşılamak için manipüle etmeye veya artık ihtiyaçlarının karşılanmayacağını düşünerek ilişkiden geri çekilebilirler (Hargrave ve Pfitzer, 2011). İlişkilerde güvenin zedelenmesi ile ortaya çıkan aile üyeleri arasındaki bu tür tehdit, manipülasyon veya geri çekilme yoluyla ihtiyaç duyduklarını alma davranışları bağlamsal terapide ‘yıkıcı hak görme’ olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, birey ilişkisinde ilgi, sevgi ve sıcaklık gibi davranışlar göremezse, bu duygulara erişmek ve ilgiyi hak etmek için yıkıcı bir davranışa başvurabilmektedir. Bununla ilgili, patolojik olarak ilgi ve sevgiyi almayı vurgulamak gerekirse. Bir çocuk ailede eğer hak ettiği sıcaklığı alamazsa, aileyi ‘yakarak’ o sıcaklığı alma çalışır. Mecazi anlamda kullanılan yakma eylemi, çeşitli sorunların gündeme gelmesi olarak da açıklanabilir. Yakın ilişkilerde de, birey ihtiyaç duyduğu sevgiyi almaya çabalarken paranoid tutumlar, düşmanlık veya sevgi yoksunluğu gibi yıkıcı bir hak görme davranışı sergiler ve ilişki işlevsel olmayan bir yapı kazanabilir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986). Bu nedenle, bağlamsal terapi bireysel ve kişilerarası sağlık sorunlarının alma-verme dengesizliğinden kaynaklandığını ileri sürer.

Bireylerin ilişkilerinde alma-verme dengesini sürdürme yetenekleri, erken yaşam deneyimlerine bağlı olarak gelişmektedir. Bu da bağlamsal terapinin dikey ilişkiler boyutu ile ilgilidir. Birey, hak görme olgusunun adil bir şekilde yer almadığı bir aile sisteminde büyüdüğünde, yetişkinlikteki ilişkilerine hem kendisi hem de ilişkileri için oldukça yıkıcı olabilecek işlevsiz ve bazen patolojik dürtüleri taşıma olasılığı yüksektir (Boszormenyi-Nagy ve Krasner, 1986) ve bu da bireyleri fazla verici veya gereğinden fazla bakım almaya yatkın hale getirebilir. Eğer aile, aile içerisindeki bireylere adaletli bir alma-verme ilişkisi aşırsa, bu ailede yetişen bireyler bu adaletli alma verme dengesini başka ilişkilere de taşıyabilirler (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1984). Ebeveynler çocuklarının ilgi ve sevgi gereksinimlerini çocuklarından karşılık bekledikleri için karşılamaya çalışmazlar. Aksine, kendi ebeveynlerinden aldıkları sevgi ve güven tatminini çocuklarına aktarma eğiliminde oldukları için bu tür davranışlarda bulunurlar. Bu nesiller arası, yani dikey bir aktarımdır. Sağlıklı nesiller arası aktarımın olması, aynı zamanda, kardeşler, arkadaşlar veya eşler gibi ilişkilerde verme-alma dengesini sağlıklı bir

şekilde oluşturabilen, sağlam yatay ilişkiler inşa edebilecek çocukların yetiştirilmesini de olanaklı kılar (Hargrave ve Pfitzer, 2003).

Özetle, bağlamsal yaklaşıma göre, ilişki etiği kavramı, ilişkide her iki partnerin de saygı, ilgi, sevgi, yakınlık, özen ve sadakat görmeye ve göstermeye değer olmasını ifade etmektedir. Aynı zamanda bu yaklaşım, ilişki sorunlarını, ilişkide bir tarafın tüm bunları almaya kendinde hak görmesine rağmen partnerine verme noktasında sorun yaşaması ve/veya, tersi yönde, partnerine ilgiyi sevgiyi hak görüp kendine görememe ile açıklamaktadır. Sonuç olarak bu kurama göre, ilişki etiği, bu değerleri ilişkide gösterebilmeyi/alabilmeyi yansıtır. İlişki etiği bağlamındaki hak görme, narsistik bir alan olan hak görmeden kısmen farklılaşmaktadır. Bu alan, tümüyle patolojik ve olumsuz bir yapı olarak değerlendirilmemekte, metaforik olarak ifade etmek gerekirse, ilişkide alma-verme dengesinde terazinin duruşunu simgelemektedir. İlişki etiğinde hak görme, bireyin kendisine yönelik olabileceği gibi (fazla alıcı - talepkâr), partneri için de hak görme (fazla verici) şeklinde ortaya çıkabilir. Bunun yanında eşitliği barındıran “dengeli” bir şekilde de yaşanabilir. Ayrıca birey ‘hak ettiklerini’ alamadığını düşündüğünde yıkıcı hak görme davranışları da sergileyebilir. Bu, pasif ve/veya aktif saldırgan davranışlarla (küsme, ilgiyi geri çekme vs.) ilişkide yıkıcı hak görme ortaya çıkabilir. Sonuç olarak hak görme alanı kendi içinde üç alanda incelenmektedir: Alıcı (kendisine daha fazla hak gören), verici (partnerine daha fazla hak gören) ve yıkıcı hak görme. İlişki etiği bağlamında, bir sadakat kavramından öte, ilişkideki alma verme dengesinin sürekliliğine ilişkin zamansal beklentiyi ortaya koyar. Bireyin ilişkideki dengenin sürmesine ilişkin inancı, ilişkide gelecek beklentisi ile orantılı olarak ortaya çıkar. Haklarının teslim edileceğine ilişkin süreklilik beklentisini ifade eder. İlişki etiği bağlamında güven, ilişkide “hakların teslimine” olan güvene işaret eder. Bireyin alma verme dengesinde hakkının teslim edileceğine olan inancını tanımlar. Başka bir ifadeyle, ilişkide bugüne kadar olan süreç değerlendirildiğinde alma-verme dengesine olan itimat ifade edilmektedir. Şimdiye kadar olan süreçte alma-verme dengesinden memnun olma durumunu ve gelecekte de bu dengenin devam edeceğine ilişkin düşünceleri kapsamaktadır.

İlişki etiğini ölçen Türkçe ölçme araçları tarandığında, sadece dikey boyutunu ölçen bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Ancak yatay ilişki etiğini değerlendirebilecek bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Dikey İlişki Etiği Ölçeği bir

Çalışma kapsamında geliştirilmiştir. Bu çalışmada, dikey ilişki etiği ile niversite ğrencilerinde alkol kullanım düzeyi arasındaki ilişkiler araştırılmıştır (Erdem, 2018). Araştırma sonucunda, aile içinde algılanan ilgi, adalet ve sadakatin alkol kullanımı ile ilgili sorunlarda koruyucu bir faktör olduğu belirtilmiştir.

Bağlanma ile İlişki Etiği İlişkisi

Bağlanma, ocuk ile çocuğa bakan kişi arasında meydana gelen ilişkide, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan kişiye yakınlık göstermesiyle başlayan, özellikle stres durumlarında belirginleşen, tutarlılık ve süreklilik arz eden duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1958). Bağlanma, ocukluk dönemi ile başlayıp yaşam boyu devam etmektedir. Bu sürecin doğası ve ifade şekli bağlanma türüne göre değişebilmektedir. Anne ocuk yakınlաması ile başlayan ilk temel ilişki, hayatın diğer dönemlerindeki bağlanma türlerine örnek teşkil etmektedir.

Temel olarak, ihtiyaç anında mevcut ve duyarlı bağlanma figürleriyle olumlu etkileşimlerin bir sonucu olarak, bebekler dünyanın güvenli bir yer olduğuna ve birincil bakıcılarının onları koruyacağına ve ilgileneceğine dair güvenli bağlanma inancı geliştirilmektedir. Ayrıca yakınlık ve destek arayışı sıkıntıları düzenlemenin etkili yollarından birisidir. Güvenli bağlanan bebekler stresin yönetilebilir olduğunu ve güvenli olduğunu öğrenirler ve diğerlerinin (rneğin birincil bağlanma figürü) stresin üstesinden gelmeleri için onları desteklediğini görürler. Dolayısıyla bağlanma güvenliği, bebeklerin stresle başa çıkmak ve duygularını düzenlemek için yakınlık ve destek aramayı nasıl kullandıklarıyla yakından ilişkilidir (Bowlby, 1982; Bretherton, 1992). Doğan olarak, güvenli bir şekilde bağlanmış bebeklerin, stresörlere tepki olarak güvensiz bağlanan bebeklerden daha fazla sosyal destek arayabilecekleri ifade edilebilir. Bir anlamda kaçınan bağlanmanın temellerinin atıldığı söylenebilir.

Yetişkinlerde güvenli, saplantılı, kayıtsız, ve korkulu olmak üzere, dört ana bağlanma stili tanımlanmıştır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Araştırmacılar, bu bağlanma stillerinin altında yatan zihinsel çalışma modellerinin düzenini ve istikrarını araştırmışlardır. Ayrıca bağlanmanın ilişki sonuçlarını nasıl etkilediğini ve bağlanmanın ilişki dinamiklerinde nasıl işlev gördüğünü ortaya koymuşlardır (Hazan ve Shaver, 1987). Geliştirilen ilişki anketine dayalı modelde güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma biçimleri bulunmaktadır.

Bu modele göre güvenli bağlanmaya sahip olanlar, olumlu bir benlik görüşüne ve başkaları hakkında olumlu bakış açısına sahip kişilerdir. Bu kişilerin temel özellikleri, kendilerine güvenmeleri, öz saygılarının yüksek ve bağımsız olmaları, sosyal ve girişken olmaları ve insanlarla yakın ilişkiler kurabilmeleridir (Moreira vd., 2014). Saplantılı bağlanma stilindeki kişiler ise kendileri hakkında kaygılı ve olumsuz, diğer insanlar hakkında ise olumlu, onlara bağımlı ve onlar tarafından kabul görmek isteyen bir biliş sahibi bireylerdir. Korkulu bağlanan bireyler ise hem kendileri hem de diğerlerine yönelik bakış açısı olumsuz olan, bu nedenle başkalarına güvenmeyen ve kendisini değersiz gören kişilerdir. Kayıtsız bağlanma gerçekleştirenler ise kendileri ile ilgili olumlu benlik algısı sahip ancak diğerleri hakkında olumsuz değerlendirmeleri olduğu için yakınlık kurmaktan kaçınan bireylerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Mevcut çalışmada, güvensiz bağlanma alanları olarak ele alınan (Selçuk vd., 2005) bağlanma kaçınması ve bağlanma kaygısı değerlendirilmiştir. Bağlanma ile ilgili literatürde belirtilen en büyük sıkıntı, bu yapının ölçülmesine ilişkindir. İkili güvensiz bağlanma modelinin güvensiz bağlanmanın ölçülmesine ilişkin daha tutarlı sonuçlar verdiği vurgulanmıştır.

Partnerlerin her ikisinin de, cinsiyetten bağımsız olarak, bağlanma kaygısı düzeylerinin, hem kendilerinin hem de kendi partnerlerinin ilişki etiği ile negatif yönde ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Ancak, partnerlerin eşlenmeden değerlendirildiği partnerler arası modelde, sadece erkeklerin bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması düzeylerinin ilişki etiği ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, bağlanma kaygısının ilişkide alma verme dengesinde, 'vermeyi' arttırabileceği ve bu nedenle ilişki etiği üzerinde bağlanma kaçınmasına göre daha etkili olabileceği ifade edilmiştir. Her iki partnerde de veri toplanarak aktör partner modeli ile yürütülen diydik bir çalışmada, bağlanma stillerinin hem bireyin kendi ilişki etiğini hem de partnerinin ilişki etiğini, devam eden yakın ilişkisinde nasıl etkilediği değerlendirilmiştir (Coppola vd., 2021). Benzer şekilde, Adkins (2010), tarafından yapılan çalışmada, kaygılı ve kaçınan bağlanma ayrımına gidilmeden, güvensiz bağlanmanın ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi değerlendirilmiş, güvensiz bağlanmanın ilişki etiğini negatif yönde yordadığı rapor edilmiştir.

Güvensiz bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi araştıran, 132 çalışmanın derlendiği bir meta-analiz çalışmasında (Candel ve Turliuc, 2019), hem

bağlanma kaçınmasının hem de bağlanma kaygısının, hem partnerin hem de bireyin kendisinin ilişki doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu, ancak bu ilişkinin ilişkilerin şekline (evlilik veya yakın ilişki) ve veri toplanan bölgelere göre farklılaştığı belirtilmiştir. Bağlanma kaçınması ile ilişki doyumu arasındaki negatif ilişkinin Asyalılarda, Kuzey Amerikalı ve Avrupalılarla karşılaştırıldığında, daha zayıf olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda, bağlanma kaçınması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin yaşlı olan (50+) ve daha uzun ilişki içinde olan (15 yıl +) kişilerde daha güçlü olduğu bulunmuştur. Bu çalışma bulgularında, bağlanma kaçınmasının ilişki üzerindeki etkisinin kültüre, yaşa ve ilişki süresine göre farklılaşabildiği söylenebilir.

Toplam 73 çalışmanın derlendiği bir başka meta analiz çalışmasında da (Li ve Chan, 2012), güvensiz bağlanmanın ilişkide bağlılığı, genel ilişki doyumunu ve algılanan desteği de kapsayan bir kavram olarak ele alınan, ilişki kalitesi ile ilişkisinin güçlü olduğu bulunmuştur. Bağlanma kaygısı, genel ilişki kalitesi ile ilişkili iken, çatışmalı bağlanmanın ilişkideki çatışma faktörü ile daha ilişkili görünmektedir.

Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği İlişkisi

Genel olarak, hayatındaki önem verdiği kişilerle duygusal bağ kurmasının yanında, aynı zamanda da özerk seçimler yapabilip bağımsız olabilme şeklinde tanımlanmaktadır (Bowen, 1976). Bowen'in teorisine göre, bireyin diğerleri ile olan ilişkisinde sağlıklı bir bağımsızlık ve karşılıklı bağımlılık arasındaki denge bir kişinin farklılaşma düzeyini gösterir. Benliğin ayrışmasının, sosyal ve bireysel yönü olduğu ifade edilebilir (Bartle-Haring ve Lal, 2010; Titelman, 2014). Sosyal açıdan ele alındığından içi içe geçmeden, kendi duygularını ve düşüncelerini ifade ederek bir ilişkide yer alabilmeyi ve sağlıklı bir şekilde ilişkiyi sürdürebilmeyi yansıtmaktadır. Bireysel alanda ise, özgün bir şekilde kendi hayatı ile ilgili kararlar alıp, kararlarına ilişkin sorumlulukları da yerine getirme özgürlüğü yer almaktadır (Ghanbarian vd., 2020).

Ayrışma düzeyi düşük bireyler gerçekleri ve olgulara ilişkin duyguları ayırt edebilmekte zorlanabilecekleri ifade edilmektedir. Benliğin ayrışmasının zayıf olduğu bireylerde, daha çok duygu temelli karar vermenin ortaya çıktığı (Bowen, 1978; Kerr ve Bowen, 1988), aynı zamanda iç içe geçmek üzere bir ilişki arayışı içinde oldukları belirtilmiştir. Sonuç olarak, ayrışmayan birey, aslında bir partner de olamamakta, ilişkideki partneri ile bütünleşip onun istek ve beklentilerine göre

şekillenmektedir. İlişki etiği açısından bu durum hem dengesiz bir alma-verme dengesini, hem de hak görme davranışlarından özellikle vericiliği ve yıkıcılığı beraberinde getirme riskini taşımaktadır.

Benliğin ayrımlaşmasının, hem dikey (aile ile kurulan ilişki temelli) hem de yatay (partner ile kurulan ilişki temelli) ilişki etiği ile, hem de genel ilişki etiği ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Rived-Ocaña vd., 2020). Bu çalışmada, benliğin ayrımlaşmasının duygusal kopma ve duygusal tepkisellik alanlarının da ilişki etiği ile anlamlı ilişkiler gösterdiği rapor edilmiştir. Lee (1993) ise çalışmasında, benliğin ayrımlaşmasının sadece dikey ilişki etiği ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Daha çok aile ile kurulan ilişkilerin etik yapısını değerlendiren bu yapı ile benliğin ayrımlaşmasının ilişkili olması beklendik yöndedir. Başka bir çalışmada da, benliğin ayrımlaşmasının affetme ilişkisi değerlendirilmiş ve ilişki etiğinin bağlamsal yönü ile benliğin ayrımlaşmasının ilişkisi vurgulanmıştır (Hill vd., 2011). Benliğin ayrımlaşması aynı zamanda aile ilişkilerinden duygusal olarak sağlıklı bir şekilde ayrılmayı da gerektirdiğinden, affetmenin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı dikey ilişki etiğinin aile ilişkilerindeki önemi üzerinde durulmuştur. Benzer şekilde, benliğin ayrımlaşması ile hem dikey hem de yatay ilişki etiği arasında pozitif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Duggan – Waters, 2021). Etik bir ilişki olabilmesi için iki etik kişinin bir araya gelmesi koşulu düşünüldüğünde, etik bir birey de doğal olarak ayrılmış birey olarak ortaya çıkmaktadır.

Cinsiyetçilik ile İlişki Etiği İlişkisi

Kadınların erkeklere göre, özellikle erkek egemen toplumlarda, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda eşitsizliğe maruz kalmalarını içeren tutum ve davranışları yansıtan bir kavram olarak tanımlanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Cinsiyetçilik toplumun birçok alanına girmiş ve etkili olan bir yapıdır. Bu durumun ülkenin ekonomik durumundan gelişmişliğinden de bağımsız ve güçlü bir etken olduğunu vurgulamak yanlış olmaz. Hala birçok ülkede, kadınların akademide hak ettikleri kadar yer almadıkları tartışılmakta ve bununla ilgili üniversitelerde bölümler bulunmaktadır. Kadının akademideki yeri ve akademik dünyada kadınların maruz kaldığı eşitsizliğe dikkat çekmek için, Hollanda'da Groningen Üniversitesinde 2021 Nisan ile 2022 Nisan arasındaki yılı, 'Aletta Yılı' ilan edilmiştir (enlight-eu.org). Aletta Jacobs, 1871 yılı Nisan ayında, Hollanda'da üniversiteye resmi kayıt yaptıran ilk

kadın öğrenci olarak bilinmektedir. Üniversitenin 1614 yılında kurulduğu düşünüldüğünde, arada iki yüz yıllık bir süre sonra olması kadının akademideki yerine ilişkin bir bakış sunmaktadır.

Cinsiyetçilik, toplumun birçok alanında etken olduğu gibi yakın ilişkilerde de belirleyici bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Hem heteroseksüel hem de homoseksüel kadın ilişkilerinde cinsiyetçilik ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş (Stutzman, 2013), cinsiyetçiliğin ilişki doyumu ile her iki ilişki şeklinde de olumsuz bir faktör olarak yer aldığı; ancak aynı cinsiyetler arası ilişkide toplumsal cinsiyet faktörlerinin etkisinin daha az olduğu belirtilmiştir. Sáez ve arkadaşları (2019) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, partneri tarafından fiziksel özellikleri dışındaki özelliklerine (zekâsı, güvenilirliği, yaratıcılığı, mizah anlayışı, destekleyici olması gibi) ne kadar değer verildiği ile ilişki doyumu ilişkisini araştırmışlar ve beklendiği gibi olumlu yönde ilişki gözlemişlerdir. Benzer şekilde, cinsiyetçilik ile partneri nesneleştirme arasında da pozitif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Shinne, 2016). Fiziksel çekiciliğin yanında partnerin başka özellikleri ile değer görmelerinin ilişkiye yansımaları beklendik görünmektedir. Cinsiyetçilik de bu açıdan ele alındığında, kadına daha az değer vermeyi barındırdığı ve dolayısıyla daha az eşit muameleyi hak ettiği algısını içerdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla düşük ilişki etiği ve ilişki doyumu ile ilişkilendirilmektedir.

Kişilik özellikleri ile cinsiyetçilik ilişkisinin değerlendirildiği bir çalışmada (Krings ve Facchin, 2009), ne korumacı ne de düşmanca cinsiyetçiliğin nevrozizm, uyumluluk ve bilinçlilik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Başka bir ifade ile, cinsiyetçiliğin kişilik özellikleri ile ilişkili olmadığı belirtilmiştir.

Genç yetişkinler örneğinde yapılan bir çalışmada, deneyime açıklığın ve uyumluluğun cinsiyetçiliğin negatif yordayıcıları olduğu rapor edilmiştir (Akrami vd., 2011). Başka bir çalışmada, kadınlarda kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ve bilinçliliğin düşmanca cinsiyetçilik üzerinde pozitif, açıklık ve nevrozizmin ise negatif; erkek örneğinde ise açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri üzerinde negatif yordama etkisinin olduğu belirtilmiştir (Hellmer vd., 2018). Aynı çalışmada korumacı cinsiyetçilik üzerinde hem kadın hem erkeklerde sadece açıklığın negatif yordayıcı olduğu belirlenmiştir.

Bağlamsal terapide, ilişki etiği kapsamında, öne çıkan yapılardan birisi de hak görmedir. Hak görme, sömürü ile birlikte narsisizmin bir alanı olarak değerlendirilmekte, Türkçe literatürde hak iddia etme olarak da yer almaktadır. Hak görmenin narsisizmin kişilerarası boyutunun merkezinde yer aldığı ve özü itibari ile başkalarının nesneleştirilmesini barındırdığı belirtilmektedir (Campbell vd., 2004). Hatta, narsisizmin bilinen tanımında vurgulanan empati azalığı ve kırılmalığa bağlı saldırganlığın, hak görmeden sonra gelen ikincil yapılar olduğu vurgulanmaktadır. Hak görme ile narsisizm arasındaki ilişkinin, yüksek büyükenmecilik söz konusu olduğunda daha yüksek olduğu bulunmuştur (Brown vd., 2009). Dolayısıyla hak görmenin büyükenmecilik ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir. Sedikides ve arkadaşları (2002), hak görmeyi 'diğerleri benim içi var!' illüzyonu olarak nitelendirmektedir. Bu noktada, diğer insanlardan daha fazla hakkı olduğu duygusunun hâkim olduğu belirtilmektedir. Hak görmenin sosyal boyutu değerlendirildiğinde, yakın ilişkide şiddet ve istismar davranışlarından (Valashjardi vd., 2020), trafikte diğer sürücülerin hayatını tehlikeye atacak şekilde araç kullanmaya (Bushman vd., 2018) kadar birçok kişilerarası ilişkiler alanı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ayrıca, narsisizmin sosyal baskınlık üzerinden, ilişkide istismar davranışlarını arttırdığı da rapor edilmiştir (Fields, 2012). Twenge ve Campbell (2010), içinde bulunulan çağı, hak görme çağı olarak nitelendirmektedir. Evli bireyler örnekleminde yapılan çalışmada, aldatma eğilimi ile en yüksek ilişkinin narsisizmin hak görme alanı arasında gözlendiği rapor edilmiştir (Kaya-Ciceralli ve Büyük, 2021). Farklı meslek gruplarından geniş bir örnekleme yapılan bir çalışmada, narsisizmin, evlilik doyumu ile en yüksek negatif ilişkili boyutunun hak görme boyutu olduğu rapor edilmiştir (Gürsel-Özkan, 2019). Ayrıca narsisizmin kolektif bir yönü olduğu da vurgulanmakta ve kolektif narsisizm olarak adlandırılmaktadır (de Zavala vd., 2009). Temel olarak, hak görmenin, kişilerarası ilişkilerdeki yansıması bir sınır ihlali şeklindedir. Toplumda kişilerarası ilişkilere ilişkin hak görme davranışlarının çeşitlilik gösterdiği ifade edilebilir. Yakın ilişkilerinde daha fazla sevgi ve ilgi almaya kendinde hak görme; partneri ekonomik olarak kullanmayı kendinde hak görme; partnerinin sosyal medya hesaplarına girebilmeye kendinde hak görme; partnerinin nasıl giyineceğine karar verme hakkını kendinde görme; rakipleri daha iyi olduğu halde, bir pozisyona (akademik, kariyer vs.) girmeyi kendine hak görme; kendisi o anda eğlenmek istediği için, otobandaki trafik akışını durdurabilmeye hak görme; boşandığı halde, eski eşinin kiminle ilişki yaşayacağını,

hatta ilişki yaşayıp yaşamayacağını belirleyebilme hakkını kendinde görme. Hak görme davranışının toplumdaki öne çıkan yansımalarına örnekler olarak ifade edilebilir. Özellikle ilişkide ortaya çıkan hak görme davranışları doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile de ilişkilendirilebilir. Bu yönü ile toplumsal cinsiyet rollerinin ve cinsiyetçiliğin bazı hak görme davranışlarını beslediği ifade edilebilir. Hak görmeye ilişkin davranışların genellikle erkeklere atfedildiği görülmektedir (Akgün ve Uysal, 2019). Erkeğin 'her şeye hakkı olduğu', erkek çocuk ile kız çocuk ayrımının olumsuz ve katı bir şekilde yapıldığı kolektif toplumlarda hak görme duygusu besleniyor olabilir. Sosyal, ekonomik ve politik açıdan eşitsizliğe uğrayan kadın, iş ve kariyer yaşamı ile ön plana çıkması engellendiği ve edilgen bir duruma getirildiği için, bu durum ilişkilerinde talep ,kârlık ve hak görme şeklinde yansıtır olabilir. Dolayısıyla, küsme, dolaylı sözel saldırganlık, ilgi vermeden ilgilenilme isteği, daha fazla ilgilenilmesi gerektiği duygusu gibi şekillerle, ilişkide ortaya çıkıyor olabilir. Hak görmenin kişilerarası ilişkilerdeki seyri ile ilgili, bu davranışlara ilişkin pişmanlık ve kendini sorgulama süreçlerinin olmadığı veya azlığının vurgulanması önemlidir. Kişilerarası ilişkilerde bazen dengeler değişebilir ve bir partner diğerinden daha çok ilişkiye katkı sağlayıp verici davranabilir. Bu durumlarda, kendine hak görme örüntüsü olmayan diğer partner, bir süre sonra bu dengesizlikten rahatsız olabilir ve bunu telafi davranışları sergileyebilir. Hak görmede ise, bu, kişinin hakkıdır ve partner elbette bunu yapmak durumundadır, üstelik bu durum sorgulanmaya da açık değildir. Sonuç olarak hak görme davranışlarını da içeren ilişki etiğinin dinamiklerinin anlaşılması, başka bir ifade ile toplumsal cinsiyet rollerinin, bağlanmanın ve benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki etkilerinin anlaşılması önemli görünmektedir.

Bu çalışmanın bağımsız değişkenleri; bağlanma boyutları, benliğin ayrımlaşması ve cinsiyetçilik, genel olarak değerlendirildiklerinde, bireyin yaşamında sosyalleşme ve yaşantı ile kazanılan değişkenler oldukları görülmektedir. Bu çalışmada, bu bağımsız değişkenlere ek olarak, bireyin biyolojik ve görece süregelen bir yanını yansıttığı için mizaç özellikleri de değerlendirilmiştir. Bu sayede, hem biyolojik hem de sosyal yaşantılar ile edinilen yapıların ilişki etiği üzerindeki etkilerinin birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Mizaç

Mizaç kalıtsal davranış özellikleri olarak açıklanmaktadır (Kesebir vd., 2005). Mizaç, bireyin doğuştan getirdiği, çocukluk zamanlarında belirmeye başlayan ve yaşamı boyunca kalıcı olan bireyin kişilik özellikleri olarak düşünülebilir (Goldsmith vd., 1987). Değişik yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalarda, huyların büyük oranda kalıtsal olduğunu gösteren kanıtlar ortaya konmuştur (Neale ve Stevenson, 1989).

Bu çalışmada doğunun bilgeliğinin batıya taşınması şeklinde ifade edilen Enigram modeline göre geliştirilmiş Dokuz Tip Mizaç modeli kullanılmıştır (Yılmaz vd., 2014). Türkçeye uyarlanmış veya geliştirilmiş mizaç ölçekleri arasında çok fazla alternatif olmadığı dikkat çekmektedir. Dokuz tip mizaç ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Türkiye’de yapılmış ve henüz çevirileri yapılmadığı için bu ölçme aracı ile yapılmış çalışmaların sayısı oldukça sınırlı görülmektedir. Ancak bu ölçekteki mizaç alanları diğer mizaç alanları da ilişkilendirilmiştir. Bu durum, diğer mizaç alanları ile karşılaştırarak değerlendirme yapma imkânı vermektedir.

Bu çalışmada mizaç özellikleri, diğer değişkenlerle ilişkisi değerlendirilen bir değişken olarak değil, daha çok değişkenler arası ilişkiyi nasıl değiştirdiği yönü ile ele alınmaktadır. Başka bir ifade ile ilişki etiği üzerindeki etkisinden ziyade, diğer bağımsız değişkenlerin ilişki etiği üzerindeki etkisini nasıl değiştirdiği test edilmektedir. Bu yönü bir zemin değişkeni olduğu ifade edilebilir.

Mizaç özellikleri ile ilgili literatürde, birçok dile çevrilmiş olan ve sıkça kullanılan iki ölçme aracı bulunmaktadır. Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) (Köse vd., 2004) ve TEMPS-A Mizaç Ölçeği (Vahip vd., 2005). Cloninger (Cloninger, 1987; Köse vd., 2004) modeline göre geliştirilmiş olan, Mizaç ve Karakter Ölçeği mizaç ve karakter ayırımına giderek, Yenilik Arayışı, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme ve Zarardan Kaçınma olarak dört temel mizaç ve Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma olarak üç karakter tanımlamıştır. TEMPS-A ise daha çok mizaç alanlarını duygu durum bozuklukları çerçevesinde sınıflamaktadır (Akiskal ve Akiskal, 1992; Gonda ve Vázquez, 2014; Pompili vd., 2008; Vahip vd., 2005). Bu ölçekte elde edilen beş mizaç alanı da, Depresif Mizaç, Siklotimik Mizaç, Hipertimik Mizaç, Aksiyöz Mizaç ve İrritabl Mizaç şeklindedir.

Literatürde son zamanlarda mizaç özellikleri baskın nörotransmitterlerle de açıklanmaktadır. Mizaç ve Karakter Envanterinden elde edilen her bir mizaç alanı birer nörotransmitterle ilişkilendirilmiştir (Peirson vd., 1999; Köse vd., 2004). Buna göre, Yenilik Arayışı ile Dopamin, Ödül Bağımlılığı ile norepinefrin, Sebat Etme ile glutamaterjik ve Zarardan Kaçınma ile Serotonin ilişkilendirilmiştir.

Bu dört nörotransmitter ile yapılan sınıflamaya, başka bir sınıflama daha getirilmiştir. Yeni sınıflamada daha farklı nörotransmitterin ve hormonların etkili olduğu belirtilmektedir (Fisher vd., 2015). Yeni sınıflamada Dopamin ve Sertoronin bir önceki sınıflama ile benzerdir. Buna ek olarak diğer iki alanın Testesteron ve Oksitosin ile şekillendirildiği belirtilmektedir. Bu dört nörotransmitterin temsil ettiği mizaç alanları da sırasıyla, Enerjik-Meraklı, Temkinli-Sosyal Normlara Uyan, Analitik-Mantığa Ağırlık Veren ve Empatik-Olumlu Sosyal Davranış Gösteren şeklinde açıklanmıştır.

Bu çalışmada, Tip1-Kusursuzluğu arayan mizaç tipi, Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi, Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi, Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi, Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi, Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi, Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi Tip9-Duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipi olmak üzere dokuz mizaç alanı ele alınmıştır. Dokuz tip mizaç alanlarına ilişkin özellikler belirtilmiştir (Yılmaz vd., 2016; Yılmaz vd., 2014). Her bir mizaç alanı diğer mizaç tipleri ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Sonuç olarak, bireyin genetik, biyolojik ve nörolojik yapıları ile doğrudan ilişkili, bu nedenle de nispeten daha stabil olduğu düşünülen yapıların, bağımsız değişkenlerin ilişki etiği ile olan ilişkilerini şekillendirebileceği düşünülmektedir.

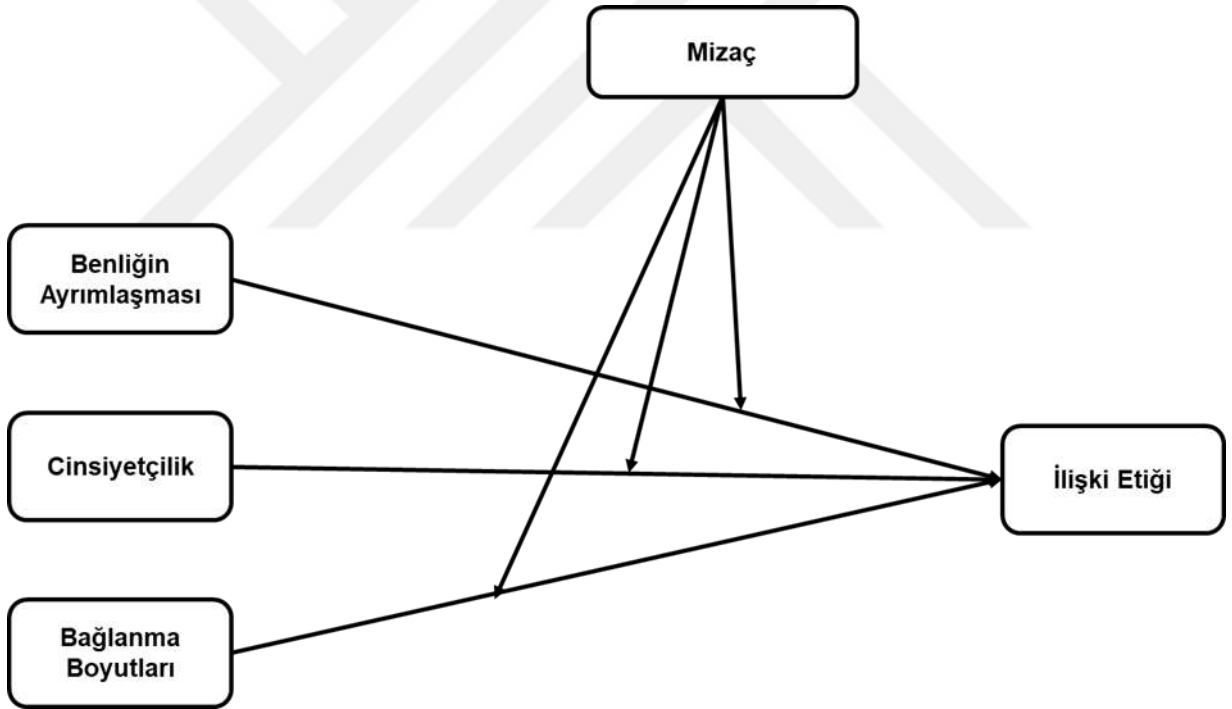
Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, örnekleme ve kullanılan istatistik analiz yöntemleri açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Bu çalışma benliğin ayrılaşması, bağlanma ve cinsiyetçiliğin ilişki üzerindeki yordayıcı etkisini ve bu yordama etkisinde mizacın düzenleyici rolünü test etmeyi amaçlayan korelasyonel bir çalışmadır. Korelasyonel araştırmalar, iki veya daha fazla değişkenin ilişkisini herhangi bir manipülasyon faktörü kullanmadan araştırmayı amaçlayan çalışmalar olarak tanımlanmıştır (Fraenkel vd., 2012: s. 332). Araştırmada yer alan değişkenlerin, test edilmesi planlanan ilişkisel şeması Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Şekil 1’de görüldüğü üzere bu araştırmanın bağımlı değişkeni ilişki etiği, bağımsız değişkenleri; bağlanma boyutları, benliğin ayrılaşması ve cinsiyetçiliktir. Araştırmada bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkide mizacın düzenleyici etkileri test edilmiştir. Dolayısıyla mizaç özellikleri düzenleyici değişken olarak yer almıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcılarını 18-39 arasında değişen, hali hazırda devam eden yakın ilişkisi olan veya en az bir defa romantik/yakın ilişki deneyimi olan genç yetişkinler oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenme kriterleri, ilgili literatürden yararlanılarak oluşturulmuş ve bir sonraki paragrafta açıklanmıştır. Bu araştırmanın üç çalışma grubu bulunmaktadır. Birinci çalışma grubu İlişki Etiği Ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde Açıklayıcı Faktör Analizinin yapılması için ulaşılan 468 kişiden oluşmaktadır. İkinci çalışma grubu ölçek geliştirme sürecinde Doğrulayıcı Faktör Analizinin yapılması için ulaşılan 364 kişiden oluşmaktadır. Üçüncü çalışma grubunda ise, araştırmanın modelin test edilmesi için ulaşılan 822 katılımcı yer almaktadır. Her bir çalışma grubundaki katılımcılara ilişkin özellikler ayrıntılı olarak başlıklar halinde açıklanmıştır.

Bu araştırmanın çalışma gruplarını, yaşları 18-39 arasında değişen, hali hazırda devam eden yakın ilişkisi olan veya en az bir defa romantik/yakın ilişki deneyimi olan genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu temel iki kriterin belirlenmesinde literatürde yer alan araştırma bulguları dikkate alınmıştır.

Bu çalışmada katılımcı grubuna karar verilmesinde ve katılımcıların yaş sınırının belirlenmesinde, gelişim dönemleri dikkate alınmıştır. Psikososyal gelişim dönemlerinden, “kimlik oluşumuna karşı rol karmaşası” dönemini takip eden, ve altıncı dönem olan “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” dönemindeki (Erikson, 1977; Gold ve Rogers, 1995) bireyler araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu gelişim dönemi literatürde erken yetişkinlik veya “genç yetişkinlik” terimleriyle de ifade edilmektedir (Tanner ve Arnett, 2009). Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin yakın ilişki kurma ihtiyaçları ön plana çıktığı göz önünde bulundurularak ve bu dönemde yakın ilişki kurmakta güçlük çeken ve yakın ilişkisi olmayan kişilerin yalnızlık ve yalıtılmışlık yaşadıkları düşünüldükçe bu çalışmada genç yetişkinlik dönemindeki bireylerle çalışmaya karar verilmiştir. Genç yetişkinlik dönemine ilişkin yaş sınırı, son zamanlarda yapılan çalışmalarda (Robinson, 2015; Tanner ve Arnett, 2009) 18-40 olarak önerilmiştir. Bu çalışmalarda genç yetişkinlik döneminin 20’li yaşların başlarında başladığı ve 40’ların sonuna kadar uzanabileceği vurgulanmıştır. Bu bilgilere dayanılarak, bu çalışma kapsamında 18-40 yaş aralığında genç yetişkinlik dönemindeki bireyler çalışma grubu/örneklem olarak belirlenmiştir.

Veri toplama sürecinde, hali hazırda devam eden yakın ilişkisi olmayan bireylerin, daha önce en az bir defa yakın ilişki deneyimi olması şartı aranmıştır. Daha önceki yapılan çalışma bulgularında (Gizir, 2013; Küçükarslan, 2014), ilişki deneyimi olmayan bireylerin yakın ilişkiler ile ilgili akılcı olmayan beklentilerinin, ilişkisi olanlara göre, daha fazla olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmada çalışma grubuna şu anda devam eden ilişkisi olan veya en az bir ilişki deneyimi olan kişiler, bireyin yakın ilişkilerindeki kendi davranışları ile ilgili daha gerçekçi değerlendirmeler yapabildikleri varsayıldığı için dahil edilmişlerdir.

Bu araştırma kapsamında üç ayrı çalışma grubundan veri toplanmıştır. İlk iki çalışma grubuna, araştırma kapsamında geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılan İlişki Etiği Ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde ulaşılmıştır. Son çalışma grubundan ise, araştırmada test edilmek istenen model analizi için veri toplanmıştır.

Örnekleme yöntemi olarak, rastlantısal olmayan örnekleme yöntemlerinden, ulaşılabilir (convenience) örnekleme yöntemi ve amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılabilir, bir başka ifade ile uygun örneklem, araştırmacıya en ulaşılabilir olan örneklem grubunun seçilmesini ifade etmektedir (Fraenkel vd., 2012: s. 99). Bu araştırmaya sadece en ulaşılabilir olan kişiler değil, aynı zamanda araştırma kapsamında belirlenen kriterlere (18-40 yaş aralığında, devam eden ilişkisi olan/veya en az bir ilişki deneyimi olan) uygun olan kişiler katılmıştır. Bu yönü ile amaçlı örnekleme yöntemini de yansıtmaktadır. Amaçlı örnekleme yönteminde, araştırmacı literatürde yer alan bilgilere dayanılarak araştırmanın amacına en uygun olan kriterleri belirler ve bu kriterler uyan örneklem grubu seçer (Fraenkel vd., 2012: s. 100). Bu çalışmada araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen kriterlere uyan ve en ulaşılabilir olan kişilerden veri toplanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örneklem yöntemleri uygun örneklem ve amaçlı örneklemdir.

Birinci Çalışma Grubu

Birinci çalışma grubunda İlişki Etiği Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için ulaşılan 468 kişi bulunmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasında Açımlayıcı Faktör Analizinin yapılabilmesi için ulaşılmaması beklenen örneklem büyüklüğü ile ilgili çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Sosyal bilimlerde ölçme çalışmaları için 30'un altındaki örneklem büyüklükleri 'küçük', 30 ile 100 arasındaki örneklem büyüklükleri 'orta' ve 100'den büyük olan örneklemeler ise 'büyük' örneklemeler olarak

nitelendirilmiştir (Şencan, 2005: s. 622). Ayrıca, örneklem büyüklüğünün, ölçeğin faktör yapısına ve her bir faktörde yer alan madde sayısına göre değişebileceği vurgulanmıştır. MacCallum ve arkadaşları (1999), iyi belirlenmiş faktör yapıları olan bir ölçme aracı için 100-200 kişilik bir örneklem yeterli olacağını belirtmişlerdir. Tabachnick ve Fidell (2013: s. 618) ise, düşük faktör sayısında en az 300 ölçüm olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çalışmada, Tabachnick ve Fidell tarafından önerilen 300 ölçüm kriteri karşılanmaya çalışılmış ve ölçekte toplam 97 madde bulunduğu göz önünde bulundurularak, ölçeğin açımlayıcı faktör analizi için 468 kişilik örneklem yeterli bir örneklem büyüklüğü olduğu ifade edilebilir. Örneklem ilişkili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. AFA Örneklem Bilgileri

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	155	33.1
	Kadın	313	66.9
Hali hazırda devam eden bir romantik/yakın ilişki	Evet	413	88.2
	Hayır	55	11.8
İlişki Türü	İlişkim yok	55	11.8
	Evli	36	7.7
	Flört/Romantik İlişki	367	78.4
	Sözlü/Nişanlı	10	2.1
Toplam		468	100

Ek olarak katılımcıların yaşlarının 18-39 arasında olduğu ($\bar{X} = 22.43$, $S = 4.19$) belirlenmiştir. Devam eden ilişkisi olan kişilerin 276’sı (%66.8) kadın ve 137’si (%33.2) erkektir. Partnerinin cinsiyetinin kendi biyolojik cinsiyeti ile aynı olduğunu belirten toplam beş erkek ve üç kadın bulunmaktadır. Örneklem geri kalanı, karşı cinsten bir partneri olduğunu belirtmişlerdir. Devam eden ilişkisi olan bireylerin ilişki süresi ortalamalarının 21.55 ay olduğu belirlenmiştir.

Halı hazırda devam eden kişilerin yakın ilişkilerinde (evli olanlar hariç) ne derece ciddi düzeyde oldukları sorulduğunda, ilişkilerini 165’i (%43,8) “Evlenmeyi düşündüğüm ciddi bir ilişki”; 175’i (%46.4) “Evlenir miyim bilmiyorum, ama ciddi bir ilişki”; 28’i (%7.4) “Şu anda memnun olduğum, ama ciddi olarak görmediğim bir ilişki” ve 9’u (%2.4) “Duygusal olmayan, sadece gönül eğlendirdiğim bir ilişki” olarak tanımlamışlardır.

İkinci Çalışma Grubu

Açımlayıcı Faktör Analizi sonucu elde edilen 40 maddelik ve dört faktörlük ölçeğe Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılabilmesi için ikinci çalışma grubunda 364 kişiye ulaşılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılması için ulaşılmaması gereken örneklem büyüklüğü ile ilgili literatürde farklı açıklamalar bulunmaktadır. Örneğin modelleme çalışmaları sonucunda, DFA için uygun veri sayısının 150 olduğu rapor edilmiştir (Muthén ve Muthén, 2002). Kline (2005), genel kabul görmüş bir kural olarak 100 gözlemin yeterli olduğunu vurgulamıştır. Bentler ve Chou (1987) ise her bir madde için en az beş gözlem olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada 40 madde için en az 200 kişiye ulaşılmamasının uygun olacağı düşünülerek, 364 kişiye ulaşılmıştır. Ulaşılan örneklem, 40 maddelik ve dört faktörlü yapıda olan ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi için yeterli bir örneklem büyüklüğü olduğu ifade edilebilir. Örneklem ilişkin demografik bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. DFA Örneklem Bilgileri

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyetiniz	Erkek	103	28.3
	Kadın	261	71.7
Hali hazırda devam eden bir romantik/yakın (evlilik) ilişkiniz	Evet	297	81.6
	Hayır	67	18.4
İlişki Türü	Yok	67	18.4
	Evli	34	9.3
	Flört/Romantik İlişki	240	65.9
	Sözlü/Nişanlı	23	6.3
	İlkokul	3	0.8
Eğitim Düzeyi (En Son Mezun Olduğunuz Okul)	Ortaokul	4	1.1
	Lise	75	20.6
	Yüksekokul	15	4.1
	Üniversite Öğrencisi	211	58
	Üniversite	54	14.8
	Lisansüstü (Yüksek Lisans/Doktora)	2	0.5
Sosyo-ekonomik düzey	Üst	7	1.9
	Orta Üstü	33	9.1
	Orta	256	70.3
	Orta Altı	51	14
	Alt	17	4.7
Psikiyatrik bir tanı	Evet	22	6
	Hayır	342	94
Toplam		364	100

Tablo 2’de sunulan bilgilere ek olarak ikinci örneklem grubunda bulunan katılımcıların yaşları 18-41 arasında ($\bar{X} = 21.86$, $S = 4.22$) olduğu belirlenmiştir. Devam eden ilişkisi olan kişilerin 216’sı (%72.7) kadın ve 137’si (%27.3) erkektir. Partnerinin cinsiyetinin kendi biyolojik cinsiyeti ile aynı olduğunu belirten toplam iki erkek ve sekiz kadın bulunmaktadır. Devam eden ilişkisi olan bireylerin ilişki süresi ortalamalarının 18.25 ay olduğu belirlenmiştir. Devam eden ilişkisi bulunan bekar katılımcılara, ilişkilerinin türü sorulduğunda, katılımcıların 118’i (%44.9) “Evlenmeyi düşündüğüm ciddi bir ilişki”; 85’i (%32.3) “Evlenir miyim bilmiyorum, ama ciddi bir ilişki”; 36’sı (%13.7) “Şu anda memnun olduğum, ama ciddi olarak görmediğim bir ilişki” ve 24’ü (%9.1) “Duygusal olmayan, sadece gönül eğlendirdiğim bir ilişki” olarak tanımlamışlardır.

Üçüncü Çalışma Grubu

Üçüncü çalışma grubu model testi yapılması için ulaşılan 822 kişiden oluşmaktadır. Ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında G*Power (Faul vd., 2007) paket programı kullanılmıştır (versiyon: 3.1.9.4).

Ulaşılması gereken en düşük örneklem büyüklüğü 347 olarak hesaplanmıştır [Yordayıcı değişken sayısı: 24, Mizaç-9, Benliğin Ayrışması-4, Bağlanma-2, Cinsiyetçilik-4, Demografik özellikler-5 -yaş, cinsiyet, ilişki süresi, sosyoekonomik düzey, eğitim durumu; Etki Büyüklüğü (f^2): .10; $F = 1.55$; $\alpha = .05$].

Hesaplanan bu örneklem büyüklüğü regresyon analizi için gerekli örneklem büyüklüğünü vermektedir, ancak bu çalışmada regresyon analizine ek olarak düzenleyici etki analizleri de gerçekleştirilmiştir. Hem bu nedenle hem de çevrimiçi veri toplamının getirebileceği yanlılıkları (sadece kendi sosyal ağından veri toplamak gibi) elimine etmek için, maksimum çeşitlilikte veriye ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bu aşamasında 822 kişiye ulaşılmıştır. Örneklem ilişkili demografik bilgiler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Üçüncü Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyetiniz	Kadın	545	66.3
	Erkek	277	33.7
Hali hazırda devam eden bir romantik/yakın ilişkiniz	Evet	661	80.4
	Hayır	161	19.6
İlişki Türü	Flört/Romantik İlişki	496	60.3
	Sözlü/Nişanlı	57	6.9
	Evli	108	13.1
	Yok	161	19.6
Eğitim Düzeyi (En Son Mezun Olduğunuz Okul)	İlkokul	6	0.7
	Ortaokul	10	1.2
	Lise	123	15
	Yüksekokul	20	2.4
	Üniversite Öğrencisi	524	63.7
	Üniversite	107	13
	Lisansüstü	32	3.9
Sosyo-ekonomik düzey	Alt	43	5.2
	Orta Altı	177	21.5
	Orta	485	59
	Orta Üstü	97	11.8
	Üst	20	2.4
Psikiyatrik bir tanı	Evet	68	8.3
	Hayır	754	91.7
Toplam		822	100

Tablo 3'te sunulan bilgilere ek olarak, bu örnekleimde bulunan katılımcıların yaşları 18-40 arasında ($\bar{X}$ = 23.09, S = 5.55) olduğu belirlenmiştir. Devam eden ilişkisi olan kişilerin 416'sı (%62.9) kadın ve 245'i (%37.1) erkektir. Partnerinin cinsiyetinin kendi biyolojik cinsiyeti ile aynı olduğunu belirten toplam on erkek ve 11 kadın bulunmaktadır. Örneklemin geri kalanı, karşı cinsten bir partneri olduğunu belirtmiştir. Devam eden ilişkisi olan bireylerin ilişki süresi ortalamalarının 26.57 ay olduğu belirlenmiştir. Hali hazırda devam eden kişilerin yakın ilişkilerinde (evli olanlar hariç) ne derece ciddi düzeyde oldukları sorulduğunda, ilişkilerini 241'i (%43.6) "Evlenmeyi düşündüğüm ciddi bir ilişki"; 190'ı (%34.4) "Evlenir miyim bilmiyorum, ama ciddi bir ilişki"; 75'i (%13.6) "Şu anda memnun olduğum, ama ciddi olarak görmediğim bir ilişki" ve 47'si (%8.5) "Duygusal olmayan, sadece gönül eğlendirdiğim bir ilişki" olarak tanımlamışlardır.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın veri toplama süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle İlişki Etiği Ölçeğinin geliştirilebilmesi için Açımlayıcı Faktör Analizini yapmak üzere katılımcılara ulaşılmış, daha sonra ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizini yapabilmek amacıyla ve model testi için veri toplanmıştır. Araştırmanın verileri 2021 yılı Aralık ayında Türkiye’de Korona virüs pandemisinin devam ettiği bir dönemde toplanmıştır. Bu sebeple tüm veri toplama süreçleri çevrimiçi anket bağlantıları oluşturularak ve karekod oluşturularak gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle çalışmada kullanılacak bilgilendirilmiş onam formu ve ölçekler Google Forma aktarılarak anket bağlantıları oluşturulmuştur. Çevrimiçi veri toplama yöntemi, çeşitli avantajları ve dezavantajları barındırmaktadır. En önemli dezavantajının, katılımcılardan bilgilendirilmiş onam almanın zorluğu olduğu belirtilmiştir (Nayak ve Narayan, 2019). Veri toplamak amacıyla oluşturulan çevrimiçi anket formlarının ilk sayfasında bilgilendirilmiş onam formu, daha sonra demografik bilgi formu ve takip eden sayfalarda ise ölçme araçları yer almıştır. Katılımcının anketi yanıtlamaya başlamadan önce bilgilendirilmiş onam formunu (Ek-A) okuması ve çalışmaya gönüllü olarak katıldığını belirten seçeneği işaretlemesi istenilmiştir. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ettiğini belirten katılımcılar bir sonraki sayfada yer alan ölçekleri yanıtlamışlardır.

Bu çalışmada çevrimiçi veri toplama sürecinde yaşanan bir başka sınırlılık ise oluşturulan anket formunun paylaşılması için katılımcıların elektronik posta adreslerinin veya telefon numaralarının bilinmesine ihtiyaç duyulmasıdır. Bu sınırlılığı gidermek için anket bağlantısını içeren bir karekod oluşturulmuştur. Katılımcılar karekod okuma özelliğine sahip telefon veya tableti ile karekodu okutarak anket bağlantısına ulaşmışlardır. Ayrıca katılımcılar karekodu yakınlarındaki kişilerle paylaşarak daha fazla sayıda kişiye ulaşılmasına yardım etmişlerdir.

Araştırmacılar oluşturulan karekodu ve anket bağlantısını WhatsApp gruplarında, Instagram ve Facebook üzerinden paylaşmıştır. Ek olarak vakıf ve devlet üniversitelerinde görev yapmakta olan akademisyenlerle anket bağlantısını ve QR kodu paylaşarak katılımcılara ulaşmışlardır. Akademisyenlerden anket bağlantısını öğrencilerin bulunduğu WhatsApp gruplarında paylaşmaları, karekodu

derste ekrana yansıtılmaları bu sayede gönüllü olan öğrencilere ulaşmaları istenilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilere katılımlarına karşılık herhangi bir karşılık (ek puan, ücret vs.) vaat edilmemiştir.

Katılımcıların sadece bir defa yanıt vermesi amacıyla hazırlanan çevrim içi formlar aynı cihaz üzerinden yalnızca bir kere yanıtlanabilecek şekilde ayarlanmıştır. Veri toplama formlarında, toplam kaç madde olduğu, ortalama ne kadar sürdüğü ile ilgili bilgilere çalışmanın başında verilmiştir. Veri toplama formunun doldurulması ile ilgili bir süre sınırlaması yapılmamıştır. Katılımcıların veri toplama formunu belli bir yere kadar doldurup, ara verip daha sonra aynı bağlantı ile kaldığı yerden doldurmaya devam edebilecekleri şekilde anket formları ayarlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcıların ne düzeyde etik bir yakın ilişki içinde olduklarının değerlendirilmesi için İlişki Etiği Ölçeği; demografik ve ilişkileri ile ilgili bilgilerin değerlendirilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmış Demografik Bilgi Formu; bağlanma özelliklerinin belirlenmesi için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II); benliğin ayrılaşmasının değerlendirilmesi için Benliğin Ayrılaşması Ölçeği (DSI-T); cinsiyetçilik düzeylerinin belirlenmesi için Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve mizaç özelliklerinin ölçülmesi için Dokuz Tip Mizaç Ölçeği kullanılmıştır.

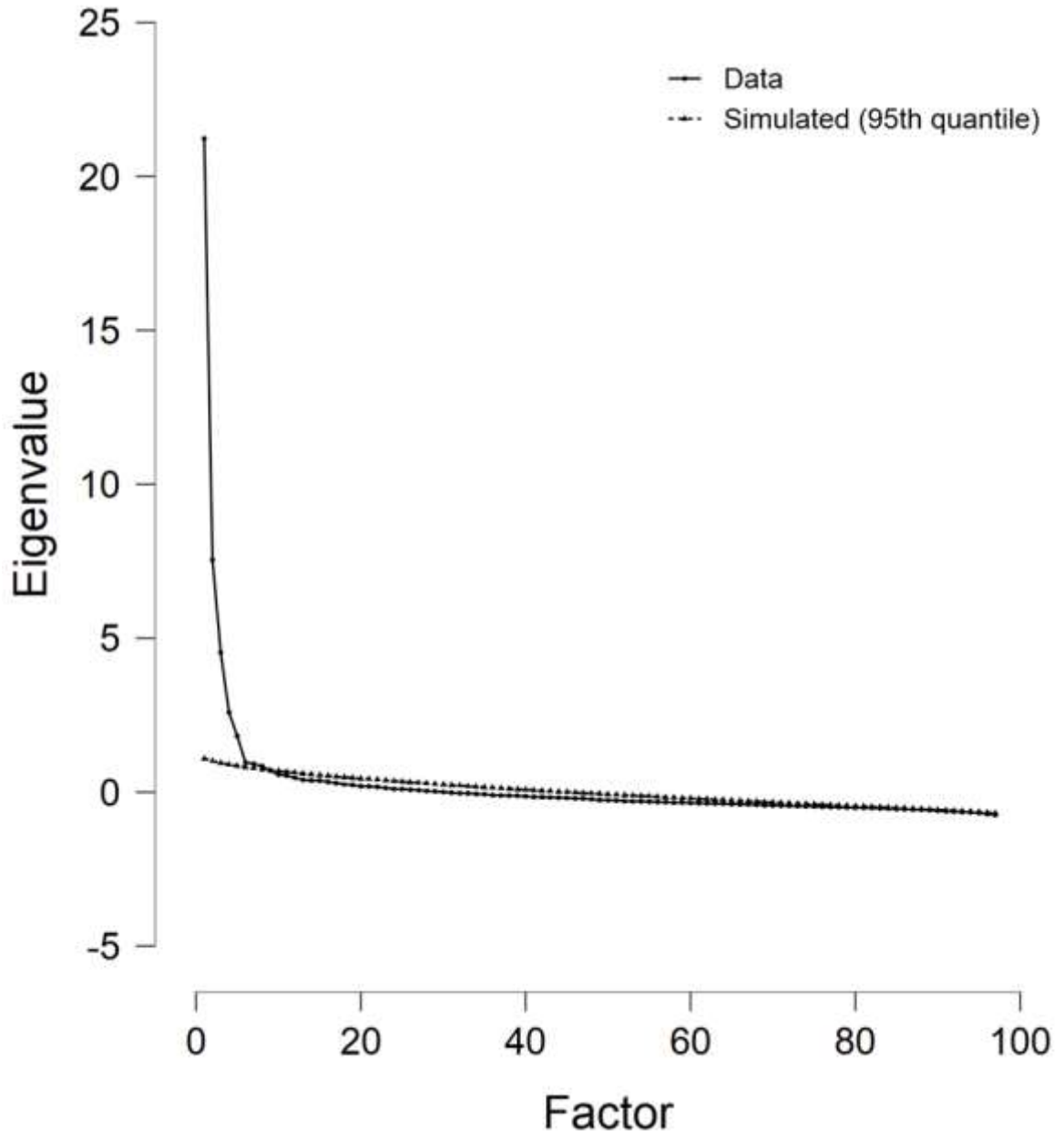
İlişki Etiği Ölçeği: İlişki Etiği Ölçeği, bu araştırma kapsamında geliştirilmiş, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu ölçek temel olarak bireyin ne derece etik bir ilişkide olduğunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bireyin etik bir ilişkide olması, ilişkide 'hak ettiği' ilgili ve sevgili alabilmesi, ek olarak partnerine de adil bir şekilde 'hak ettiği' ilgiyi ve sevgiyi verebilmesini içermektedir. Ölçek Bağlamsal Aile Terapisi Kuramına göre geliştirilmiştir. Öncelikle literatür taraması yapılarak kavramın sınırları belirlenmiş ve beklenen alt boyutlar altında maddeler yazılarak 97 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler Tez İzleme Komitesi üyeleri ve alan uzmanları ile paylaşılarak uzman görüşü alınmıştır. Toplam dokuz alan uzmanından görüş alınmıştır. Alan uzmanlarından biri çift terapisi yapan klinik psikolog doktor, biri Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) alanında doçent, ikisi PDR alanında doktor öğretim üyesi, ikisi PDR alanında doktor öğretim görevlisi ve

biri sosyal psikoloji alanında doktor öğretim üyesidir. Uzman görüşü alındıktan sonra, araştırmacı ve tez danışmanı önerileri tartışmış ve madde havuzuna son hali vermişlerdir. Oluşturulan form uygulanmadan önce hedef örnekleme/katılımcılar grubunda yer alan dokuz kişiye, form uygulanmış ve maddelerin anlaşılır olup olmadığını değerlendirmeleri istenilmiştir. Katılımcıların görüşleri alındıktan sonra, ölçek formu Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmak üzere örnekleme uygulanmıştır. Örnekleme ilişkin ayrıntılı bilgiler “Birinci Çalışma Grubu” başlığı altında verilmiştir.

Ölçek geliştirme çalışmasının ilk aşamasında formda 97 maddenin olması, bir başka deyişle ölçeğin uzun olması madde sıra etkisini oluşturabilmektedir. Bu sebeple Google Formlar uygulamasındaki bir özellik kullanılarak her bir katılımcının madde sıraları tesadüfi bir şekilde karıştırılmış ve her seferinde ölçek maddeleri farklı sırayla sunulmuştur. Dolayısıyla ölçeğin uzunluğundan kaynaklanan, madde sıra etkisiyle ilgili sınırlılıklar kontrol edilmeye çalışılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizinin ilk aşamasında, faktör sayısı sınırlaması olmaksızın, 97 maddenin tamamı analize dahil edilmiştir. Analiz sonucunda Bartlett küresellik testinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu $\chi^2 (4656) = 24606.43$, $p = .00$, ve KMO değerinin .93 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, toplanan verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Faktör sayısının belirlenmesi için, Scree-plot grafiği ve paralel analiz sonuçları (Şekil 2) ve öz-değer (eigenvalue) katsayıları (Tablo 4) incelenmiştir.

Şekil 2. Scree-plot ve paralel analiz sonuçları

Tablo 4. Açıklanan Varyanslar ve Öz Değerler

Faktör Sayısı	Öz Değerler		
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Birikimli Varyans (%)
1	21.926	22.604	22.604
2	8.367	8.626	31.230
3	5.345	5.510	36.740
4	3.370	3.474	40.213
5	2.634	2.716	42.929
6	1.763	1.817	44.746
7	1.739	1.793	46.539
8	1.632	1.683	48.221
9	1.495	1.541	49.762
10	1.386	1.429	51.191
.	.	.	.
.	.	.	.
.	.	.	.
93	0.166	0.172	99.423
94	0.150	0.155	99.578
95	0.146	0.150	99.728
96	0.141	0.146	99.874
97	0.123	0.126	100.000

Analiz sonuçları incelendiğinde, beş faktörlü bir yapı olduğu görülmektedir. Faktörleme yöntemi olarak Principle Axis Factoring, döndürme yöntemi olarak da Varimax kullanılmıştır.

İlk formda yer alan 97 maddelik, beş faktörlü yapı analiz edildiğinde, beşinci faktörde yer alan yedi maddeden beşinin binişik olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla, faktör sayısı dörde sabitlenmiş ve analiz yenilenmiştir. Binişik maddeler ve .30 faktör yükünün altındaki maddeler, yapıdan çıkarılıp analiz yenilenerek final yapıya ulaşılmıştır. Dört faktörlü yapıdaki ve 61 maddeden oluşan final yapıya tüm faktör yüklerinin .40 ile .82 arasında değiştiği gözlenmektedir. Her bir faktörde yer alan maddeler, anlamsal olarak değerlendirilerek oldukça benzer olan maddelerden faktör yükü düşük olanlar yapıdan çıkarılıp analiz yenilenmiştir. Bu düzenleme sonucu oluşan yapıda yer alan maddelerin faktör yükleri Tablo 5'te verilmiştir. Sonuç olarak 40 maddeden oluşan, dört faktörlü yapının belirlendiği görülmektedir. Faktörlerin öz değerleri, ilk faktör için 10.03, ikinci faktör için 4.92, üçüncü faktör için 3.08 ve dördüncü faktör için 1.90'dır. Dört faktörün açıkladığı toplam varyansın %49.82 olduğu belirlenmiştir. Faktör analizinde faktör yüklerinin toplam varyansı açıklama yüzdesi 40'ın üzerinde olması kabul edilir bulunmaktadır (Kline, 2005).

Dolayısıyla ölçek geliştirme çalışmasında elde edilen dört faktörlü yapının kabul edilebilir olduğu görülmektedir.

Tablo 5. *Dört Faktörlü Yapıya İlişkin Faktör Yükleri*

	Faktör			
	1	2	3	4
62. Madde	0.82			
56. Madde	0.81			
88. Madde	0.80			
61. Madde	0.80			
78. Madde	0.78			
86. Madde	0.74			
85. Madde	0.72			
89. Madde	0.69			
87. Madde	0.66			
96. Madde	0.62			
84. Madde	0.60			
92. Madde	0.57			
75. Madde	0.53			
65. Madde	0.44			
1. Madde		0.82		
12. Madde		0.79		
6. Madde		0.77		
3. Madde		0.73		
10. Madde		0.59		
4. Madde		0.51		
5. Madde		0.51		
14. Madde		0.48		
9. Madde		0.45		
8. Madde		0.42		
31. Madde			0.62	
30. Madde			0.60	
27. Madde			0.59	
37. Madde			0.56	
29. Madde			0.52	
40. Madde			0.51	
21. Madde			0.50	
35. Madde			0.49	
22. Madde			0.49	
41. Madde				0.73
42. Madde				0.65
44. Madde				0.54
36. Madde				0.48
45. Madde				0.42
52. Madde				0.42
43. Madde				0.41

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda “Dengeli-İtimatlı”, Hak Görme-Verici, Hak Görme-Alıcı, Hak Görme-Yıkıcı olmak üzere dört faktörlü yapı elde edilmiştir. “Dengeli-İtimatlı” faktörü, dengeli bir şekilde sevgi ilgi alıp vermeyi, aynı zamanda

bu dengenin devam edeceğine ilişkin güveni yansıtmaktadır. İkinci faktör olan “Hak Görme-Verici” bireyin ilişkide sevgiyi ve ilgiyi kendisine hak görmeyip sadece partnerine sevgiyi ve ilgiyi almayı hak görmesidir. Üçüncü faktör olan “Hak Görme-Alıcı” bireyin partnerine ilgi ve sevgi almayı hak görmemesi, tüm sevgiyi ve ilgiyi kendisinin alması gerektiğine inanmasını yansıtmaktadır. Son faktör olan Hak “Görme-Yıkıcı” ise bireyin hak ettiği ilgili ve sevgiyi alamadığını düşündüğü durumlarda bunu yıkıcı bir şekilde almaya çalışması, başka bir ifade ile zorla ‘hak gördüğü’ ilgiyi ve sevgiyi almaya çalışmasını yansıtmaktadır.

Dört faktörlü yapıdaki nihai ölçeğe ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplandığında, ilk faktör için .93, ikinci faktör için .86, üçüncü faktör için .83, dördüncü faktör için .77 ve ölçeğin geneli için .79 olduğu belirlenmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen 40 maddelik ve dört faktörlü yapıdaki ölçeğin yapı geçerliliğinin değerlendirilmesi için, 364 kişilik ikinci bir çalışma grubunda Doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Örneklemeye ilişkin ayrıntılı bilgiler “İkinci Çalışma Grubu” başlığı altında verilmiştir.

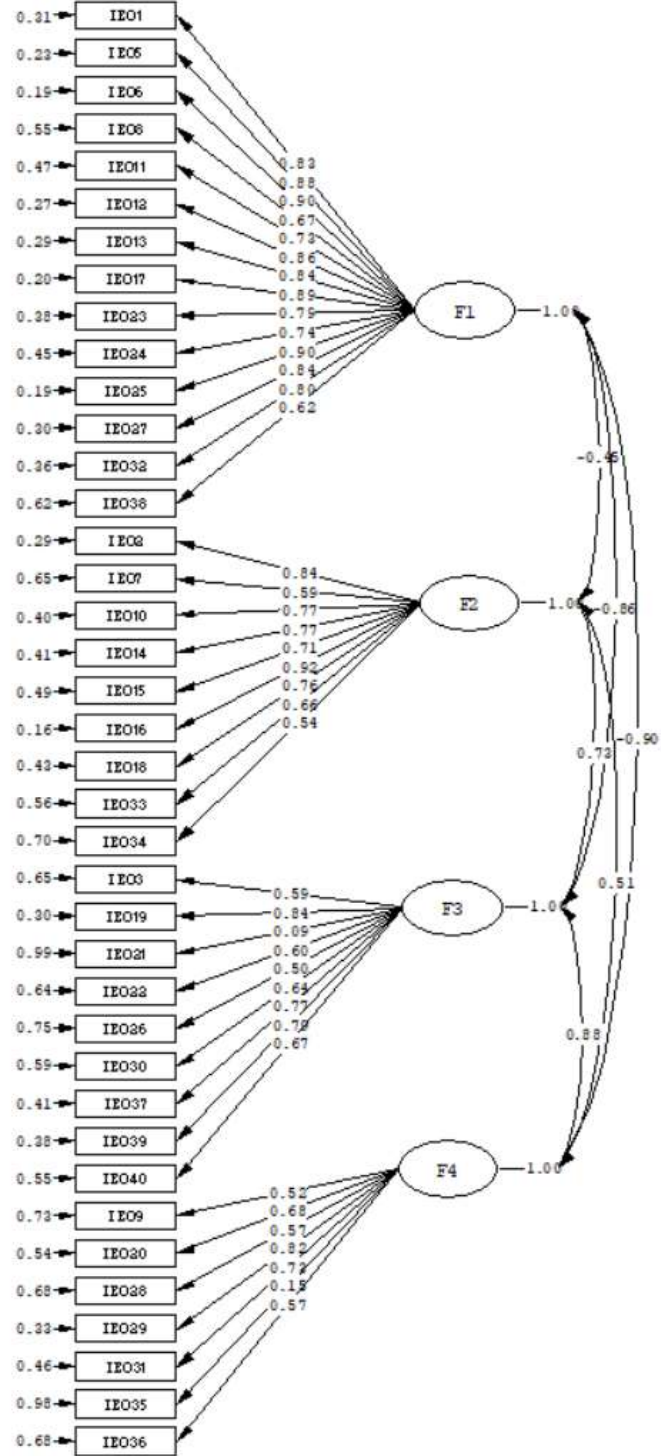
DFA analizlerine geçilmeden önce verinin Çok Değişkenli Normallik Varsayımını karşılayıp karşılamadığı Mardia (Mardia, 1970), Henze-Zirkler (Henze ve Zirkler, 1990) ve Royston (Royston, 1983) testleri ile Rstudio (Versiyon 1.4.1717) programında değerlendirilmiştir. Bu testlerden her biri çok değişkenli normalliğin değerlendirilmesinde farklı parametreler kullandıklarından, üç testin de rapor edilmesi tutarlı bir sonuç görmek açısından tercih edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan tahminleme (estimation) yöntemleri çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmamasına göre değişmektedir. Genellikle tercih edilen en çok olabilirlik tahminleme metodu bu varsayıma duyarlıdır (Kline, 1998). Analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. DFA Analizi İçin Çok Değişkenli Normallik Testleri Sonuçları

Test	Sonuç	Varsayım
Mardia	Çok değişkenli basıklık = 2055.53 Çok değişkenli çarpıklık = 49.35	Karşılanmadı
Henze-Zirkler	HZ = 1.034	Karşılanmadı
Royston	H = 2981.99	Karşılanmadı

Analiz sonucunda çok değişkenli normallik varsayımının karşılanamadığı belirlendiğinden En Çok Olabilirlik tahminleme yöntemi yerine, Ağırlıklandırılmış En Küçük Kareler tahminleme yöntemi kullanılmıştır.

Birinci düzey DFA sonucunda ölçeğe ilişkin standardize edilmiş faktör yükleri Şekil 3'te verilmiştir.

Chi-Square=1710.70, df=696, P-value=0.00000, RMSEA=0.063

Şekil 3. İlişki Etiği Ölçeği Birinci Düzey DFA Sonuçları

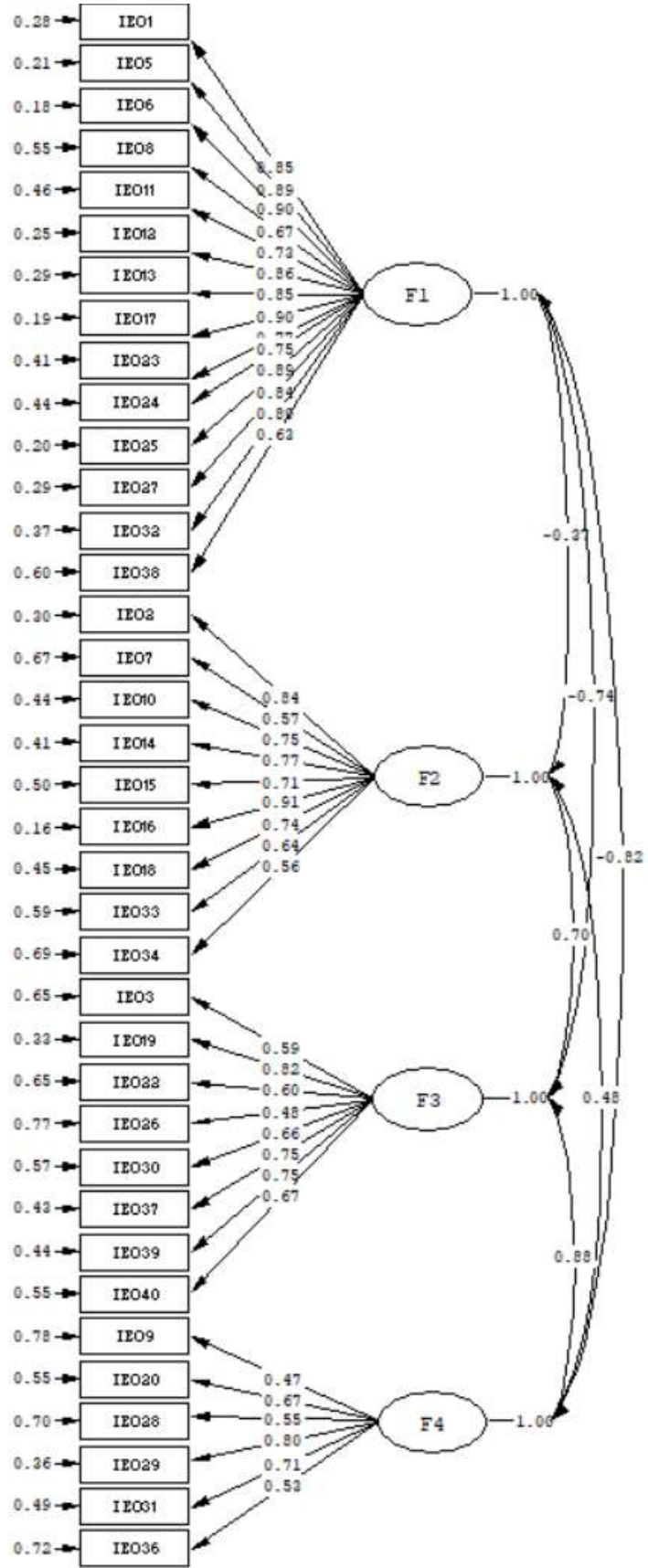
Modele ilişkin uyum iyiliği değerlerinin χ^2/Sd (1710.70/696) = 2.46, $p=.001$, GFI=.92, AGFI=.91 ve RMSEA=.063 (RMSEA için güven aralığı=.060–.067) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğe ilişkin standardize edilmiş faktör yükleri incelendiğinde dördüncü faktörde yer alan 35. madde faktör yükünün .15 ve üçüncü faktörde yer alan 21. madde faktör yükünün .09 olduğu, diğer faktör yüklerinin ise .50 ile .92 arasında değiştiği gözlenmiştir. Tüm maddelere ait t değerleri incelendiğinde ise t değerlerinin 2.82 ile 65.14 arasında değiştiği, dolayısıyla tüm maddelerin faktör yüklerinin istatistiksel olarak .01 ($t = 2.576$) düzeyinde anlamlı oldukları belirlenmiştir. Ancak, 21. ve 35. Maddelerin faktör yüklerinin nispeten düşük olduğu belirlenmiştir. Literatürde faktör yükleri ile ilgili bir kesme puanı konusunda çeşitli görüşler yer almaktadır. Genel kabul gören sınırın .40 olduğu belirtilmiştir (Şencan, 2005: s. 390). Ancak bu değer .30 sınırına kadar çekilebileceği veya .60 sınırında daha katı bir yaklaşım da sergilenebileceği açıklanmıştır. Bununla birlikte faktör yükü maddenin bulunduğu faktördeki varyansa katkısına göre de değerlendirilmektedir. Maddenin, bulunduğu faktördeki varyansa, en az %10'luk katkı sağlaması gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu da yaklaşık en az .32'lik bir faktör yükü olması gerektiğini ifade etmektedir.

Belirtilen kriter değerler dikkate alındığında, 21. ve 35. maddelerin yapıdan çıkarılmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Bu maddeler modelden çıkarılarak analiz yenilenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen faktör yükleri Şekil 4'te verilmiştir. Modele ilişkin uyum iyiliği değerlerinin χ^2/Sd (1395.54/623) = 2.24, $p=.001$, GFI=.93, AGFI=.92 ve RMSEA=.058 (RMSEA için güven aralığı=.054–.063) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan faktör yüklerinin .47 ile .91 arasında değiştiği ve tüm faktör yüklerinin .001 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Faktörler arası ilişkiler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. *İlişki Etiği Ölçeğinin Faktörler Arası Korelasyonlar Değerleri*

Faktörler	1	2	3	4
1. Dengeli- İtimatlı	-			
2. Hak Görme-Verici	-.37*	-		
3. Hak Görme-Alıcı	-.74*	.70*	-	
4. Hak Görme-Yıkıcı	-.82*	.48*	.88*	-

* $p<.01$

Şekil 4. İlişki Etiği Ölçeği Birinci Düzey DFA Sonuçları

Faktörler arası ilişkiler değerlendirildiğinde korelasyon değerlerinin -.37 ile .88 arasında değiştiği görülmektedir. DFA örnekleminde, yeniden İlişki Etiği Ölçeğine ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, ilk faktör için .91, ikinci faktör için .87, üçüncü faktör için .80, dördüncü faktör için .72 ve ölçeğin geneli için .86 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak 38 maddelik dört faktörlü İlişki Etiği Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların demografik özelliklerine ve yakın ilişkilerine ilişkin bilgilerin değerlendirilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Demografik Bilgi Formunda katılımcıların, cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, halen devam etmekte olan bir yakın ilişkisi olup olmadığı, ilişki süresi, ilişki türü ve daha önce psikiyatrik tanı alıp almadığına yönelik sorular yer almaktadır (Ek-B).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II): Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçek yedili Likert tipinde toplam 36 maddeden, bağlanma kaçınması (18 madde) ve bağlanma kaygısı (18 madde) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır (Ek-D). Her bir alt boyuttan alınan puan 18 ile 126 arasında değişmektedir. Bağlanma kaçınması alt boyutundan yüksek puan alınması bağlanma kaçınmasının yüksek düzeyde olması, bağlanma kaygısı alt boyutundan yüksek puan alınması ise bağlanma kaygısının yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmektedir. Bu çalışmada özellikle, bağlanma kaygısı yerine bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma yerine bağlanma kaçınması ifadeleri tercih edilmiştir. Bu ölçekten, sınıflama yapılmadan, sadece alt boyutlardan alınan toplam puanlar doğrudan kullanıldığı için, bu şekilde isimlendirilme yapılması tavsiye edilmektedir (Keklik, 2011; Sümer vd., 2009).

Ölçeğin iç tutarlık katsayılarının kaçınma alt boyutu için .90, kaygı alt boyutu için .86 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, bağlanma kaçınması alt boyutu için .79, bağlanma kaygısı alt boyutu için .85 ve ölçeğin geneli için .84 olarak hesaplanmıştır.

Benliğin Ayrışması Ölçeği (DSI-T): Skowron ve Schmitt (2003) tarafından benliğin ayrışmasına ilişkin değerlendirme sağlamak için geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Işık ve Bulduk (2015) tarafından yapılmıştır.

Ölçek, 6'lı Likert tipinde 1 hiç uygun değil, 6 çok uygun olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçek ben pozisyonu, duygusal tepkisellik, duygusal kopma, başkalarına bağımlılık olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır (Ek-E). Alt boyutlara ilişkin iç tutarlık katsayılarının sırasıyla .78, .75, .77, .74 olduğu ölçek toplam puanına ilişkin iç tutarlılık katsayısının ise .81 olduğu bildirilmiştir. Mevcut çalışmada ise iç tutarlık katsayıları sırasıyla .69, .64, .71, .71 ve .76 olarak hesaplanmıştır.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte Düşmanca Cinsiyetçilik, Heteroseksüel Yakınlık, Koruyucu Ataerkillik, Cinsiyetler Arası Tamamlayıcı Farklılaşma olmak üzere dört alt boyut ve 22 madde bulunmaktadır. Ölçekte maddeleri 6'lı Likert tipindedir ve 1 tamamen karşıyım ve 6 tamamen katılıyorum olacak şekilde puanlanmaktadır (Ek-Ç). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .65 ile .85 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Mevcut çalışmada ölçeğe ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının, düşmanca cinsiyetçilik alt boyutu için .89, heteroseksüel yakınlık alt boyutu için .76, koruyu ataerkillik alt boyutu için .70, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaşma alt boyutu için .63 ve ölçeğin geneli için .91 olduğu belirlenmiştir.

Dokuz Tip Mizaç Ölçeği: Yılmaz ve arkadaşları (2014) tarafından mizaç boyutlarını ölçmek üzere geliştirilen ölçek, ve her biri uçlu Likert olarak evet-bazen-hayır şeklinde değerlendirilen 91 maddeden oluşmaktadır (Ek-F). Ölçekte dokuz mizaç alanı; kusursuzluğu arayan mizaç tipi, duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi, hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi, duyguların anlamını arayan mizaç tipi, bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi, entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi, mutlak güç arayan mizaç tipi ve duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipi olarak belirtilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı değerlerinin .68 ile .83 arasında değiştiği belirtilmiştir. Bu araştırmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının .62 ile .78 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada Google Formlar aracılığı ile toplanan veriler, Excel dosyasına aktarılarak kaydedilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde, IBM Spss 25, IBM Spss

AMOS 25, Lisrel 8.8, PROCESS Macro Spss eklentisi (Hayes, 2013) ve Rstudio (Versiyon 1.4.1717) paket programları kullanılmıştır.

Bu araştırmanın bağımlı değişkeni ilişki etiği, bağımsız değişkenleri; bağlanma boyutları, benliğin ayrımlaşması ve cinsiyetçiliktir. Araştırmada bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkide mizacın düzenleyici etkileri test edilmiştir. Dolayısıyla mizaç özellikleri düzenleyici değişken olarak yer almıştır.

Veriye ilişkin betimsel değerlendirme yapabilmesi için, öncelikle ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır. Bununla birlikte verilerin tek değişkenli ve çok değişkenli normal dağılımı değerlendirilmiştir. Tek değişkenli normal dağılım değerlendirilmesinde basıklık ve çarpıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Çok değişkenli normal dağılım değerlendirilmesinde, Mardia, Henze-Zirkler ve Royston testleri uygulanmıştır.

Ölçek geliştirme sürecinde, hazırlanan madde havuzunun faktör yapısının belirlenmesinde Açıklayıcı Faktör Analizi; elde edilen faktör yapısının doğrulanması ve yapı geçerliliğinin değerlendirilmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde model testi uyum iyiliği değerleri için kesme noktası olarak RMSEA için $<.10$; CFI, NFI ve IFI için $\geq .90$; GFI ve AGFI için $\geq .85$ dikkate alınmıştır (Chen vd., 2008; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 1998; Schumacher ve Lomax, 2004; Tabachnick ve Fidell, 2013). Araştırma genelinde istatistiksel anlamlılık düzeyi $.05$ olarak alınmıştır.

Gruplar arası farklılaşmaların değerlendirilmesinde Bağımsız Örneklemeler için t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson Korelasyon katsayısı ve Yol Analizi; düzenleyici etki testi için ise Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın amacına ve alt problemlerine uygun şekilde bu kısımda yer verilmiştir.

Fark İstatistikleri

Bu aşamada İlişki etiğinin katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşması test edilmiştir. Öncelikle, parametrik testlerin yapılıp yapılamayacağına karar vermek açısından, çalışmada yer alan değişkenlerin dağılımı değerlendirilmiştir.

Tablo 8. Araştırmada Yer Alan Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	$\bar{X}$	S	Çarpıklık	Basıklık
İlişki Etiği Dengeli-İtmatlı Alt Boyutu Toplam Puanı	78.08	16.19	-0.81	0.15
İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı	40.67	13.12	-0.01	-0.47
İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	33.68	10.90	0.22	-0.48
İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	28.10	8.41	0.13	-0.39
İlişki Etiği Ölçeği Toplam Puanı	182.82	30.81	0.00	-0.45
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma Kaçınması Alt Boyutu Toplam Puanı	52.49	14.82	-0.27	-0.21
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma Kaygısı Alt Boyutu Toplam Puanı	70.47	19.05	-0.06	-0.41
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu Toplam Puanı	38.33	12.90	-0.19	-0.66
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Heteroseksüel Yakınlık Alt Boyutu Toplam Puanı	14.49	5.63	-0.24	-0.89
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Koruyucu Ataerkillik Alt Boyutu Toplam Puanı	15.27	5.05	-0.31	-0.47
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Cinsiyetler Arası Tamamlayıcı Farklılaşma Alt Boyutu Toplam Puanı	11.96	3.78	-0.39	-0.47
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Toplam Puanı	80.05	22.65	-0.42	-0.17
Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Tepkisellik Alt Boyutu Toplam Puanı	13.76	4.94	0.36	0.00
Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Kopma Alt Boyutu Toplam Puanı	20.04	5.70	-0.29	-0.47
Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Başkalarına Bağımlılık Alt Boyutu Toplam Puanı	18.30	5.71	-0.08	-0.51
Benliğin Ayrışması Ölçeği Ben Pozisyonu Alt Boyutu Toplam Puanı	21.52	5.22	-0.48	0.01
Benliğin Ayrışması Ölçeği Toplam Puanı	73.61	13.70	-0.08	-0.33
Tip1-Kusursuzluğu arayan mizaç tipi,	21.37	3.89	-0.16	-0.14
Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi,	22.62	3.53	-0.10	-0.24
Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi,	19.07	3.40	-0.12	-0.18
Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi,	20.82	3.91	-0.15	-0.15
Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi,	24.16	4.69	-0.08	-0.27
Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi,	22.39	3.69	-0.21	-0.21
Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi,	21.02	3.38	-0.06	-0.01
Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi	19.63	4.37	0.04	-0.37
Tip9-Duyumsal hareketsetel konfor arayan mizaç tipi	22.01	3.53	-0.23	0.04

Normal Dağılım: Basıklık ve çarpıklık değerleri mükemmel bir normal dağılımda sıfırdır. Sıfırdan ne derece sapma gösterdiği ise, verinin normal dağılımdan uzaklaştığı anlamına gelmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerleri için sosyal bilimlerde kabul gören sapma sınırının ± 1.5 olduğu belirtilmiştir (Field, 2005: s.72; Tabachnick ve Fidell, 2013: s.349). Tabloda verilen değerler incelendiğinde, çarpıklık için değerlerin .01 ile .48 arasında, basıklık değerlerinin ise .01 ile .89 arasında değiştiği görülmektedir. Hesaplanan bu değerler göz önüne alındığında, dağılımın normal dağılım sınırlarından sapma göstermediği dolayısıyla normal dağılım sınırları içerisinde olduğu belirtilebilir.

Çoklu doğrusal bağlantı: Çoklu doğrusal bağlantı, bağımsız değişkenlerin aşırı derecede ilişkili olduğu durumlarda bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkinin sınırları katı bir değerlendirme için .80 olarak belirtilse de .90 ve üzeri ilişkinin çoklu bağlantı problemine işaret edebileceği belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013: 88). Bu çalışmada bağımsız değişkenler arası ilişkiler değerlendirildiğinde (Tablo 10), çoklu bağlantı probleminin olmadığı ifade edilebilir.

Hesaplanan değerler incelendiğinde, verilerin parametrik analiz yapılmasına uygun olduğu ifade edilebilir.

İlişki Etiğinin Cinsiyeye Göre Farklılaşması

Katılımcıların İlişki Etiği Ölçeğinden altıkları ortalama puanların cinsiyetlerine göre farklılaşması Bağımsız Örneklemeler için t Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İlişki Etiğinin Cinsiyete Göre Farklılaşması t Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyetiniz	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
İlişki Etiği Dengeli-İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı	Kadın	545	79.81	16.27	4.35	820	0.00
	Erkek	277	74.67	15.50			
İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı	Kadın	545	37.55	12.47	-10.14	820	0.00
	Erkek	277	46.80	12.17			
İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Kadın	545	32.75	10.78	-3.45	820	0.00
	Erkek	277	35.50	10.91			
İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Kadın	545	28.07	8.69	-0.14	820	0.89
	Erkek	277	28.15	7.83			
İlişki Etiği Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	545	189.07	30.65	8.50	820	0.00
	Erkek	277	170.53	27.26			

Tabloda verilen analiz sonuçları incelendiğinde, İlişki Etiği Ölçeği Dengeli-İtimatlı alt boyutundan [$t(820) = 4.35, p < .05$]; Hak Görme – Verici alt boyutundan [$t(820) = -10.14, p < .05$]; Hak Görme – Alıcı alt boyutundan [$t(820) = -3.45, p < .05$] ve ölçeğin genelinden [$t(820) = 8.50, p < .05$] alınan ortalama puanların katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, ancak Hak Görme – Yıkıcı alt boyutundan [$t(820) = -.14, p > .05$] alınan ortalama puanların katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Erkek katılımcıların hem Hak Görme – Verici hem de Hak Görme – Alıcı alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar kadın katılımcıların bu ölçümlerden aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Kadın katılımcıların İlişki Etiği Ölçeği Dengeli-İtimatlı alt boyutundan ve ölçeğin genelinden aldıkları ortalama puanlar erkek katılımcıların bu ölçümlerden aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir.

İlişki Etiğinin Psikiyatrik Tanı Alıp Almamaya Göre Farklılaşması

Katılımcıların İlişki Etiği Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların psikiyatrik tanı alma durumlarına göre farklılaşması Bağımsız Örneklemeler için t Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *İlişki Etiğinin Psikiyatrik Tanı Alma Duruma Göre Farklılaşması t Testi Sonuçları*

Değişkenler	Psikiyatrik bir tanı	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
İlişki Etiği Dengeli- İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı	Evet	68	75.78	15.71	-1.22	820	0.22
	Hayır	754	78.29	16.22			
İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı	Evet	68	41.29	13.10	0.41	820	0.69
	Hayır	754	40.61	13.13			
İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Evet	68	34.48	10.43	0.64	820	0.52
	Hayır	754	33.60	10.94			
İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Evet	68	30.01	8.40	1.97	820	0.05
	Hayır	754	27.92	8.39			
İlişki Etiği Ölçeği Toplam Puanı	Evet	68	177.50	30.53	-1.49	820	0.14
	Hayır	754	183.30	30.81			

Tabloda verilen analiz sonuçları incelendiğinde, İlişki Etiği Ölçeği Dengeli-İtimatlı alt boyutundan [$t(820) = -1.22, p > .05$]; Hak Görme – Verici alt boyutundan [$t(820) = .41, p > .05$]; Hak Görme – Alıcı alt boyutundan [$t(820) = .64, p > .05$]; Hak Görme – Yıkıcı alt boyutundan [$t(820) = 1.97, p > .05$] ve ölçeğin genelinden [$t(820) = -1.49, p > .05$] alınan ortalama puanların katılımcıların psikiyatrik tanı alma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

İlişki Etiğinin İlişki Şekline Göre Farklılaşması

Katılımcıların İlişki Etiği Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların halihazırda devam eden ilişkilerinin şekline göre farklılaşması Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tabloda verilen analiz sonuçları incelendiğinde, İlişki Etiği Ölçeği Hak Görme – Verici alt boyutundan [$F(2, 658) = 7.45, p < .05$] ve Hak Görme – Yıkıcı alt boyutundan [$F(2, 658) = 4.61, p < .05$] alınan ortalama puanların katılımcıların halihazırda devam eden ilişki türlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farklılaşmanın belirlendiği bu alanlara, homojenlik varsayımının karşılandığı belirlendiğinden, post-hoc testlerinden Scheffe uygulanmıştır. Post-hoc testi sonucunda, ilişki şekli Sözlü-Nişanlı olan katılımcıların İlişki Etiği Ölçeği Hak Görme – Verici alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar, ilişki şekli evli veya flört/romantik ilişki olan katılımcılardan daha yüksektir. Ayrıca, evli katılımcıların Hak Görme – Yıkıcı alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar, ilişki şekli flört/romantik ilişki olan katılımcılardan daha yüksektir.

İlişki Etiğinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşması

Katılımcıların İlişki Etiği Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşması Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tabloda verilen analiz sonuçları incelendiğinde, İlişki Etiği Ölçeği Dengeli-İtimatlı boyutundan [$F(4, 817) = 5.72, p < .05$] ve ölçeğin genelinden [$F(4, 817) = 7.06, p < .05$] alınan ortalama puanların katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farklılaşmanın belirlendiği bu alanlara, homojenlik varsayımının karşılandığı belirlendiğinden, post-hoc testlerinden Scheffe uygulanmıştır. Post-hoc testi sonucunda, kendilerini ‘orta’ olarak tanımlayan katılımcıların İlişki Etiği Ölçeği Dengeli-İtimatlı alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar, ‘orta altı’ olarak tanımlayan katılımcılardan daha yüksektir. Benzer şekilde, ‘orta’ olarak tanımlayan katılımcıların İlişki Etiği Ölçeği genelinden aldıkları ortalama puanlar, ‘orta altı’ olarak tanımlayan katılımcılardan daha yüksektir.

Tablo 11. *İlişki Etiğinin İlişki Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları*

		Betimsel			ANOVA				Post-hoc*	
Değişkenler	İlişki Şekli	N		S	Varyans	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
İlişki Etiği Dengeli-İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı	Flört/Romantik İlişki	496	78.69	16.13	Gruplar arası	555.996	2	277.998	1.10	0.33
	Sözlü/Nişanlı	57	81.89	13.62	Gruplar içi	166217.3	658	252.61		
	Evli	108	78.44	15.91	Toplam	166773.3	660			
İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı	Flört/Romantik İlişki	496	41.10	12.98	Gruplar arası	2457.144	2	1228.572	7.45	0.00
	Sözlü/Nişanlı	57	48.04	13.14	Gruplar içi	108487	658	164.874		Sözlü-Nişanlı>Evli; Sözlü-Nişanlı>Flört
	Evli	108	41.94	12.02	Toplam	110944.2	660			
İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Flört/Romantik İlişki	496	33.74	11.01	Gruplar arası	294.799	2	147.4	1.21	
	Sözlü/Nişanlı	57	36.07	11.64	Gruplar içi	80031.71	658	121.629		
	Evli	108	34.43	10.78	Toplam	80326.51	660			
İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Flört/Romantik İlişki	496	27.92	8.15	Gruplar arası	638.574	2	319.287	4.61	0.01
	Sözlü/Nişanlı	57	29.30	8.60	Gruplar içi	45542.9	658	69.214		Evli>Flört
	Evli	108	30.51	8.93	Toplam	46181.47	660			
İlişki Etiği Ölçeği Toplam Puanı	Flört/Romantik İlişki	496	182.75	31.44	Gruplar arası	2659.954	2	1329.977	1.37	
	Sözlü/Nişanlı	57	176.49	30.14	Gruplar içi	640606.5	658	973.566		
	Evli	108	179.42	30.65	Toplam	643266.4	660			

*Post-hoc testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 12. *İlişki Etiğinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları*

Değişkenler	Sos-Ekonomik Düzey	Betimsel			ANOVA						Post-hoc*
		N		S	Varyans	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	
İlişki Etiği Dengeli-İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı	Alt	43	74.21	17.58	Gruplar arası	5862.415	4	1465.604	5.72	0.00	Orta>Orta Altı
	Orta Altı	177	74.14	15.53	Gruplar içi	209282.585	817	256.16			
	Orta	485	79.69	15.89	Toplam	215145.001	821				
	Orta Üstü	97	80.22	15.42							
	Üst	20	71.85	21.46							
İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı	Alt	43	42.96	14.70	Gruplar arası	1384.463	4	346.116	2.02	0.09	
	Orta Altı	177	42.77	12.21	Gruplar içi	139863.817	817	171.192			
	Orta	485	39.90	13.16	Toplam	141248.28	821				
	Orta Üstü	97	39.96	13.06							
	Üst	20	39.15	15.13							
İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Alt	43	35.13	11.64	Gruplar arası	486.355	4	121.589	1.02	0.39	
	Orta Altı	177	34.75	10.59	Gruplar içi	97015.385	817	118.746			
	Orta	485	33.12	10.65	Toplam	97501.74	821				
	Orta Üstü	97	33.53	11.75							
	Üst	20	35.09	13.49							
İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı	Alt	43	27.49	8.20	Gruplar arası	134.306	4	33.576	0.47	0.76	
	Orta Altı	177	28.41	8.29	Gruplar içi	57904.921	817	70.875			
	Orta	485	27.89	8.38	Toplam	58039.227	821				
	Orta Üstü	97	28.96	8.81							
	Üst	20	27.44	9.03							
İlişki Etiği Ölçeği Toplam Puanı	Alt	43	175.51	31.45	Gruplar arası	26030.91	4	6507.727	7.06	0.00	Orta>Orta Altı
	Orta Altı	177	173.67	27.51	Gruplar içi	753313.802	817	922.049			
	Orta	485	186.62	30.69	Toplam	779344.712	821				
	Orta Üstü	97	185.40	32.66							
	Üst	20	174.85	32.61							

*Post-hoc testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

İlişki etiği ile katılımcıların yaşları ve ilişki süreleri arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, ilişki etiği ile yaş ($r = -.06 > .05$) ve ilişki süresi ($r = -.01 > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Yordama Etkilerinin Değerlendirilmesi

Genç yetişkinlerde, bağlanma boyutlarının, benlik ayrımlaşmasının ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi Yapısal Eşitlik Modellemesi ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, örtük değişkenler ve gözlenen değişkenler oluşturulmuştur. Gözlenen değişkenler ölçekler aracılığı ile örneklemden doğrudan toplanan ölçümleri, örtük değişkenler ise gözlenen değişkenlerin temsil ettiği kuramsal yapıları ifade etmektedir (Şimşek, 2020).

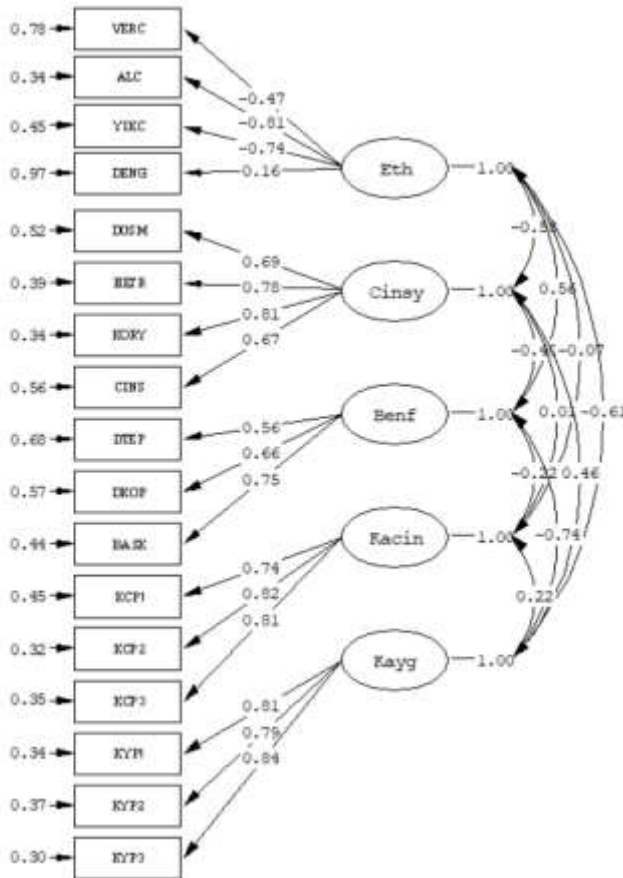
Araştırmanın bu aşamasında, iki aşamalı model testi stratejisi benimsendiğinden, öncelikle yapısal modele ilişkin ölçme modeli testi gerçekleştirilmiş, daha sonra yapısal model test edilmiştir. Model testinde, araştırmanın örtük değişkenleri, Benliğin Ayrımlaşması, Bağlanma Kaygısı, Bağlanma Kaçınması, Cinsiyetçilik ve İlişki Etiğidir.

Ölçme Modeli Testi:

Hipotez modele ilişkin ölçme modelinin oluşturulmasında, Benliğin Ayrımlaşması örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Benliğin Ayrımlaşması Ölçeği alt boyutlarından alınan toplam puanlar, Cinsiyetçilik örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği alt boyutlarından alınan toplam puanlar, İlişki Etiği örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak İlişki Etiği Ölçeği alt boyutlarından alınan toplam puanlar, Bağlanma kaygısı örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II bağlanma kaygısı alt boyutunu oluşturan maddelerden elde edilmiş üç parsel ve Bağlanma Kaçınması örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II bağlanma kaçınması alt boyutunu oluşturan maddelerden elde edilmiş üç parsel atanmıştır. Bağlanma boyutlarına ait örtük değişkenler için, bu yapıları ölçen alt ölçeklerin madde toplam 36 olduğundan bu ölçek maddeleri ile parseller oluşturulmuştur. Gözlenen değişken sayısının fazla olduğu durumlarda, ölçme modelini optimize etmek için ve de model testinde karşılaşılan ölçme hatalarını en aza indirmek için parselleme yapılması tavsiye edilmiştir (Little vd., 2002). Bu çalışmada, parselleme yöntemi olarak, madde-toplam

madde korelasyonları dikkate alınmıştır. Bu yöntemle, maddeler toplam puan ile olan korelasyon katsayılarına göre üç gruba atanmıştır. Her bir grupta bulunan maddeler toplanarak, her bir parsele ilişkin toplam puanlar elde edilmiştir. Ölçme modelde yer alan gözlenen değişkenler arası korelasyonlar da Tablo 13'te sunulmuştur.

Modele ilişkin ölçme modeli test edilmiş ve ölçme modeline ait uyum iyiliği değerlerinin χ^2/sd (1275.24/125) = 10.20, $p=.001$, CFI = .89; IFI=.89, GFI=.85 ve RMSEA=.11 (RMSEA için güven aralığı=.054–.063) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Modelinde benliğin ayrımlaşması örtük değişkeni ben pozisyonu gözlenen değişkeninin faktör yükünün istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendiğinden modelden çıkarılarak analiz yenilenmiştir. Ölçme modeline ait uyum iyiliği değerlerinin χ^2/sd (1107.92/109) = 10.16, $p=.001$, CFI = .90; IFI=.90, GFI=.86 ve RMSEA=.11 (RMSEA için güven aralığı=.10–.11) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Oluşan model Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Ölçme Modeline Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Not: Eth. İlişki Etiği, Cinsy. Cinsiyetçilik, Benf. Benliğin Ayrımlaşması, Kacin. Bağlanma kaçınması, Kayg. Bağlanma kaygısı

Tablo 13. Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlere Ait Korelasyonlar

	DENG	VERC	ALC	YIKC	DUSM	HETR	KORY	CINS	DTEP	DKOP	BASK	BEN	KCP1	KCP2	KCP3	KYP1	KYP2	KYP3
DENG	-																	
VERC	.156**	-																
ALC	-.102**	.368**	-															
YIKC	-.115**	.288**	.619**	-														
DUSM	-.047	.434**	.411**	.267**	-													
HETR	.014	.414**	.365**	.235**	.533**	-												
KORY	-.049	.398**	.391**	.252**	.572**	.653**	-											
CINS	-.024	.262**	.361**	.251**	.431**	.527**	.568**	-										
DTEP	-.093**	-.173**	-.188**	-.312**	-.199**	-.192**	-.193**	-.262**	-									
DKOP	.152**	-.115**	-.313**	-.270**	-.218**	-.197**	-.155**	-.207**	.312**	-								
BASK	.092**	-.162**	-.340**	-.343**	-.257**	-.228**	-.219**	-.250**	.447**	.512**	-							
BEN	.151**	.118**	.087*	.026	.213**	.207**	.161**	.162**	-.145**	-.008	.044	-						
KCP1	-.317**	-.145**	.163**	.054	.054	.028	.026	.077*	.083*	-.313**	-.117**	-.113**	-					
KCP2	-.361**	-.128**	.091**	.059	.028	.034	.050	.066	.084*	-.272**	-.156**	-.161**	.624**	-				
KCP3	-.267**	-.211**	.030	-.002	-.049	-.042	.009	.032	.077*	-.240**	-.104**	-.166**	.621**	.676**	-			
KYP1	-.296**	.292**	.386**	.376**	.314**	.289**	.295**	.249**	-.252**	-.485**	-.436**	-.082*	.294**	.327**	.236**	-		
KYP2	-.139**	.246**	.308**	.416**	.262**	.263**	.243**	.238**	-.467**	-.315**	-.407**	.001	.099**	.174**	.090**	.644**	-	
KYP3	-.037	.334**	.375**	.410**	.324**	.313**	.289**	.289**	-.429**	-.419**	-.443**	-.005	.116**	.103**	.047	.671**	.680**	-

*p < .05, **p < .01, DENG: İlişki Etiği Dengeli- İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı, VERC: İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı, ALC: İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, YIKC: İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, DUSM: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu Toplam Puanı, HETR: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Heteroseksüel Yakınlık Alt Boyutu Toplam Puanı, KORY: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Koruyucu Ataerkillik Alt Boyutu Toplam Puanı, CINS: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Cinsiyetler Arası Tamamlayıcı Farklılaşma Alt Boyutu Toplam Puanı, DTEP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Tepkisellik Alt Boyutu Toplam Puanı, DKOP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Kopma Alt Boyutu Toplam Puanı, BASK: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Başkalarına Bağımlılık Alt Boyutu Toplam Puanı, BEN: Benliğin Ayrışması Ölçeği Ben Pozisyonu Alt Boyutu Toplam Puanı, KCP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaçınması Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel, KYP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaygısı Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel.

Ölçme modelinde faktör yüklerinin .16 ($t = 4.23$) ile .84 ($t = 57.11$) arasında değiştiği ve tüm faktör yüklerinin .001 ($t = 3.29$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, gözlenen değişkenlerin bağlı bulundukları örtük değişkenleri oluşturabilecek yapılarda oldukları belirtilebilir.

Ölçme modeli sonucunda elde edilen örtük değişkenler arası korelasyonlar Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Örtük Değişkenler Arası Korelasyonlar

Örtük Değişken	1	2	3	4
1. İlişki Etiği	-			
2. Cinsiyetçilik	-.58*	-		
3. Benliğin Ayrışması	.56*	-.40*	-	
4. Bağlanma kaçınması	-.07	.01	-.22*	-
5. Bağlanma kaygısı	-.61*	.46*	-.74*	.22*

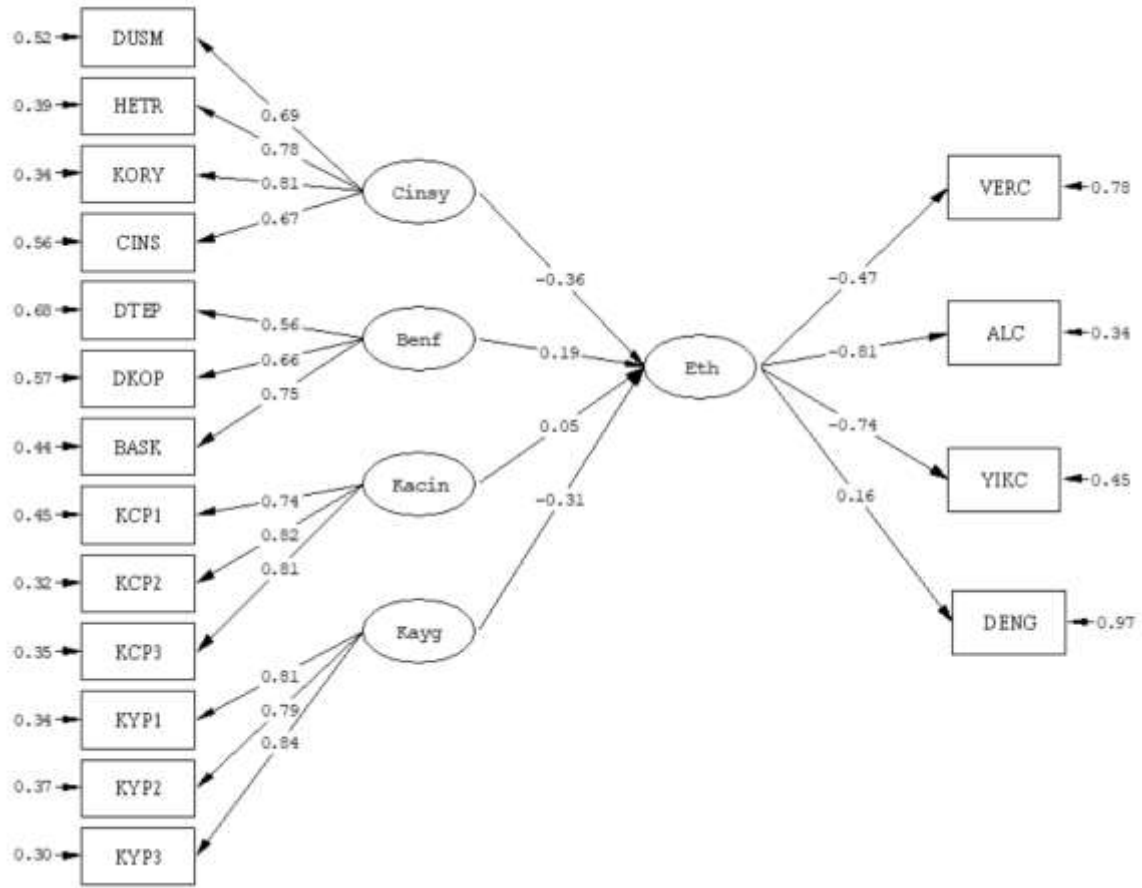
* $p < .01$

Örtük değişkenler arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan ilişki etiğinin, cinsiyetçilik ($r = -.58$, $p < .01$), benliğin ayrışması ($r = .56$, $p < .01$) ve bağlanma kaygısı ($r = -.61$, $p < .01$) ile anlamlı ilişki gösterdiği, ancak bağlanma kaçınması ($r = -.07$, $p > .05$) ile anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı görülmektedir.

Yapısal Model Testi:

Ölme modeli testini takiben yapısal model testi yapılmış ve analiz sonuçları Şekil 6'da verilmiştir. Modele ilişkin uyum iyiliği değerlerinin χ^2/sd ($1107.92/109$) = 10.16, $p = .001$, CFI = .90; IFI=.90, GFI=.86 ve RMSEA=.11 (RMSEA için güven aralığı=.10–.11) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Model sonucunda, cinsiyetçiliğin ($\beta = -.36$, $p < .01$), benliğin ayrışmasının ($\beta = .19$, $p < .01$) ve bağlanma kaygısının ($\beta = -.31$, $p < .01$), ilişki etiği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı yordama etkilerinin olduğu; ancak bağlanma kaçınmasının $\beta = .05$, $p > .05$) ilişki etiği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yordama etkisini olmadığı görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenen bu yol modelden çıkarılarak analiz yenilenmiş ve modele ilişkin uyum iyiliği değerlerinin χ^2/sd ($658.12/71$) = 9.27, $p = .001$, CFI = .93; IFI=.93, GFI=.90 ve RMSEA=.10 (RMSEA için güven aralığı=.093–.099) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Nihai modele ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları Şekil 7'de verilmiştir.

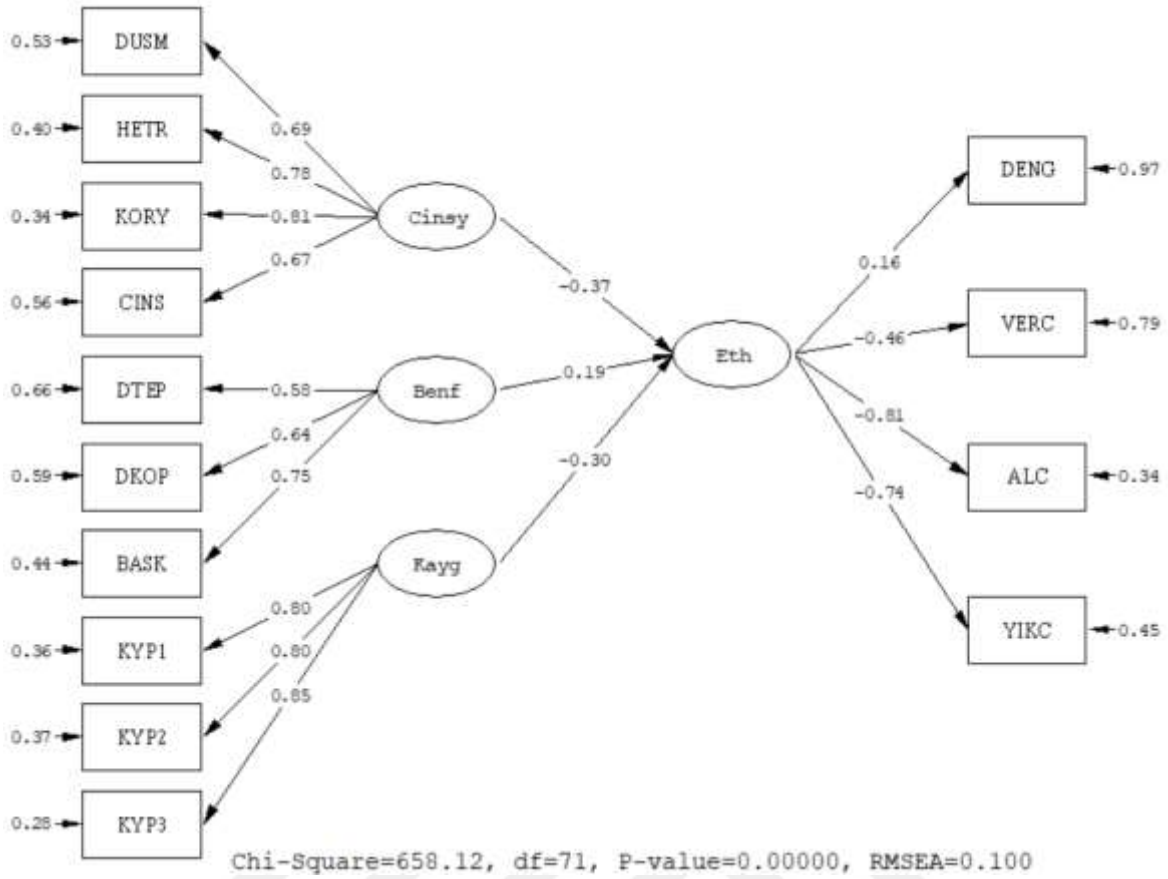

Şekil 6. Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

DENG: İlişki Etiği Dengeli- İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı, VERC: İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı, ALC: İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, YIKC: İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, DUSM: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu Toplam Puanı, HETR: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Heteroseksüel Yakınlık Alt Boyutu Toplam Puanı, KORY: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Koruyucu Ataerkillik Alt Boyutu Toplam Puanı, CINS: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Cinsiyetler Arası Tamamlayıcı Farklılaşma Alt Boyutu Toplam Puanı, DTEP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Tepkisellik Alt Boyutu Toplam Puanı, DKOP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Kopma Alt Boyutu Toplam Puanı, BASK: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Başkalarına Bağımlılık Alt Boyutu Toplam Puanı, BEN: Benliğin Ayrışması Ölçeği Ben Pozisyonu Alt Boyutu Toplam Puanı, KCP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaçınması Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel, KYP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaygısı Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel.

Revize edilmiş model sonucunda (Şekil 7), cinsiyetçiliğin ($\beta = -.37$, $p < .01$; $t = -4.01$), benliğin ayrışmasının ($\beta = .19$, $p < .01$; $t = 2.33$) ve bağlanma kaygısının ($\beta = -.30$, $p < .01$; $t = -3.01$), ilişki etiği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı yordama etkilerinin olduğu görülmektedir.

Modelde açıklanan varyanslar değerlendirildiğinde bağlanma kaygısı, benliğin ayrışması ve cinsiyetçilik değişkenlerinin birlikte ilişki etiğinin %50'sini açıkladığı belirlenmiştir.

Şekil 7. Revize Edilmiş Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

DENG: İlişki Etiği Dengeli- İtimatlı Alt Boyutu Toplam Puanı, VERC: İlişki Etiği Hak Görme - Verici Alt Boyutu Toplam Puanı, ALC: İlişki Etiği Hak Görme - Alıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, YIKC: İlişki Etiği Hak Görme - Yıkıcı Alt Boyutu Toplam Puanı, DUSM: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu Toplam Puanı, HETR: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Heteroseksüel Yakınlık Alt Boyutu Toplam Puanı, KORY: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Koruyucu Ataerkillik Alt Boyutu Toplam Puanı, CINS: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Cinsiyetler Arası Tamamlayıcı Farklılaşma Alt Boyutu Toplam Puanı, DTEP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Tepkisellik Alt Boyutu Toplam Puanı, DKOP: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Kopma Alt Boyutu Toplam Puanı, BASK: Benliğin Ayrışması Ölçeği Duygusal Başkalarına Bağımlılık Alt Boyutu Toplam Puanı, BEN: Benliğin Ayrışması Ölçeği Ben Pozisyonu Alt Boyutu Toplam Puanı, KCP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaçınması Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel, KYP1-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Bağlanma kaygısı Alt Boyutu maddelerinden oluşturulmuş üç parsel.

Modelde yer alan doğrudan etkilerin anlamlılık düzeyi Bootstrapping yöntemi ile de test edilmiştir (Shrout ve Bolger, 2002). Bootstrap yöntemi mevcut araştırma örnekleminin program yardımı ile çoğaltılması ve test edilmek istenen ilişkilerin bu örneklemelerde test edilerek bir güven aralığı hesaplanmasına dayanmaktadır. Bu yöntem hem doğrudan hem de dolaylı etkilerin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Yapısal modeldeki doğrudan etkilerin anlamlılığı için tahmin aralıkları hesaplanmış ve Tablo 15'te verilmiştir. Analiz sonuçları 5000 örneklem üzerinden hesaplanmıştır (Hayes, 2009).

Tablo 15. Doğrudan Yollara İlişkin Bootstrap Test Sonuçları

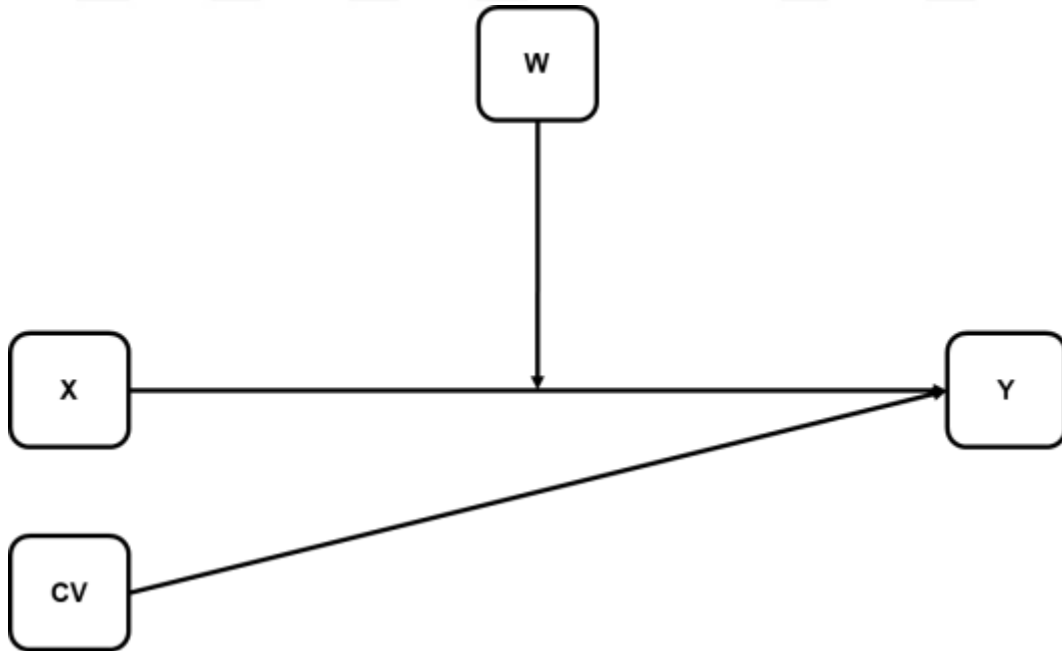
Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Yol Katsayısı (β)	%95 CI	p
Cinsiyetçilik		-.37*	[.292, .479]	.000
Benliğin Ayrışması	İlişki Etiği	.19*	[-.359, -.021]	.026
Bağlanma kaygısı		-.30*	[.122, .451]	.002

β =Standardize Edilmiş Yol Katsayısı. * $p < .01$.

Bootstrap analizi sonucunda modelde yer alan doğrudan yolların anlamlı olduğu belirlenmiştir. Cinsiyetçiliğin ve bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerinde negatif, benliğin ayrışmasının ise pozitif yönde yordama etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Mizacın Düzenleyici Etkisinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu aşamasında, bağlanma boyutları, benliğin ayrışması ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde mizacın düzenleyici etkisi test edilmiştir. Düzenleyici etki analizleri PROCESS v4.0 programı üzerinden Hayes (2017) tarafından önerilen konseptte değerlendirilmiştir. Düzenleyici analizinde çeşitli modeller bulunmaktadır. Bu çalışmada düzenleyici etkiler Model 1 (simple model) kapsamında değerlendirilmiştir. Model 1 şeması Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Düzenleyici Değişken Etkisi Şematik Gösterim

X = Bağımsız Değişken, Y = Bağımlı Değişken, W = Düzenleyici Değişken, CV: Düzenleyici Etki Testinde Etkisi Kontrol Edilen Kovaryans Değişkeni

Düzenleyici değişken analizlerinde genel olarak, zenginleştirici (enhancer), tampon (buffer) ve karşıt etki (antagonist) olmak üzere üç tür etki beklenmektedir (Cohen, 2013). Bu çalışmada düzenleyici değişkenlerin etkileri ile ilgili zenginleştirici ve tampon etkiler beklenmektedir.

Test edilmek üzere toplam dokuz mizaç alanı olduğundan, her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinde, her bir mizaç alanının düzenleyici etkisi ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın dört bağımsız değişkeni (bağlanma kaygısı, bağlanma kaçınması, benliğin ayrımlaşması ve cinsiyetçilik) ve dokuz mizaç alanı (Tip1-Kusursuzluğu arayan mizaç tipi, Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi, Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi, Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi, Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi, Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi, Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi ve Tip9-Duyumsal hareketset konfor arayan mizaç tipi) olduğundan, toplam 36 düzenleyici etki testi yapılmıştır.

Düzenleyici etki analizlerinden önce, değişkenler arası korelasyonlar değerlendirilmiş analiz sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde ilişki etiğinin tüm bağımlı değişkenlerle istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir.

İlişki etiğinin, bağlanma kaçınması ($r = -.15, p < .01$), bağlanma kaygısı ($r = -.50, p < .01$), cinsiyetçilik ($r = -.47, p < .01$), benliğin ayrımlaşması ($r = .33, p < .01$), Tip1-Kusursuzluğu arayan mizaç tipi ($r = -.17, p < .01$), Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi ($r = -.12, p < .01$), Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi ($r = -.23, p < .01$), Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi ($r = -.24, p < .01$), Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi ($r = -.20, p < .01$), Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi ($r = -.11, p < .01$), Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi ($r = -.20, p < .01$), Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi ($r = -.28, p < .01$), Tip9-Duyumsal hareketset konfor arayan mizaç tipi ($r = -.07, p < .01$) ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Fark istatistiklerinde, ilişki etiğinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlendiğinden, tüm düzenleyici etki analizlerinde cinsiyet değişkeni kontrol (covaryans) değişkeni olarak alınmıştır.

Tablo 16. *Araştırmada Ele Alınan Değişkenler Arası İlişkiler*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. İlişki Etiği	-													
2. Bağlanma Kaçınması	-.153**	-												
3. Bağlanma Kaygısı	-.496**	.181**	-											
4. Cinsiyetçilik	-.473**	-.003	.389**	-										
5. Benliğin Ayrışması	.334**	-.188**	-.552**	-.223**	-									
6. Tip1-Kusursuzluğu arayan	-.170**	.043	.096**	.185**	-.080*	-								
7. Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan	-.119**	-.140**	.266**	.127**	-.220**	.252**	-							
8. Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan	-.225**	.081*	.187**	.323**	-.038	.446**	.155**	-						
9. Tip4-Duyguların anlamını arayan	-.237**	.181**	.335**	.191**	-.304**	.406**	.345**	.379**	-					
10. Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan	-.198**	.299**	.192**	.152**	-.199**	.389**	.058	.313**	.575**	-				
11. Tip6-Entelektüel dinginlik arayan	-.107**	.083*	.328**	.082*	-.356**	.251**	.415**	.198**	.507**	.358**	-			
12. Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan	-.196**	.006	.134**	.273**	.000	.265**	.175**	.504**	.360**	.227**	.147**	-		
13. Tip8-Mutlak güç arayan	-.276**	.080*	.121**	.278**	-.033	.470**	.068	.568**	.387**	.332**	.102**	.491**	-	
14. Tip9-Duyumsal hareketsetel konfor arayan	-.070*	-.022	.073*	.166**	-.007	.175**	.274**	.172**	.193**	.231**	.217**	.191**	-.088*	-

*p<.05, **p<.01

Bağlanma Boyutları ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi

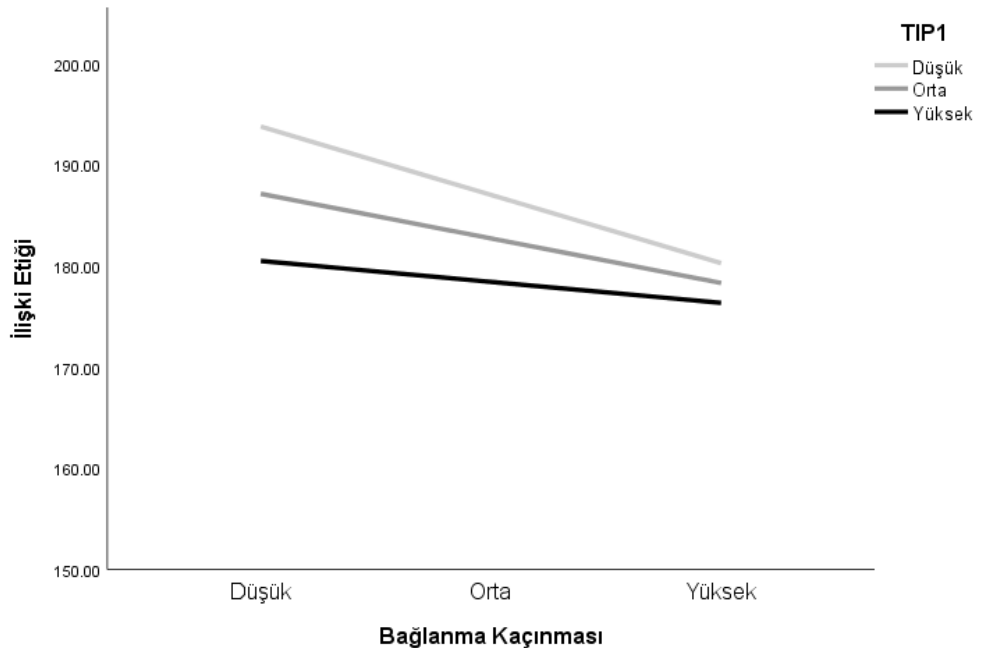
Bağlanma kaçınması ve bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde mizacın düzenleyici etkisi değerlendirilmiştir.

Bağlanma Kaçınmasının İlişki Etiği Üzerindeki Yordama Etkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi

Bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç alanlarının düzenleyici etkisinin olup olmadığının değerlendirildiği regresyon temelli düzenleyici etki testleri yapılmış ve sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir. Her bir mizaç tipi için ayrı analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 17’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipinin düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 30.27, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %13’ünü açıkladığı görülmektedir..

Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip1 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .04, t = 2.33, p < .05, \%95 \text{ GA } [.01 - .08]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 5.43, p = .02$) belirlenmiştir. Bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip1’in düzenleyici etkisine basit eğim analizi (simple slope analysis) sonuçları Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip1'in Düzenleyici Etkisi

Tablo 17. *Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi*

Yordayıcı	<i>b</i>	SH	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 GA	R ²	F (4, 817)
Sabit	256.04	2.58	12.44	.00	215.64	296.45	
Bağlanma kaçınması	-1.17	.38	-3.09	.00	-1.91	-.43	
Tip1	-3.24	.95	-3.42	.00	-5.10	-1.38	.13
Bağlanma Kaç. X Tip1	.04	.02	2.33	.02	.01	.08	30.27
Cinsiyet	17.48	2.14	8.18	.00	13.29	21.67	
Sabit	247.80	23.18	1.69	.00	202.29	293.30	
Bağlanma kaçınması	-.81	.42	-1.92	.06	-1.63	.02	
Tip2	-2.61	1.01	-2.59	.01	-4.60	-.63	.14
Bağlanma Kaç. X Tip2	.02	.02	1.06	.29	-.02	.06	32.34
Cinsiyet	2.08	2.14	9.38	.00	15.88	24.28	
Sabit	258.73	19.18	13.49	.00	221.07	296.38	
Bağlanma kaçınması	-1.12	.36	-3.11	.00	-1.82	-.41	
Tip3	-3.79	.99	-3.82	.00	-5.74	-1.84	.14
Bağlanma Kaç. X Tip3	.04	.02	2.36	.02	.01	.08	32.72
Cinsiyet	16.05	2.16	7.44	.00	11.82	2.29	
Sabit	238.51	18.10	13.18	.00	202.99	274.03	
Bağlanma kaçınması	-.68	.35	-1.95	.05	-1.36	.00	
Tip4	-2.68	.89	-3.03	.00	-4.42	-.94	.14
Bağlanma Kaç. X Tip4	.02	.02	1.29	.20	-.01	.05	34.48
Cinsiyet	17.69	2.11	8.38	.00	13.55	21.83	
Sabit	235.18	17.46	13.47	.00	20.91	269.45	
Bağlanma kaçınması	-.88	.34	-2.60	.01	-1.54	.22	
Tip5	-2.17	.74	-2.95	.00	-3.62	-.72	.12
Bağlanma Kaç. X Tip5	.03	.01	1.95	.05	.00	.05	28.13
Cinsiyet	17.01	2.17	7.85	.00	12.75	21.26	
Sabit	259.15	19.24	13.47	.00	221.39	296.91	
Bağlanma kaçınması	-1.27	.36	-3.55	.00	-1.98	-.57	
Tip6	-3.34	.86	-3.88	.00	-5.03	-1.65	.13
Bağlanma Kaç. X Tip6	.04	.02	2.79	.01	.01	.08	29.96
Cinsiyet	16.23	2.14	8.98	.00	15.03	23.44	
Sabit	233.25	21.03	11.09	.00	191.98	274.53	
Bağlanma kaçınması	-.62	.38	-.62	.11	-1.37	.13	
Tip7	-2.16	.98	-2.19	.03	-4.09	-.22	.13
Bağlanma Kaç. X Tip7	.01	.02	.82	.41	-.02	.05	29.66
Cinsiyet	16.71	2.16	7.73	.00	12.47	2.96	
Sabit	251.91	14.88	16.93	.00	222.71	281.11	
Bağlanma kaçınması	-.97	.27	-3.56	.00	-1.51	-.44	
Tip8	-3.31	.74	-4.48	.00	-4.77	-1.86	.15
Bağlanma Kaç. X Tip8	.04	.01	2.62	.01	.01	.06	36.56
Cinsiyet	14.87	2.17	6.87	.00	1.62	19.12	
Sabit	184.67	21.58	8.56	.00	142.31	227.04	
Bağlanma kaçınması	-.03	.40	-.07	.95	-.80	.75	
Tip9	-.12	.96	.12	.90	-1.77	2.01	.11
Bağlanma Kaç. X Tip9	-.01	.02	-.74	.46	-.05	.02	24.82
Cinsiyet	18.32	2.15	8.51	.00	14.09	22.55	

Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 9). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip1 mizaç özelliğine düşük düzeyde ($b = -.46, t = -4.79, p < .05, \%95 \text{ GA } [-.64 - -.27]$) ve orta düzeyde ($b = -.30, t = -4.38, p < .05, \%95 \text{ GA } [-.43 - -.16]$) sahip gruplar için geçerli olduğu ancak yüksek düzeydeki grup için anlamlı olmadığı ($b = -.14, t = -1.44, p = .15, \%95 \text{ GA } [-.33 - .05]$) belirlenmiştir. Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde ($b = -.46$) olduğu belirtilebilir.

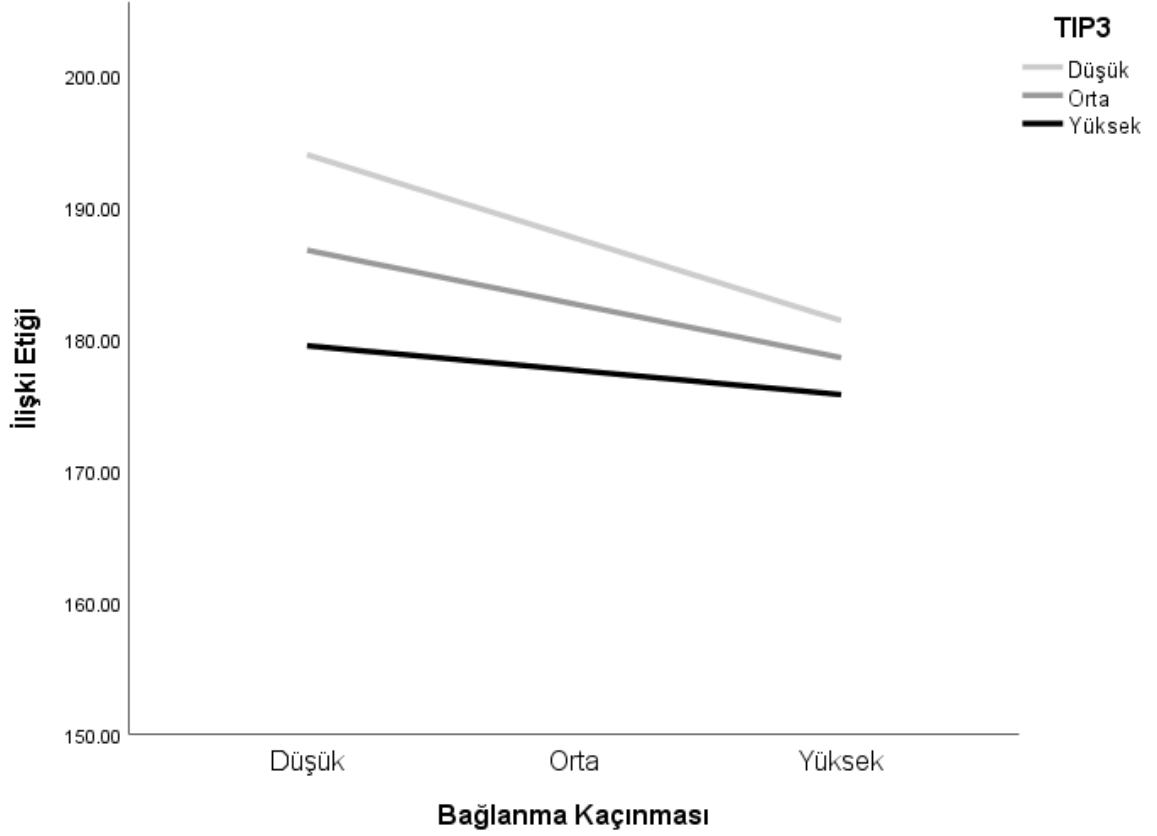
Şekil 9'da verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, düşük düzeyde Tip1 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı (buffer) bir etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip2- Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 32.34, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %14'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip2 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .02, t = 1.06, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.02 - .06]$). Sonuç olarak, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip2 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 32.72, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %14'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip3 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .04, t = 2.36, p < .05, \%95 \text{ GA } [.01 - .08]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 5.57, p = .02$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 10). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip3 mizaç

özelliğine düşük düzeyde ($b = -.46, t = -4.71, p < .05, \%95 \text{ GA } [-.60 - -.25]$) ve orta düzeyde ($b = -.30, t = -4.05, p < .05, \%95 \text{ GA } [-.41 - -.14]$) sahip gruplar için geçerli olduğu ancak yüksek düzeydeki grup için anlamlı olmadığı ($b = -.13, t = -1.31, p = .19, \%95 \text{ GA } [-.31 - .06]$) belirlenmiştir. Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde ($b = -.46$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 10. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip3'ün Düzenleyici Etkisi

Şekil 10'da verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, düşük düzeyde Tip3 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı (buffer) bir etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip4- Duyguların anlamını arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 34.48, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %14'ünü açıkladığı

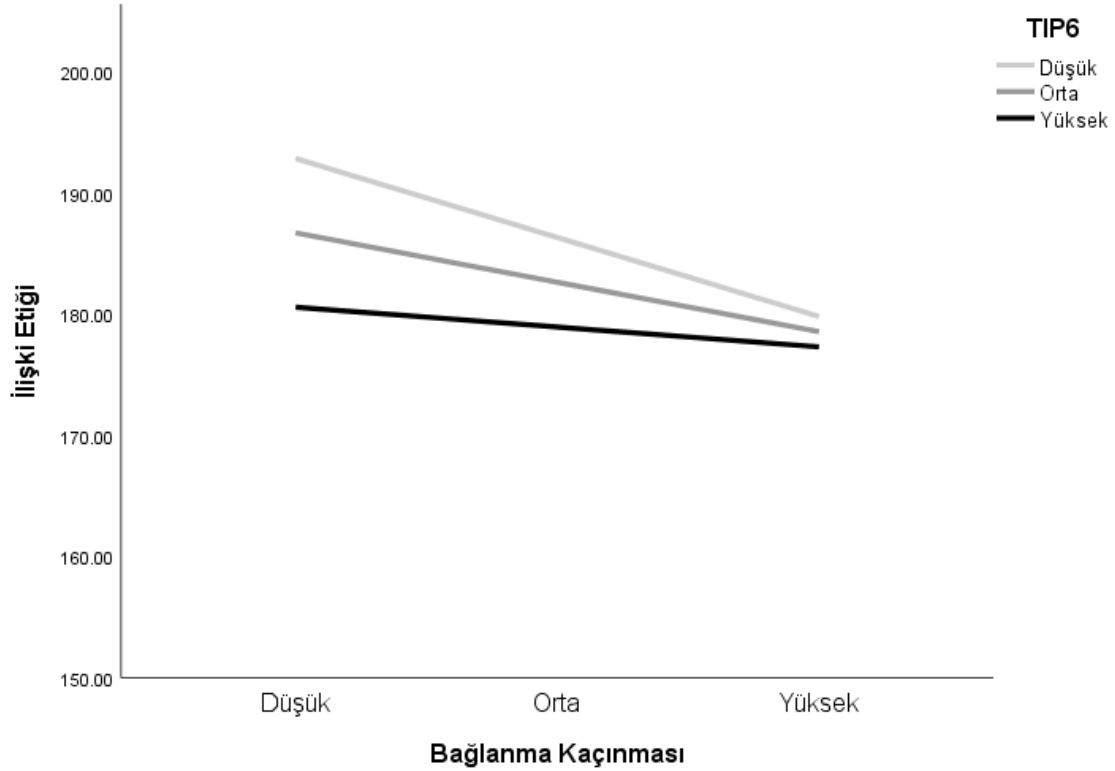
görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip4 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .02, t = 1.29, p > .05$, %95 GA $[-.01 - .05]$). Sonuç olarak, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip4 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip5- Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 28.13, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %12'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip5 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .01, t = 1.95, p > .05$, %95 GA $[.00 - .05]$). Sonuç olarak, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip5 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 29.96, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %13'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip6 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .04, t = 2.79, p < .05$, %95 GA $[.01 - .08]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 7.78, p = .02$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 11). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip6 mizaç özelliğine düşük düzeyde ($b = -.44, t = -5.07, p < .05$, %95 GA $[-.61 - -.27]$) ve orta düzeyde ($b = -.28, t = -4.02, p < .05$, %95 GA $[-.41 - -.14]$) sahip gruplar için geçerli olduğu ancak yüksek düzeydeki grup için anlamlı olmadığı ($b = -.11, t = -1.18, p = .24$, %95 GA $[-.29 - .07]$) belirlenmiştir. Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde ($b = -.44$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 11'de verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, düşük düzeyde Tip6 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı (buffer) bir etkisinin olduğu ifade edilebilir.

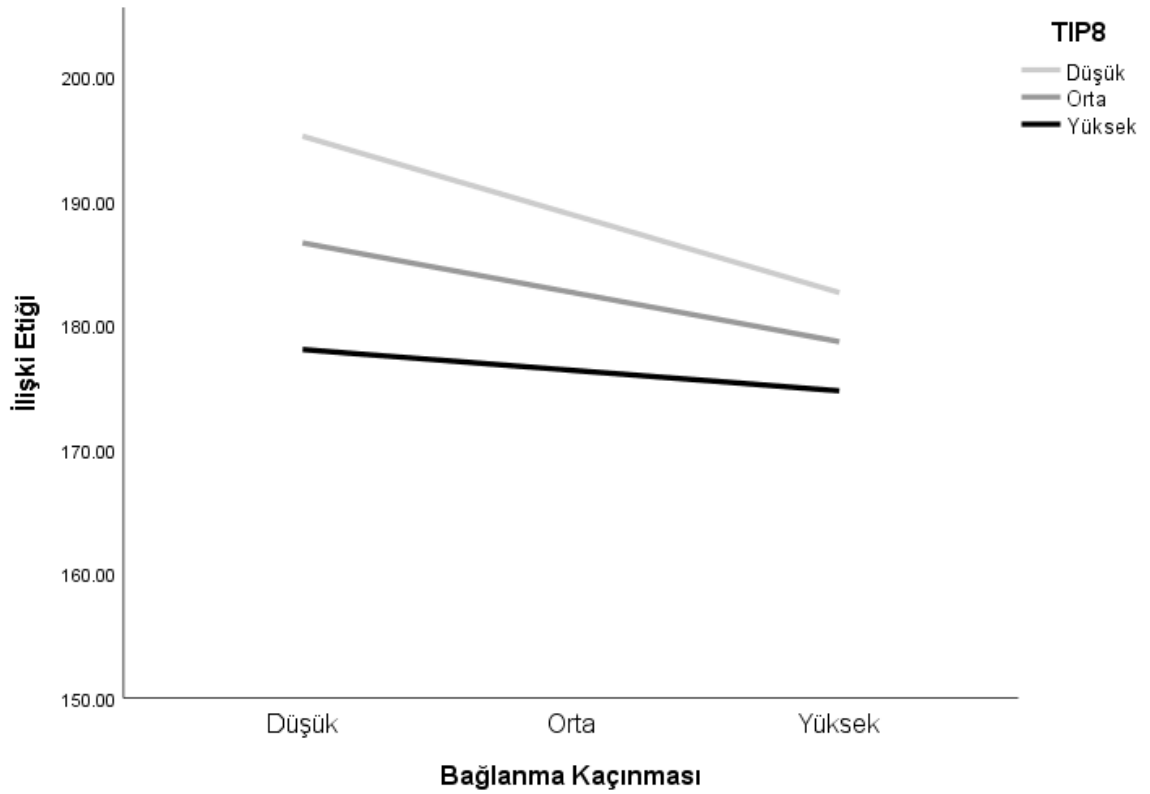

Şekil 11. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi

Tip7- Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 29.66, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %13'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip7 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .01, t = .82, p > .05$, %95 GA $[-.02 - .05]$). Sonuç olarak, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip7 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 8- Mutlak güç arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 36.56, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %15'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip8 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .04, t = 2.62, p < .05$, %95 GA $[.01 - .06]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 6.84, p = .01$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki

analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 12). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip8 mizaç özelliğine düşük düzeyde ($b = -.42$, $t = -4.86$, $p < .05$, %95 GA $[-.60 - -.25]$) ve orta düzeyde ($b = -.27$, $t = -3.98$, $p < .05$, %95 GA $[-.40 - -.14]$) sahip gruplar için geçerli olduğu ancak yüksek düzeydeki grup için anlamlı olmadığı ($b = -.11$, $t = -1.21$, $p = .23$, %95 GA $[-.29 - .07]$) belirlenmiştir. Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde ($b = -.42$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 12. Bağlanma Kaçınması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip8'in Düzenleyici Etkisi

Şekil 12'de verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, düşük düzeyde Tip8 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı-tampon (buffer) bir etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip9- Duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipinin, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 24.82, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %11'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile Tip9 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = -.74, p > .05$, %95 GA $[-.05 - .02]$). Sonuç olarak, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip9 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

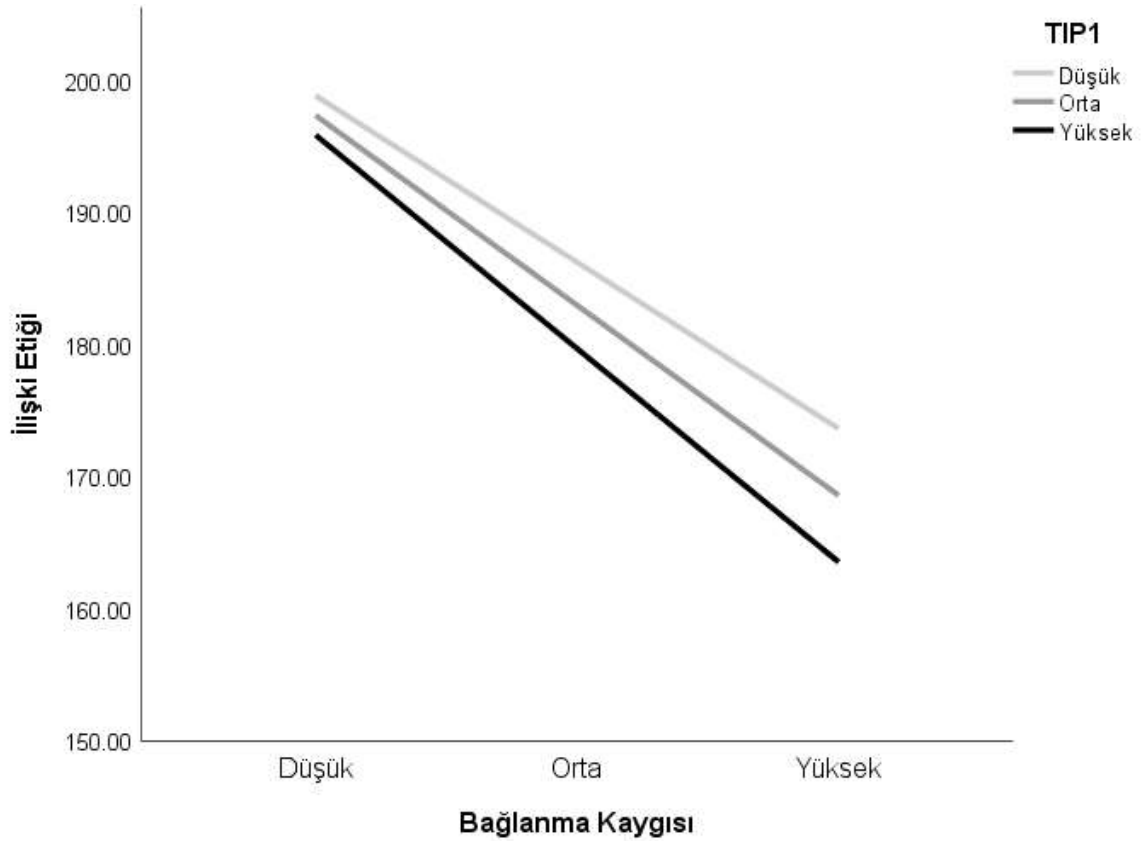
Bağlanma Kaygısının İlişki Etiği Üzerindeki Yordama Etkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi

Bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizacın arttırıcı/azaltıcı rolü için düzenleyici etki değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Her bir mizaç tipi için ayrı analiz gerçekleştirilmiştir.

Tip 1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 98.00, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %32'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip1 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = -.02, t = -2.17, p < .05$, %95 GA $[-.05 - .00]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 4.69, p = .03$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 13). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip1 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = -.66, t = -10.15, p < .05$, %95 GA $[-.79 - -.53]$), orta düzeyde ($b = -.76, t = -16.11, p < .05$, %95 GA $[-.85 - -.66]$) ve yüksek düzeyde ($b = -.85, t = -13.64, p < .05$, %95 GA $[-.97 - -.73]$). Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin yüksek düzeyde olan grupta ($b = -.85$) olduğu belirtilebilir.

Tablo 18. *Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi*

Yordayıcı	<i>b</i>	SH	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 GA	R ²	F (4, 817)
Sabit	207.43	17.69	11.73	.00	172.71	242.15	
Bağlanma kaygısı	-.24	.24	-.98	.33	-.72	.24	
Tip1	.86	.81	-1.06	.29	-.73	2.44	.32
Bağlanma Kay. X Tip1	-.02	.01	-2.17	.03	-.05	.00	98.00
Cinsiyet	15.82	1.88	8.40	.00	12.12	19.52	
Sabit	240.44	20.29	11.85	.00	200.61	28.28	
Bağlanma kaygısı	-.91	.28	-3.21	.00	-1.46	-.35	
Tip2	-.66	.91	-.73	.47	-2.45	1.12	.31
Bağlanma Kay. X Tip2	.01	.01	.51	.61	-.02	.03	91.98
Cinsiyet	16.64	1.92	8.68	.00	12.88	2.41	
Sabit	269.99	18.49	14.60	.00	233.70	306.28	
Bağlanma kaygısı	-1.14	.25	-4.49	.00	-1.64	-.64	
Tip3	-2.33	.94	-2.47	.01	-4.18	-.48	.32
Bağlanma Kay. X Tip3	.02	.01	1.58	.12	.00	.05	96.62
Cinsiyet	15.37	1.91	8.06	.00	11.63	19.11	
Sabit	229.39	17.18	13.35	.00	195.66	263.12	
Bağlanma kaygısı	-.64	.25	-2.58	.01	-1.14	-.15	
Tip4	-.26	.82	-.32	.75	-1.86	1.35	.31
Bağlanma Kay. X Tip4	.00	.01	.38	.70	-.03	.02	93.59
Cinsiyet	16.27	1.89	8.59	.00	12.55	19.98	
Sabit	231.39	16.42	14.09	.00	199.17	263.62	
Bağlanma kaygısı	-.68	.23	-2.96	.01	-1.12	-.23	
Tip5	-.24	.67	-.36	.72	-1.56	1.08	.31
Bağlanma Kay. X Tip5	.00	.01	-.35	.73	-.02	.01	93.73
Cinsiyet	15.73	1.91	8.22	.00	11.98	19.49	
Sabit	265.04	18.14	14.61	.00	229.42	30.65	
Bağlanma kaygısı	-1.43	.27	-5.38	.00	-1.95	-.91	
Tip6	-1.69	.82	-2.06	.04	-3.29	-.08	.32
Bağlanma Kay. X Tip6	.03	.01	2.45	.01	.01	.05	94.06
Cinsiyet	15.99	1.91	8.37	.00	12.24	19.74	
Sabit	227.71	20.49	11.12	.00	187.49	267.92	
Bağlanma kaygısı	-.53	.28	-1.90	.06	-1.07	.02	
Tip7	-.09	.95	-.10	.92	-1.96	1.77	.32
Bağlanma Kay. X Tip7	-.01	.01	-.84	.40	-.04	.01	95.56
Cinsiyet	15.44	1.91	8.08	.00	11.69	19.18	
Sabit	237.48	14.53	16.34	.00	208.96	266.00	
Bağlanma kaygısı	-.57	.20	-2.84	.00	-.96	-.18	
Tip8	-.58	.71	-.81	.42	-1.98	.83	.34
Bağlanma Kay. X Tip8	-.01	.01	-.90	.37	-.03	.01	103.84
Cinsiyet	13.81	1.91	7.21	.00	10.05	17.56	
Sabit	202.20	20.20	10.01	.00	162.56	241.85	
Bağlanma kaygısı	-.35	-.35	-1.27	.21	-.90	.19	
Tip9	1.11	1.11	1.22	.22	-.68	2.89	.31
Bağlanma Kay. X Tip9	-.02	-.02	-1.54	.12	-.04	.01	92.81
Cinsiyet	16.28	1.90	8.59	.00	12.56	20.00	

Şekil 13. Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip1'in Düzenleyici Etkisi

Şekil 13'te verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, yüksek düzeyde Tip1 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve düşük düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide arttırıcı (enhancer) bir etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip2- Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F(4, 817) = 91.98, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %31'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip2 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .01, t = .51, p > .05$, %95 GA $[-.02 - .03]$). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip2 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı

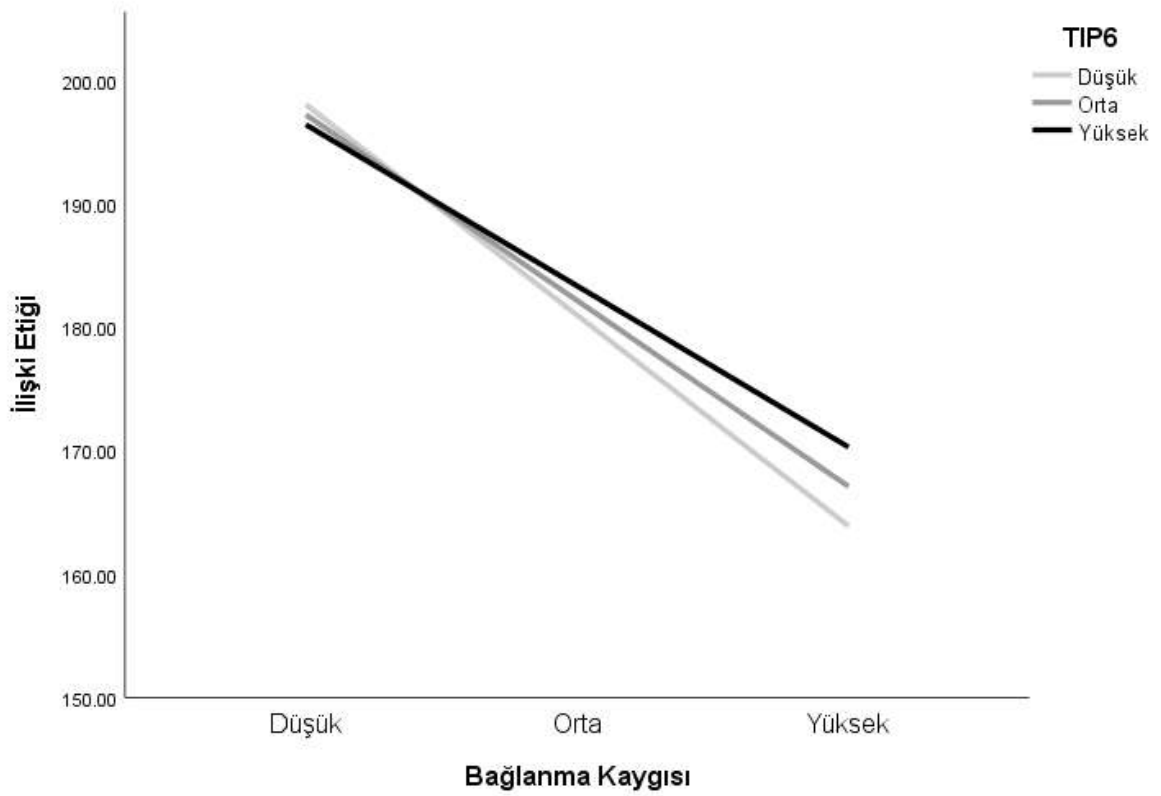
olduğu ($F_{(4, 817)} = 96.62, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %32'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip3 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .02, t = 1.58, p > .05$, %95 GA [.00 – .05]). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip3 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip4- Duyguların anlamını arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 93.59, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %31'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip4 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = .38, p > .05$, %95 GA [-.03 – .02]). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip4 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip5- Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 93.73, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %31'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip5 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = -.35, p > .05$, %95 GA [-.02 – .01]). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip5 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 94.06, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %32'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip6 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .03, t = 2.45, p < .05$, %95 GA [.01 – .05]), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 6.01, p = .01$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 14). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip6 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = -.90, t = -13.55, p < .05$, %95 GA [-1.03 – -.77]), orta düzeyde ($b = -.79, t = -15.85, p < .05$, %95 GA [-.89 – -.69]) ve yüksek düzeyde ($b = -.69, t = -10.46, p < .05$, %95 GA [-.81 – -.56]). Etki büyüklükleri

açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin yüksek düzeyde olan grupta ($b = -.90$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 14. Bağlanma Kaygısı ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi

Şekil 14'te verilen grafikten de görülebileceği üzere, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişki, düşük düzeyde Tip6 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipine sahip olmanın bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı-tampon (buffer) etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip7- Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 95.56, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %31'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip7 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = -.84, p > .05$, %95 GA $[-.04 - .01]$). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip7 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 103.84, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %34'unu açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip8 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = -.90, p > .05$, %95 GA $[-.03 - .01]$). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip8 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip9- Duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipinin, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 92.81, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %31'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı ile Tip9 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.02, t = -1.54, p > .05$, %95 GA $[-.04 - .01]$). Sonuç olarak, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip9 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Benliğin Ayrışmasının İlişki Etiği Üzerindeki Yordama Etkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi

Benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç alanlarının düzenleyici etkisinin olup olmadığının değerlendirildiği regresyon temelli düzenleyici etki testleri yapılmış ve sonuçlar Tablo 19'da verilmiştir. Her bir mizaç tipi için ayrı analiz gerçekleştirilmiştir.

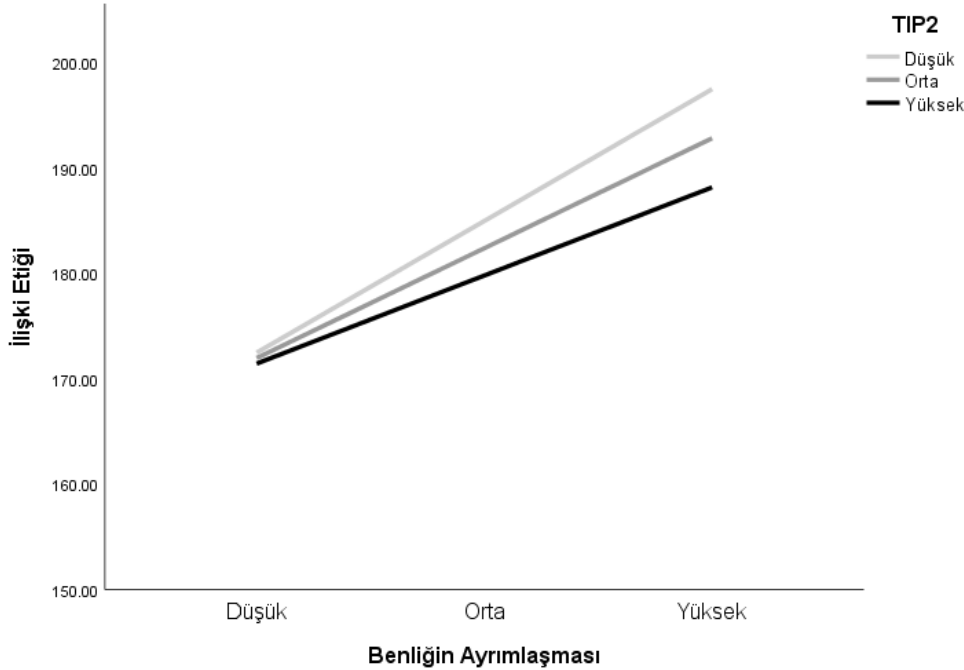
Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipinin, benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 58.38, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrışması ile Tip1 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .03, t = 1.86, p > .05$, %95 GA $[.00 - .06]$). Sonuç olarak, benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip1 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 2- Duyuları hissetmeyi arayan mizaç tipinin, benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 56.75, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 19. *Benliğin Ayrımlaşması ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi*

Yordayıcı	<i>b</i>	SH	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 GA		R ²	F (4, 817)
Sabit	180.94	26.88	6.73	.00	128.18	233.70		
Benliğin Ayrımlaşması	.12	.35	.35	.73	-.57	.82		
Tip1	-3.15	1.22	-2.59	.01	-5.54	-.76	.22	58.38
Ben. Ayr. X Tip1	.03	.02	1.86	.06	.00	.06		
Cinsiyet	19.36	2.02	9.57	.00	15.39	23.33		
Sabit	58.24	31.94	1.82	.07	-4.45	12.93		
Benliğin Ayrımlaşması	1.73	.42	4.12	.00	.90	2.55		
Tip2	2.41	1.37	1.77	.08	-.27	5.10	.22	56.75
Ben. Ayr. X Tip2	-.04	.02	-2.36	.02	-.08	-.01		
Cinsiyet	2.42	2.03	1.04	.00	16.43	24.42		
Sabit	162.22	26.49	6.12	.00	11.23	214.21		
Benliğin Ayrımlaşması	.50	.35	1.44	.15	-.18	1.19		
Tip3	-2.55	1.35	-1.88	.06	-5.21	.11	.23	61.94
Ben. Ayr. X Tip3	.01	.02	.79	.43	-.02	.05		
Cinsiyet	18.20	2.03	8.97	.00	14.22	22.18		
Sabit	116.46	27.61	4.22	.00	62.26	17.66		
Benliğin Ayrımlaşması	1.00	.35	2.84	.00	.31	1.69		
Tip4	.04	1.25	.03	.97	-2.42	2.50	.22	57.65
Ben. Ayr. X Tip4	-.01	.02	-.84	.40	-.05	.02		
Cinsiyet	19.32	2.02	9.55	.00	15.35	23.29		
Sabit	162.75	26.32	6.18	.00	111.09	214.40		
Benliğin Ayrımlaşması	.30	.34	.87	.38	-.37	.96		
Tip5	-1.98	1.04	-1.89	.06	-4.03	.07	.21	55.63
Ben. Ayr. X Tip5	.02	.01	1.38	.17	-.01	.05		
Cinsiyet	19.07	2.06	9.28	.00	15.03	23.10		
Sabit	170.47	30.58	.57	.57	-42.54	77.49		
Benliğin Ayrımlaşması	2.06	.39	5.32	.00	1.30	2.83		
Tip6	4.17	1.31	3.18	.00	1.60	6.73	.22	56.44
Ben. Ayr. X Tip6	-.06	.02	-3.37	.00	-.09	-.02		
Cinsiyet	19.53	2.04	9.59	.00	15.53	23.52		
Sabit	204.22	29.66	6.88	.00	145.99	262.44		
Benliğin Ayrımlaşması	-.08	.40	-.20	.84	-.86	.70		
Tip7	-4.36	1.38	-3.16	.00	-7.08	-1.65	.23	61.54
Ben. Ayr. X Tip7	.04	.02	2.22	.03	.00	.08		
Cinsiyet	18.34	2.03	9.03	.00	14.36	22.33		
Sabit	177.05	22.84	7.75	.00	132.22	221.88		
Benliğin Ayrımlaşması	.31	.30	1.04	.30	-.28	.90		
Tip8	-3.16	1.12	-2.83	.00	-5.35	-.96	.25	66.78
Ben. Ayr. X Tip8	.02	.01	1.58	.12	-.01	.05		
Cinsiyet	16.87	2.04	8.25	.00	12.86	2.88		
Sabit	220.30	31.95	6.89	.00	157.58	283.02		
Benliğin Ayrımlaşması	-.53	.42	-1.25	.21	-1.36	.30		
Tip9	-5.01	1.45	-3.46	.00	-7.84	-2.17	.22	57.05
Ben. Ayr. X Tip9	.06	.02	3.17	.00	.02	.10		
Cinsiyet	19.57	2.02	9.68	.00	15.60	23.54		

Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip2 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = -.04, t = -2.36, p < .05, \%95 \text{ GA } [-.08 - -.01]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 5.55, p = .02$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 15). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip2 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = .91, t = 9.32, p < .05, \%95 \text{ GA } [.72 - 1.10]$), orta düzeyde orta ($b = .91, t = 9.32, p < .05, \%95 \text{ GA } [.72 - 1.10]$) ve yüksek düzeyde ($b = .61, t = 6.48, p < .05, \%95 \text{ GA } [.42 - .79]$). Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde olan grupta ($b = .91$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 15. Benliğin Ayrımlaşması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip2'nin Düzenleyici Etkisi

Şekil 15'te verilen grafikten de görülebileceği üzere, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki pozitif ilişki, düşük düzeyde Tip2 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip2- Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipine sahip olmanın benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı-tampon (buffer) etkisinin olduğu ifade edilebilir.

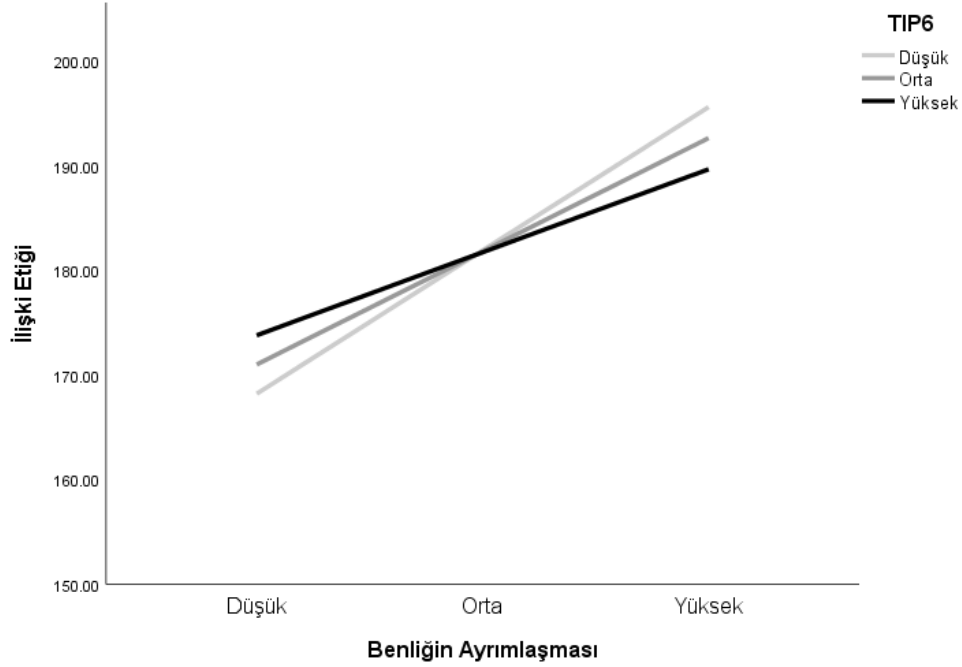
Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 61.94, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %23'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip3 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .01, t = .79, p > .05$, %95 GA [-.02 – .05]). Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip3 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip4- Duyguların anlamını arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 57.65, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip4 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = .84, p > .05$, %95 GA [-.05 – .02]). Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip4 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip5- Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 55.63, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %21'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip5 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .02, t = 1.38, p > .05$, %95 GA [-.01 – .05]). Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip5 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 56.44, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip6 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = -.06, t = -3.37, p < .05$, %95 GA [-.09 – -.02]), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 11.35, p = .00$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 16). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip6 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = 1.00, t = 10.13, p <$

.05, %95 GA [.81 – 1.19]), orta düzeyde orta ($b = .79, t = 10.58, p < .05, \%95 \text{ GA } [.64 – .94]$) ve yüksek düzeyde ($b = .58, t = 6.05, p < .05, \%95 \text{ GA } [.39 – .77]$). Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin düşük düzeyde olan grupta ($b = 1.00$) olduğu belirtilebilir.

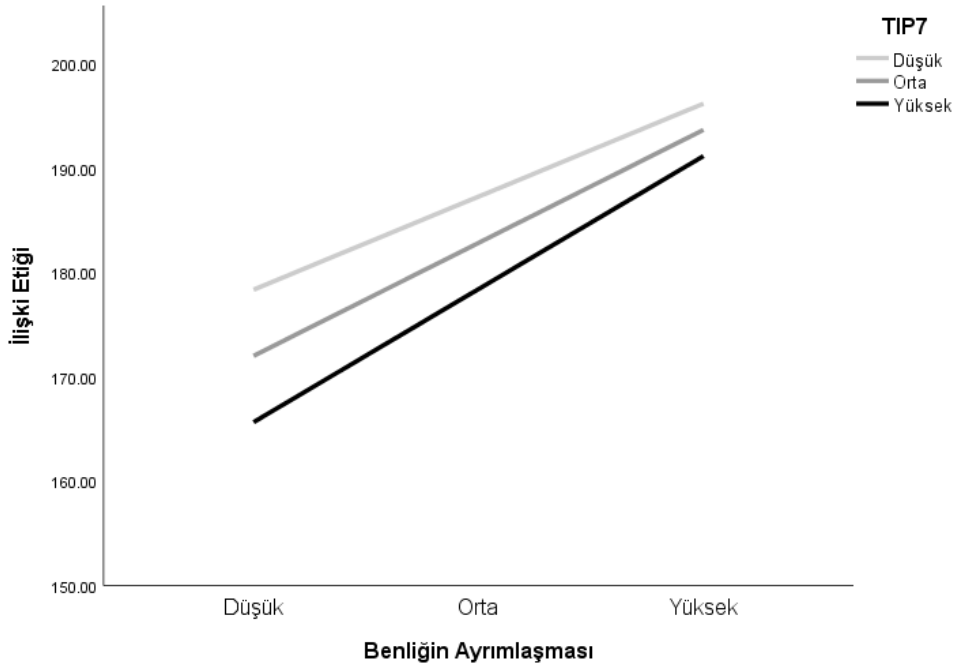
Şekil 16. Benliğin Ayrımlaşması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip6'nın Düzenleyici Etkisi

Şekil 16'da verilen grafikten de görülebileceği üzere, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki pozitif ilişki, düşük düzeyde Tip6 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve yüksek düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir.

Sonuç olarak, Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipine sahip olmanın benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı-tampon (buffer) etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip 7- Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 61.54, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %23'ünü açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip7 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .04, t = 2.22, p < .05, \%95 \text{ GA } [.00 – .08]$), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 4.93, p = .03$) belirlenmiştir.

Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 17). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip7 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = .65, t = 6.93, p < .05$, %95 GA [.47 – .83]), orta düzeyde orta ($b = .79, t = 11.43, p < .05$, %95 GA [.65 – .93]) ve yüksek düzeyde ($b = .93, t = 9.97, p < .05$, %95 GA [.75 – 1.11]). Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin yüksek düzeyde olan grupta ($b = .93$) olduğu belirtilebilir.

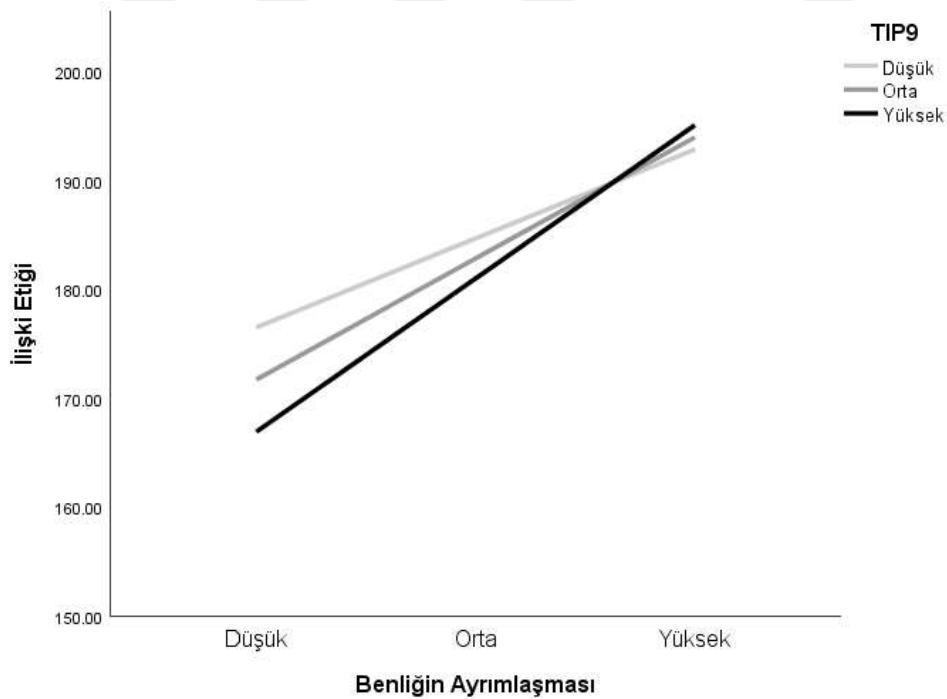
Şekil 17. Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği ilişkisinde Tip7'nin Düzenleyici Etkisi

Şekil 17’de verilen grafikten de görülebileceği üzere, benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki pozitif ilişki, yüksek düzeyde Tip7 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve düşük düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir. Sonuç olarak, Tip7- Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipine sahip olmanın benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide arttırıcı (enhancer) etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipinin, benliğin ayrışması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F(4, 817) = 66.78, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %25’ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrışması ile Tip8 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .02, t = 1.58$,

$p > .05$, %95 GA [-.01 – .05]). Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip8 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip 9- Duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiğinde modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 57.05$, $p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, benliğin ayrımlaşması ile Tip9 etkileşiminin anlamlı olduğu ($b = .06$, $t = 3.17$, $p < .05$, %95 GA [.02 – .10]), etkileşim etkisinin modelde açıklanan varyansa katkısının %1 olduğu ve bu katkının anlamlı olduğu ($F_{(1, 817)} = 10.04$, $p = .00$) belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizinde anlamlı sonuç bulunduğundan, hangi düzeyde farklılaşmanın gerçekleştiğinin belirlenmesi için basit eğim analizi gerçekleştirilmiştir (Şekil 18). Analiz sonucunda, düzenleyici etkinin Tip9 mizaç özelliğinin her üç düzeyinde de gerçekleştiği belirlenmiştir; düşük düzeyde ($b = .60$, $t = 6.38$, $p < .05$, %95 GA [.41 – .78]), orta düzeyde orta ($b = .81$, $t = 11.61$, $p < .05$, %95 GA [.67 – .95]) ve yüksek düzeyde ($b = 1.03$, $t = 10.13$, $p < .05$, %95 GA [.83 – 1.23]). Etki büyüklükleri açısından ele alındığında ise, en yüksek etkinin yüksek düzeyde olan grupta ($b = 1.03$) olduğu belirtilebilir.

Şekil 18. Benliğin Ayrımlaşması ile İlişki Etiği İlişkisinde Tip9'un Düzenleyici Etkisi

Şekil 18’de verilen grafikten de görülebileceği üzere, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki pozitif ilişki, yüksek düzeyde Tip9 mizaç özelliğine sahip grupta daha yüksektir ve bunu orta ve düşük düzeyde bu mizaç özelliğine sahip olan gruplar takip etmektedir. Sonuç olarak, Tip9- Duyumsal hareketssel konfor arayan mizaç tipine sahip olmanın benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide arttırıcı (enhancer) etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Cinsiyetçiliğin İlişki Etiği Üzerindeki Yordama Etkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi

Cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç alanlarının düzenleyici etkisinin olup olmadığının değerlendirildiği regresyon temelli düzenleyici etki testleri yapılmış ve sonuçlar Tablo 20’de verilmiştir. Her bir mizaç tipi için ayrı analiz gerçekleştirilmiştir.

Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 69.72, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %25’ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip1 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = -.85, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.03 - .01]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip1 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip2- Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 69.99, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %26’sını açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip2 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = -.18, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.02 - .02]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip2 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 68.72, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %25’ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip3 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = .12, p > .05, \%95 \text{ GA }$

[-.02 – .02]). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip3 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tablo 20. *Cinsiyetçilik ile İlişki Etiği İlişkisinde Mizacın Düzenleyici Etkisi*

Yordayıcı	<i>b</i>	SH	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 GA	<i>R</i> ²	<i>F</i> (4, 817)
Sabit	22.11	17.95	12.26	.00	184.88	255.34	
Cinsiyetçilik	-.38	.22	-1.70	.09	-.81	.06	
Tip1	.04	1.83	.04	.97	-1.59	1.66	.25
Cinsiyetçilik X Tip1	-.01	.01	-.85	.40	-.03	.01	69.72
Cinsiyet	1.47	2.06	5.09	.00	6.43	14.51	
Sabit	233.83	21.02	11.13	.00	192.57	275.09	
Cinsiyetçilik	-.51	.26	-1.99	.05	-1.02	-.01	
Tip2	-.62	1.91	-.68	.50	-2.41	1.17	.26
Cinsiyetçilik X Tip2	.00	.01	-.18	.86	-.02	.02	69.99
Cinsiyet	11.62	2.09	5.56	.00	7.51	15.72	
Sabit	233.93	17.10	13.68	.00	20.37	267.49	
Cinsiyetçilik	-.58	.21	-2.76	.01	-.99	-.17	
Tip3	-.72	.91	-.79	.43	-2.51	1.07	.25
Cinsiyetçilik X Tip3	.00	.01	.12	.90	-.02	.02	68.72
Cinsiyet	1.22	2.06	4.95	.00	6.17	14.27	
Sabit	218.77	16.09	13.60	.00	187.20	25.35	
Cinsiyetçilik	-.21	.20	-1.06	.29	-.60	.18	
Tip4	.02	.76	.02	.98	-1.47	1.50	.27
Cinsiyetçilik X Tip4	-.02	.01	-1.69	.09	-.03	.00	76.48
Cinsiyet	1.70	2.03	5.27	.00	6.71	14.68	
Sabit	228.89	16.28	14.06	.00	196.92	26.85	
Cinsiyetçilik	-.43	.20	-2.17	.03	-.82	.04	
Tip5	-.30	.67	-.45	.65	-1.61	1.01	.26
Cinsiyetçilik X Tip5	-.01	.01	-.69	.49	-.02	.01	71.82
Cinsiyet	9.66	2.06	4.69	.00	5.61	13.71	
Sabit	239.58	18.20	13.16	.00	203.85	275.30	
Cinsiyetçilik	-.59	.23	-2.54	.01	-1.05	-.13	
Tip6	-.85	.79	1.08	.28	-2.41	.70	.26
Cinsiyetçilik X Tip6	.00	.01	.11	.91	-.02	.02	70.24
Cinsiyet	11.41	2.08	5.50	.00	7.34	15.48	
Sabit	217.90	19.04	11.45	.00	18.53	255.27	
Cinsiyetçilik	-.38	.23	-1.62	.10	-.84	.08	
Tip7	.15	.90	.17	.87	-1.62	1.93	.25
Cinsiyetçilik X Tip7	-.01	.01	-.79	.43	-.03	.01	68.51
Cinsiyet	1.25	2.07	4.95	.00	6.19	14.31	
Sabit	232.83	14.12	16.49	.00	205.13	26.54	
Cinsiyetçilik	-.47	.17	-2.75	.01	-.80	-.13	
Tip8	-.65	.72	-.90	.37	-2.06	.77	.26
Cinsiyetçilik X Tip8	.00	.01	-.42	.67	-.02	.01	73.08
Cinsiyet	9.05	2.07	4.37	.00	4.98	13.12	
Sabit	201.62	19.60	1.28	.00	163.14	24.10	
Cinsiyetçilik	-.33	.24	-1.35	.18	-.80	.15	
Tip9	.95	.88	1.07	.28	-.79	2.68	.25
Cinsiyetçilik X Tip9	-.01	.01	-1.07	.29	-.03	.01	67.60
Cinsiyet	1.65	2.06	5.16	.00	6.60	14.70	

Tip4- Duyguların anlamını arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 76.48, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %27'sini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip4 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.02, t = -1.69, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.03 - .00]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip4 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip5- Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 71.82, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %26'sını açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip5 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = -.69, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.02 - .01]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip5 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 70.24, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %26'sını açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip6 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = .00, t = .11, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.02 - .02]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip6 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

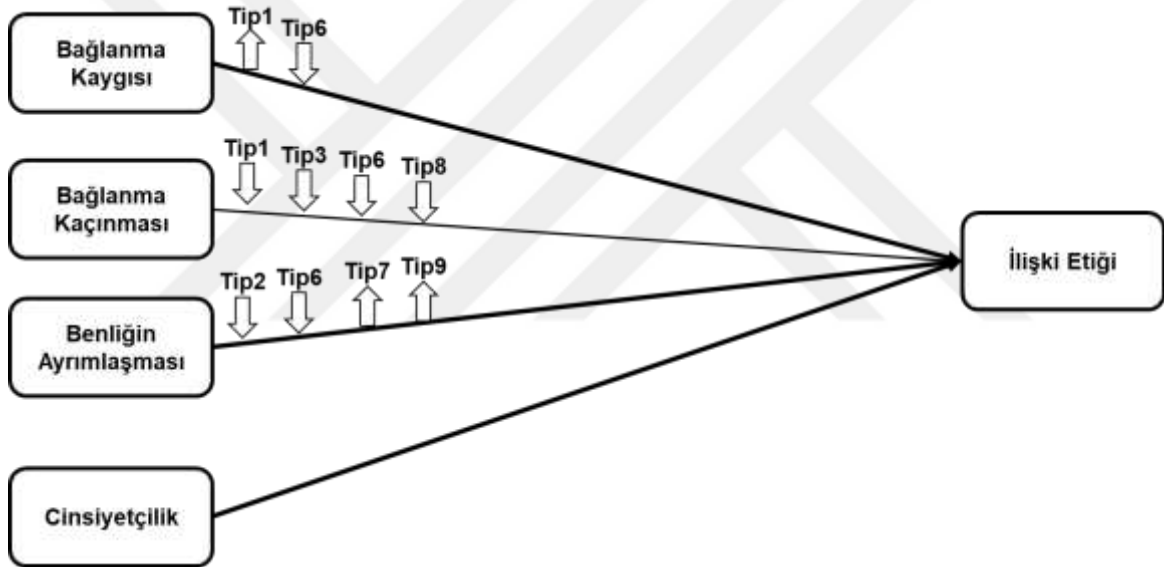
Tip7- Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 68.51, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %25'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip7 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01, t = -.79, p > .05, \%95 \text{ GA } [-.03 - .01]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip7 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 73.08, p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %26'sını açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip8 etkileşiminin

anlamli olmadığı belirlenmiştir ($b = .00$, $t = -.42$, $p > .05$, %95 GA $[-.02 - .01]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip8 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Tip9- Duyumsal hareketssel konfor arayan mizaç tipinin cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin değerlendirildiği modelin anlamlı olduğu ($F_{(4, 817)} = 67.60$, $p < .05$) ve modelin varyansın yaklaşık %25'ini açıkladığı görülmektedir. Mizaç tipinin düzenleyici etkisi değerlendirildiğinde, cinsiyetçilik ile Tip9 etkileşiminin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($b = -.01$, $t = -1.07$, $p > .05$, %95 GA $[-.03 - .01]$). Sonuç olarak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip9 mizaç tipinin düzenleyici etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Araştırma bulgularına ilişkin özet şema, Şekil 19'da verilmiştir.

Şekil 19. Bulgular Özet Şeması

Bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkiyi belirten yolun diğer yollara göre daha ince olması, aradaki zayıf yordama etkisini belirtmek içindir. Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkide düzenleyici değişkenin nasıl rol oynadığını betimlemek için de aşağı ve yukarı yönlü oklar eklenmiştir. Aşağı yönlü oklar azaltıcı yöndeki düzenleyici etkiyi, yukarı yönlü oklar da arttırıcı yöndeki düzenleyici etkiyi göstermektedir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, elde edilen bulgular özetlenmiş, bulgular literatürdeki bulgulardan yararlanılarak tartışılmış ve araştırmanın bulgularına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Sonuç

Bu araştırmanın amacı, genç yetişkinlerde bağlanma boyutlarının, cinsiyetçiliğin ve benliğin ayrılaşmasının ilişki etiği üzerindeki yordayıcı etkisinin değerlendirilmesi ve bu yordama etkisinde mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisinin test edilmesidir. İlişki etiğinin değerlendirilebilmesi için Türkçe bir ölçme aracı bulunmadığı için, bu çalışma kapsamında İlişki Etiği Ölçeği de geliştirilmiştir.

İlk olarak bu araştırma kapsamında geliştirilen İlişki Etiği Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Ölçekte, dengeli-itimatlı, hak görme-verici, hak görme-alıcı ve hak görme-yıkıcı olmak üzere dört boyut ve toplam 38 madde bulunmaktadır. Hak görme-verici, hak görme-alıcı ve hak görme-yıkıcı alt boyutları ters puanlanarak ölçekten genel toplam puan alınabilmekte ve ölçekten alınan puanların artması bireyin etik bir ilişkide olma düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle, hak görme alt boyutlarının ters puanlanmasıyla elde edilen toplam puan, bireyin ilişkisinin ne düzeyde etik olduğunu göstermektedir.

Yapısal eşitlik modellemesi testinde, bağlanma boyutlarının, cinsiyetçiliğin ve benliğin ayrılaşmasının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda, bağlanma kaygısının ve cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerinde negatif yönde; benliğin ayrılaşmasının ise pozitif yönde anlamlı yordama etkisinin olduğu, ancak bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerinde anlamlı bir yordama etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Toplam puanlarla yapılan korelasyon ve regresyon analizlerinde (düzenleyici etki testi kapsamında) bağlanma kaçınmasının ilişki etiği ile düşük düzeyde, bağlanma kaygısının ise orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada ayrıca, bağlanma boyutlarının, cinsiyetçiliğin ve benliğin ayrılaşmasının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde mizaç özelliklerinin düzenleyici etkileri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, Tip1-Kusursuzluğu arayan

mizaç tipi, Tip2-Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipi, Tip3-Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi, Tip4-Duyguların anlamını arayan mizaç tipi, Tip5-Bilginin anlamına ulaşmayı arayan mizaç tipi, Tip6-Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipi, Tip8-Mutlak güç arayan mizaç tipi Tip9-Duyumsal hareketsel konfor arayan mizaç tipi olmak üzere dokuz mizaç alanı ele alınmıştır.

Düzenleyici etki analizleri sonucunda, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide, Tip1, Tip3, Tip6 ve Tip8 mizaç özelliklerinin azaltıcı yönde düzenleyici etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide, Tip1 mizaç özelliklerinin arttırıcı; Tip6 mizaç özelliklerinin ise azaltıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu gözlenmiştir. Son olarak, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide, Tip2 ve Tip6 mizaç özelliklerinin azaltıcı; Tip7 ve Tip9 mizaç özelliklerinin ise arttırıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ancak, cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisinin olmadığı gözlenmiştir.

Tartışma

Araştırmada elde edilen bu bulgular, literatürdeki araştırma bulguları ışığında değerlendirilerek tartışılmıştır. Bu kısımda sırasıyla, bağlanma boyutlarının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi ve bu ilişkide mizacın düzenleyici rolü; benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki yordayıcı etkisi ve bu ilişkide mizacın düzenleyici etkisi; son olarak da cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi ve mizacın bu ilişkideki düzenleyici rolüne ilişkin tartışma yer almaktadır.

Bağlanma Boyutları ile İlişki Etiği Arasındaki İlişkilere İlişkin Tartışma

Bu çalışmada, model testi sonuçlarında, bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerinde anlamlı bir yordama etkisinin olduğu gözlenirken, bağlanma kaçınmasının anlamlı bir yordama etkisinin olmadığı; anlamlı bir ilişkinin gözlemlendiği analizlerde de düşük düzeyde bir ilişki olduğu gözlenmiştir. İki güvensiz bağlanma boyutunun ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinin farkına ilişkin literatürde yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde, mevcut çalışma bulgularına benzer sonuçları olan çalışmalar olduğu görülmektedir. Güvensiz bağlanma alanları olarak değerlendirilen (John Bowlby, 1973, 1980) bu alt boyutların ilişki etiği üzerindeki yordama etkilerinde, her bir güvensiz bağlanma alanı için farklı sonuçlar olduğu gözlenmiştir.

Adkins (2010) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma kaygısını ve bağlanma kaçınmasının ilişki etiğini negatif yönde yordadığı rapor edilmiştir. Coppola ve arkadaşları (2021) ise bağlanma kaygısının ilişkide alma verme dengesinde, 'vermeyi' arttırabileceği ve bu nedenle ilişki etiği üzerinde bağlanma kaçınmasına göre daha etkili olabileceğini açıklamışlardır. Tolmacz ve arkadaşları (2017) da, bağlanma kaygısının ve narsisizmin ilişkide hak görme üzerindeki yordama etkisinin, bağlanma kaçınmasından daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Özetle yapılan araştırma sonuçları da, hem bağlanma kaygısının hem de bağlanma kaçınmasının, ilişki etiğinin negatif yönde yordayıcıları olduklarını göstermekle birlikte, bu araştırmanın bulgularında olduğu gibi bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki yordayıcı etkisinin bağlanma kaçınmasından daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Güvensiz bağlanma boyutları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi araştıran, 132 çalışmanın derlendiği bir meta-analiz çalışmasında (Candel ve Turliuc, 2019), hem bağlanma kaçınmasının hem de bağlanma kaygısının, hem partnerin hem de bireyin kendisinin ilişki doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu, ancak bu ilişkinin ilişkilerin şekline (evlilik veya yakın ilişki) ve veri toplanan bölgelere göre farklılaştığı belirtilmiştir. Bağlanma kaçınması ile ilişki doyumu arasındaki negatif ilişkinin Asyalılarda, Kuzey Amerikalı ve Avrupalılarla karşılaştırıldığında, daha zayıf olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda, bağlanma kaçınması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin yaşlı olan (50+) ve daha uzun ilişki içinde olan (15 yıl +) kişilerde daha güçlü olduğu bulunmuştur. Bu çalışma bulgularında, bağlanma kaçınmasının ilişki üzerindeki etkisinin, bu çalışmada test edilmeyen, kültüre, yaşa ve ilişki süresine göre farklılaşabildiği belirtilmiştir.

Toplam 73 çalışmanın derlendiği bir başka meta analiz çalışmasında da (Li ve Chan, 2012), mevcut çalışma bulgularının aksine, bağlanma kaygısı ile kıyaslandığında, bağlanma kaçınmasının, ilişkide bağlılığı, genel ilişki doyumunu ve algılanan desteği de kapsayan bir kavram olarak ele alınan, ilişki kalitesi ile ilişkisinin daha güçlü olduğu bulunmuştur. Ancak aynı çalışmada, mevcut çalışmada elde edilen bulgularla paralel şekilde, bağlanma kaygısının, ilişki kalitesini negatif yönde etkileyen genel çatışma faktörü ile, bağlanma kaçınmasına göre daha güçlü ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Bağlanma kaygısı, genel ilişki kalitesi ile ilişkili iken, çatışmalı bağlanmanın ilişkideki çatışma faktörü ile daha ilişkili belirtilmiştir. Bu anlamda

bağlanma kaygısı ile bağlanma kaçınmasının yakın ilişkilere etki etme mekanizmalarının farklı olduğu ifade edilebilir.

Literatürde bağlanma boyutları ile ilişki etiği arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların yanı sıra, ve hatta daha fazla sayıda, cinsel doyum, ilişki doyumu ve ilişki memnuniyetiyle ilgili araştırmaların bulguları da bulunmaktadır. Örneğin ilişki etiği ile yüksek düzeyde ilişkili bir kavram olan ilişki doyumunun (Grames vd., 2008), hem bağlanma kaçınması hem de bağlanma kaygısı ile ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Butzer ve Campbell (2008), evli bireylerde bağlanma kaygısının ilişki doyumu ile, bağlanma kaçınması ile kıyaslandığında, daha güçlü negatif ilişkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında güvensiz bağlanma boyutlarının cinsel doyum ile negatif yönde ilişkisinin olduğu rapor edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularına paralel şekilde, genel ilişki doyumunda bağlanma kaygısının negatif etkisinin bağlanma kaçınmasına göre daha yüksek olduğu, cinsel doyumda ise bağlanma kaçınmasının negatif etkisinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Dolayısıyla, bağlanma kaygısı ilişkide duygusal yakınlığı ve doyumu etkilerken, bağlanma kaçınması daha çok fiziksel yakınlığı ve doyumu etkilemektedir.

Bağlanma alanlarının ilişki etiği üzerindeki etkisinin farklılaşması, farklı bağlanma özellikleri gösteren bireylerin, ilişkiye bağlılıkları ve ilişkide kalma dinamikleri açısından da değerlendirilebilir. Bağlanma kaygısının ilişkideki seyri ile bağlanma kaçınmasının ilişkideki seyrinin farklı olduğu, bağlanma kaçınmasının ilişkilerde çekingen davranmayı, kırmaktan ve kırılmaktan korkmayı arttırdığı, buna bağlı olarak da duyguların ve düşüncelerin paylaşımını azalttığı belirtilmiştir. Bağlanma kaygısında ise partnerin varlığının devam etmesine, partneri tarafından sevilmeceğine yönelik bir korku olduğu vurgulanmıştır (Bartholomew, 1990; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bahsedilen ilişkiyi sürdürme dinamiklerinin farklı etkileri, ilişki etiği ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilen (Schmidt, Green ve Prouty, 2016; Schmidt, Green, Sibley vd., 2016) aldatma eğilimi açısından da değerlendirilmiştir. Aldatma eğiliminde, bağlanma kaçınmasının ve bağlanma kaygısının etkisinin farklı olduğu vurgulanmıştır. Öyle ki, kaçınan bağlanan bireylerin yakın ilişkilerindeki aldatma davranışlarında düşük bağlılığın (commitment) aracı faktör olduğu belirtilmiştir (DeWall vd., 2011). Başka bir ifade ile bağlanma kaçınması ilişkiye bağlılığı azaltmakta, bağlılığın azalması da aldatma davranışlarını arttırmaktadır. Bağlanma kaygısı yüksek olan bireylerin aldatma ve ilişki dışı partner arayışlarında ise, yalnız

kalma korkusunun aracı değişken olduğu belirtilmiştir (Sakman vd., 2021). Bağlanma kaygısı, yalnız kalma korkusunu arttırmakta, yalnız kalma korkusu da ilişki dışı partner arayışını arttırmaktadır. Başka bir ifade ile partneri yedekleme olarak ifade edilen davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla, kaçınan bağlanan bireyin yakın ilişkisinde yaşadığı sorunun odağı, daha çok partnerle bir bütünlük kurma, bağ kurma ve akışa girme ile ilgili iken, kaygılı bağlanan bireyin ilişkisinde merkezdeki sorun daha çok partneri kaybedip partnersiz kalmaya ilişkin korkular gibi görünmektedir.

Literatürde ayrıca bu çalışma bulgularını desteklemeyen çalışma bulguları olduğu da gözlenmiştir. Towler ve Stuhlmacher (2013), kadınlar örnekleminde yaptıkları çalışmada ilişki doyumunun bağlanma boyutları ile ilişkisini değerlendirmişler ve bağlanma kaçınmasının ilişki doyumu üzerindeki yordama etkisinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, genç yetişkinler örnekleminde yürütülen başka bir çalışmada hem kadınların hem de erkeklerin bağlanma kaçınması düzeylerinin ilişki doyumları ile bağlanma kaygısı düzeylerine göre daha yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Octav-Sorin vd., 2021). Evli bireyler örnekleminde yürütülen başka bir çalışmada da, bağlanma kaçınmasının bağlanma kaygısına göre evlilik memnuniyeti ile daha yüksek negatif ilişki gösterdiği belirtilmiştir (Meyers ve Landsberger, 2002). Doğrudan bağlanma boyutları ile ilişki etliğinin ilişkisinin değerlendirildiği ve farklı sonuçlara sahip çalışmalara rastlanmamıştır.

Bağlanma boyutları ayrıca, evrimsel ve nöropsikolojik perspektiften, bir kaygı ile baş etme stratejisi olarak ele alındıklarında, kaç, savaş ve don tepkileri ile de ilişkilendirilebilir (Blanchard vd., 2001). Baş etme stratejilerinden kaçınma tepkisinde daha çok amigdalanın baskın olduğu belirtilmiştir (Gray, 1982). Dolayısıyla sempatik sinir sistemi ile bağlantılı olarak daha otomatik tepkilerin ortaya çıkabileceği belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bağlanma kaygısının bağlanma kaçınmasına göre nispeten de olsa, daha gelişmiş bir baş etme mekanizması olduğu belirtilebilir. Kaçınma baş etmesi boyutu, korku öğrenmelerine bağlı olarak şekillenen ve doğrudan bireyi hayatta tutmaya dönük katı yapılar olarak ifade edilebilir. Bu yönü ile de kaygıya göre görece daha ilkel bir yapıda işlev görmektedir. Son olarak, Şema terapi açısından ele alındıklarında, yine kaç, savaş ve don tepkilerine paralel şekilde geliştirilmiş olan şema baş etme mekanizmaları (Young vd., 2003) ile açıklanabilir. Şema baş etme alanları, şema kaçınması, şema teslimi

ve şemanın aşırı telafisi şeklindedir. Şema kaçınması, tıpkı bağlanma kaçınmasında olduğu gibi, terk edilmemek için ilişkiden uzaklaşma davranışlarını veya içinde oldukları ilişkiye yatırım yapamamayı içeren davranış örüntülerini beraberinde getirmektedir. Şema tesliminde ise, birey uyumsuz şemalarının kontrolünde, boyun eğici, fedakar ve onay arayıcı şekilde ilişkide var olma eğilimindedir.

Araştırmanın, bağlanma boyutlarına ilişkin bulgusu genel olarak ele alındığında, beklendik yönde bir bulgu olduğu ifade edilebilir. İlişki etiği, ilişkide alma-verme dengesine ve bu dengenin sürmesine ilişkin güvene işaret eden geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu yönü ile, bireyin etik bir bağlamda karşılıklı sevgi ve ilgi alışverişine katılmasını gerektirmektedir. Genel olarak güvensiz bağlanma boyutlarının bireylerin alma verme dengesini bozacağı öngörülebilir. Ancak, bağlanma kaçınması ve bağlanma kaygısı alanları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısı yüksek olan birey, yalnız kalma korkusu ile veya ilişkinin sürmesi ile ilgili kaygılar ile partneri ilişkide tutmak için 'verici' bir yapıda davranarak bile olsa alma verme ilişkide yer alma eğiliminde oluyor olabilir. Bağlanma kaçınması yüksek bireyin ise ilişkide, dengesiz de olsa bir akışa girmekten de kaçınması, dolayısıyla alma verme ilişkisine hiç dahil olamaması açısından, beklendik bir bulgu gibi görünmektedir. Dolayısıyla, bağlanma kaygısı ilişki etiğini negatif yönde etkilerken, bağlanma kaçınması bireyi bu alma verme dengesine dahil olmaktan da alıkoyuyor olabilir. Ayrıca, bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki etkisinde, azaltıcı veya arttırıcı üçüncü bir değişken, başka bir ifade ile düzenleyici değişken olabilir. Ki bu çalışma bulgularında da, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide bazı mizaç özelliklerinin azaltıcı etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Bağlanma Boyutları ile İlişki Etiği Arasındaki İlişkide Mizaç Özelliklerinin Düzenleyici Rollerine İlişkin Tartışma

Mevcut araştırmada, bağlanma boyutları ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkileri değerlendirildiğinde, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki yordama etkisinde, Tip1, Tip3, Tip6 ve Tip8 mizaç özelliklerinin azaltıcı yönde düzenleyici etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki yordama etkisinde ise, Tip1 mizaç özelliklerinin arttırıcı; Tip6 mizaç özelliklerinin ise azaltıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu gözlenmiştir. Bağlanma kaygısı ve kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici

etkisi genel olarak değerlendirildiğinde, her iki bağlanma alanı için farklı düzenleyici etkilerin ortaya çıktığı ifade edilebilir. Bağlanma kaçınmasının ve bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisindeki farklılaşmaya bağlı olarak, beklendiği gibi, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisinin daha fazla ortaya çıktığı ifade edilebilir. Ancak, her iki bağlanma boyutunu da etkileyen ortak mizaç alanları olduğu da gözlenmiştir. Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipi, her iki bağlanma alanı için de azaltıcı bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipi, bağlanma kaçınmasının etkisinde azaltıcı rol oynarken, bağlanma kaygısının etkisinde arttırıcı rol oynamaktadır. Son olarak, Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipi ve Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipi bağlanma kaçınmasının etkisinde azaltıcı faktörlerken, bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde etkili olmadıkları görülmektedir.

Tip1- Kusursuzluğu arayan mizaç tipinin bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide, azaltıcı yönde düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu tip mizaçtaki bireyler, genel olarak ciddi, idealist, olgun, prensipli ve gergin (tense) kişiler olarak tanımlanmıştır (Yılmaz vd., 2014). Ayrıca bu kişilerin kurallara itaat eden kişiler oldukları, kurallara itaat etmeyen kişilere karşı da müsamahasız oldukları ifade edilmiştir. Aynı çalışmada, dokuz tip mizaç alanlarının, diğer mizaç ölçümleri ile ilişkisi de değerlendirilmiştir. Literatürde oldukça yaygın olarak kullanıldığı görülen, Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) (Köse vd., 2004) alt alanlarının Tip1 mizaç tipi ile ilişkisi değerlendirildiğinde, bu mizaç tipinin en yüksek pozitif ilişkiyi sebat etme (persistence) mizaç alanı ile gösterdiği görülmüştür. Aynı zamanda bu mizaç tipinin yenilik arayışı ile de negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde, Dokuz Tip Mizaç Ölçeğinin nispeten yeni bir ölçek olması, Türkiye’de geliştirilmiş bir ölçek olması ve dolayısıyla henüz diğer ülkelerde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmamış olması bakımından, bu ölçekle yapılmış çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Bu pratik sınırlılıktan kaynaklı olarak, ölçeğin alt boyutlarının yaygın şekilde kullanılan mizaç alt boyutları ile ilişkileri temel alınarak ve her bir mizaç tipinin genel yapısı dikkate alınarak literatürdeki diğer çalışma bulguları ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Tip1 mizaç özelliklerinin genel olarak, düzenin devamlılığını isteyen ve kuralları takip eden bir yapı olduğu, sebat etme mizaç alanı ile pozitif ilişkisi ve deneyime açıklık ile de negatif ilişkisi dikkate alınarak söylenebilir. Mevcut düzenin

devamlılığına yatkınlığın hakim olduğu bu mizaç boyutunun, bağlanma kaçınmasının, başka bir ifade ile bağ kurmada zorlanmayı içeren bağlanma boyutunun, ilişki etiği üzerindeki negatif etkisini azaltıcı yönde düzenleyici rol oynamasının beklendik bir bulgu olduğu ifade edilebilir. Literatürde benzer çalışma bulgularının olduğu görülmektedir. Genç yetişkinler ve yetişkinler örnekleminde yürütülen bir çalışmada, sebat etme mizaç alanının, ilişkide partnere bağlanma ile ilgili ölçümlerden yakınlıktan rahatsızlık, ilişkiyi ikincil bir faktör olarak görme ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Martinotti vd., 2008). Belirtilen çalışmada ayrıca, sebat etme mizaç alanının dürtüsellik alanlarından, en yüksek ve tek negatif yönde anlamlı ilişkiyi plansız dürtüsellik alanı ile gösterdiği rapor edilmiştir. Bu açıdan ele alındığında bu mizaç alanının sürekliliği ve daha az risk almayı içerdiği ifade edilebilir. Bağlanma boyutlarını ilişkide yatırım yapma açısından değerlendiren, üniversite öğrencileri örnekleminde yapılmış bir çalışmada, hem bağlanma kaygısı hem de bağlanma kaçınmasının ilişkide sebat etme ile negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiş; ayrıca bağlanma kaçınmasının sebat ile ilişkisinde alternatif arayışının ve bağlılığın tam aracılık etkisinin olduğu, ancak bağlanma kaygısı ile sebat arasında alternatif arayışının veya bağlılığının aracılık etkisinin olmadığı bulunmuştur (Etcheverry vd., 2013). Bu çalışma sonuçları, Tip1 mizaç alanının bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı bir rol oynarken, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide arttırıcı bir rol oynamasını destekler nitelikte görünmektedir. İlişkide yatırım yapmaya imtina etme ile seyreden, alternatif arayışları ile ve düşük bağlılık ile ilişkide etken olan bağlanma kaçınması boyutu, düzenin sürdürülmesini ve kuralların takip edilmesini yansıtan mizaç alanı tarafından yatıştırılıyor olabilir. Dolayısıyla, bu mizaç alanının baskın olmadığı bireylerde bağlanma kaçınması, ilişki etiği ile düşük de olsa negatif ilişki gösterirken, Tip1 mizaç alanı bu negatif etkiyi baskılamakta, tampon görevi görmektedir.

Bağlanma kaçınmasındaki tampon etkiye karşın, bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki ilişkide Tip1 mizaç alanının arttırıcı yönde düzenleyici rol oynaması ise bu mizaç alanının mükemmeliyetçi yönü ile açıklanabilir. Bu mizaç alanının mükemmeliyetçi, detay odaklı, hataları ve eksikleri hızlı bir şekilde gören ve onları eleştiren ve yargılayan bir yapıda olduğu da vurgulanmıştır (Yılmaz vd., 2014). Bağlanma kaygısı boyutunun, ilişkide partneri kaybedip yalnız kalma korkusuna

bağlı yapısı da dikkate alındığında, hatalar odaklı bir mizaç zemini, partnerin terk etmeye dönük olmayan işaretlerini bile o şekilde algılamasını hızlandırıyor olabilir.

Mizaç yapıları beyindeki fiziksel aktivasyonlarına, baskın hormonal düzenlemelere, nörotransmitterlere ve reseptörlere bağlı olarak da sınıflandırılmaktadır (Fisher vd., 2015). Cloninger (Cloninger, 1987; Köse vd., 2004) modelinde ele alınan dört temel mizaç alanı, birer nörotransmitterle-hormonla ilişkilendirilmiştir. Yenilik Arayışı ile Dopamin, Ödül Bağımlılığı ile Norepinefrin, Sebat Etme ile Glutamaterjik ve son olarak da Zarardan Kaçınma ile Serotonin ilişkilendirilmiştir. Tip1 mizaç alanının belirtilen dört alandan, glutamaterjik sentezinin baskın olduğu kişilik yapısı ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Köse vd., 2004; Peirson vd., 1999). Bu nörotransmitter aynı zamanda nevrotizm ile ilişkilendirilmekte (Balz vd., 2018) ve sınır Kişilik Bozukluğunda da kritik bir aracı rol oynadığı belirtilmektedir (Grosjean ve Tsai, 2007). Ele alınan araştırma bulgularına bağlı olarak, Tip1 mizaç özellikleri göstermenin, bağlanma kaygısını tetikleyici veya hızlandırıcı bir rol oynaması için, uygun bir zemin olabileceği ifade edilebilir.

Tip1 mizaç özelliklerinin bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki olumsuz etkisinde arttırıcı, bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki olumsuz etkisinde ise azaltıcı olması, psikodinamik bakış açısından da ele alınabilir. Her bir güvensiz bağlanma örüntüsünün kendi karakter örgütlenmesini de beraberinde getirdiği belirtilmiştir (Set, 2019). Bağlanma kaygısının, öngörme ve kontrol arzusunu, ek olarak da baş etme stratejileri ile ilgili zayıf bir yeterlik algısını beraberinde getirdiği vurgulanırken, bağlanma kaçınması ilişkisizliği seçme olarak açıklanmaktadır. Aynı zamanda, ego güçlerinin zayıf ama süper egonun baskın olduğu da belirtilmiştir. Tip1 mizaç yapılanması, tanımlayıcı özellikleri göz önüne alındığında da süperegö baskın bir mizaç örgütlenmesine işaret etmektedir (Geçtan, 1997, 1998). Dolayısıyla, birbirini besleyen yapılar olmaları bakımından, Tip1 mizaç özelliklerine sahip olmak bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki olumsuz yordayıcı etkisini arttırıyor olabilir. Bağlanma kaçınmasında, bağlanma kaygısından farklı olarak, idin de baskın olduğu vurgulandığından (Set, 2019), Tip1 mizaç özelliğinin bağlanma kaygısı ile ilişki etiği arasındaki negatif ilişkideki arttırıcı etkisi, bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı etkiye dönüşüyor olabilir.

Mevcut araştırmada, Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin, hem bağlanma kaygısının hem de bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif

yöndeki yordayıcı etkisinde azaltıcı bir faktör olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca bu mizaç alanının, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki pozitif yordayıcı etkisinde de azaltıcı yönde düzenleyicidir. Bu mizaç alanı baskın olan bireyler, güven ve emniyete yönelik olan, özenli, tertipli, düzenli, titiz ve zor beğenen kişiler olarak tanımlanmıştır (Yılmaz vd., 2014). Bu kişilerin ayrıca, sakin kalmayı, uymayı, kontrolü ve mesafeyi sevdikleri; kalabalıkta dikkat çekmemeyi ve öne çıkmamayı tercih ettikleri, aynı zamanda bu kişilerin belirsizlik durumunda yoğun korku ve endişe yaşayabilecekleri belirtilmiştir. Bu mizaç alanı, Cloninger modelinde yer alan mizaç alanlarından 'zarardan kaçınan' mizaç alanı ile ilişkilendirilmiş, baskın nörotransmitterin-hormonun serotonin olduğu belirtilmiştir (Cloninger, 1987; Fisher vd., 2015; Peirson vd., 1999). Bu hormon, Fisher modelinde 'Dikkatli-Sosyal Normlara Uyumlu' olarak ifade edilen mizaç yapısını yansıtmaktadır (Fisher vd., 2015). Genel olarak mizaç alanının, sakinliği ve uyumu ifade ettiği söylenebilir. Bu mizaçtaki bireyin, ilişkisinde de süreklilik ve sakinlik arayışı içinde olabileceği, dolayısıyla bu mizaç zemininin bağlanma kaygısının ve bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif etkisini baskılayabileceği ifade edilebilir. Literatürde yer alan çalışma bulguları değerlendirildiğinde mevcut çalışma bulgularını destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Murray ve arkadaşlarının (2013), genç yetişkin çiftler örnekleminde yaptıkları boylamsal çalışmada, ilişkide hata yapmaya karşı temkinli olmanın ilişki doyumunu pozitif yönde etkilediğini, ancak gerçekçi olmayan durumlarda aşırı dikkatli ve hata yapmaktan korkan bir tutum sergilemenin ise uzun vadede ilişki doyumunu düşürdüğünü belirlemişlerdir. Thomas (2015), evli çiftler örnekleminde yaptıkları çalışmada zarardan kaçınma mizacı baskın olan eşlerin, ilişkideki çatışma sırasında daha sakin davranma eğiliminde olduklarını rapor etmişlerdir. Ancak, bu mizacın çok baskın olması durumunda da, sakinliğin soğukluğa dönüşebileceği ve ilişkide bozucu bir faktör olabileceği vurgulanmıştır. Genç yetişkinler ve yetişkinler örnekleminde mizaç özellikleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin değerlendirildiği bir diğer çalışmada, zarardan kaçınma mizaç alanının cinsel doyumu pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Öztürk vd., 2020). Çalışma bulgularından genel olarak, bu mizaç alanının ilişkide memnuniyeti artırıyor olabileceği söylenebilir. Bu yönü ile de bağlanma ile ilgili kaygının ve kaçınmanın etkisini azaltıcı bir faktör olarak ortaya çıkabilir.

Literatürde, çalışma bulgularını desteklemeyen yönde araştırma bulguları olduğu da görülmektedir. Patolojik şekilde aşık bireyler ile sağlıklı örnekleme yer

alan bireylerin mizaçları açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada, zarardan kaçınma alanının patolojik olarak aşık olan bireylerde anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Sophia vd., 2009). Benzer şekilde, başka bir çalışmada zarardan kaçınan mizaç tipine sahip olmanın, kişilerarası yeterlilik düzeyini negatif yönde etkilediği rapor edilmiştir (Fischer vd., 2007). Zarardan kaçınan mizaç alanının kaygılı yapısı göz önüne alındığında, bu çalışma bu bulgusu beklendik olarak ifade edilebilir. Bu yönü ile, bu mizaç alanının ilişkilerdeki etkisinin net bir şekilde anlaşılabilmesi için, daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ayrıca mevcut çalışmada mizaç özellikleri, doğrudan ilişki etiğini etkileyen faktörler olarak değil, bağımsız değişkenlerin etkilerini değiştirici değişkenler olarak ele alınmıştır.

Zarardan kaçınmanın risk alma ile negatif yönde ilişkili olduğu, aynı zamanda beyinde risk alma ile ilgili bölgenin (sağ insula-beynin sağ yanı) nevroitiklik ile de ilişkili olduğu rapor edilmiştir (Paulus vd., 2003). Dolayısıyla, riskten uzaklaşma eğilimi bireyi genel kaygıdan da uzaklaştırma işlevi görebilmektedir. Sonuç olarak bu mizaç tipinin kaygılı bir örüntüyü de içinde barındırdığı söylenebilir. Kasalova ve arkadaşları (2017), kaygı bozukluklarının ilişkilerde nasıl yansıyabileceğini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, genel olarak, kaygı bozukluğu olan bireylerin genel olarak ilişkide daha verici davrandıkları, minnettar olma eğiliminde oldukları ve sömürüye açık oldukları raporlanmıştır. Bu yönü ile kaygının ilişki etiğini, ilişkide alma verme dengesini doğrudan bozan bir faktör olduğu görülmektedir. Tip6 mizaç alanının sakin ve uyumluluk eğilimi, risk almaktan uzak durması, ek olarak güven ve emniyete yönelik, özenli ve tertipli yapısı, bireyi kaygı durumundan uzak tutuyor olabilir.

Yakın ilişkiler, yatırım modeli çerçevesinde (Rusbult, 1980, 1983) ele alındığında, Tip6 mizaç tipinin baskın olduğu bireyler, ilişkiyi bir yatırım aracı olarak değerlendirerek onu koruma eğiliminde olabilirler. Bu mizaç tipinin, yakın ilişkilerde, çatışmadan uzaklaşma, ilişkide zarar görme ve zarar vermeden kaçınma şeklinde yaşanıyor olabileceği ve bu yönü ile olumlu etkileri olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak bağlanma kaçınmasının ve bağlanma kaygısının ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkilerini baskılıyor olabilir.

Mevcut çalışmada, Tip3 mizaç alanın bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif etkisinde baskılayıcı, başka bir ifade ile tampon etkisine sahip olduğu belirlemiştir. Tip3- Hayran olunacak kendilik imajı arayan mizaç tipindeki bireylerin başarı-odaklı, hareketli, enerjik, popüler, hırslı, yarışmacı ve kendine

güvenen kişiler olduğu, ayrıca kendi imajlarını, statüyü ve iyi bir kariyer sahibi olmayı fazla önemseyen, kendilerini kendi imajları ile tanımlayan, diğer kişilerin duygularını anlamakta ve empati yapmakta zorlanan, duygusallıktan uzak, amaçlarına ulaşmak için etik kuralları ve prensipleri görmezden gelebilen bireyler oldukları belirtilmiştir (Yılmaz vd., 2014). Bu mizaç alanında bireyin kendilik imajına verdiği değer ön plana çıkmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde, genç yetişkinler örnekleminde yapılan bir çalışmada benlik kavramı netliğinin hem bireyin kendisinin hem de partnerinin ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Parise vd., 2019). Genç yetişkinler ve yetişkinler örnekleminde yapılan boylamsal bir çalışmada, facebook profil fotoğrafı partneri ile birlikte olan kişilerin ilişki doyumlarının, profil fotoğrafı tek olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Saslow vd., 2013). Aynı çalışmada, bu bulguya ek olarak, ilişki doyumu yüksek olan kişilerin de daha çok partneri ile birlikte olan bir profil fotoğrafı kullanma eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Benzer şekilde, Toma ve Choi (2015), çalışmalarında, ilişkilerini facebookta duyurmanın, birlikte yer aldıkları bir fotoğrafı profil fotoğrafı yapmanın ve birlikte yer aldıkları bir fotoğrafı duvar fotoğrafı yapmanın ilişki bağlılığı ile pozitif yönde ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, sosyal medyadaki ilişki görünürlüğü, bağlanma kaçınması ile negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Emery vd., 2014). Sosyal medya ile ilgili bulgularda ilişki doyumu ve görünür olma arasında karşılıklı bir ilişki olduğu da ifade edilebilir. Partneri ile birlikte fotoğraf paylaşma eğiliminin ilişki doyumu ile pozitif ilişkisinin yanında, ilişki doyumu yüksek bireyler de daha çok bu şekilde davranıyor gibi görünmektedir. Bir başka açıdan da, ilişkinin bu şekilde deklarasyonu, ilişkiye bir nevi 'resmiyet' kazandırıyor, başka bir ifade ile ilişkiyi 'kamulaştırarak', dolaylı bir şekilde ilişkiyi sürdürme eğilimini artırıyor da olabilir. Genç yetişkinler örnekleminde yürütülen başka bir çalışmada da, kendini göstermeye yönelik çabanın ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğu rapor edilmiştir (Gosnell vd., 2011). Sonuç olarak, Tip3 mizaç tipinin, bağlanma kaçınmasının olumsuz etkisini bu mekanizmalar aracılığı ile baskılayabileceği söylenebilir.

Ancak, bu mizaç alanının etik kuralları kendi çıkarları için görmezden gelen yapısı, ilişki etiğinde olumsuz bir faktör olarak da ortaya çıkma riski taşımaktadır. Genç yetişkinler örnekleminde yapılan bir çalışmada, eşlerin mükemmeliyetçi kendilik sunumlarının ilişki doyumlarına yansımaları değerlendirilmiştir. Çalışmada, her bir partnerin mükemmeliyetçi kendilik sunumunun kendi ilişki doyumunu negatif

yönde etkilediği; ancak mükemmeliyetçi kendilik sunumunun partnerin ilişki doyumuna etki etmediği belirtilmiştir (Casale vd., 2020). Kendilik sunumunun mükemmeliyetçi düzeyde olmasının, bireyin kendi doyumu ve ilişki kalitesi için risk oluşturabileceği görülmektedir.

Genel olarak, bu çalışma kapsamında, Tip3 mizaç özelliklerinin, bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki olumsuz etkisini baskılayıcı yönü ele alındığında, kendilik imajının ve bu imajı koruma çabasının, ilişkiye olumlu şekilde yansıdığı ifade edilebilir. Düzenli bir ilişkide yer almak, mutlu bir ilişkinin bir parçası olmak da, bireyin 'başarılı' imajını destekleyen bir faktör olarak işlev görüyor olabilir. Bu yönü ile de bağlanma kaçınmasının olumsuz etkisini azaltıcı rol oynayabilir.

Mevcut çalışmada mizaç özelliklerinin bağlanma boyutları ile ilişki etiği arasındaki düzenleyici etkisi ile ilgili son olarak, Tip8- Mutlak güç arayan mizaç tipinin bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkisini azaltıcı yönde düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu mizaç özelliği olan kişiler, cesur, lider, kendine güvenen, zorluklara karşı oldukça dayanıklı, büyülenmeci, güce ve güçlü olmaya önem veren öfkeli bireyler olarak tanımlanmıştır. Ek olarak, bu kişilerin, çabuk yükselen, hoşgörüsüz ve şiddete eğilimli kişiler oldukları, diğer inşalarla ilişkilerinde de, ötekinin ne düşündüğünü ve hissettiğini önemsemeyen, baskıcı ve zorba şekilde davranabildikleri belirtilmiştir (Yılmaz vd., 2014). Bu mizaç özelliğinin öne çıkan yönlerinin, lider kendine güvenen ve cesur olmalarının yanında, ilişkide diğerinin duygularını önemsememesi ve zorbalığa varan baskıcı tutumları olduğu ifade edilebilir.

Bu yönü ile bağlanma kaçınmasının olumsuz etkisini azaltıcı bir faktör olarak rol oynuyor olması ilk bakışta beklenmedik gibi görünmektedir. Bunun yerine, bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkisini arttırıcı bir faktör olarak ortaya çıkması şaşırtıcı olmazdı. Çünkü ilişki etiği, alma verme dengesine ve karşılıklılığa işaret etmektedir. Ancak, başka bir açıdan da bağlanma kaçınması örüntüsünün 'ilişkisizlik' yapısı göz önüne alındığında, bu mizaç özelliğindeki bireyin çatışma yaşamak veya liderlik edebilmek için bile bir ilişkide var olması gerektiğini unutmamak gerekir. Bireyin, ilişkide hangi etik koşullarla var olduğu sorgulanabilir, ancak, bağlanma kaçınmasının ilişkiden uzaklaşan yanını bastıran bir faktör olması, çatışmanın ve liderlik edebilmenin birinci koşulunun diğer bir insanın varlığı olduğu gerçeğinden kaynaklanıyor olabilir. Aynı zamanda, genç yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, güvensiz bağlanma örüntüleri olan kişilerin,

ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara daha fazla sahip oldukları, dolayısıyla ilişkilere yönelik beklentilerinin de bu yönde değiştiği vurgulanmıştır (Stackert ve Bursik, 2003). Aynı çalışmada ayrıca, çatışmaların ilişki için yıkıcı olduğuna yönelik inancın kadınlarda, erkek katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu raporlanmıştır. Bu çalışma bulgularından, bağlanma kaçınmasının ilişkilere yönelik sağlıklı bir beklenti geliştirmek için engelleyici bir faktör olabileceği çıkarılabilir. İlişkilere yönelik akılcı olmayan beklentilerde belirtilen cinsiyet farklılıklarına ilişkin bulgu da, bağlanma kaçınmasının ilişki etiğine etkisinde Tip8 mizaç özelliklerinin düzenleyici rolünün cinsiyetler arası da farklılaşabileceğine işaret etmektedir. Bretaña ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada, bağlanma kaçınması ile ilişkide çatışma çözme stratejilerinden partnere eleştirel davranma ve kendi kontrolünü kaybetme gibi olumsuz problem çözme stratejilerini kullanma arasındaki pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Başka bir çalışmada, kaçınmanın partnere mecburiyet hissi ile ilişkili olduğu, ayrıca bağlanma kaçınması ile çatışmayı domine etme stratejisini kullanma arasında da pozitif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Cann vd., 2008). Bu mizaç alanının ayrıca büyüklenmeci yönü de vurgulanmıştır. Narsistik bir yapı olarak ele alınan hak görme ile ilişki doyumu arasındaki ilişkileri diydik olarak değerlendiren bir çalışmada, atılgan (assertive) hak görmenin ilişki doyumunu pozitif yönde yordadığı raporlanmıştır (George-Levi vd., 2014). Özellikle büyüklenmeci narsisizmin özsaygı ile ilişkisi birçok araştırma tarafından tartışılmıştır. Özsaygının narsisizmden ayrışması için iki tür özsaygı üzerinde durulmuştur: kasıtlı-kontrol edilen ve kendiliğinden-doğal otomatik şekilde işlev gören. Narsisizmin, daha çok, kendiliğinde ortaya çıkan doğal özgüvenin azlığını maskelemek için kasıtlı olarak sergilenen özgüven yapısı ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Bosson vd., 2008). Bir başka çalışmada, narsisizm ve özsaygının bazı ruh sağlığı göstergeleri ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Özsaygının, iyimserlik, mutluluk ve olumlu duygulanım ile pozitif; saldırganlık, kaygı hassasiyeti ve olumsuz duygulanım ile negatif yönde ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Ancak, büyüklenmeci narsisizmin de benzer şekilde, iyimserlik, mutluluk ve olumlu duygulanım ile pozitif; kaygı hassasiyeti ve olumsuz duygulanım ile negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Rosenthal ve Hooley, 2010). Bu çalışmada, narsisizm ölçümünde özgüvenin kontrol edilmesi ve büyüklenmeci narsisizmi ölçmek üzere kullanılan ölçme araçlarının da yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tip8 mizaç tipinin özelliklerine de benzer olan, büyüklenmeci narsisizmin özgüvene benzeyen seyri, nispeten uzun vadeli olmayacak olsa bile,

bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki olumsuz yordama etkisini yumuşatıyor olabilir.

Tip8 mizaç alanının bağlanma kaçınmasının etkisini azaltmasında, incinebilir, büyülenmeci özelliklerinin getirdiği onay arayıcılık yönü de etkili olabilir. Bağlanma kaçınmasının ilişkiden uzaklaştıran tarafını, onay arayıcılık yönü ile baskılıyor olabilir. Literatürde bunu destekleyen çalışma bulguları olduğu görülmektedir. Magai ve arkadaşları (2000), kaçınan bağlanan bireylerin ilişkilerinde daha çok onay arama eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Hazan ve Shaver (1990), bağlanma kaygısının ve bağlanma kaçınmasının iş yaşamındaki seyrini ele aldıklarında, iş yaşamının kaygılı bağlanan birey için sosyal kabul görme ve onay arama için bir fırsat olarak görülebileceği, ancak kaçınan bağlanan birey için ise işin ilişkilerden uzaklaşmak için bir fırsat olarak algılanabileceğini belirtmiştir. Bu yönü ile sosyal onay aramaya yaklaşma ile ilgili de bir kaçınması olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, başka bir çalışmada, bağlanma kaçınması örüntüsüne sahip olan bireylerin de onay arama eğiliminde oldukları ama daha çok negatif yönde geribildirim bekledikleri rapor edilmiştir (Hepper ve Carnelley, 2009). Sosyal onay ihtiyacının ön plana çıktığı bir mizaç zemininde, bağlanma kaçınmasının, ilişkiden uzaklaşma ve ilişkisizlik yönü baskılanıyor olabilir. Sonuç olarak, bağlanma kaçınmasının ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkisini azaltıcı bir faktör olarak işlev görüyor olabilir.

Benliğin Ayrışması ile İlişki Etiği Arasındaki İlişkilere İlişkin Tartışma

Mevcut çalışmada, benliğin ayrışmasının ilişki etiği üzerinde pozitif yönde yordayıcı etkisi olduğu belirlenmiştir. Genel olarak, hayatındaki önem verdiği kişilerle duygusal bağ kurmasının yanında, aynı zamanda da özerk seçimler yapabiliş bağımsız olabilme şeklinde tanımlanan (Bowen, 1976) benliğin ayrışmasının, ilişki etiği üzerindeki olumlu yordama etkisi beklendiği yöndedir. Literatürde benzer çalışma bulgularının olduğu görülmektedir. Benliğin ayrışmasının, hem dikey (aile ile kurulan ilişki temelli) hem de yatay (partner ile kurulan ilişki temelli) ilişki etiği ile, hem de genel ilişki etiği ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Rived-Ocaña vd., 2020). Bu çalışmada, benliğin ayrışmasının duygusal kopma ve duygusal tepkisellik alanlarının da ilişki etiği ile anlamlı ilişkiler gösterdiği rapor edilmiştir. Lee (1993) ise çalışmasında, benliğin ayrışmasının sadece dikey ilişki etiği ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Daha çok

aile ile kurulan ilişkilerin etik yapısını değerlendiren bu yapı ile benliğin ayrımlaşmasının ilişkili olması da yine beklendik yöndedir. Başka bir çalışmada da, benliğin ayrımlaşmasının affetme ile ilişkisi değerlendirilmiş ve ilişki etiğinin bağlamsal yönü ile benliğin ayrımlaşmasının ilişkisi vurgulanmıştır (Hill vd., 2011). Benliğin ayrımlaşması ilişkide affetmeyi kolaylaştıran bir faktör olarak da işlev görmektedir. Benliğin ayrımlaşması aynı zamanda aile ilişkilerinden duygusal olarak sağlıklı bir şekilde ayrışmayı da gerektirdiğinden, affetmenin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Affetmemek, olumsuz anlamda bağı sürdürmek anlamına gelebilir. Buna bağlı dikey ilişki etiğinin aile ilişkilerindeki önemi üzerinde durulmuştur. Benzer şekilde, benliğin ayrımlaşması ile hem dikey hem de yatay ilişki etiği arasında pozitif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Duggan – Waters, 2021). Literatürde bu çalışma bulgularını desteklemeyen yönde bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiğinin kuramsal yapıları düşünüldüğünde aralarındaki pozitif ilişki öngörülebilirdir. Etik bir ilişki olabilmesi için, iki etik kişinin bir araya gelmesi koşulu düşünüldüğünde, etik bir birey de doğal olarak ayrılmış birey olarak ifade edilebilir. Bireyin farklılaşması kavramının tanımında dikkati çeken bir nüans da, kendi kararlarını alabilen bağımsız birey olmakla birlikte, duygusal bir bağ kurabilmek ile ilgilidir. Sadece bağımsız ve kendi seçimlerini yapabilmek değil, aynı zamanda sağlıklı bağlar kurabilmek de benliğin ayrımlaşmasının içindedir. Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşmasının etik bir ilişki içinde olabilmenin bir koşulu olarak ifade edilebilir.

Benliğin Ayrımlaşması ile İlişki Etiği Arasındaki İlişkide Mizaç Özelliklerinin Düzenleyici Rollerine İlişkin Tartışma

Mevcut çalışmada, Tip6- Entelektüel dinginlik arayan mizaç tipinin bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide azaltıcı yönde düzenleyici etkisinin olduğu; ayrıca benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki ilişkide de azaltıcı yönde düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu yönü ile bu mizaç tipi, hem güvensiz bağlanma alanlarının negatif etkisini, hem de benliğin ayrımlaşmasını pozitif etkisini baskılamaktadır. Benliğin ayrımlaşmasının pozitif etkisini azaltmaya yönelik düzenleyici etkisi literatürde yer alan çalışmalar çerçevesinde değerlendirildiğinde, diğer çalışma sonuçları ile paralel olduğu belirtilebilir. Belirsizlik durumlarında yoğun korku ve kaygı yaşayabilecekleri vurgulanan Tip6- mizaç alanının, mizaçları duygu durum bozuklukları çerçevesinde

ele alan (Akiskal ve Akiskal, 1992; Gonda ve Vázquez, 2014; Pompili vd., 2008; Vahip vd., 2005), TEMPS-A Mizaç Ölçeği alanları ile ilişkisi göz önüne alındığında, en yüksek korelasyonu anksiyöz mizaç alanı ile gösterdiği rapor edilmiştir (Yılmaz vd., 2014). Anksiyöz mizaç alanı, aile ilgili endişeler, rahatlayamama ve korku eğilimi gibi belirtilerle tanımlanmıştır. Kaygı ile benliğin ayrılaşması arasındaki ilişkilerin değerlendirildiği bir çalışmada, kaygılı ve agresyon gösteren bireylerin daha düşük düzeyde farklılaşma gösterdikleri belirtilmiştir (Jesus vd., 2018). Bu bulgu, Bowen kuramı ile doğrudan uyumlu görünmektedir (Titelman, 2014). Ayrılaşmış bireylerin duygusal tepkilere karşı daha hassas oldukları belirtilmektedir. Tip6 mizaç özelliği, problem çözme becerileri ile ilişkilendirildiğinde, belirsizlik karşısında kolaylıkla kaygı ve korku hissetmeleri göz önüne alınırsa, problem çözmede sorun yaşayabilecekleri ifade edilebilir. Rodrigues (2016) çalışmasında olumsuz problem çözme yöneliminin, benliğin ayrılaşması ile negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Tip6 mizaç özelliklerinin hem kaygılı yapısı hem de ilişkide problem çözme ile ilgili sorunları göz önüne alındığında, benliğin ayrılaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif etkisini baskılaması bulgusu beklendik gibi görünmektedir.

Psikodinamik açıdan ele alındığında da, güven ve emniyete yönelik, özenli, tertipli, düzenli, titiz ve zor beğenen kişiler olarak tanımlanan bu mizaç alanının daha çok süperego baskın bir yapı olduğu ifade edilebilir. Benliğin ayrılaşması ise ego gücü ile açıklanan bir yapıdır. Güçlenen ego, ayrışır ve kendi yolunu seçip sorumluluk alır. Dolayısıyla, süperego baskın bir mizaç zemini, benliğin ayrışmasının ilişki etiği üzerindeki olumlu yordama etkisini azaltıcı bir faktör olarak ortaya çıkabilir.

Tip6 mizaç alanının, zarardan kaçınan mizaç ile güçlü ilişkisi göz önüne alındığında; yaşamda atılan her adımı, getirmesi muhtemel zararlar açısından irdeleyen bireylerin bu durumları, kimi zaman eylemsizlik anlamına da gelebilir. Bu noktada, benliğin ayrılaşması, ayrışması eylemi ve çabayı gerektiren, sorumluluğu ve özgürlüğü barındıran bir yapı olarak ele alındığında, Tip6 mizaç alanının benliğin ayrılaşmasının dinamik yapısını azaltıcı bir faktör olarak işlev görebileceği söylenebilir. Benliğin ayrılaşması bir nebze de olsa yıkıcılığı, en azından mevcut düzeni değiştirme cesaretini, rahatsızlığın ve güvensizliğin göze alınmasını da gerektirmektedir. Farklı olanın denenmesi ve sorumluluk alınması gerekliliği kaçınılmazdır. Bu yönü ile rahatlık ve güven arayan mizaç alanının, benliğin ayrılaşmasında tampon görevi gördüğü ifade edilebilir.

Mevcut çalışmada Tip2- Duyguları hissetmeyi arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordama etkisini azaltıcı yönde düzenleyici etki gösterdiği belirlenmiştir. Bu mizaç tipindeki bireylerin, oldukça duygusal, içten, dışa dönül, konuşkan ve cana yakın oldukları, ayrıca sevme ve sevilme ihtiyaçlarını fazla önceledikleri, diğerlerinin yaşadıkları sorunlardan kolaylıkla etkilenebildikleri ve buna karşı çok hassas oldukları, ilişkide genellikle 'verici' pozisyonda oldukları ama bununla ilgili partnerlerini suçlayıcı eğilimde de olabilecek kişiler oldukları belirtilmiştir. Ek olarak bu kişilerin, oldukça alıngan, kolay kırılan ve savunmaya geçen bireyler olmalarının yanında, kendi istekleri için oldukça ısrarcı ve manipülatör davranabildikleri, mağrur oldukları, ilgi ve sevgi alamadıklarında saldırgan ve öfkeli olabildikleri açıklanmıştır (Yılmaz vd., 2014). Bu mizaç özelliğindeki bireylerin, ilişki etiği çerçevesinde de tanımlanan, hak görme - verici ve hak görme – yıkıcı alt alanlarının temsilcileri olduklarını ifade etmek yanlış olmazdı. İlişki etiği kapsamındaki hak görme-verici alanı partneri için sevgi ve ilgiyi hak görürken kendisi için hak görmekte zorlanmayı yansıtırken, hak görme-yıkıcı alanı 'hak ettiği' ilgiyi veya sevgiyi alamadığında bunu yıkıcı bir şekilde de olsa almaya çalışmayı yansıtmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Tip2 mizaç özelliklerine sahip olmanın etik bir ilişkide yer alabilmeyi zorlaştırdığı söylenebilir. Dolayısıyla, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif etkisini baskılayabilir. Bu mizaç özelliği, etik bir ilişki için gerekli iki etik kişi koşulunu sağlamaya engel oluşturan bir taraf barındırıyor gibi görünmektedir.

Tip2 mizaç alanının diğer mizaç alanları ile ilişkileri değerlendirildiğinde siklotimik mizaç alanı ile daha yüksek ilişkili olduğu, bunu da anksiyöz mizaç alanının takip ettiği gözlenmiştir (Yılmaz vd., 2014). Siklotimik mizaç alanının, kontrol grubuna göre, iki uçlu duygu durum bozukluğu, tek dönemli ve çok dönemli depresyon gözlenen kişilerde daha fazla gözlendiği rapor edilmiştir (Akdeniz vd., 2004). Benzer şekilde siklotimik mizaç özelliklerinin eksen II kişilik bozukluğu olan kişilerde, tanısı olmayanlara göre daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (Aslan ve Demir, 2008). Ayrıca bu mizaç özelliğinin duygu düzenleme güçlükleri ile de ilişkili olduğu görülmektedir. Siklotimik mizacın bir özelliği olarak belirtilen duygusal netlik eksikliğinin duygu düzenleme güçlüğü'nün anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir (Demirpençe vd., 2021). Geniş bir örnekleme yapılan epidemiyolojik bir çalışmada, bu mizaç alanı ile ilişkili olduğu belirtilen anksiyöz mizaç alanının

anksiyete ve depresyon başta olmak üzere birçok ruhsal bozukluğun güçlü bir yordayıcısı olduğu gösterilmiştir (Karam vd., 2010). Anksiyöz mizaç özelliklerini gösteren bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da düşük olduğu (Kesebir vd., 2013) ve yüksek düzeyde intihar risklerinin olduğu belirlenmiştir (Tanabe vd., 2016). Belirtilen çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, bu mizaç özelliklerinin ruh sağlığı açısından riskli bir zemin oluşturabileceği ifade edebilir. Ayrıca bu mizaç özelliklerinin, hem duygusal açıdan kırılgan yönü hem de, ilişki etiği açısından verici ve yıkıcı yönü göz önüne alındığında, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordama etkisini bozucu yönü beklendik görünmektedir.

Genel olarak, benliğin ayrımlaşmasının bağımsız ve dengeli bir ruh halini de barındırdığı, güçlü bir ego yapısının öne çıktığı düşünüldüğünde, Tip2 mizaç alanının olumsuz bir mizaç zemini olabileceği ifade edilebilir. Dolayısıyla, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki olumlu etkisi engelleniyor olabilir.

Mevcut çalışmada Tip7-Keşfetmenin hazzını arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordayıcı etkisini arttırıcı yönde düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu mizaç özelliğine sahip kişilerin, oldukça aktif, dışa dönük, neşeli, muzip ve konuşkan oldukları, ayrıca, yeniliği ve değişimi sevdikleri, keşfetmekten zevk aldıkları ve bunun yanında sabırsız ve dürtüsel de oldukları belirtilmiştir. Ek olarak, genellikle iyimser oldukları, olumsuz duygulara pek odaklanmadıkları, onun yerine problemlere karşı her zaman bir yol bulabileceklerini düşündükleri ifade edilmiştir (Yılmaz vd., 2014). Bu mizaç tipi, diğer ölçme araçları ile belirlenen diğer mizaç alanlarından en çok yenilik arayışı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu mizaç alanı dopamin nörotransmitterinin baskın olduğu mizaç ile ilişkilendirilmiştir (Fisher vd., 2015; Peirson vd., 1999). Aktif, dürtüsel ve deneyime açık yönü ön planda olan bu mizaç alanının benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki olumlu etkisini arttırıcı rol oynamasının şaşırtıcı olmadığı, dolayısıyla diğer çalışma sonuçları ile de uyumlu olduğu söylenebilir. Benliğin ayrımlaşmasının alt alanlarından birisi olarak da belirtilen, duygusal tepkiselliğin farklılaşma sürecindeki etkisi oldukça önemli olduğu belirtilmiştir (Harrison, 2014). Bu çalışmada, duygusal tepkisellik, duyguların ve düşünceleri bastırması, dolayısıyla bireyin kendi duygularını ve düşüncelerini oldukları gibi ortaya koyamaması şeklinde tanımlanmıştır. Çalışmada, aktif bir şekilde düşünce ve duyguların ifadesinin benliğin ayrımlaşmasında kolaylaştırıcı rol oynadığı ifade edilmiştir.

Ayrıca, benliğin ayrılaşmasının riskli davranışlar gösterme ile pozitif (Formal, 2019), bağlanma kaçınması ve bağlanma kaygısı ile negatif (Cocoli, 2005; Skowron ve Dendy, 2004), amaç değişkenliği ile negatif (Sandage vd., 2017), kişilerarası problemler ile negatif (Wei vd., 2005), ilişkide yakınlık (intimacy) ile pozitif (Patrick vd., 2007), ilişkide çaba gerektiren kontrol ile pozitif (Skowron ve Dendy, 2004), ayrılma kaygısı ve genel kaygı ile negatif (Peleg vd., 2006) yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Araştırma bulgularından, benliğin ayrılaşmasının yakın ilişkilerde birçok faktörle ilişkili olduğu görülmektedir. Risk alma davranışı ve çaba gerektiren kontrol yönleri göz önüne alındığında, Tip7 mizaç tipinin farklılaşmaya iyi bir zemin olabileceği ifade edilebilir. Psikodinamik açıdan Tip7 mizaç alanı id ile ilişkilendirilebileceği gibi ego gücü ile de bağdaştırılabilir. Doğrudan egonun kendisini ortaya koyması olarak kavramsallaştırılabilecek benliğin ayrılaşması, ego ve idin birlikte desteklendiği bir mizaç yapılanmasında, daha olumlu bir şekilde etki gösteriyor gibi görünmektedir.

Tip7’de mizaç özelliklerinde de olduğu gibi, dopamin baskın kişilerin kişilik özelliklerinden, dışa dönüklük ve deneyime açıklık özelliklerinin daha baskın olduğu belirtilmiştir (Brown vd., 2013; Fisher vd., 2015). Shaham ve Amirfakhraie (2019), yaptıkları çalışmada kişilik özelliklerinin benliğin ayrılaşması üzerindeki etkisini değerlendirmişler, en güçlü etkinin sırası ile deneyime açıklık ve bilinçlilik değişkenlerinde olduğunu belirlenmişlerdir. Dopaminin doğrudan denetime açıklık ile olan ilişkisi, benliğin ayrılaşması için gerekli olan aktivasyonu kolaylaştıran bir etken olarak, destekleyici bir biçimde işlev görüyor olabilir.

Nörobilişsel açıdan ele alındığında, genellikle motivasyon ve yönelme ile ilişkilendirilen dopamin aktivasyonunun romantik ilişki durumunda da aktive olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, bu aktivasyonun ilişkinin hangi cinsiyet ya da cinsiyetler arasında olduğundan, kültürden ve ilişki aşamalarında da bağımsız bir şekilde ortaya çıktığı vurgulanmıştır (Acevedo ve Aron, 2014). Yakın ilişkilerde de kişinin, kendisi için özel olarak gördüğü bir başkası ile birlikte olma motivasyonu, yakın ilişkinin kendisinin de bir isteme ve arzulama şekli olması bakımından dopaminerjik ödül sistemi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Fisher vd., 2010). Bu sistemin ayrıca, yakın ilişkideki öfori ve aşırma olarak tanımlanan yapılarla da ilişkisi vurgulanmaktadır. Ötesi, dopaminerjik sistemin Sadece sevilmenin ve destek görmenin değil, sevmenin ve destek vermenin de ödül merkezini aktive ettiği

belirlenmiştir (Acevedo ve Aron, 2014; Fisher vd., 2010; Ortigue vd., 2010). Dolayısıyla, doğrudan ilişki etiği ile ilişkilendirilen alma verme dengesi ile de ilişkisi bulunmaktadır. Stresle baş etme mekanizması ile de ilişkili bu nöral sistemin ilişkide reddedilme ve ayrılma süresi ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Dopamin sistemindeki dengesizliğin (Johnson ve Kenny, 2010), yakın ilişkide reddedilme durumunda ortaya çıkan temel iki aşamanın (protesto ve ümitsizlik) yaşanma sürecinde etken olabileceği, daha spesifik olarak, reddedilmenin protesto döneminde ayrılmak isteyen partneri obsesif bir örüntü ile tekrar kazanma çabasını arttırabileceği belirtilmiştir. Başka bir ifade ile, dopamin sisteminde dengesizlik gözlenen bireyler, ilişkide reddedilme, ayrılma ve yeniden başka bir ilişki geliştirme döngüsünde, ayrılığın ilk aşamasına takılıp işlevlerini sürdürememektedirler. Etik bir ilişki dengeli bir ilişki sürecinin yanında etik bir ayrılığı da barındırmaktadır. Bu yönü ile, bu nörotransmitterin ilişkinin başlangıcı, seyri ve bitişi ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. İlişkilerde ayrılamama, oldukça ciddi sonuçları olabilecek çatışmalara, hatta cinayetlere kadar uzanabilmektedir. Çoğunlukla bunun toplumsal yönü vurgulansa da, nörobiyolojik açıdan da ele alınması gerekebilir.

Sonuç olarak, hem benliğin ayrımlaşması ve hem de doğrudan ilişki etiği ile ilişkili olduğu belirtilen Tip7 mizaç alanının, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordama etkisini arttırması bulgusu literatürde yer alan diğer çalışma bulguları ile de uyumlu görünmektedir. Tip7 mizaç zemini, hem bireyin farklılaşmasını destekleyerek, hem de ilişki etiğinin gelişimini destekleyerek, benliğin ayrımlaşması ile ilişki etiği arasındaki olumlu ilişkiyi arttırıyor olabilir.

Mevcut çalışmada Tip9- Duyumsal hareketsetel konfor arayan mizaç tipinin, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordama etkisini arttırıcı yönde düzenleyici etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu mizaç tipindeki kişiler, sakin, uyumlu, barışçıl, uzlaştırıcı, utangaç, inatçı ve öfkelerini gizleyen ağırkanlı bireyler olarak tanımlanmışlardır (Yılmaz vd., 2014). Bu mizaç özelliğini gösteren kişilerin genel olarak, iyi bir ilişki içinde olmayı önemseyen, sorun çıkarmayan ve karşı çıkmayan kişiler oldukları, ayrıca diğer insanları yargılamadan oldukları gibi kabul etme eğiliminde oldukları, ilişkilerinde bütünlük kurabilecekleri bir partneri aradıkları, bütünlük kurabilmek için çok uyumlu davranıp hayır demekte zorlanabilecekleri de ifade edilmiştir. Ek olarak, karar vermekte zorlanabilecekleri ama problemlerle ilgili genellikle olumlu bir bakış açısına sahip oldukları belirtilmiştir. Bu uyumlu ve

müdahaleci olmayan yanlarının arkasında, kendi ihtiyaçlarını karşılamayı, rahat olmayı ve korunma ihtiyaçlarının karşılanmasını önceliklerinin yattığı vurgulanmıştır. Bu mizaç alanının, diğer ölçme araçları ile belirlenen mizaç alanlarından ödül bağımlılığı mizaç alanı ve işbirliği yapma karakter alanı ile yüksek ilişki gösterdiği belirtilmiştir. Hatta, Tip9 mizaç tipinin, işbirliği yapma karakter alanı ile ilişkisinin ödül bağımlılığı mizaç alanı ile ilişkisinden daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Yılmaz vd., 2014). İlişki etiği kapsamında ele alındığında, ilk bakışta bu mizaç özellikleri gösteren bireylerin ilişkide daha fazla verici davranabilecekleri söylenebilir. Ancak, bu mizaç alanındaki bireyler, tamamen boyun eğici bir şekilde uyumlu davranmamakta, kendi ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilmeyi de önceliklemektedirler. Bu yönleri, ilişkilerinde tamamen verici bir şekilde davranmalarına kısmen engel olabilecek bir taraf gibi görünmektedir. Aynı zamanda bu kişilerin, tamamen boyun eğici bir tutum sergilemek yerine, işbirliğine yatkın bir tutum içinde oldukları ifade edilebilir. Genel olarak, ilişki kurmaya yönelik olumlu motivasyonları, bütünleşme istekleri ve işbirliğine yatkın yanları göz önüne alındığında, benliğin ayrımlaşmasının ilişki doyumuna etkisini olumlu yönde arttıran bir şekilde işlev görmesi beklendik yöndedir. Literatürdeki diğer çalışma bulguları incelendiğinde benzer çalışma bulguları olduğu görülmektedir. Evli bireylerde yapılan bir çalışmada, partnerlerin benlik farklılaşması düzeylerinin ilişkideki çatışma ile negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Haber, 1984). Uyumluluğun hem ilişkinin sürmesini hem de ilişki doyumunu pozitif şekilde yordadığı rapor edilmiştir (Kelly ve Conley, 1987). Genç yetişkinler örnekleminde yapılan bir başka çalışmada, çatışma çözme yaklaşımları ve ilişki doyumunu arasındaki ilişki heteroseksüel partnerler örnekleminde değerlendirilmiştir (Hojjat, 2000). İlişkide, pozitif-pasif çatışma çözme yaklaşımının kullanılmasının sadece erkeklerin ilişki doyumunu pozitif şekilde yordadığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada, kadınların, kendi çatışma çözme stratejilerini 'girişken' algılarken, erkeklerin ise daha pozitif ve pasif algıladıkları rapor edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, uyumlu ve pozitif çatışma çözme yöntemlerini kullanmanın ilişkiye olumlu yansıdığı, ama cinsiyetler arası farklılaşmanın da olabileceği ifade edilebilir. Benzer şekilde, Assad ve arkadaşlarının (2007), genç yetişkinler örnekleminde yaptıkları boylamsal çalışmada, partnerlerin iyimserliklerinin hem kendi ilişki kalitelerini hem de partnerlerinin ilişki kalitelerini işbirliğine dayalı problem çözmenin tam aracılığı ile olumlu yönde yordadığını belirlemiştir. Üç yıl süren boylamsal çalışma sonucuna

göre, partnerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak, kişilerin iyimserlikleri işbirliğine dayalı problem çözme düzeylerini arttırmakta, işbirliğine çözme problem çözme stratejilerini kullanmaları da hem kendilerinin hem de partnerlerinin ilişki kalitesini arttırmaktadır. Bir başka çalışmada da, patolojik kıskançlığı olan bireyler kontrol grubu ile karşılaştırılmış, bu bireylerin daha yüksek düzeyde kaygılı-kararsız bağlandıkları ve daha düşük düzeyde kendini yönetme ve iş birliği yapma karakter özellikleri gösterdikleri belirtilmiştir (Costa vd., 2015). Bir meta-analiz çalışmasında, 19 çalışmadan örneklem alınarak analiz yapılmış ve uyumlu kişilik özelliklerinin ilişki doyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı rapor edilmiştir (Malouff vd., 2010). Sonuç olarak işbirliği yapma karakter özelliği ile ilişkili Tip9 mizaç alanının, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiğini olumlu yönde yordama gücünü arttırdığı ifade edilebilir.

Tip9 mizaç alanının, diğer mizaç ölçümlerinden en çok ilişkili olduğu alanlardan birinin ödül bağımlılığı (Reward Dependence) olduğu, bu mizaç alanında da ön plana çıkan nörotransmitterin norepinephrin olduğu belirtilmiştir (Köse vd., 2004). Nörolojik açıdan ele alındığında, bu nörotransmitterin ilişkinin ilk aşamasında artış gösterdiği belirtilmiştir (Fisher, 2000, 2004; Meyer, 2007). İlk geçici aşamada artan bu aktivasyon kişiyi partner adayına yaklaştıran biyolojik bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu mizaç alanının ilişki kurmaya ve bütünleşmeye yatkınlığı biyolojik açıdan da bu şekilde açıklanabilir. Genel olarak uyumlu, bütünlük kurmaya istekli bu mizaç alanının benliğin ayrımlaşması için de iyi bir zemin olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak benliğin ayrımlaşması tanımı düşünüldüğünde, bağımsız seçimler yapabilen ve duygusal olarak da sağlıklı bağ kurabilen kişiler benliği farklılaşmış kişiler olarak ifade edilmektedir. Bu mizaç alanı benliğin ayrımlaşmasının, diğerleri ile sağlıklı bağ kurma tarafını daha çok besliyor, dolayısıyla da, benliğin ayrımlaşmasının ilişki etiği üzerindeki pozitif yordama etkisini arttırıcı bir etki gösteriyor olabilir.

Cinsiyetçilik ile İlişki Etiği Arasındaki İlişkilere İlişkin Tartışma

Son olarak, mevcut çalışmada cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerinde negatif yönde anlamlı bir yordama etkisi olduğu belirlenmiştir. Cinsiyetçilik, kadınların erkeklere göre, özellikle erkek egemen toplumlarda, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda eşitsizliğe maruz kalmalarını içeren tutum ve davranışları yansıtan bir

kavram olarak tanımlanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Cinsiyetçiliğin, hem eşitsizliği barındırması hem de ilişkide hakların teslimine ilişkin güvensizliği barındıran bir tarafı olduğundan, özü itibari ile ilişki etiğinin birçok yönüne ters düşen bir yapı olduğu da vurgulanmıştır (Dankoski ve Deacon, 2000). Literatürdeki çalışma bulguları değerlendirildiğinde, bu çalışma bulgularının literatürde yer alan bulgularla benzer olduğu ifade edilebilir.

Beklenmedik bir şekilde olduğu vurgulanarak, cinsiyetçiliğin düşmanca cinsiyetçilik alanının ilişki etiği üzerinde anlamlı bir yordama etkisinin olmadığı belirtilmiştir (Adkins, 2010). Ancak aynı çalışmada, kadınların eşitliği için toplumsal ilerlemelere ilişkin tutum ve inanışlar olarak tanımlanan modern cinsiyetçilik alanının hem dikey hem de yatay ilişki etiği ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışma bulgularına göre, düşmanca cinsiyetçiliğin değil ama kadınların eşitliği ile ilgili inanışların ve tutumların artmasının ilişki etiğini arttırdığı ifade edilebilir. Başka bir çalışmada, hem heteroseksüel hem de homoseksüel kadın ilişkilerinde cinsiyetçilik ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş (Stutzman, 2013). Cinsiyetçiliğin ilişki doyumu ile her iki ilişki şeklinde de olumsuz bir faktör olarak yer aldığı; ancak aynı cinsiyetler arası ilişkide toplumsal cinsiyet faktörlerinin etkisinin daha az olduğu belirtilmiştir. Sáez ve arkadaşları (2019) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, partneri tarafından fiziksel özellikleri dışındaki özelliklerine (zekâsı, güvenilirliği, yaratıcılığı, mizah anlayışı, destekleyici olması gibi) ne kadar değer verildiği ile ilişki doyumu ilişkisini araştırmışlar ve beklendiği gibi olumlu yönde ilişki gözlemişlerdir. Benzer şekilde, cinsiyetçilik ile partneri nesneleştirme arasında da pozitif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Shinne, 2016). Fiziksel çekiciliğin yanında partnerin başka özellikleri ile değer görmelerinin ilişkiye yansması beklendik görünmektedir. Cinsiyetçilik de bu açıdan ele alındığında, kadına daha az değer vermeyi barındırdığı ve dolayısıyla daha az eşit muameleyi hak ettiği algısını içerdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla düşük ilişki etiği ve ilişki doyumu ile ilişkilendirilmektedir.

Sonuç olarak cinsiyetçiliğin doğrudan eşitlik ile ilişkilendirilen, alma verme dengesinin vurgulandığı bir yapı olan ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkisi, eşitlik ile çelişmesi ile ilişkili olabilir. Bu çalışmanın örnekleminin büyük bir çoğunluğunun heteroseksüel bir ilişki içinde olduklarını belirttikleri göz önüne alındığında, cinsiyete yönelik olan bir eşitsizlik algısı, ilişkinin seyrine de yansıyor olabilir. Ki literatürde de, narsistik hak görmenin, kadınlarda hem düşmanca hem de

korumacı cinsiyetçiliği arttırdığı belirtilmiştir (Schrödter vd., 2021). Dolayısıyla, ilişki etiğinin alt boyutlarından hak görme ile de olumlu ilişkisi belirtilen cinsiyetçiliğin ilişki etiğini negatif yönde yordamaktadır.

Cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki negatif yordayıcılık etkisinde, hiçbir mizaç özelliğinin düzenleyici etkisi olmadığı belirlenmiştir. Literatürde de benzer araştırma bulgularının olduğu görülmektedir. Doğrudan mizaç özellikleri ve cinsiyetçilik arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya ulaşılamadığı için, kişilik özellikleri bağlamında ele alınmıştır. Kişilik özellikleri ile toplumsal cinsiyet ilişkilerinin değerlendirildiği bir çalışmada (Krings ve Facchin, 2009), ne korumacı ne de düşmanca cinsiyetçiliğin kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Başka bir ifade ile, cinsiyetçiliğin kişilik özellikleri ile ilişkili olmadığı belirtilmiştir.

Literatürde bu çalışmanın bulguları ile uyuşmayan bulgular olduğu da görülmektedir. Genç yetişkinler örnekleminde yapılan bir çalışmada, deneyime açıklığın ve uyumluluğun cinsiyetçiliğin negatif yordayıcıları olduğu rapor edilmiştir (Akrami vd., 2011). Başka bir çalışmada, kadınlarda kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ve bilinçliliğin düşmanca cinsiyetçilik üzerinde pozitif, açıklık ve nevrozizmin ise negatif; erkek örnekleminde ise açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri üzerinde negatif yordama etkisinin olduğu belirtilmiştir (Hellmer vd., 2018). Aynı çalışmada korumacı cinsiyetçilik üzerinde hem kadın hem erkeklerde sadece açıklığın negatif yordayıcı olduğu belirlenmiştir. Bilinçlilik ve dışa dönüklük alanlarının, kadınlarda düşmanca cinsiyetçilik düzeyini arttıran kişilik özellikleri olarak ortaya çıkması beklenmedik görünmektedir. Bu çalışma bulguları ile uyuşmayan sonuçları olan araştırmalarda, kişilik özellikleri bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Ancak, bu çalışmada mizaç özellikleri değiştirici-düzenleyici değişken olarak değerlendirilmiştir.

Belirtilen araştırma sonuçlarından, mizaç ve kişiliğin cinsiyetçilik ile ilişkisi ile ilgili tutarlı bir sonuç çıkarmak zor gibi görünmektedir. Bu konu ile ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu çalışmada cinsiyetçilik ile ilişki etiği arasındaki ilişkide mizacın düzenleyici etkisinin olmaması, cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki güçlü yordama etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Model testinde ilişki etiğinin en güçlü yordayıcısının cinsiyetçilik olduğu belirlenmiştir. Cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki negatif yöndeki yordama etkisi mizaç özelliklerinin arttırıcı veya

azaltıcı yöndeki bozucu etkisinden bağımsız olarak gerçekleşiyor olabilir. Başka bir ifade ile, cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi mizaç özellikleri tarafından değiştirilemeyecek ölçüde güçlüdür.

Bu sonuçların bir başka nedeni de, mizaçtan başka düzenleyici değişkenlerin rol oynama ihtimali olabilir. Literatürde, cinsiyetçilik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsiyetin düzenleyici etkisi olduğu; erkeklerde, kadınlara göre, cinsiyetçiliğin ilişki doyumuna daha fazla negatif etki ettiği rapor edilmiştir (Campbell, 2017). Ayrıca, bağlanma boyutlarının cinsiyetçilik üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği bir meta analiz çalışmasında, erkeklerin iyimser cinsiyetçiliklerinin hem bağlanma kaçınması hem de bağlanma kaygıları tarafından etkilendiği, ancak kadınların iyimser cinsiyetçiliğinin sadece bağlanma kaygısı tarafından yordandığı; düşmanca cinsiyetçiliğin ise hem kadın hem erkeklerde sadece bağlanma kaygısı tarafından yordandığı belirlenmiştir (Fisher ve Hammond, 2019). Cinsiyetçiliğin belirleyicilerinin de her iki cinsiyet açısından farklılaşabildiği gözlenmektedir. Sonuç olarak cinsiyetçiliğin ilişki etiği üzerindeki negatif yordama etkisinde mizacın düzenleyici etkisinin daha iyi anlaşılması için, daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Bu çalışmada ele alınan mizaç özelliklerinin düzenleyici etkisi, her ne kadar bir çok bağımsız değişkenin ilişki etiği üzerindeki yordama etkisinde azaltıcı veya arttırıcı yönde ortaya çıkmış olsa da, etki büyüklükleri bağlamında ele alındığında, nispeten düşük düzeyde oldukları görülmektedir. Bu durum, başka düzenleyici faktörlerin de olabileceğine işaret etmekle birlikte, bu çalışmada mizacı ölçmek üzere kullanılan ölçme aracının yapısından da kaynaklanıyor olabilir. Bu ölçme aracında dokuz alan ölçülmekte ve her biri için ayrı bir mizaç örgütlenmesi tanımlanmaktadır. Bunun yerine, nörotansmitterleri-hormonları (serotonin, dopamin, norepinefrin, glutamaterjik, testosteron, oksitosin) temel alarak gruplama yapan diğer ölçme araçları kullanılarak da değerlendirme yapılabilir. Hali hazırda çalışmada bulguları da bu nörotansmitter çerçevesinde ele alınmıştır, ancak doğrudan bu yönde ölçümler yapılarak test edilmesi, daha doğrudan ve güçlü bulgular elde etmeyi kolaylaştırabilir.

Bu araştırmada elde edilen tüm bulgular ve tartışılan diğer araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, yakın ilişkilerdeki dinamiklerin anlaşılması için, nörolojik, sosyolojik, felsefi ve biyolojik başta olmak üzere birçok açıdan birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Son zamanlarda yapılan

Çalışmalarda, ilişki doyumunun genetik yönü de değerlendirilmiştir. CD38 genetik varyasyonun oksitosin üzerindeki doğrudan etkisi aracılığı ile hem yakın ilişkide pozitif duygulanım ile, hem de daha güvenli hissetme ile ilişkilendirilmiştir (Sadıkaj vd., 2020). Yakın zamanda yapılan benzer bir çalışmada da CD38 genetik varyasyonunun, biyolojik cinsiyet farkında da bağımsız bir şekilde, partnere güven, partnerden memnun olma-onun değerini bilme, affetme ve ilişki doyumunu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Makhanova vd., 2021). Çalışmada bu genin ilişki doyumunu daha çok güven üzerinden etkilediği, bu gene sahip olanların partnerlerine daha fazla güvendikleri belirtilmiştir. Sonuç olarak, yakın ilişkilerin biyolojik yönünün de dikkate alınması gerektiği ifade edilebilir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın birçok sınırlılığı bulunmaktadır. ne çıkan sınırlılıklar, başlıklar halinde sunulmuştur. Öncelikle, ilişki etiği, literatürde hem yatay hem de dikey yönden değerlendirilmektedir. Mevcut çalışmada sadece yatay ilişki etiği değerlendirilmiştir, ancak bireyin ailesi ile kurduğu ilişki bağlamındaki ilişki etiği yani dikey etik değerlendirilmemiştir. Bu yönü ile çalışmanın önemli kısıtlılığı olduğu belirtilebilir.

Bu çalışmanın verilerinin çevrim içi formda toplanması, her ne kadar kolaylık sağlasa da önemli bir sınırlılığı da beraberinde getirmektedir. İnternete erişim problemi henüz tam anlamıyla çözülebilmiş olması, çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorluklar da doğrudan gözlenebilir. Birçok ğrenci hala bilgisayara ve internete ulaşmakta zorlanmaktadır. Bu çalışmanın, internete erişimi olmayan ve düşük sosyoekonomik düzeydeki kişilere genellenebilir olduğunu iddia etmek doğru olmayacaktır.

Bu çalışmanın verileri, hala da devam eden, koronavirüs pandemisi sürecinde toplanmıştır. Literatürde pandeminin hem aile ilişkilerini hem de yakın ilişkileri etkilediği belirtilmiştir. Bu yönü ile, ortaya konulan tüm bu bulguların bu kısıtlılık ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada ilişki etiği genel olarak ele alınmıştır. Ancak, hak görme alanlarının yordayıcılarının ayrı ayrı değerlendirilmesinin literatüre ayrıntılı katkıları olabilir.

Bu çalışmada daha çok, doğrudan veri toplanan kişinin şimdiki ve geçmiş yakın ilişkileri ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Partnerine ilişkin bilgiler toplanmamış ve analize dahil edilmemiştir. Partnerin yaşı, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyi ve diğer psikolojik özellikleri (kişilik özellikleri, bağlanma boyutları gibi) gibi faktörler de ilişki etiğinde etken olabilir.

Bu çalışmada veriler çevrim içi toplandığından kadın ve erkek katılımcıların sayıları birbirinden farklıdır. Her ne kadar analizlerde cinsiyet değişkeni kontrol edilerek, bu farkın analiz sonuçlarına etkisi kontrol edilmeye çalışılsa da, kadın ve erkek sayılarının farklı oluşu bir sınırlılık olarak belirtilebilir.

Öneriler

Araştırma bulgularına bağlı olarak araştırmacılara, ruh sağlığı uzmanlarına ve politika yapıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Yapılacak olan diğer çalışmalarda, ele alınan faktörlerin, doğrudan ilişki etiğine etkisinin değerlendirilmesi daha net sonuçların alınmasına yardımcı olabilir. Şöyle ki, ilişki etiği ile ilişki doyumu ilişkili yapılarıdır ama tamamen binişik değildir. İlişkiden memnuniyet ile ilişkideki alma verme dengesinin ayırt edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada test edilen model gibi bir model, ilişki doyumu değişkeni de kontrol değişkeni olarak alınarak test edilebilir. Bu sayede, ilişki doyumunun ilişki etiği içindeki varyansı kontrol edilerek, değişkenlerin sadece ilişki etiği üzerindeki yordama etkisi net bir şekilde ortaya konabilir.

Şeme terapi bağlamında vurgulanan, şemaların kişilerarası yansıması olarak da tanımlanan, şema kimyası yapısının ile ilişki etiği ilişkisi araştırılabilir. Bu yapıda, kişilerin kendi patolojilerine bağlı olarak, kendi patolojilerini besleyen partnerler seçtikleri varsayılmaktadır. Şema kimyası olan ve olmayan çiftler ilişki etikleri bağlamında karşılaştırılabilir.

Bu çalışmada, tek bir partnerden alınan veriler analiz edilmiştir. Ancak bunun yerine diyadik, yani partnerlerin birlikte de dahil olduğu bir araştırma ilişki etiği dinamiklerinin ortaya konmasına daha fazla katkı sağlayabilir. Örneğin partnerlerin benliklerinin farklılaşması, her bir partnerin karşılıklı olarak ilişki etiklerini etkileyebilir. Aynı durum cinsiyetçilik için de geçerli olabilir. Partnerin cinsiyetçilik düzeylerinin, hem kendilerinin hem de birbirlerinin ilişki etiklerini nasıl etkilediği araştırılabilir.

Bu çalışma genel anlamda heteroseksüel bir örnekleme yapılmıştır. Ancak aynı cinsiyette olan partnerin yer aldığı ilişkilerde, kendini damgalama, içsel homofobi gibi süreçlerin de etkisi ile ilişki etiği dinamikleri değişebilir. Bu yönü ile, homoseksüel ilişkilerdeki ilişki etiğinin yordayıcıları değerlendirilebilir.

İlişki etiği, partnerin patolojilerinden doğrudan etkilenebilen bir değişken gibi görünmektedir. Bireysel patolojilerin yanında ilişkilere yönelik patolojiler de tanımlanmaktadır. İlişkiye yönelik Obsesyonlar ve Kompülsiyonlar bu konuda iyi bir örnek olabilir. Bu nedenlerle, ilişkilere yönelik obsesyonları ele alan bir konsept olan bu değişken, başka bir ifade ile sürekli bir şekilde ilişkiyi ve partnerin doğru olup olmadığını sorgulama, düşünme ve kontrol etme şeklinde ortaya çıkan ilişki psikopatolojileri ile ilişki etiği arasındaki ilişkilerin araştırılması literatüre katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada ilişki etiğinin devam eden bir ilişkide ortaya çıkabilecek yönleri ele alınmıştır. İlişki etiği ilişki süreci içinde olabileceği gibi, ayrılık sürecinde de olması gereken bir durumdur. Bir açıdan etik dengelerin olmadığı bir ilişkinin bittiği varsayılırsa, bitişin kendisinin ne düzeyde etik olduğu da değerlendirilebilir. İlişkisi biten bireylerin ilişkinin bitimine ilişkin etik davranışları da araştırılabilir. Bu yönü ile bireysel ve kültürden kaynaklanabilecek yönleri de kontrol edilmelidir. Bir kültürde partnerin, ilişkiyi bitirmek istediğini deklare etmesi, gerçekten ilişkiyi bitirmek istediği anlamını taşıırken, başka bir kültürde bu daha fazla ilgilenilmek istediği anlamına gelebilir. Elbette, böyle bir durumda, ilişki etiği açısından bireyin talep ettiği ilgiyi ve sevgiyi yıkıcı bir şekilde almaya çalıştığı da unutulmamalıdır. Hem ilişki bitimine ilişkin etik algılar ve deneyimler araştırılabilir, hem de bu deneyimler kültürler arası karşılaştırılabilir.

İlişki etiğinin kültürel tarafına ek olarak, sosyoekonomik durum ile de ilişkili olabilir. Yapılacak araştırmalarda, kültürlerarası karşılaştırmalar yapılırken, gelir düzeyinin de göz önünde bulundurulması önemli görünmektedir. Sadece başka bir ülkede doğmuş olmanın etkisinin yanında, ulaşılan imkanların farklıları da ilişki etiği dinamiklerini etkileyebilir. Genç yetişkinlik döneminde ailesinden ayrı bir eve çıkabilen, evi, arabası ve ekonomik özgürlüğü olan bir kişinin ilişki dinamikleri ile, bu dönemde iş bulma kaygısı yaşayan veya daha da ötesi ailesine de bakmak sorumluluğunda olan birisinin ilişki dinamikleri muhtemelen benzer olmayacaktır.

Yapılacak araştırmalarda, Şema terapi çerçevesinde ele alınırsa, şema alanlarının ilişki etiği üzerindeki etkilerini ortaya koymak literatüre anlamlı katkılar

sağlayabilir. Örneğin, 'kendini feda' şeması, ilişki etiğinde 'verici' olma durumu ile ilişkili olabilir. Aynı zamanda, temel inançlar ve şemaların ilişki etiği üzerindeki etkisinin belirlenmesi, bilişsel terapi müdahaleleri açısından da literatüre katkı sağlayabilir.

Ruh sağlığı çalışanları, özellikle bağlamsal terapiyi kullanarak çift terapisi yürüten kişiler, cinsiyetçiliğin, benliğin ayrımlaşmasının, bağlanma boyutlarının ve mizacın da ilişki etiğini etkileyebileceğini göz önünde bulundurabilir. Çiftleri ilişki etiği bağlamında değerlendirirken, ilişki etiklerini bozabilecek veya güçlendirebilecek faktörleri değiştirerek, etik bir ilişkide yer almasını destekleyebilir.

Nihayetinde bu çalışma korelasyonel bir çalışmadır ve betimleyici bulgular ortaya koymaktadır. Ruh sağlığı uzmanları, bu çalışmada elde edilen kuramsal bilgileri de dikkate alarak, test etmek üzere geliştirecekleri müdahale programları üzerinde çalışabilirler.

Yakın ilişkilerdeki sorunların bütüncül bir bakış açısı ile ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kişilerarası sınır ihlalleri, çok küçük yaşlarda ortaya çıkan zorbalık davranışları ile kendini gösterebilmektedir. Görmezden gelinen "küçük" zorba davranışlar, ileriki yaşlarda, sadece yakın ilişkilerde değil, sosyal ilişkilerde, çalışma hayatında, anne-baba çocuk ilişkisi de dahil olmak üzere bir çok alanda ciddi sınır ihlallerine zemin hazırlıyor olabilir. İlişki etiği sadece yetişkin yaşamında ele alınması gereken bir olgu olmaktan öte, çok küçük yaşlardaki çocukların kendi aralarındaki ilişkilerindeki etikten, çalışan işveren ilişkisindeki etiğe, ev sahibi kiracı ilişkisinden komşu ilişkilerine kadar yaşamın her alanında kendisini gösterebilmektedir. Okul psikolojik danışmanları, özellikle ilkökul düzeyinde ortaya çıkan zorba davranışları ciddiye alarak ve buna bağlamsal terapi gibi bütüncül değerlendirmeye imkan veren psikoterapi yaklaşımları ile müdahale edebilirler. Sınır ihlalleri, anasınıflarında ve anaokullarındaki oyuncak paylaşımından, oturma alanı paylaşımına kadar bir çok mikro alanda gelişip büyümektedir.

Son olarak, politika yapıcılara ilişki etiği ile ilgili daha fazla çalışma yapılabilmesi için proje destekleri vermeleri ve bu alanların öncelik kazandırılması için çalışma yapmaları önerilebilir. Ayrıca, özellikle sınıf öğretmenlerinin ve okul psikolojik danışmanlarının, kişilerarası sınır ihlallerine ve zorbalığa karşı hizmet içi eğitimlerle farkındalıkları arttırılabilir. Bu yönde yapılacak eğitim programları ve projeler öncelikli şekilde ele alınabilir.

Kaynaklar

- Acevedo, B. P. ve Aron, A. P. (2014). Romantic love, pair-bonding, and the dopaminergic reward system. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *Mechanisms of social connection: From brain to group*. (pp. 55–69). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14250-004>
- Adams, J. F. ve Maynard, P. E. (2004). Contextual Therapy. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 3(1), 1–11. https://doi.org/10.1300/J398v03n01_01
- Adkins, K. S. (2010). *A Contextual Family Therapy Theory Explanation for Intimate Partner Violence* (Doctoral dissertation). <https://repositorio.flacsoandes.edu.ec/bitstream/10469/2461/4/TFLACSO-2010ZVNBA.pdf> adresinden erişildi.
- Akdeniz, F., Kesebir, S., Vahip, S. ve Saffet, A. (2004). Duygudurum Bozuklukları ile Mizaç Arasında İlişki Var mı? *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(3), 183–190.
- Akgün, Z. ve Uysal, Y. (2019). Toplumsal Cinsiyet ve Narsisizm İlişkisi. *Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi*, 2(1), 29–35.
- Akiskal, H. S. ve Akiskal, K. (1992). Cyclothymic, hyperthymic, and depressive temperaments as subaffective variants of mood disorders. *American Psychiatric Press Review of Psychiatry*, 11, 43–62.
- Akrami, N., Ekehammar, B. ve Yang-Wallentin, F. (2011). Personality and Social Psychology Factors Explaining Sexism. *Journal of Individual Differences*, 32(3), 153–160. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000043>
- Algan, T. (2016). Aile Danışmanlığı Uygulaması: Dünü, Bugünü ve Yarını. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2208–2217.
- ACA (American Counseling Association) (2021). *American Counseling Association*. <https://www.counseling.org/about-us/divisions-regions-and-branches/divisions> adresinden erişildi.
- Anadolu Üniversitesi. (2012). *Psikolojik danışma ve rehberlik merkezi faaliyet raporu*.
- Armsden, G. C. ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-

- being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427–454.
<https://doi.org/10.1007/BF02202939>
- Aslan, S. ve Demir, E. Y. (2008). Yineleyici ve Tek Dönem Major Depresif Bozukluğu Olan Hastaların Kişilik ve Affektif Mizaç Özellikleri. *Klinik Psikiyatri*, 11, 61–67.
- Assad, K. K., Donnellan, M. B. ve Conger, R. D. (2007). Optimism: An Enduring Resource for Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(2), 285–297. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.2.285>
- Balz, J., Romero, Y. R., Keil, J., Schubert, F., Ittermann, B., Mekle, R., Montag, C., Gallinat, J. ve Senkowski, D. (2018). Glutamate concentration in the superior temporal sulcus relates to neuroticism in schizophrenia. *Frontiers in Psychology*, 9(5), 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00578>
- Baron, R. ve Kenny, D. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Bartholomew, K ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Bartholomew, Kim. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147–178.
- Bartholomew, Kim ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Bartle-Haring, S. ve Lal, A. (2010). Using Bowen Theory to Examine Progress in Couple Therapy. *The Family Journal*, 18(2), 106–115. <https://doi.org/10.1177/1066480710364479>
- Bedford, V. H. (1998). Sibling Relationship Troubles and Well-Being in Middle and Old Age. *Family Relations*, 47(4), 369–376.
- Bentler, P. M. ve Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods & Research*, 16(1), 78–117.
- Blackstone, A. M. (2013). Gender Roles and Society. In J. R. Miller, R. M. Lerner,

- L. B. Schiamberg ve P. M. Anderson (Eds.), *The Encyclopedia of Human Ecology* (pp. 335–338). ABC-CLIO.
- Blanchard, D. C., Hynd, A. L., Minke, K. A., Minemoto, T. ve Blanchard, R. J. (2001). Human defensive behaviors to threat scenarios show ... and anxiety-related defense patterns of non-human mammals. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 25, 761–770.
- Bosson, J. K., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C. H. ve Kernis, M. H. (2008). Untangling the Links between Narcissism and Self-esteem: A Theoretical and Empirical Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(3), 1415–1439. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00089.x>
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Krasner, B. (1986). *Between Give and Take: A Clinical Guide to Contextual Therapy*. Brunner/Mazel.
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Krasner, B. R. (1980). Trust-based therapy: A contextual approach. *American Journal of Psychiatry*, 137(7), 767–775. <https://doi.org/10.1176/ajp.137.7.767>
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Spark, G. (1984). *Invisible loyalties*. Brunner/Mazel.
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Ulrich, D. (1981). Contextual therapy. In A. Gurman & D. P. Kniskern (Eds.), *Handbook of Family Therapy*. Brunner/Mazel.
- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Guerin (Ed.), *Family therapy: theory and practice*. Gardner Press.
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. Rowman Littlefield.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350–373.
- Bowlby, John. (1973). *Attachment and Loss: Volume II. Separation, Anxiety and Anger*. Basic Books.
- Bowlby, John. (1980). *Attachment and Loss, Volume III Loss, Sadness and Depression*. Basic Books.
- Bowlby, John. (1982). *Attachment and Loss Volume I Attachment* (2nd ed.). Basic Books. <http://www.loc.gov/catdir/enhancements/fy0831/00266879->

b.html%5Cnhttp://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:
Attachment+and+loss#1

- Brehm, J. W. ve Cohen, A. R. (1962). *Explorations in cognitive dissonance*. John Wiley & Sons Inc. <https://doi.org/10.1037/11622-000>
- Bretaña, I., Alonso-Arbiol, I., Molero, F. ve Pardo, J. (2020). Avoidant attachment and own and perceived partner's conflict resolution in relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(12), 3123–3138. <https://doi.org/10.1177/0265407520949697>
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759–775.
- Brown, L. L., Acevedo, B. ve Fisher, H. E. (2013). Neural correlates of four broad temperament dimensions: Testing predictions for a novel construct of personality. *PLoS ONE*, 8(11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0078734>
- Brown, R. P., Budzek, K. ve Tamborski, M. (2009). On the meaning and measure of narcissism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(7), 951–964. <https://doi.org/10.1177/0146167209335461>
- Bushman, B. J., Steffgen, G., Kerwin, T., Whitlock, T. ve Weisenberger, J. M. (2018). “Don’t you know I own the road?” The link between narcissism and aggressive driving. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 52, 14–20. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2017.10.008>
- Butzer, B. ve Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15, 141–154.
- Campbell, D. (2017). *Demographic Variables as Moderators Between Relationship Satisfaction and Benevolent Sexism*. Sam Houston State University.
- Campbell, W. K., Bonacci, A. M., Shelton, J., Exline, J. J. ve Bushman, B. J. (2004). Psychological Entitlement: Interpersonal Consequences and Validation of a Self-Report Measure. *Journal of Personality Assessment*, 83(1), 29–45. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8301_04
- Candel, O. S. ve Turliuc, M. N. (2019). Insecure attachment and relationship satisfaction: A meta-analysis of actor and partner associations. *Personality and*

Individual Differences, 147(April), 190–199.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.04.037>

Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L. ve Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22(2), 131–146.
<https://doi.org/10.1002/per.666>

Carnevale, J. P. (2002). *Danışmanlık İncileri* (D. Albayrak-Kaymak (Ed.)). Anahtar Kitap.

Casad, B. J., Salazar, M. M. ve Macina, V. (2015). The Real Versus the Ideal. *Psychology of Women Quarterly*, 39(1), 119–129.
<https://doi.org/10.1177/0361684314528304>

Casale, S., Fioravanti, G., Baldi, V., Flett, G. L. ve Hewitt, P. L. (2020). Narcissism, perfectionistic self-presentation, and relationship satisfaction from a dyadic perspective: Narcissism and Relationship Satisfaction. *Self and Identity*, 19(8), 948–966. <https://doi.org/10.1080/15298868.2019.1707272>

Chapanis, N. P. ve Chapanis, A. (1964). Cognitive dissonance. *Psychological Bulletin*, 61(1), 1–22. <https://doi.org/10.1037/h0043457>

Chen, F., Curran, P. J., Bollen, K. A., Kirby, J. ve Paxton, P. (2008). An empirical evaluation of the use of fixed cutoff points in RMSEA test statistic in structural equation models. *Sociological Methods and Research*, 36(4), 462–494.
<https://doi.org/10.1177/0049124108314720>

Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives Of General Psychiatry*, 44, 573–588.

Cocoli, E. (2005). *Attachment dimensions, differentiation of self, and social interest: A structural equation modeling investigation of an interpersonal-maturational model*. Seattle Pacific University.

Cohen. (2013). *Applied Multiple Regression/Correlation Analysis for the Behavioral Sciences*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203774441>

Coppola, J., Gangamma, R., Kavar, C., Patton, R. ve Ramadoss, K. (2021). Adult Romantic Attachment and Relational Ethics: A Dyadic Analysis of Couples in

- Therapy. *Contemporary Family Therapy*, 43(3), 234–247. <https://doi.org/10.1007/s10591-021-09574-w>
- Costa, A. L., Sophia, E. C., Sanches, C., Tavares, H. ve Zilberman, M. L. (2015). Pathological jealousy: Romantic relationship characteristics, emotional and personality aspects, and social adjustment. *Journal of Affective Disorders*, 174, 38–44. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.11.017>
- Crandall, J. E. (1980). Adler's concept of social interest: Theory, measurement, and implications for adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 481–495. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.39.3.481>
- Cuijpers, P., van Straten, A. ve Warmerdam, L. (2007). Behavioral activation treatments of depression: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27(3), 318–326. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.11.001>
- Curun, F. (2012). Sex Role Orientation and Romantic Relationship Satisfaction: A Study in Turkey. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 6(2), 227–234. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v6i2.103>
- Dankoski, M. E. ve Deacon, S. A. (2000). Using a feminist lens in contextual therapy. *Family Process*, 39(1), 51–66. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2000.39107.x>
- Davies, J. C. (1962). Toward a Theory of Revolution. *American Sociological Review*, 27(1), 5. <https://doi.org/10.2307/2089714>
- de Zavala, A. G., Cichocka, A., Eidelson, R. ve Jayawickreme, N. (2009). Collective Narcissism and Its Social Consequences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1074–1096. <https://doi.org/10.1037/a0016904>
- Demirpençe, D., Guliyev, E. İ. ve Gurbuz, H. G. A. (2021). The effect of affective temperament traits on emotion regulation difficulties. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24(3), 350–358. <https://doi.org/10.5505/KPD.2021.21043>
- Devries, K. M., Child, J. C., Bacchus, L. J., Mak, J., Falder, G., Graham, K., Watts, C. ve Heise, L. (2014). Intimate partner violence victimization and alcohol consumption in women: A systematic review and meta-analysis. *Addiction*, 109(3), 379–391. <https://doi.org/10.1111/add.12393>
- DeWall, C. N., Lambert, N. M., Slotter, E. B., Pond, R. S., Deckman, T., Finkel, E.

- J., Luchies, L. B. ve Fincham, F. D. (2011). So far away from one's partner, yet so close to romantic alternatives: Avoidant attachment, interest in alternatives, and infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1302–1316. <https://doi.org/10.1037/a0025497>
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E. ve Oishi, S. (2000). Similarity of the Relations between Marital Status and Subjective Well-Being Across Cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 419–436. <https://doi.org/10.1177/0022022100031004001>
- Dogan, T. (2012). International Needs of Turkish University Students. *Journal of Counseling & Development*, 90(January), 91–96.
- Dreikurs-Ferguson, E. (1999). *Adlerian theory: An introduction*. Adler School of Professional Psychology.
- Duggan – Waters, N. M. (2021). *Associations between the level of relational ethics and differentiation of self on marriage and family therapists' level of burnout in community agency settings*. School of Professional Psychology Sacramento.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex Differences in Social Behavior* (1st ed.). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203781906>
- Eisenberger, N. I. (2012). The pain of social disconnection: Examining the shared neural underpinnings of physical and social pain. *Nature Reviews Neuroscience*, 13(6), 421–434. <https://doi.org/10.1038/nrn3231>
- Eisenberger, N. I., Lieberman, M. D. ve Williams, K. D. (2003). Does rejection hurt? An fMRI study of social exclusion. *Science*, 302(5643), 290–292. <https://doi.org/10.1126/science.1089134>
- Eisend, M. (2019). Gender Roles. *Journal of Advertising*, 48(1), 72–80. <https://doi.org/10.1080/00913367.2019.1566103>
- Emery, L. F., Muise, A., Dix, E. L. ve Le, B. (2014). Can You Tell That I'm in a Relationship? Attachment and Relationship Visibility on Facebook. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(11), 1466–1479. <https://doi.org/10.1177/0146167214549944>
- Epstein, N. ve Eidelson, R. J. (1981). Unrealistic beliefs of clinical couples: Their relationship to expectations, goals and satisfaction. *The American Journal of*

- Family Therapy*, 9(4), 13–22. <https://doi.org/10.1080/01926188108250420>
- Erdem, G. (2018). Gençlerde Alkol Kullanımını Yordamlayan Koruyucu Faktörler: Gönüllülük, İlişkisel Etik ve Sosyal Beceriler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34(84), 19–33. <https://doi.org/10.31828/tpd1300443320180807m000008>
- Erikson, E. (1977). *Childhood and Society*. Paladin Books.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma: Yakınlığa karşı yalıtılmışlık mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 34, 119–128.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve algılanan kontrol. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 358–380.
- Etcheverry, P. E., Le, B., Wu, T. F. ve Wei, M. (2013). Attachment and the investment model: Predictors of relationship commitment, maintenance, and persistence. *Personal Relationships*, 20(3), 546–567. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2012.01423.x>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G. ve Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behaviour Research Methods*, 39(2), 175–191.
- Feinberg, M. E. ve Kan, M. L. (2008). Establishing family foundations: Intervention effects on coparenting, parent/infant well-being, and parent-child relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253–263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>
- Ferguson, E. D. (2003). Social Processes, PErsonal Goals, and Their Interwinning: Tehir Importance in Adlerian Theory and Practice. *Journal of Individual Psychology*, 59(2), 136–144.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS* (2nd ed.). SAGE Publications. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04270_1.x
- Fields, S. K. (2012). *Narcissism and Intimate Partner Violence: An Establishment of the Link and Investigation of Multiple Potential Mediators*. East Tennessee State University.
- Fischer, J. L., Fitzpatrick, J. ve Cleveland, H. H. (2007). Linking family functioning

- to dating relationship quality via novelty-seeking and harm-avoidance personality pathways. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(4), 575–590. <https://doi.org/10.1177/0265407507079257>
- Fisher, H. (2000). Lust, Attraction, Attachment: Biology and Evolution of the Three Primary Emotion Systems for Mating, Reproduction, and Parenting. *Journal of Sex Education and Therapy*, 25(1), 96–104. <https://doi.org/10.1080/01614576.2000.11074334>
- Fisher, H. (2004). *Why we love: The nature and chemistry of romantic love*. Henry Holt and Company.
- Fisher, H. E., Brown, L. L., Aron, A., Strong, G. ve Mashek, D. (2010). Reward, addiction, and emotion regulation systems associated with rejection in love. *Journal of Neurophysiology*, 104(1), 51–60. <https://doi.org/10.1152/jn.00784.2009>
- Fisher, H. E., Island, H. D., Rich, J., Marchalik, D. ve Brown, L. L. (2015). Four broad temperament dimensions: description, convergent validation correlations, and comparison with the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 6(August), 1–18. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01098>
- Fisher, M. I. ve Hammond, M. D. (2019). Personal Ties and Prejudice: A Meta-Analysis of Romantic Attachment and Ambivalent Sexism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(7), 1084–1098. <https://doi.org/10.1177/0146167218804551>
- Formal, A. (2019). *Differentiation of Self: The Impact of Upbringing on Motivation. Self-Discrepancy, Self-Concept, and Risky Behaviors*. Long Island University.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw-Hill.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350>
- Frazier, P. A. ve Esterly, E. (1990). Correlation of Relationship Beliefs: Gender, Relationship Experience and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and*

Personal Relationships, 7, 331–352.

Gangamma, R., Bartle-Haring, S., Holowacz, E., Hartwell, E. E. ve Glebova, T. (2015). Relational Ethics, Depressive Symptoms, and Relationship Satisfaction in Couples in Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(3), 354–366. <https://doi.org/10.1111/jmft.12070>

Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (13th ed.). Remzi Kitapevi.

Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve Sonrası* (8th ed.). Remzi Kitapevi.

George-Levi, S., Vilchinsky, N., Tolmacz, R. ve Liberman, G. (2014). Testing the concept of relational entitlement in the dyadic context: Further validation and associations with relationship satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 28(2), 193–203. <https://doi.org/10.1037/a0036150>

Ghanbarian, E., Hajhosseini, M., Mikani, M. ve Mahmoudpour, A. (2020). Differentiation of Self and Mate Retention Behaviors: The Mediating Role of Communication Patterns. *Evolutionary Psychology*, 18(4), 147470492097205. <https://doi.org/10.1177/1474704920972051>

Gilboa-Schechtman, E., Galili, L., Sahar, Y. ve Amir, O. (2014). Being in or out of the game: subjective and acoustic reactions to exclusion and popularity in social anxiety. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8(147), 1–13. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2014.00147>

Gizir, C. A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin İlişki İnançlarının Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumlarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 372–383.

Gladding, S. T. (2014). *Aile Terapisi Tarihi Kuram ve Uygulamalar* (İ. Keklik (Ed.); Turkish Ed). Pdrem Yayınları.

Gold, J. M. ve Rogers, J. D. (1995). Intimacy and Isolation: A Validation Study of Erikson's Theory. *Journal of Humanistic Psychology*, 35(1), 78–86. <https://doi.org/10.1177/00221678950351008>

Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A Meta-Analysis. *Journal of Famil Violence*, 14(2), 99–132. <https://doi.org/10.1159/000342013>

- Gonda, X. ve Vázquez, G. H. (2014). Theoretical and clinical overview of affective temperaments in mood disorders. *Psicodebate*, 14(2), 39. <https://doi.org/10.18682/pd.v14i2.355>
- Goodwin, R. ve Gaines, S. O. (2004). Relationships beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three former Communist societies. *Personal Relationships*, 11(3), 267–279. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00082.x>
- Gosnell, C. L., Britt, T. W. ve McKibben, E. S. (2011). Self-presentation in everyday life: Effort, closeness, and satisfaction. *Self and Identity*, 10(1), 18–31. <https://doi.org/10.1080/15298860903429567>
- Gottman, J. M. ve Gottman, J. S. (2008). Gottman Method Couple Therapy. In A. S. Gurman (Ed.), *Clinical Handbook of Couple Therapy* (4th ed., pp. 138–167). The Guilford Press.
- Grames, H. A., Miller, R. B., Robinson, W. D., Higgins, D. J. ve Hinton, W. J. (2008). A test of contextual theory: The relationship among relational ethics, marital satisfaction, health problems, and depression. *Contemporary Family Therapy*, 30(4), 183–198. <https://doi.org/10.1007/s10591-008-9073-3>
- Gray, J. A. (1982). *The Neuropsychology of Anxiety: An Enquiry into the Functions of the Septo-Hippocampal System*. Oxford University Press.
- Grosjean, B. ve Tsai, G. E. (2007). NMDA neurotransmission as a critical mediator of borderline personality disorder. *Journal of Psychiatry and Neuroscience*, 32(2), 103–115.
- Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual Differences in Two Emotion Regulation Processes: Implications for Affect, Relationships, and Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348–362. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348>
- Guerin, P. J., Fay, L. L. F., Burden, S. ve Kautto, J. (1987). *The evaluation and treatment of marital conflict*. Basic Books.
- Güneri, O. Y., Aydın, G. ve Skovholt, T. (2003). Counseling needs of students and evaluation of counseling services at a large urban university in Turkey.

International Journal for the Advancement of Counselling, 25(1), 53–63.
<https://doi.org/10.1023/A:1024928212103>

Gurman, A. S. (2008). Clinical handbook of couple therapy. In *Journal de Thérapie Comportementale et Cognitive* (4th ed., Vol. 17, Issue 2). The Guilford Press.
[https://doi.org/10.1016/s1155-1704\(07\)89716-3](https://doi.org/10.1016/s1155-1704(07)89716-3)

Gurman, A. S. ve Kniskern, D. P. (2014). Family therapy outcome research: Knowns and unknowns. In A. S. Gurman & D. P. Kniskern (Eds.), *Handbook of family therapy* (2nd ed.). Routledge.

Gürsel-Özkan, G. (2019). *Farklı meslek gruplarındaki evli bireylerin narsisistik kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ve bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi.

Haber, J. E. (1984). *An Investigation of The Relationship Between Differentiation of Self, Complementary Psychological Need Patterns, and Marital Conflict*. New York University.

Hamamci, Z. (2005). Dysfunctional Relationship Beliefs In Marital Satisfaction And Adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 33(4), 313–328. <https://doi.org/10.2224/sbp.2005.33.4.313>

Hammond, M. D. ve Overall, N. C. (2013). When relationships do not live up to benevolent ideals: Women's benevolent sexism and sensitivity to relationship problems. *European Journal of Social Psychology*, 43(3), 212–223.
<https://doi.org/10.1002/ejsp.1939>

Hanington, L., Ramchandani, P. ve Stein, A. (2010). Parental depression and child temperament: Assessing child to parent effects in a longitudinal population study. *Infant Behavior and Development*, 33(1), 88–95.
<https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2009.11.004>

Harari, Y. N. (2016). *Sapiens*. Wintage Books.

Hargrave, T. D. ve Pfitzer, F. (2003). *The new contextual therapy: Guiding the power of give and take*. Routledge.

Hargrave, T. D. ve Pfitzer, F. (2011). *Restoration therapy: Understanding and guiding healing in marriage and family therapy*. Routledge.

- Hargrave, Terry D. ve Bomba, A. K. (1993). Further Validation of the Relational Ethics Scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 19(3), 293–299. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1993.tb00990.x>
- Hargrave, Terry D. ve Houlberg, B. J. (2020). Transgenerational Theories and How They Evolved into Current Research and Practice. *The Handbook of Systemic Family Therapy*, 1, 317–338. <https://doi.org/10.1002/9781119790181.ch14>
- Hargrave, Terry D., Jennings, G. ve Anderson, W. (1991). The Development of a Relational Ethics Scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 17(2), 145–158. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1991.tb00877.x>
- Harrison, V. A. (2014). Emotional Reactivity, Fusion, and Differentiation of Self in Family Physiology: Clinical Case Research. In Peter Titelman (Ed.), *Differentiation of Self* (1st ed.). Routledge.
- Hayes. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (Guilford (Ed.); ns.).
- Hayes, A F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regressionbased approach*. Guilford Press.
- Hayes, Andrew F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408–420. <https://doi.org/10.1080/03637750903310360>
- Hazan, C ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hazan, Cindy ve Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270–280. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.59.2.270>
- Hellmer, K., Stenson, J. T. ve Jylhä, K. M. (2018). What's (not) underpinning ambivalent sexism?: Revisiting the roles of ideology, religiosity, personality, demographics, and men's facial hair in explaining hostile and benevolent sexism. *Personality and Individual Differences*, 122, 29–37. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.001>
- Henze, N. ve Zirkler, B. (1990). A class of invariant consistent tests for multivariate normality. *Communications in Statistics - Theory and Methods*, 19(10), 3595–

3617. <https://doi.org/10.1080/03610929008830400>

- Hepper, E. G. ve Carnelley, K. B. (2009). Adult attachment and feedback-seeking patterns in relationships and work. *European Journal of Social Psychology*, 40, 448 -464. <https://doi.org/10.1002/ejsp.636>
- Hill, W. E., Hasty, C. ve Moore, C. J. (2011). Differentiation of self and the process of forgiveness: A clinical perspective for couple and family therapy. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 32(1), 43–57. <https://doi.org/10.1375/anft.32.1.43>
- Hojjat, M. (2000). Sex differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4–5), 598–617.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Işık, E. ve Bulduk, S. (2015). Psychometric Properties of the Differentiation of Self Inventory-Revised in Turkish Adults. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(1), 102–112. <https://doi.org/10.1111/jmft.12022>
- Jesus, V. F. J., Reyes, J. I., Gribay, L. P. ve Escamilla, S. D. (2018). Relation between differentiation of self and personality: a comparison. *Revista Electrónica de Psicología Iztacala*, 21(4), 1623–1661.
- Johnson, P. M. ve Kenny, P. J. (2010). Dopamine D2 receptors in addiction-like reward dysfunction and compulsive eating in obese rats. *Nature Neuroscience*, 13(5), 635–641. <https://doi.org/10.1038/nn.2519>
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 242–247. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psyh&AN=2010-19484-007&site=ehost-live%5Cnhttp://mlkalkan@superonline.com>
- Karam, E. G., Salamoun, M. M., Yeretian, J. S., Mneimneh, Z. N., Karam, A. N., Fayyad, J., Hantouche, E., Akiskal, K. ve Akiskal, H. S. (2010). The role of anxious and hyperthymic temperaments in mental disorders: A national

- epidemiologic study. *World Psychiatry*, 9(2), 103–110.
<https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2010.tb00287.x>
- Karataş, Z. ve Tagay, Ö. (2021). The relationships between resilience of the adults affected by the covid pandemic in Turkey and Covid-19 fear, meaning in life, life satisfaction, intolerance of uncertainty and hope. *Personality and Individual Differences*, 172, 110592. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110592>
- Kasalova, P., Prasko, J., Holubova, M., Vrbova, K., Zmeskalova, D., Slepecky, M. ve Grambal, A. (2017). Anxiety disorders and marital satisfaction. *Neuro Endocrinology Letters*, 38(8), 555–564.
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29504737>
- Kawar, C., Coppola, J. ve Gangamma, R. (2019). A Contextual Perspective on Associations Between Reported Parental Infidelity and Relational Ethics of the Adult Children. *Journal of Marital and Family Therapy*, 45(2), 354–363.
<https://doi.org/10.1111/jmft.12331>
- Kaya-Ciceralli, L. ve Büyük, A. (2021). Evli Bireylerin Aldatma Eğilimi ile Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(42), 5232–5249.
<https://doi.org/10.26466/opus.936933>
- Keklik, I. (2011). Relationships of attachment styles and gender, personal meaning, depressiveness and trait-anxiety among college students. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 84–95.
- Kelly, E. L. ve Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 27–40. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.27>
- Kerr, M. E. ve Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. Norton.
- Kesebir, S., Gündoğar, D., Küçüksubaşı, Y. ve Tatlıdil Yaylacı, E. (2013). The relation between affective temperament and resilience in depression: A controlled study. *Journal of Affective Disorders*, 148(2–3), 352–356.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.12.023>
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. The Guilford Press.

- Kline, T. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. SAGE Publications.
- Kołodziej-Zaleska, A. ve Przybyła-Basista, H. (2016). Psychological well-being of individuals after divorce: The role of social support. *Current Issues in Personality Psychology*, 4(4), 206–216. <https://doi.org/10.5114/cipp.2016.62940>
- Korkut-owen, F., Damirchi, E. S. ve Molaei, B. (2013). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi İki Orta Doğu Ülkesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı : Türkiye ve İran. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 81–103.
- Köse, S., Sayar, K., Ak, I., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kirpinar, I., Reeves, R. A., Przybeck, T. R. ve Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, güvenirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 14(3), 107–131.
- Kramer, L. ve Bank, L. (2005). Sibling relationship contributions to individual and family well-being: introduction to the special issue. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 483–485. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.4.483>
- Krings, F. ve Facchin, S. (2009). Organizational Justice and Men's Likelihood to Sexually Harass: The Moderating Role of Sexism and Personality. *Journal of Applied Psychology*, 94(2), 501–510. <https://doi.org/10.1037/a0013391>
- Küçükarslan, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 148-159. <https://doi.org/10.17066/pdrd.71651>
- Kuçuradi. (1996). *Etik* (2nd ed.). Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Lal, A. ve Bartle-Haring, S. (2011). Relationship Among Differentiation of Self, Relationship Satisfaction, Partner Support, and Depression in Patients With Chronic Lung Disease and Their Partners. *Journal of Marital and Family Therapy*, 37(2), 169–181. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2009.00167.x>
- Le, B. M., Impett, E. A., Lemay, E. P., Muise, A. ve Tskhay, K. O. (2018). Communal motivation and well-being in interpersonal relationships: An integrative review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 144(1), 1–25.

<https://doi.org/10.1037/bul0000133>

- Leaper, C., Gutierrez, B. C. ve Farkas, T. (2020). Ambivalent Sexism and Reported Relationship Qualities in Emerging Adult Heterosexual Dating Couples. *Emerging Adulthood*, 16, 1–12. <https://doi.org/10.1177/2167696820934687>
- Lee, B. R. (1993). *The concepts of justice in the family as reflected in the Relational Ethics Scale, the Family of Origin Scale, and the Just World Scale (Doctoral dissertation)*. United States International University.
- Li, T. ve Chan, D. K. S. (2012). How anxious and avoidant attachment affect romantic relationship quality differently: A meta-analytic review. *European Journal of Social Psychology*, 42(4), 406–419. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1842>
- Little, T. D., Cunningham, W. A., Shahar, G. ve Widaman, K. F. (2002). To Parcel or Not to Parcel: Exploring the Question, Weighing the Merits. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 9(2), 151–173. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_1
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S. ve Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84–99. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.4.1.84>
- Magai, C., Hunziker, J., Mesias, W. ve Culver, L. C. (2000). Adult attachment styles and emotional biases. *International Journal of Behavioral Development*, 24(3), 301–309. <https://doi.org/10.1080/01650250050118286>
- Makhanova, A., McNulty, J. K., Eckel, L. A., Nikonova, L., Bartz, J. A. ve Hammock, E. A. D. (2021). CD38 is associated with bonding-relevant cognitions and relationship satisfaction over the first 3 years of marriage. *Scientific Reports*, 11(1), 1–13. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-82307-z>
- Mallory, A. B., Dharnidharka, P., Deitz, S. L., Barros-Gomes, P., Cafferky, B., Stith, S. M. ve Van, K. (2016). A meta-analysis of cross cultural risk markers for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 116–126. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.08.004>
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N. ve Rooke, S. E. (2010). The Five-Factor Model of personality and relationship satisfaction of

- intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 124–127. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.09.004>
- Mardia, K. V. (1970). Measures of Multivariate Skewness and Kurtosis with Applications. *Biometrika*, 57(3), 519–530. <https://doi.org/10.2307/2334770>
- Martinotti, G., Mandelli, L., Di Nicola, M., Serretti, A., Fossati, A., Borroni, S., Cloninger, C. R. ve Janiri, L. (2008). Psychometric characteristic of the Italian version of the Temperament and Character Inventory-Revised, personality, psychopathology, and attachment styles. *Comprehensive Psychiatry*, 49(5), 514–522. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2007.11.002>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370–396. <https://doi.org/10.4324/9781912282517>
- Mastekaasa, A. (1993). Marital Status and Subjective Well-Being: A Changing Relationship? *Social Indicators Research*, 29(3), 249–276. <http://proxy-ub.rug.nl/login?url=https://www.jstor.org/stable/27522697>
- Metts, S. ve Cupach, W. R. (1990). The Influence of Relationship Beliefs and Problem-Solving Responses on Satisfaction in Romantic Relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170–185. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1990.tb00230.x>
- Meyer, D. (2007). Selective Serotonin Reuptake Inhibitors and Their Effects on Relationship Satisfaction. *The Family Journal*, 15(4), 392–397. <https://doi.org/10.1177/1066480707305470>
- Meyers, S. A. ve Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9(2), 159–172. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00010>
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. The Guilford Press.
- Moreira, H., Gouveia, M. J., Carona, C., Silva, N. ve Canavarro, M. C. (2014). Maternal Attachment and Children's Quality of Life: The Mediating Role of Self-compassion and Parenting Stress. *Journal of Child and Family Studies*, 24(8), 2332–2344. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-0036-z>
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Derrick, J. L., Harris, B., Griffin, D. W. ve Pinkus, R. T.

- (2013). Cautious to a fault: Self-protection and the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(3), 522–533. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.10.010>
- Muthén, L. K. ve Muthén, B. O. (2002). How to use a Monte Carlo study to decide on sample size and determine power. *Structural Equation Modeling*, 9(4), 599–620. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0904_8
- Navarra, R. J. ve Gottman, J. M. (2013). Gottman Method Couple Therapy: From Theory to Practice. In D. K. Carson & M. Casado-Kehoe (Eds.), *Case Studies in Couples Therapy: Theory-Based Approaches* (pp. 369–382). Routledge.
- Nayak, M. S. D. P. ve Narayan, K. A. (2019). Strengths and Weakness of Online Surveys. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 24(5), 31–38. <https://doi.org/10.9790/0837-2405053138>
- Octav-Sorin, C., Carciuc, R. M., Cracan, D., Mînzat, M. ve Loredana Lungu, A. (2021). Is the Quality or the Frequency of Communication? the Communication on Social Networks Sites Moderates the Association Between Attachment and Relational Satisfaction. *Psihologija*, 54(1), 49–73. <https://doi.org/10.2298/PSI190426020C>
- OECD. (2021). Violence Against Women. <https://www.oecd.org/gender/vaw.htm> adresinden erişildi.
- Ortigue, S., Bianchi-Demicheli, F., Patel, N., Frum, C. ve Lewis, J. W. (2010). Neuroimaging of love: fMRI meta-analysis evidence toward new perspectives in sexual medicine. *Journal of Sexual Medicine*, 7(11), 3541–3552. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2010.01999.x>
- Öztürk, C. S., Arkar, H. ve Gökdağ, C. (2020). Are Personality Traits Effective in Marital Adjustment in Couples with Sexual Dysfunction? Te Mediating Effect of Sexual Satisfaction. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(4), 259–268. <https://doi.org/10.5080/u23742>
- Özyürek, R. (2019). Psikolojik Danışman Eğitimi ve Mesleğin Profesyonel Kimlik Gelişimi için Gereksinim Duyulan Yasa ve Yönetmelik Düzenlemeleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 883–911.
- Parise, M., Pagani, A. F., Donato, S. ve Sedikides, C. (2019). Self-concept clarity

- and relationship satisfaction at the dyadic level. *Personal Relationships*, 26(1), 54–72. <https://doi.org/10.1111/pere.12265>
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G. ve Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, Differentiation, and Personality Variables as Predictors of Marital Satisfaction. *The Family Journal*, 15(4), 359–367. <https://doi.org/10.1177/1066480707303754>
- Paulus, M. P., Rogalsky, C., Simmons, A., Feinstein, J. S. ve Stein, M. B. (2003). Increased activation in the right insula during risk-taking decision making is related to harm avoidance and neuroticism. *NeuroImage*, 19(4), 1439–1448. [https://doi.org/10.1016/S1053-8119\(03\)00251-9](https://doi.org/10.1016/S1053-8119(03)00251-9)
- Peirson, A. R., Heuchert, J. W., Thomala, L., Berk, M., Plein, H. ve Cloninger, C. R. (1999). Relationship between serotonin and the Temperament and Character Inventory. *Psychiatry Research*, 89(1), 29–37. [https://doi.org/10.1016/S0165-1781\(99\)00079-7](https://doi.org/10.1016/S0165-1781(99)00079-7)
- Peleg, O., Halaby, E. ve Whaby, E. (Nehaya). (2006). The relationship of maternal separation anxiety and differentiation of self to children's separation anxiety and adjustment to kindergarten: A study in Druze families. *Journal of Anxiety Disorders*, 20(8), 973–995. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2006.01.008>
- Pietromonaco, P. R. ve Overall, N. C. (2021). Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *American Psychologist*, 76(3), 438–450. <https://doi.org/10.1037/amp0000714>
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 505–510. <https://doi.org/10.1177/0265407589064008>
- Pompili, M., Girardi, P., Tatarelli, R., Iliceto, P., De Pisa, E., Tondo, L., Akiskal, K. K. ve Akiskal, H. S. (2008). TEMPS-A (Rome): Psychometric validation of affective temperaments in clinically well subjects in mid- and south Italy. *Journal of Affective Disorders*, 107(1–3), 63–75. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2007.07.031>
- Press, S. (2011). *Sociology Reference Guide: Gender Roles and Equality* (2nd ed.).
- Prime, H., Wade, M. ve Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-

- being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631–643.
<https://doi.org/10.1037/amp0000660>
- Putnam, S. P., Sanson, A. V. ve Rothbart, M. K. (2002). Child Temperament and Parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting Volume 1: Children and Parenting Edited* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
<https://doi.org/10.4324/9780429440847-4>
- Rived-Ocaña, M., Schweer-Collins, M. L., Rodríguez-González, M., Crabtree, S. A., del Cid, L. B.-G. ve Hargrave, T. D. (2020a). Spanish Adaptation of the Relational Ethics Scale. *Contemporary Family Therapy*, 42(4), 346–359.
<https://doi.org/10.1007/s10591-020-09540-y>
- Rived-Ocaña, M., Schweer-Collins, M. L., Rodríguez-González, M., Crabtree, S. A., del Cid, L. B. G. ve Hargrave, T. D. (2020b). Spanish Adaptation of the Relational Ethics Scale. *Contemporary Family Therapy*, 42(4), 346–359.
<https://doi.org/10.1007/s10591-020-09540-y>
- Roberto-Forman, L. (2008). Transgenerational Couple Therapy. In A. S. Gurman (Ed.), *Clinical Handbook of Couple Therapy* (4th ed., pp. 196–276). The Guilford Press.
- Robinson, O. C. (2015). Emerging adulthood, early adulthood and quarterlife crisis: Updating Erikson for the 21st century. In *Emerging adulthood in a European context* (pp. 17–30). Routledge.
<https://koppa.jyu.fi/en/courses/226401/learning-materials/pre-reading-for-1-2-robinson>
- Rodrigues, A. (2016). *Exploring the relationships among attachment, emotion regulation, differentiation of self, negative problem orientation, self-esteem, worry and generalized anxiety* (Doctoral dissertation).
http://search.proquest.com/docview/1821617854?accountid=10673%5Cnhttp://openurl.ac.uk/athens:edu?url_ver=Z39.88-2004&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:dissertation&genre=dissertations+%26+theses&sid=ProQ:ProQuest+Dissertations+%26+Theses+Global&atitle=&ti
 adresinden erişildi.
- Rosenthal, S. A. ve Hooley, J. M. (2010). Narcissism assessment in social-personality research: Does the association between narcissism and

- psychological health result from a confound with self-esteem? *Journal of Research in Personality*, 44(4), 453–465.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.05.008>
- Royston, J. P. (1983). Some Techniques for Assessing Multivariate Normality Based on the Shapiro-Wilk W. *Applied Statistics*, 32(2), 121–133.
<https://doi.org/10.2307/2347291>
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172–186. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(80\)90007-4](https://doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4)
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101–117.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.1.101>
- Sadikaj, G., Moskowitz, D. S., Zuroff, D. C. ve Bartz, J. A. (2020). CD38 is associated with communal behavior, partner perceptions, affect and relationship adjustment in romantic relationships. *Scientific Reports*, 10(1), 1–14. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-69520-y>
- Sáez, G., Riemer, A. R., Brock, R. L. ve Gervais, S. J. (2019). Objectification in Heterosexual Romantic Relationships: Examining Relationship Satisfaction of Female Objectification Recipients and Male Objectifying Perpetrators. *Sex Roles*, 81(5–6), 370–384. <https://doi.org/10.1007/s11199-018-0990-9>
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47–58.
- Sakman, E., Urganci, B. ve Sevi, B. (2021). Your cheating heart is just afraid of ending up alone: Fear of being single mediates the relationship between attachment anxiety and infidelity. *Personality and Individual Differences*, 168(July 2020), 110366. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110366>
- Sandage, S. J., Jankowski, P. J., Bissonette, C. D. ve Paine, D. R. (2017). Vulnerable narcissism, forgiveness, humility, and depression: Mediator effects for differentiation of self. *Psychoanalytic Psychology*, 34(3), 300–310.
<https://doi.org/10.1037/pap0000042>

- Sarıkaya, Y., Boyacı, M., İlhan, T. ve Aldemir, A. (2018). Adaptation of the Differentiation of Self Inventory Short Form (DSI-SF) to Turkish: Validity and Reliability Study. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 365–380. <https://doi.org/10.14686/buefad.364196>
- Saslow, L. R., Muise, A., Impett, E. A. ve Dubin, M. (2013). Can You See How Happy We Are? Facebook Images and Relationship Satisfaction. *Social Psychological and Personality Science*, 4(4), 411–418. <https://doi.org/10.1177/1948550612460059>
- Scarf, M. (1987). *Intimate Partners: Patterns in Love and Marriage*. Ballantine Books.
- Schmidt, A. E., Green, M. S. ve Prouty, A. M. (2016). Effects of parental infidelity and interparental conflict on relational ethics between adult children and parents: a contextual perspective. *Journal of Family Therapy*, 38(3), 386–408. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12091>
- Schmidt, A. E., Green, M. S., Sibley, D. S. ve Prouty, A. M. (2016). Effects of Parental Infidelity on Adult Children's Relational Ethics With Their Partners: A Contextual Perspective. *Journal of Couple and Relationship Therapy*, 15(3), 193–212. <https://doi.org/10.1080/15332691.2014.998848>
- Schrödter, R., Laborde, S. ve Allen, M. S. (2021). The dark core of personality and sexism in sport. *Personality and Individual Differences*, 183, 111119. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111119>
- Schumacher, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Scott, C. L. ve Blair, S. L. (2017). *Intimate Relationships and Social Change: The Dynamic Nature of Dating, Mating, and Coupling* (1st ed.). Emerald Publishing Limited.
- Sedikides, C., Campbell, W. K., Reeder, G. D., Elliot, A. J. ve Gregg, A. P. (2002). Do others bring out the worst in narcissists? The “others exist for me” illusion. In Y. Kashima, M. Foddy ve M. Platow (Eds.), *Self and identity: Personal, social, and symbolic* (pp. 103–124). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma

- Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1–11.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seckin Yayınevi.
- Set, Z. (2019). *Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji*. Gece Akademi.
- Shaham, L. ve Amirfakhraie, A. (2019). Determining the mediating role of self-differentiation in the relationship between personality traits and perfectionism in students. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 2(3), 149–157.
- Shinne, E. D. (2016). *The Relationship between sexual objectification and self objectification, adult romantic attachment, and relationship satisfaction (Doctoral dissertation)*.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422–445. <https://doi.org/10.1037//1082-989x.7.4.422>
- Simpson, J. a. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971–980. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.971>
- Şimşek, Ö. F. (2020). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*.
- Skowron ve Dendy, A. (2004). Differentiation of Self and Attachment in Adulthood: Relational Correlates of Effortful Control. *Contemporary Family Therapy*, 26(3), 337–357. <https://doi.org/10.1023/B>
- Skowron, E. A. ve Schmitt, T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(2), 209–222. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2003.tb01201.x>
- Sommantico, M., Iorio, I., Lacatena, M. ve Parrello, S. (2021). Adult Attachment, Differentiation of Self, and Relationship Satisfaction in Lesbians and Gay Men. *Contemporary Family Therapy*, 43(2), 154–164. <https://doi.org/10.1007/s10591-020-09563-5>

- Sophia, E. C., Tavares, H., Berti, M. P., Pereira, A. P., Lorena, A., Mello, C., Gorenstein, C. ve Zilberman, M. L. (2009). Pathological love: Impulsivity, personality, and romantic relationship. *CNS Spectrums*, 14(5), 268–274. <https://doi.org/10.1017/S1092852900025438>
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419–1429. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>
- Stoykova, Z. (2013). Social Interest and Motivation. *Trakia Journal of Sciences*, 11(3), 286–290. <http://www.uni-sz.bg>
- Stutzman, B. N. (2013). *I think you're great! Now, do my laundry: The interactions between benevolent sexism, gender role adherence and relationship satisfaction for self-identified women in heterosexual and same gender relationships* (Doctoral dissertation). <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaci.2012.05.050> adresinden erişildi.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B. (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38–45. <http://users.metu.edu.tr/semre/files/SumerUnalSelcukKayaPolatCekem09.pdf>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Taft, C. T., Watkins, L. E., Stafford, J., Street, A. E. ve Monson, C. M. (2011). Posttraumatic stress disorder and intimate relationship problems: A meta-analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(1), 22–33. <https://doi.org/10.1037/a0022196>
- Tanabe, S., Terao, T., Shiotsuki, I., Kanehisa, M., Ishii, K., Shigemitsu, O., Fujiki, M. ve Hoaki, N. (2016). Anxious temperament as a risk factor of suicide attempt. *Comprehensive Psychiatry*, 68, 72–77. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2016.04.001>

- Tanner, J. L. ve Arnett, J. J. (2009). The emergence of “emerging adulthood”: The new life stage between adolescence and young adulthood. In A. Furlong (Ed.), *Handbook of Youth and Young Adulthood: New perspectives and agendas* (pp. 34–45). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315753058>
- Telli, A. ve Yavuz Güler, Ç. (2021). Differentiation of Self, Forgiveness, Jealousy, and Conflict Resolution Responses among Married Individuals: The Mediating Role of Relationship Satisfaction, Relationship Adjustment, and Emotional Dependency. *Contemporary Family Therapy*, 0123456789. <https://doi.org/10.1007/s10591-021-09603-8>
- Thomas, K. M. (2015). *Understanding The Interpersonal Process Associated with Marital Satisfaction (Doctoral dissertation)*. Michigan State University.
- Timm, T. M. ve Keiley, M. K. (2011). The effects of differentiation of self, adult attachment, and sexual communication on sexual and marital satisfaction: A path analysis. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 37(3), 206–223. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2011.564513>
- Titelman, P. (2014). *Differentiation of Self: Bowen Family Systems Theory Perspectives*. Routledge.
- Tolmacz, R., Mahajna, S. ve Efrati, Y. (2017). The sense of entitlement in romantic relationships: ethnic and religious aspects. *Mental Health, Religion and Culture*, 20(8), 728–740. <https://doi.org/10.1080/13674676.2017.1405249>
- Toma, C. L. ve Choi, M. (2015). The Couple Who Facebooks Together, Stays Together: Facebook Self-Presentation and Relationship Longevity among College-Aged Dating Couples. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(7), 367–372. <https://doi.org/10.1089/cyber.2015.0060>
- Towler, A. J. ve Stuhlmacher, A. F. (2013). Attachment Styles, Relationship Satisfaction, and Well-Being in Working Women. *The Journal of Social Psychology*, 153(3), 279–298. <https://doi.org/10.1080/00224545.2012.735282>
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2021). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkçapar, H. (2021). *Depresyondan Çıkış Yolu: Kendi Kendine Yardım Kitabı*. Epsilon Yayınevi.

- Twenge, J. M. ve Campbell, W. K. (2010). *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement*. Atria.
- Vahip, S., Kesebir, S., Alkan, M., Yazici, O., Akiskal, K. K. ve Akiskal, H. S. (2005). Affective temperaments in clinically-well subjects in Turkey: Initial psychometric data on the TEMPS-A. *Journal of Affective Disorders*, 85(1–2), 113–125. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2003.10.011>
- Valashjardi, A., MacLean, R. ve Charles, K. (2020). Unmasking gender differences in narcissism within intimate partner violence. *Personality and Individual Differences*, 167, 110247. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110247>
- Van Heusden, A. ve Van den Eerenbeemt, E. (1987). *Balance in motions: Ivan Boszormenyi-Nagy and his vision of individual and family therapy*. Brunner/Mazel.
- Videon, T. M. (2005). Parent-child relations and children's psychological well-being do dads matter? *Journal of Family Issues*, 26(1), 55–78. <https://doi.org/10.1177/0192513X04270262>
- Walsh, A. R. ve Stephenson, R. (2021). Positive and Negative Impacts of the COVID-19 Pandemic on Relationship Satisfaction in Male Couples. *American Journal of Men's Health*, 15(3), 1-14. <https://doi.org/10.1177/15579883211022180>
- Wang, H., Braun, C. ve Enck, P. (2017). How the brain reacts to social stress (exclusion) – A scoping review. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 80(May), 80–88. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2017.05.012>
- Wei, M., Vogel, D. L., Ku, T. Y. ve Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 14–24. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.1.14>
- Williams, L. R. ve Anthony, E. K. (2015). A Model of Positive Family and Peer Relationships on Adolescent Functioning. *Journal of Child and Family Studies*, 24(3), 658–667. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9876-1>
- Williamson, H. C. (2020). Early Effects of the COVID-19 Pandemic on Relationship Satisfaction and Attributions. *Psychological Science*, 31(12), 1479–1487.

<https://doi.org/10.1177/0956797620972688>

- Yılmaz, E. D., Gencer, A. G., Unal, O., Palanci, M., Kandemir, M., Selcuk, Z., & Aydemir, O. (2016). Dokuz Tip Mizaç Modeli'nin kişilik bozukluklarıyla ilişkisi. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(1), 15–28. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2016290102>
- Yılmaz, E. D., Aydemir, O., Kesebir, S., Bilici, M., Gençer, A. G., Örek, A., Ünal, Ö. ve Yılmaz, A. (2014). Validity and Reliability of Nine Types Temperament Scale. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 115–137.
- You, H. S. ve Malley-Morrison, K. (2000). Young Adult Attachment Styles and Intimate Relationships with Close Friends: A Cross-Cultural Study of Koreans. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 528–534.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach* (Revized Ed). Professional Resources Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. Guilford Press.

EK-A: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı doktora programında, doktora öğrencisi Ahmet ALTINOK tarafından, doktora tezi kapsamında, Doç. Dr. İbrahim KEKLİK danışmanlığında yürütülmektedir. Bu çalışmada, genel olarak bireylerin yakın ilişkilerindeki davranış örüntüleri araştırılmaktadır. Elde edilen veriler tez çalışmasına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılım, her birey için anonim olacağı için, çalışmamızda sizlerden kimliğinizi ortaya koyabilecek (isim, soy isim vb.) bilgileriniz istenmeyecektir ve ayrıca veriler bireysel olarak değil genel olarak değerlendirilecektir. Araştırma sorularının doğru veya yanlış cevabı bulunmamaktadır. Sizlerden ricam çalışmanın güvenilirliği açısından boş soru bırakmamanız ve size en uygun olan cevapları vermenizdir. Çalışmaya verdiğiniz yanıtlar sadece bu çalışmada kullanılacak olup, araştırmacı dışında paylaşılmayacaktır. Çalışmaya katılmama ve istediğiniz zaman çalışmayı sonlandırma hakkına sahipsiniz.

Bu çalışmaya katılım bazı koşullara dayanmaktadır. Sizlerden şu koşullardan birini sağlamış olmanız beklenmektedir: (1) hali hazırda devam eden yakın ilişkisi (romantik-flört, söz-nişan, evli) olmak, veya (2) daha önce en az bir yakın ilişki yaşamış olmaktır. Veri toplama formunda, bazı maddeler ilişkiniz veya partneriniz ile ilgilidir. Eğer hali hazırda devam eden ilişkiniz yok ise, genel olarak romantik/duygusal ilişkilerde nasıl davrandığınızı veya size nasıl davranıldığını düşünerek cevaplayınız.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Çalışma ile ilgili daha fazla bilgi almak için, araştırmacı ile, aşağıdaki iletişim bilgileri aracılığı ile iletişim kurabilirsiniz.

Ahmet ALTINOK

ahmet8619@hotmail.com

Formu okudum, anladım. Çalışmaya gönüllü olarak katılacağım. Verdiğim bilgilerin bilimsel yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

☐Evet ☐Hayır Tarih:...../...../202...

İmza:.....

EK-B: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: ☐Kadın ☐Erkek

Yaşınız:.....

Devam Ettiğiniz Üniversite (Üniversite öğrencisi değilseniz boş bırakabilirsiniz):

.....

Bölüm (Üniversite öğrencisi değilseniz boş bırakabilirsiniz):.....

Sınıf (Üniversite öğrencisi değilseniz boş bırakabilirsiniz):.....

Üniversite Öğrencisi Değilseniz Eğitim Düzeyiniz (En Son Mezun Olduğunuz Okul):

☐İlkokul ☐Ortaokul ☐Lise ☐Yüksekokul ☐Üniversite ☐Lisansüstü (Yüksek Lisans/Doktora)

Su anda devam eden bir yakın (evlilik, söz-nişan, flört-romantik ilişki) ilişkiniz var mı?: ☐Var ☐Yok

Eğer ilişkiniz var ise, ne kadar suredir devam ediyor (ay olarak giriniz, örneğin 28 ay):.....

Hali hazırda devam eden ilişkinizi aşağıdakilerden hangisi en iyi tanımlar:

☐Flört/Romantik İlişki ☐Sözlü/Nişanlı ☐Evli

Partnerinizin cinsiyeti: ☐Kadın ☐Erkek

Hali hazırda devam eden ilişkinizi aşağıdaki ifadelerden hangisi en iyi tanımlar:

☐Evlenmeyi düşündüğüm ciddi bir ilişki

☐Evlenir miyim bilmiyorum, ama ciddi bir ilişki

☐Şu anda memnun olduğum, ama ciddi olarak görmediğim bir ilişki

☐Duygusal olmayan, sadece gönül eğlendirdiğim bir ilişki

Daha önce romantik ilişki deneyiminiz oldu mu? ☐Evet ☐Hayır

Daha önce romantik ilişki deneyiminiz oldu ise, sayısını belirtir misiniz?.....

Sosyoekonomik düzeyiniz? ☐Üst ☐Orta Üstü ☐Orta ☐Orta Altı ☐Alt

Psikiyatrik bir tanı aldınız mı? ☐Evet ☐Hayır

EK-C: İlişki Etiği Ölçeği (Örnek Maddeler)

Partnerinizle ilişkinizi göz önünde bulundurarak, aşağıda yer alan ifadelerin sizin için ne kadar uygun olduğunu, uygun şıkkı işaretleyerek belirtiniz.

Benim için hiç uygun değil 1	Benim için uygun değil 2	Benim için pek uygun değil 3	Benim için ne uygun ne uygun değil 4	Benim için biraz uygun 5	Benim için oldukça uygun 6	Benim için tamamen uygun 7
---------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------	--	--------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

1. Partnerim, onun için gösterdiğim ilginin ve sevginin kıymetini bilir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Partnerimin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımdan daha çok önemserim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Partnerimin ihtiyaçlarını karşılayabilmem için öncelikle benim ihtiyaçlarımın karşılanmış olması gerekir.	1	2	3	4	5	6	7
4. Finansal olarak zor durumda kalsam da partnerim için harcadığım para gözüme görünmez.	1	2	3	4	5	6	7
5. Partnerim beni dinler ve düşüncelerime değer verir.	1	2	3	4	5	6	7
6. Partnerim, iyi günümde de kötü günümde de yanımdadır.	1	2	3	4	5	6	7
7. Partnerime layık olabilmek için işimde (kariyer/iş/kazanç/sosyal statü vb.) daha başarılı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bu ilişkide adaletsizce kullanılıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Bana göre ilişkide hak verilmez, alınır. Hak ettiğim sevgiyi/ilgiyi her şekilde alırım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Sıkıntılı zamanlarımızda birbirimizi dinleyip birbirimize destek oluruz.	1	2	3	4	5	6	7
11. Partnerim ihtiyaçlarıma duyarsız kaldığında deliye dönerim.	1	2	3	4	5	6	7

EK-Ç: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Örnek Maddeler)

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olanı ifadenin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

Kesinlikle Katılmıyorum 1	Katılmıyorum 2	Biraz Katılmıyorum 3	Biraz Katılıyorum 4	Katılıyorum 5	Kesinlikle Katılıyorum 6
---------------------------------	-------------------	----------------------------	---------------------------	------------------	--------------------------------

1)- Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.	1	2	3	4	5	6
2)- Gerçekte birçok kadın “eşitlik” arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.	1	2	3	4	5	6
3)- Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.	1	2	3	4	5	6
4)- Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	1	2	3	4	5	6
5)- Kadınlar çok çabuk alınırlar.	1	2	3	4	5	6
6)- Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.	1	2	3	4	5	6
7)- Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.	1	2	3	4	5	6
8)- Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.	1	2	3	4	5	6
9)- Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.	1	2	3	4	5	6
10)-Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.	1	2	3	4	5	6

EK-D: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (Örnek Maddeler)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine işaret koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç

Kararsızım/

Tamamen

katılmıyorum

fikrim yok

katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1) Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği duygusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsemişim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7

EK-E: Benliğin Ayrışması Ölçeği (Örnek Maddeler)

Aşağıda kendinizle ve başkalarıyla olan ilişkilerinize yönelik düşünce ve duygularınızı içeren ifadeler yer almaktadır. Sizden istenen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak 1'den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi en iyi ifade eden seçeneği işaretlemenizdir. Eğer herhangi bir madde sizinle direkt ilgili gözüküyorsa, nasıl düşünüp nasıl davranabileceğinizle ilgili en iyi tahmininizi belirtiniz. İçten yanıtlarınız için teşekkürler.

	Hiç Uygun Değil					Çok Uygun
1. Ailemin yanıdayken genellikle kendimi kısıtlanmış hissedirim.	1	2	3	4	5	6
2. Önemli bir işe ya da göreve başlarken genellikle başkalarının cesaretlendirmesine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5	6
3. İnsanlar benimle yakınlık kurmaya çalıştıklarında, kendimi onlardan uzak tutarım.	1	2	3	4	5	6
4. İnsanlar benimle yakınlık kurmaya çalıştıklarında, bundan genellikle rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6
5. Hemen hemen hayatımdaki herkesten onay alma ihtiyacı hissedirim.	1	2	3	4	5	6
6. Değiştiremeyeceğim şeyler için üzülmenin bir anlamı yok.	1	2	3	4	5	6
7. Yakın ilişkilerimde kısıtlanma kaygısı yaşarım.	1	2	3	4	5	6
8. Eleştirilmek beni oldukça rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6
9. Anne/babamın beklentilerine göre yaşamaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
10. Kendimi olduğum gibi kabul ederim.	1	2	3	4	5	6

EK-F: Dokuz Tip Mizaç Ölçeği (Örnek Maddeler)

Lütfen bu testteki cümleleri hayatınızdaki bir tek durum, olay veya ilişkinize göre değil; genel tutum, durum ve ilişkilerinizi dikkate alarak cevaplayınız.

Lütfen testteki cümlelere “olmak istediğiniz kişi ya da kişiler gibi” değil, “genelde nasılsanız öyle” cevapveriniz. Cümlelerdeki ifadeler size tam olarak uyuyorsa “evet”, kısmen uyuyorsa “bazen”, uymuyorsa “hayır” yanıtınızı kullanınız.

1. Kurallara titizlikle uyan ve çevremdekileri kurallara uymaları konusunda uyaran biriyimdir.	Evet	Bazen	Hayır
2. Başka insanların algılayamayacaklarını düşündüğüm için teori ve fikirlerimin derinliğini onlarla pek paylaşmam.	Evet	Bazen	Hayır
3. Çocukluğumdan bu yana, kendimi farklı ve sıra dışı hissederim.	Evet	Bazen	Hayır
4. Hayatta olası bütün ihtimaller aklıma geldiğinden, gelecekte ne olacak endişesini yaşadığım çok olur.	Evet	Bazen	Hayır
5. Macera severim, öyle ki, yaşadığım bir macera bitmeden, bir sonraki macerayı düşünürüm.	Evet	Bazen	Hayır
6. İlişkilerimde genellikle uyumluyumdur, ancak içimde çoğu zaman ifade etmediğim muhalif (itiraz eden) bir ses vardır.	Evet	Bazen	Hayır
7. Bir metindeki dil bilgisi hataları hemen dikkatimi çeker, düzeltme gereği duyarım.	Evet	Bazen	Hayır
8. İçimde her zaman bir şeylerin eksikliğini duyarım. Fakat eksik olanın ne olduğunu bir türlü tanımlayamam.	Evet	Bazen	Hayır
9. Sosyal ilişkiler içinde bulunmaktan sıkılan biriyimdir, genelde düşünce dünyamla baş başa kalmayı tercih ederim.	Evet	Bazen	Hayır
10. Sakin ve aceleci olmayan tabiatım, çevremdekilere huzur verir.	Evet	Bazen	Hayır

EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 02/11/2021
Sayı: E-35853172-300-00001845944

0001845944

Sayı : E-35853172-300-00001845944
Konu : Ahmet ALTINOK (Etik Komisyon İzni)

2.11.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 11.10.2021 tarihli ve E-51944218-300-00001811377 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Doktora programı öğrencilerinden Ahmet ALTINOK'un Doç. Dr. İbrahim KEKLİK danışmanlığında yürüttüğü "Bağlanma, Cinsiyet Roller ve Benliğin Farklılaşmasının İlişki Etiği Üzerindeki Yordayıcılığı: Düzenleyici Olarak Mizaç" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 26 Ekim 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 21B08C53-D639-43BF-A4C8-B1DF7D2A6C7C

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tm-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Sevdâ TOPAL

E-posta: yazind@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: 03123051008

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK-Ğ: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

10/03/2022
Ahmet ALTINOK

EK-H: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

10/03/2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : BAĞLANMA, CİNSİYET ROLLERİ VE BENLİĞİN FARKLILAŞMASININ İLİŞKİ ETİĞİ
ÜZERİNDEKİ YORDAYICILIĞI: DÜZENLEYİCİ OLARAK MİZAÇ

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
09/03/2022	177	232525	21/02 /2022	% 5	1780310953

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Ahmet ALTINOK

Öğrenci No.: N15241640

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Doç. Dr. İbrahim KEKLİK)

EK-I: Dissertation Originality Report

10/03/2022

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: THE PREDICTIONS OF ATTACHMENT, GENDER ROLES, AND DIFFERENTIATION of SELF ON RELATIONAL ETHICS: TEMPERAMENT AS A MODERATOR

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
09/03/2022	177	232525	21/02 /2022	% 5	1780310953

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Ahmet ALTINOK

Student No.: N15241640

Department: Educational Sciences

Program: Psychological Counselling and Guidance

Status: ☐ Masters ☒ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Doç. Dr. İbrahim KEKLİK)

EK-İ: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

10/03/2022

Ahmet ALTINOK

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge"

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolleri çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.